8
6 a
29

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
19 E
61

8. 6. a. 29

~~8. 7. c. 36~~

Digitized by Google

ANTONII MANCINELLI

¶Elegantiæ Portus.

¶Laurentii Vallenſis Lima. Cum Aſcenſiana ſubnotatione.

¶Rhetoricen ad Herennium eſſe Ciceronis.

¶Rhetorices ad Herennium Cōmentariolus.

¶Domicii Palladii Sorani Carmen.

Mos Cynici laudandus erat collecta docentis
 Omnia diſcipulos ſub breuitate ſuos.
Nec minus a cunctis decoratur laudibus ille
 Qui Trogi longum q̄breue fecit opus.
Et tibi Flore datur laudi ſubiiſſe laborem
 In Liui ſumma fertilitate pium.
Sic Mancinelli breuitas celebranda docendi
 Cum pateant multis: quæ latuere diu.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

¶ Antonius Mandnellus amicorum filiis.

LAtini ſermonis elegantiam cupientes quæ facit unũquodq; uerbum pure & aperte dici ſtudioſi adoleſcentes: unde melius q̃ hinc haurire poſſitis: haud facile reperiẽt. Itaq; hortari: orare: urgereq; etiam præceptores una debetis: ut die quoq; epitomen hanc uobis in litterario ludo legant exponant interpretentur. Quod ſi qui renuent: ſtudium ipſi impendite: illoſq; ueſtri profectus inuidos credite: noſtriq; inimicos laboris: atq; ex illis eſſe: qui contra ueritatem clauſis oculis ubiq; latrant. Nam dicent aliqui epitomẽ hanc legi differentiæ minimẹ: q Mandnellus Laurẽtii documenta corrupuit. Cum aliter atq; ille docuerit in epitome legatur. Ad ea (uti Laurentii longiora pręcepta cum his breuioribus conferantur) reſpondeatur. Sic enim inſpicietur: an Mancinellus fidus in epitome ſcriptor. In qua ſane ad hunc ordinem redigenda mẽſibus quatuor non ſine labore ingenti & tædio amicorum gratia ultro elaboraui. Iuga ſiquidem nulla detractorum ſtudioſe pubi prodeſſe uolo. Qua de re quęcunq; obſcuriora habentur magna ex parte clariſſima reddem: quod in multis etiam fecit hactenus. Decreui etenim latinę linguæ maria nauigantibus latentia ſaxa maximamq; ſcopulorum partem euellere: ideoq; non ſolum triremes: uerum balanæ cymbæ per altum ciſſime nauigabunt. Scribo autem rudibus: q multi qui didicere nunquam: alios docent quod neſciunt. Opus ergo iis docendi ratio quædam & uia ſimplex facilis lata breuis aperta: decliuis potius q̃ accliuis. Illud pręterea noſcite. Scriptorum neminem licet optimum malignitatis dentes uitare poſſe. Multi enim ad fingendum parati: benefacta conuiciis etiam lacerant: & quos uereri deberent accuſant digni qui cęleno ſupplicio afficiãtur. Verum ego malignorum nihilipendens latratus: ab incepto ſcribendi tenore non deterrebor. Erunt enim leones qui mea quantulacũq; ſcripta aduerſus canes defendãt. Quippe nullius tam ſuperis inuidioſus: quin ab aliquo foueatur. Valete. Datum Venetiis idibus Martiis. D.CCCCXCIII.

¶ Laurentii Vallenſis Epitomæ Portuſq; elegantiæ per An/
tonium Mancinellum Veliternum amicorum filiis.

¶ De littera A.

AB cũ quabus liqdis:& cum i qñ ſit conſonans adiungi ſolet: Ab
ut ab lege:& ab legatis:ab litteris:ab rege:ab re:ab Ioue.
¶ Abs uero eſt t.ut abs te.abs tito. Interdũ cum qui:ut Te
rentius. Abs quiuis hoie beneficium accipere gratum eſt. Abs
Hæc Lau. Tu uero de ab legito limam noſtram.
¶ Abdicare eſt expellere a bonis filiũ: dum uiuit pr. Exhe
redare uero poſt mortem:ſed abdicare eſt grauius: quod Abdi/
etiam in ſe exhæreditatem continet. care ex
¶ Abigere ſignificat ab loco fugare atq; expellere:ut abige hereda
muſcas a facie ſcribentis. Quinti. Ibo in littus miſer plãtibus aues abigam. Item re.
abige oues capras aſellos ab hortis:ab uinetis:a pratis. abigere
¶ Abigere quoq; ſignificat furto tollere:atq; etiã latrocinio. Quintilianus. Ad/
huc trãſeũtium abacti pecoꝝ greges ſub hoc titulo defendebant. Vñ Abactores Aba/
uocant pecuarioꝝ aialium fures latrũculme. Hos qdã Abigeos uocãt. Vlpianus ctor
inqt. Abigei aũt ꝑprie hi habent:qui pecora de paſcuis uel ex armẽtis ſubtrahũt
& quodãmodo depredantur:& abigendi⁊ſtudium quaſi artem exercent equos
de armentis uel oues de gregibus abducentes. Cæterum ſi quis ouem oberran/
tem uel equos in ſolitudine relictos abduxerit: non eſt Abigeus:ſed fur potius,
& Claudius ait. Quantitas diſcerint furem abigeo. Nam qui unam ſuem ripue/ Abige/
rit:ut fur coercebitur,qui gregem:ut abigeus. Hic furem ab abigeo ſeparat:ut ſu/ us
perior fecit.
¶ Abhorreo ab hac re:idem eſt quod perquã alienus ſum ab hac re: ſemperq; Abhor
poſtulat huiuſmodi ablatiuum. Exhorreo autem hanc rem: idem eſt quod ex reo
paueſco:nec unquam iungitur ablatiuo:ſed accuſatiuo dumtaxat. Hæc Lauren.
Tu uero legito limam noſtram.
¶ Abſtinentia a continentia ita differt q abſtinentia iuſtitia eſt. Continentia ue Abſti/
ro illa quæ inter uirtutes quarta numeratur quæ eadem dicitur Temperantia nẽtia
& modeſtia. eſt enim hæc quum a uoluptatibus nos continemus: Abſtinentia Cõtinẽ
quum abſtinemus ab alienis nulli uim afferentes:nihil cupiam eripientes. Non/ tia
nunquam tamen indifferentur ponuntur. Verum ut ſentio Continentiæ poteris Tẽpe/
dare nomen abſtinentiæ:potiusq̃ e diuerſo. Illud enim ſpecialius uidetur:hoc ge rãtia.
neralius quare rite continentia uocatur abſtinentia.
¶ Accepi calamitatem dicimus:accepi cladẽ:accepi damnũ:accepi iniuriam:acce accipio
pi contumeliam:accepi repulſam:accepi uulnus quod nunquam fere aliter dici/
mus:non ſuſtinui:non perpeſſus ſum uulnus. Sed fere ſemper accepi: niſi more
poetico:ut apud Ouidium lib. ii. met. Nullam patiere repulſam. Et Cicero quum
dixit. In domũ multiplicatam honoribus non ſolum repulſam retulit: ſed etiam
ignominiam & calamitatem: minime contra hoc præceptum fecit. Accep/
¶ Acceptilatio:uide fero tibi acceptum. tilatio
¶ Acceſſo uel arceſſo: utrunque pro eo ad uocandum: uel uoco. Terentius in acceſſo
and. Obſtetricem acceſſo. arceſſo

Accipio & Sumo differunt: Vnde quodam loco Valerius max. quum de Ca
acdpio tone conſorino loquiť qui enſem de mediis hoſtibus recepit ait. Vt non coactus
Sumo accipere: ſed ſua ſponte ſumere uideretur. Quare ſi latine nos loqui uolumus di
camus. Dominū ieſum carnem quidē humanā ſumpſiſſe mortē uero accepiſſe.

Acceſſus eſt aditio: atq; appropinquatio: aueutus: itus. Acceſſio adiectio atq;
acceſſ⁹ incrementum. Accedo enim duo ſignificat: ut accede ad ignem: ideſt addi atq;
acceſſio appropinqua. Et hoc calamitatibus meis uel ad calamitates meas pondus acceſ
accedo ſit: ideſt adiunctum eſt & increuit.

accuſarē Accuſare eſt uel apud iudices uel apud alium quamuis: etiam apud illum ip
Incuſarē ſum quem accuſes ſignificare atq; oſtendere aliquem peccaſſe. Incuſare uero re
prehēdere mores alterius: & plerūq; cum querela φ ab illo iniuria ſis affectus.

accuſa Accuſatio: uide ueni in opinionem.

tio Aceruus minutarum proprie rerum eſt congeries: ut frumenti: uel leguminis
acer uel ſalis. Interdum etiam aliquando maiorum: ut aceruos ſcutorum: & fere gene
uus rale ad omnia eſt. Strues autem proprie lignorum. Strages uero cadauerum in
Strues terfectorum uno in loco multitudo ſiue humanorum ſiue mulorum. Sarcina uten
Strages ſilium & eorum quę ad cultum adornatur & caeterum uſum pertinent. Res etiā
Sarcia noſtre domi ciſtis capſiſq; compoſitas ſarcinas uocamus & ſarcinulas.

adcula Adcula acus dicitur: qua mulieres utuntur ad ornatus capitis. Tu uero le
ctor aduerte aciculam eſſe quoq; piſcem quendam tenuem ac longum: qui acus
etiam dicitur.

adnus Acinus inter & baccas hoc intereſſe puto: φ acinus inter fructus minutiores
arborum fructicumue denſius naſcitur. Bacce uero diſperſius & rarius. Inter aci
Bacca nos. n. numeranť uuę: grana hedere: grana ſambuci: tribuli: mali punici grana.
Addo etiam morum & quicquid iis eſt ſimile. Inter baccas uero fructus lauri:
fructus oliuæ: corni: loti: myrti: lentiſci: ſimiliumq;. Nonnunquam Acini & bacce
indifferenter ponunť: ut Virg. Sanguineis ebuli baccis minioq; rubentem.

acta Acta & geſta hoc differunt: φ geſta ſunt in adminiſtratione magiſtratus: & in
Geſta rebus maioribus: & ad rempublicam uel ad plurimos ſpectātibus: ut geſta Ale
xandri. geſta pompei: geſta Cæſaris. Acta uero etiam rerum priuatarum & mi
norum ac familiarium.

actor Actor dicitur orator: qui agit cauſam: quique geſtum uultus & corporis agit.
Orator Vnde tum ipſa pronunciatio: tum oratio q̄ habeť: tum oratio ſcripta actio appel
actus latur. Item actor dicitur comedus & Tragedus: ideſt iſtrio qui agit geſtus inſce
actor na: & partes comoedię actus dicuntur.

auctor Auctor eſt tanq̄ factor hinc & poeta & quiſq; alicuius operis conditor auctor
dicitur: & ille qui fecit aliquod opus: qui egit bellum: qui egit pacē auctor eſt ope
ris: auctor eſt belli: auctor eſt pacis.

actus Actus & actio in idem ſunt: ſicut Statius eſt ſtatio: cultus & cultio: mot⁹ & mo
actio tio. niſi φ dicimus actionem cauſarū non actū. Actum comędiarū: nō actionem.
actū eſt Actum eſt ſemper in malam partem accipitur: ut actum eſt de repu. i. reſpu
blica extincta. deſperata: perdita eſt.

ad diē Ad diem non uenit. uide diem.

addice Addicere eſt in auctione: ideſt uenditione quæ publice fit uendere. Inde ad
re addi dicti apud ueteres dicebantur: qui prætoris pronunciatione ac iuſſu: cum ſoluen
ctus do non eſſent creditoribus uendebantur: & addictus morti deſtinatus dicitur.

Cicero lib.iii.offi. Et is qui morti addictus eſſet: paucos ſibi dies cõmendandorum ſuorum cauſa poſtulaſſet.

¶ Adeo ſignificat ualde: ut Teren. Iuuenem adeo nobilem. ſignificat etiam intantum: ſicut uſq; adeo. uſq; eo.

Adaoe

¶ Adiectiua magis infinitum ſiue actiuum ſiue paſſiuum paſtulant. ſubſtãtiua gerundium genitiui caſus: ut tu es dignus habere opes: & es dignus honorari. Tu es lętus me bene ualere: & tu es lętus me honorari. Tempus eſt gaudendi: locus eſt poſtulandi: commoditas eſt alloquendi.

Adiectiua

¶ Participia autem & multa adiectiua ab uerbis deriuata utranq; formam ſibi uendicant. Sed participia iuncta infinitis dicuntur ſeruare uim participiorũ. Iuncta gerundio uim nominum: ut timens nauigare & nauigandi. Cupiens diſcere & diſcendi. Doctus peritus promptus conſuetus cantare & cantandi. Timidus cupidus auidus nauigare & nauigandi.

Participia

Ad me ſpectat: ideſt ad me pertinet: ad mortẽ ſpectat. i. quaſi reſpiciendo tẽdit. Cicero. iii. officio. Si ad extremum ad perniciem patriæ res ſpectabit &c. Quin Et qđ ad peſſimũ ſpectat euentũ miſerabilis ſis oportet: ut amator eſſe uidearis.

Ad me ſpectat

¶ Admoueo manum appono manum. reamoueo: ideſt manum moueo.

¶ Adorare ab oro quod eſt ore præcor componitur.

¶ Supplicare a plico ꝙ genu poplitemq; aut ceruicem plicamus: quum a potentiore aliquo magnum quid præcamur. Et tamen adorare ſine ore hoc eſt ſine uoce fit non ſine plicatione genuum & geſtu corporis orare: nõ ſine ore ac uoce. Hic eſt quare ſupplicare tantum homini datur. Supplicare ſine præcatione genuũ & geſtu corporis. Adorare etiam mutis. Vnde elephas & phenix & alia quædam irrationabilia ſolem adorare dicuntur: noſq; rebus mutis & ſenſu carentibus: nõ ſupplicamus: ſed adorationis honorem exhibemus: ut regum ſtatuis: ſignis: ueſtibus: lrís: aliiſq; ſimilibus. Et præcipue imaginibus picturiſq;: tum dei: tum ſanctarum: tum ipſius etiam crucis: quam ſapientes adorant: ſtulti etiam orant.

Admoueo

Amoueo

Adorare

Supplicare.

¶ Quod de cruce: etiam de ſudario dico: cæteriſq; ſimilibus.

¶ Idem de reliquiis ſanctoꝝ: quorum corpora præſentia adoramus: animas uero abſentes oramus. Si quid autem ad hæc multa quæ uidemus dicimus: ſalutatione utimur: non præcatione. Quale eſt ſalue ſancta Crux.

¶ Adſum tria ſignificat. Primum præſens ſum: ut adſum pugne: & in pugna. Secundum faueo præſidioq; ſum. Virgilius. Modo Iuppiter adſit. Tertium eſt aduenio. Virgilius. Huc ades: o formoſe puer.

Adſum

¶ Ad ſummam & in ſumma: idem eſt quod deniq; ſeu breuiter. Quintilianus. In ſumma non recedo: fas eſt mihi inuitis etiam parentibus pie facere. Cicero de offi. Ad ſummam ne agam de ſingulis. Quintil. in hunc ſenſum ut ſolet ſemel: ut ibi. Vt ſemel omnia complectar. In eundem ſenſum accipit breuiter: ut in geminis languentibus. Breuiter tamen crudelitas explicanda ſeuitia eſt.

ad ſummam

In ſũma

¶ Ad ſummum uero refertur ad numerum. Cicero pro milone. Vnus aut ad ſummum duo inuenti ſunt: qui milonis cauſam non probarent: ideſt non plures q̃ unus aut duo ex pluribus.

Ad ſummum

¶ Ad tempus duobus modis ſumiť. Vno ad conditionem temporis. neceſſitatẽ: oportunitatem. Cicero pro Milone. Quam ad tẽpus aptę ſimulationes. Altero ad ſpacium tẽporis. ut ſilebo ad annum. latebo ad tempus: ideſt uſq; ad annum & uſq; ad tempus quoddam: uel in tempus: nam ſæpe ſubintelligiť uſq;.

Ad tps

Aduē/tare Vētitar Victita re. ¶ Aduentare eſt proximum iam eſſe ueniendo. Ventitare uero eſt frequenter uenire. Victitare autem ſignificat non frequenter uiuere: ſed ueſci atq; & quaſi uictu uti: ut ſarmate uictitant lacte.

aduſor auerſor ¶ Auerſor tibi: ſum tibi contrarius: auerſo te ſignificationem ſumit a geſtu: quotiens ab aliqua re de deteſtamur auertimus.

aduſus auerſus ¶ Aduerſus oppoſitus oppoſito pectore atq; obiecto: auerſus terga oſtendens. Vnde illud tullianum: et aduerſus & auerſus impudicus es.

aduto. ¶ A duerto oculos mentemue aliquo: ideſt oculos mentemue conuerto: auerto oculos aut mentem: ideſt alicunde conuerto oculos aut mentem.

Aduo/catus Patro/nus ¶ Aduocatus & patronus ſic differunt: q̄ illud generalius nomeñ eſt q̄ hoc. Vt non tantum ſignificet eum qui alterius cauſam agit: ſiqdem quicunq; adeſt alteri in cauſa officii gratia aduocatus appellaſ: etiam ſi nihil dicat: neq; agat: ſed q tan/tum paratus ſit defendere: ut Terentius in eunu. Tu abi atq; oſtium obſera in/tus: dum ego hinc tranſcurro ad foꝝ. uolo ego hic adeſſe nobis aduocatos in tur/ba hac. Patronus autem proprie eſt qui agit cauſam: ſed accuſati nō accuſantis & patrocinari dicitur tam uerbo q̄ facto. Eſt autem imbecilliorem protegere: a quo ſit patrocinium. Patronus etiam dicitur reſpectu liberti.

Ad uo/tum Ex ſnia ¶ Ad uotum: & ex ſententia aliqd habere: in eadem fere ſignificatione dicit: li/cet illud uideatur affectus cuiuſdā eſſe: hoc rationis Quint. habes ne uxorem ex animi ſententia. & alibi: & ad omne uotum fluente fortuna laſciuit ocium.

adulari ¶ Adulari eſt inſeruire & captare: ut fauorem emereamur quoquomodo: uel uo/ce: uel geſtu. Tractum eſt apo toy duloy: quod eſt ſeruus. Et ſane adulari ſerui/re eſt: non liberale & ingenuum.

Aſſen/tari. ¶ Aſſentari uero eſt inſidioſe & conſiliande alicuius utilitatis gratia effuſius & plerunq; falſe quempiam laudare.

Blādiri ¶ Blandiri aūt ad tactum pertinet: & per abuſionem ad alios ſenſus: nōnunq̄ ēt ad aium. Quintilianus. Blandiar iudices paulifper calamitatibus meis.

Adulte rium Stuprū ¶ A dulterium (uti Papinianus inquit) proprie in nupta committitur. Stuprum uero in uirgine uiduaue committitur. Hæc ille & plura. Tamen non rite iuriſcō/ſulti excipiunt ſtuprum a nupta. Cum etiam in quotidiano ſmone ſic loquamur. Vnde apud Quintilianum. Vxor marito dixit appellatam ſe de ſtupro a priui/

Stuprū duplex gno. Item alibi. Quare ego ita ſentio Stuprum eſſe coitum lege uetitum qui du/plex eſt. Vnus cum nupta: aut cum puero: aut cum ſanguine cōiunctis: aut cū ſan ctimonialibus: q̄q̄ hæc duo poſteriora potius appellamus Inceſtum. Aliter cum uim afferimus cuilibet perſonæ etiam ancillæ. Vnde ſtuprare dupliciter accipit.

Edes ¶ Edes in plurali numero pro domo accipit: in ſingulari nunq̄. In ſingulari uero & plurali pro templo. Dicemus itaq; pro templo: duas tres quattuor deorū edes duas ſacras edes: pro domo binas ternas quaternas quas priuatas edes.

Ediles ¶ Ediles a ſacris edibus dicti ſunt: quibus curandis præpoſiti erant.

Editui ¶ Editui ab edibus ſacris quas tuentur appellati ſunt non a priuatis.

Edifica re ¶ Edificare magis ad domos hominum ſpectat q̄ deorum: nec domos tantum uerumetiam naues.

Æger ¶ Æger pedibus: & pedibus egris dicitur. Saluſtius. At ex altera parte. C. Antonius pedibus ęger prœlio adeſſe nequibat. Cice. Quintilianuſq; dixiſſent pedibus ęgris. Hæc Lauren. Ego addam Valerium maximum lib. y. dixiſſe. Pulſu uenarum competit cuius morbi ęger eſſet.

¶ Egreſcit:ideſt egrior fit. Virgil. de turno:cuius augebatur ęgritudo ad latini la
lubria conſilia:egreſcitq; medendo. — egreſco

¶ Equalis & equabilis pro pari accipiuntur: ut in illo. Sint pares in amore &
equales. Cice. Nos ius equabile ꝙ aliquid utilitatis haberet acceperat. Iterum.
Et uox reducitur in ſomnum quendam equabilem atque conſtantem. Equalis
etiam ſæpe accipitur pro coetaneo ſiue coeuo. Virgil. Equalemq; ab humo miſe
rans attolit amicum. — Eq̄lis Eq̄bilis

¶ Erariũ repoſitorium eris:ideſt numoꝝ:ſimiliumq; reꝝ p̄cioſarum atq; opum.
— Erariũ

¶ Eſtimare eſt conſiderare. Exiſtimare iudicare. Itaq; prius rem eſtimamus:
deinde qualis ſit exiſtimamus. Cicero in uerrinis. Expendite hæc atq; eſtimate.
unde dictum eſtimare pro taxare ab es eris:& timi græce quod eſt precium lati
ne. Ouid. lib. iii. de triſtibus. Quod quicũq; leget:ſi quis leget:eſtimet ante. Cō
poſitum quo ſit tempore quoq; loco. — Eſtimare Exiſtimare

¶ Affatim idem quod abundo.

¶ Affectio eſt animi & corporis ex tẽpore aliqua de cauſa mutatio:ut lętitia: cu
piditas:metus:moleſtia:morbus debilitas:& alia quę in eodẽ genere reperiunt̃.
— Affatī affectio

¶ Affectus proprie apud nos dicitur quod græci uocant phatos: ponitur etiam
ſæpe affectus pro affectione. — affectꝰ

¶ Afficio:uide facio tibi iniuriam: — afficio

¶ Affore ut alia compoſita a fore fere nuda ponuntur ſine nomine & ſine parti
cipio. Virgilius. Affore cernetis. Statius tamen lib. i. the. uidet̃ accipere pro ſigni
ficatione præſentis. Senſit manifeſto numine ductos affore:quos nexis ambagi
bus augur apollo portendi generos uultu fallente feraꝝ ediderat. — affore

¶ Defore Mar. Tullius. Veꝝ arbitrant̃:non de fore qui illã reſtituerent. — Defore

¶ Confore & profore apud comicos. Horatius item. Quæ nocuere ſequar: fu
giam quæ profore credam:ideſt profutura eſſe. — Cōfore Refore

¶ Age ſingularem numerum deſiderat:agite pluralem. — age agite

¶ Agedum uero non ſingularem tantum:ſed etiam pluralem. & in carmine &
in proſa. Tu uero lector aduerte dici etiam agitedum:ſed in plurali ſemper Li
uius lib. ſeptimo. Agitedum ite mecum. — agedũ agitãdũ

¶ Agere gratias eſt uerbo. Habere gratias eſt animo:quum memorem bene
ficii accepti mentem animũq; habeo & inuicem gratificandi uoluntatem. Refer
re ſiue reddere gratiam uel gratias:utrunq; enim dicitur & facto & dicto: Nam
dicendo nonnunquã proſumus eque atq; faciẽdo. Dicimus item ago grates: ſed
ſæpius apud poetas:qui neceſſitate uerſus agere gratias dicere non poſſunt. Ci
cero libro ſexto de repub. Aliquandoq; poſt inſpexit ad cœlum: & grates inqt
tibi ſumme ſol ago:uobiſq; reliqui celites. — aget̃ & hr̃e gratias Refere ſiue reddere grãm uł grãs agogra te

¶ Agere delectum:uide deligere. — agere delectũ

¶ Agere ducere eſt. Vnde Caius inquit. Ferri proprie dicimus quæ quiſq; cor
pore ſuo baiulat. Portari ea quis iumento ſecũ ducit:agi ea quæ animalia ſunt. In
hoc ipſe Caio aſſentior:ni ꝙ portare eſt etiam ſuo corpore interdum etiam ma
gis q̃ ferre. Terentius in and. Quo pueꝝ portas? Horat. Ne forte alia ſub faſcicu
lum portes libroꝝ:ut ruſticus agnum. Agere autem nõ uno modo dicit̃. Sed de
uno tamen non tacebo. Martialis libro primo epiſt. Semper agis cauſas: & res
agis attale ſemper. Eſt non eſt quod agas attale ſemper agis. Si res & cauſæ de
ſunt:agis attale mulas. Attale ne quid agas deſit agas animam. Gellius ad Cice — Agere Ferre Portaſ Attale

ronem, Hortenſius quum has litteras ſcripſi animam agebat.i.expirabat.

age uero ¶ Age uero: ſane uero. Enimuero. Iam uero. dr̃ age autem. Sane autem. Enim autem. Iam autem. at autem nō dicitur. hæc Lau. Tu uero in noſtra lima leges. Iam autem recte dici.

agricolare ¶ Agricolare. Optima res eſt agricolare recte dicitur: optima res agricolandi dicitur non recte: quia ſic illud reſoluitur: agricolare eſt optima res: hoc reſolui ſic non poteſt agricolandi eſt res optima.

aggregabo ¶ Aggregabo te illis: uulgo dicimus; & Cicero ait Aggregare te ſoleo in numerum noſtrum.

albani albẽſes ¶ Albani ex oppido alba in latio. Albenſes ex oppido alba ad lacum fucinum: qui a quibuſdam albani dicuntur.

aliquis Quiſq̃ quiſpiã ullas ¶ Aliquis. Quiſquam. Quiſpiam. Vllus. idem ſignificant. Vllus tamen quodã modo claudicat: nec fere citra negationẽ: quaſi citra baculum ingredi poteſt: niſi interrogatiue: ut uocat me ullus. aut ſubiunctiue: ut ſi ullus me uocat. Nũſquam plane affirmatiue: ſicut illa ſuperiora.

alleuo ¶ Alleuo: uide leuo.

alludere ¶ Alludere eſt quum aliud dicimus ad aliud latenter referre ſententiam: ut Virgilius. Actiaq; illiacis celebramus littora ludis. Dum enim narrat ludos æneæ alludit ad auguſti uictoriam: quam contra antonium in his locis potitus eſt.

alter alius ¶ Alter de duobus dici: alius de multis notum eſt omnibus: licet non omnes recte utãtur. Macrobius in ſat. Cum igitur aſſeruerimus quattuor in corpore fieri digeſtiones quarum altera pendet ex altera: dicendum erat: quarum alia pendet ex alia. Plinius quoq; inquit de formicis libro. xi. Quam ex aduerſo contrahunt altera alterius ignara. Quare dicamus aliquando ſic loqui eſſe permiſſum. E diuerſo nonnunquam de duobus dicimus alius: nec dicere alter poſſumus: ut dubitatur uter excellat Saluſtius: an Liuius & alius alium præponit: non autem alter alterum. Aliquando accipitur alter pro ſecundo ex duobus pluribusue: ut unus alter tertius quartus. & hic eſt alter annus belli punici: ideſt ſecundus annus ab origine belli. Ego altero menſe repudiaui uxorem: ideſt ſecundo mẽſe a ductione uxoris.

altilis ¶ Altilis auis: altilis piſcis: altilis quadrupes: qui ſagina altus ſiue alitus eſt: atq; ſaginatus.

aluearium ¶ Aluearium tametſi poteſt dici locus ubi ſunt aluei aptum. tamen potius accipitur pro copia alueorum eodem in loco collocatorum ac mellificantium.

amamꝰ iter nos ¶ Amamus inter nos: amatis inter uos: amant inter ſe. Nõ autem amamus nos iter nos &c. Cicero ad fratrem. Pueri ualde inter ſe amant.

amare Diligeř adamare ¶ Amare plus eſt q̃ diligere. Cicero ad brutum. Sic igitur facies & me aut amabis: aut quo contentus ſum diliges. Adamare eſt amatorie amare: ut Quintilianus. Omnes matres liberos ſuos tanq̃ adamauerint amant.

amator amicus ¶ Amator in malam partem: amicus in bonam accipitur. Terent. Here putaui hunc pamphilum amicum: amatorem uirum. Vbi ne putares amicũ accipi in malam partem: adiecit amatorem. Sed apud proſam hoc obſeruatum ſemper inuenes: apud poetas fortaſſe non ſemper.

amatorium ¶ Amatorium genus ueneni amorem uel inſaniam ingerentis.

ambitu ambitꝰ ¶ Ambitio in animo eſt: ambitus in actu: nam q̃ præter modum cupit: aut honores: aut laudem. ambitione peccat. Qui uero dilargitur pecuniam ſuã aut populo

muneribus ludiſq; blanditur: aut cæteris artibus: quæ legitimæ non ſunt: ad publicos honores tendit ambitum committit. Cuius ſimilis quam hodie ſimoniam uocant a ſimone mago: niſi ꝙ hanc tantum in rebus ſacris uolunt eſſe.

¶ Ambitus ab ambio uenit: illa autem omnia quæ ambitus facit. ambitio facere compellit: a qua ambitioſi dicuntur: non ab ambitu. *ambitꝰ*

¶ Animans generis eſt fœminini: ut Cice. Requirat atq; appetat: ad quas ſe applicet ſui generis animantes. In plurali tamen etiam neutri generis inuenitur: & nonnunquam in ſingulari. *aĩans ſubſtantiuum*

¶ Animaduerto in te: eſt punio te: anima duerto te: ideſt intueor. Punire autem eſt quorumcunq; ſiue iure: ſiue iniuria. Animaduertere eſt eius q in alterum habet poteſtatem ordine ac rite: ideſt cum animaduerſione puniendi. Sed hoc modo refertur ad perſonas: animaduerto uero te pro intueor: ad rem & ad perſonam referri poteſt. *aĩaduerto Punio*

¶ Animoſus: ideſt habens in ſe uehementiam ac copiam animi: ſic ingenioſus: ſeditioſus: & ſimilia in oſus a nomine deſcendentia. *aĩoſus & alia ĩ oſus*

¶ An & aut coniunctiones ſunt. Quinti. inquit. Male tamen interroges: hic aut ille ſit: ſed plerią; multis iam ſæculis peccauerunt ac peccant. Si diligẽtius aduertiſſent non in aut ſed in an interrogationem conſiſtere deprehendiſſent: ut apud Ciceronem. An uero romulus ille aut paſtores: aut conuenas congregaſſe: aut fabinorum connubia coniunxiſſe: aut finitimorum uim repreſſiſſe eloquentia uidetur. Non eſt hic multiplex interrogatio: quaſi de horum ſingulis interrogetur: ſed duplex ſic. nunquid romulus hæc omnia fecit eloquentia: an non fecit. *An aut*

¶ Anniculus puer: annicula puella: anniculum iumentum: hoc eſt unius anni: ſicut bimus bima bimum: ideſt duorum annorum. Trimus trima trimum trium ãnorũ. Quadrimus quadrima quadrimum quattuor annorum & nõ amplius. Nec de animalibus modo ſed de inanimatis: ut anniculus uinum: bimum oleũ. De pueris tamẽ magis loquimur per diminutiuum. Bimulus. Trimulus. Quadrimulus: quia intra hos annos adhuc parui ſunt. *ãniculꝰ Bimꝰ Trimꝰ Quadrimus*

¶ Annona. uide penu. *annona*

¶ Annus eodem modo dicimus quo diurnus: ſpatium diurnum: ſpatium annuũ. Vnius diei: uniuſue anni. Annuus quoq; quo mõ quotidianus: febris quotidiana eſt: quæ ſingulis diebus uenit. & annua ſacra: ideſt q̃ fiũt ſingulis annis. *ãnuꝰ Diurnꝰ Quotidianus*

¶ Annuatim aduerbium eſt ab anno: quo Plinius libro ſecundo utitur: dicens herodoto teſti. Qui tradit ſingula milia talentum annuatim thuris penſitaſſe arabes regibus perſarum. *annuatim*

¶ Antehac: ideſt ante hoc tempus. poſt hac: ideſt poſt hoc tempus. *ãn hac Poſt hac*

¶ Ante lucem dicimus ſi diluculum ſignificamus. Nanq; ante diem ꝑ ante tempus dici ſolet. Vel ante ſextum calendarum nouembrum: ideſt ſexto die ante calendas nouembris. Dies autem pro tempore ſemper eſt fœ. g. ut ipſa dies facit hominem prudentem. Vnde pedianus uult fieri Dieculam ꝑ paruo tẽpore. *Ãn lucem Ãn diẽ*

¶ Antiqui ſenes uocantur quantum ad priuatam ipſoꝝ uitam ꝙ uſq; ad ſenilẽ ætatem uixerunt. Veteres quantum ad publicum tenpus: ꝙ alia ætate uixerũt: etiam ſi ad ſenium nõ peruenerit. Vnde quidam minores fuerũt ſeniores ueteribus. Antiqui utriq; dicuntur: ſed magis ueteres q̃ ſenes. *antiqui ueteres*

¶ Antoniaſter fuluiaſter. i. ãtonii & fuluii imitator. In aſter. n. huiuſmodi nomina imitationẽ potius q̃ diminutionem ſignificãt. Surdaſter aũt & recaluaſter di *Antõiaſter & alia aſter.*

minutionem ſignificant. Surdaſter.n.nõ plane ſurdus ẽ:ſed ut ſic dicã ſurdulus: & recaluaſter q̃ frõte calua eſt nõ toto capite quaſi recaluatulus:qđ eſt diminutiuũ.

aptilis ¶ Apertile latus:quod apertum eſt. Ouidius de triſt. Aſpicis a dextra latus hoc ad apertile tauri. Tu tamen uideto in lima noſtra.

apiaſtrum Mentaſtrum ¶ Apiaſtrum:Mentaſtrum:ideſt apium & mentam imitans:ea enim quæ faciũt in aſter imitationem potius ſignificant q̃ diminutionem:ut oleaſter:pinaſter:imitans oleam & pinum. Videto tamen limam.

apparare ꝑparare ¶ Apparare:& præparare ita differunt:ꝙ præparare eſt antea parare:q̃ ſibi utilia ſunt:aut fore credit. Apparare ad dignitatem quandam ac uerius pompam. Ideoq; oratores ꝑparant quibus obtinere cauſam poſſunt:ac proemiũ appatum reprehendiť: ꝙ plus pompę atq; oſtentationis habet q̃ utilitatis habere uideať.

apparatus ¶ Apparatus aũt uideť ſignificare utrunq;:ut apparatus belli:quaſi ꝑparatio.

appendere ¶ Appendere idem eſt qđ perpendere:ut appendi uuas. Item ad lancem ſtateraue põderare. Cicero in antonium. Vt iam appendatur pecunia nõ numereť.

Perpẽdere ¶ Perpendere eſt exacte ponderare atq; examinare. Cice. Quid in amicitia fieri oportet quæ tota uirtute perpenditur?

Expendere ¶ Expendere eiuſdm fere ſignificationis eſt. Idem in Verrem. Deinde hæc expendite atq; eſtimate.

Impendere ¶ Impendere autem ab impendo eſt ſupra caput iamiam caſurum pendere: ut nubes impendent.

appeto expeto appetitus ¶ Appeto cum affectu. Expeto cum ratione: appeto qualiacunq;. Expeto honeſta planeq; bona. Inde deriuatur appetitus: qui immenſa & immoderata cupiditas dicitur.

apud penes ¶ Apud te:& penes te differunt. Vt enim Vlpianus ait. Penes te amplius eſt q̃ apud te. Nam apud te eſt qualitercunq; a te tenetur. Penes te eſt: quod quodammodo poſſidetur. Nonnunquam etiam loco ſeruit. Cice. ad her. Sed penes ſcenam:ideſt apud ſcenam.

aq̃tilis ¶ Aquatile animal in aqua degens dicitur.

aquoſ9 ¶ Aquoſum quod habet in ſe uehementiam ac copiam aquæ.

Aratio & noia in io. noia in us ¶ Aratio non actionem modo:ſed rem etiam ac corpus ſignificat: ſicuti omnia in ioa ſupinis perfecta:ut poſſeſſio:ſeſſio. Cice. in philip. he quondam aratiões campani & leontini agri populi ro. patrimonio grandifere & fructuoſe ferebantur:ideſt hi agri ad arandum idonei. Idem in eiſdem. quid poſſeſſiones datas quid ereptas proferam. Idem de oratore. tot locis ſeſſiones gymnaſiorum: ideſt tot ſedilia.

Conuẽtus Confeſſus Ea tamen quæ ſunt in us pro perſonis accipi ſolent. Conuentus enim non eſt conuentio:ſed homines qui in unũ locum conuenerunt. Confeſſus non eſt confeſſio:ſed homines uno in loco conſidentes.

argentaria ¶ Argẽtaria locus argentarii quod nomen quidam pro artificio accipiunt.

argentaria ¶ Argentarius artifex:qui idem eſt artifex:atq; ita eſt in hieremia, Titus autẽ Liuius. Cicero. Quintilianus:cæteraq; omnis antiquitas pro his accipiuntur:qui uulgo campſores dicuntur. non illos dico minutos qui Nummularii & Menſarii a nobis. Colyuiſte a græcis dicuntur qui iidem trapezite uocari poſſent. Nam Colyuiſte trapezas habent. ſed Plautus in curculione trapezitam & argentariũ pro eodem accipit.

argut9 ¶ Argutus qui eſt acuta quadam & accurata ſolertia quaſi acute arguens & ueſtigans:non autem ab altero acute intellectus & ueſtigatus.

¶ Armarium ubi reponuntur libri:cæteraq; huiuſmodi.
¶ Armentum.uide Grex.
¶ Armamentarium ubi reponuntur armamenta & arma.
¶ Armiger eſt qui in prælio gerit tela domini ſui:ut ſcutum:arcum:ut lanceam: & cætera huiuſmodi.
¶ Arundinaceus ex materia arundinis.
¶ Aruum ſementi datur. Saluſtius. Quia numidæ pabulo pecoris magis ꝗ aruo ſtudent.
¶ Aſciſcere eſt remotum aliquid quaſi ſcite uocatum capere. Cicero de oratore. Expertes eſſe prudentiæ:qua ſibi aſciuerunt.
¶ Deſciſcere eſt ab imperio ductuq; alterius ſe ſubtrahere:ut milites ab duce: populi ab domino.
¶ Conſciſcere fere ad mortem pertinet:ut mortem ſibiipſe conſciuit.
¶ Aſcriptitius homo:qui ad aliquam rẽ aſcriptus eſt.
¶ Aſcribi ſe in eandem ciuitatem uoluit inquit Cicero pro archia. Et pro eodẽ. Cum fuerit in aliis quoq; ciuitatibus aſcriptus. Idem in philip. Tu uero aſcribe me in talem nummum. Idem pro rabirio. *Si* quis hunc reprehendendum putat aſcribat ad iudicium ſuum:non modo meam: ſed huius etiam ipſius qui cõmiſit ſententiam. Item contra Rullum. Illum ſibi collegam aſcribes. Tibi hoc aſcribendum eſt:ideſt tribuendum & imputandum.
¶ Aſſectari.uide deduco.
¶ Aſſeuerare eſt inter ipſa argumenta probationeſq; admiſcere uim animi:motumq;. Quod declarat Quintilianus: quum inquit. Altera ex aſſeueratione probatio eſt. Ego hoc feci:tu hoc mihi dixiſti:& o facinus indignum. Et alibi. Cum præſertim quorundam probatio ſola ſit in aſſeueratione & perſeuerantia.
¶ Aſſidere.uide Sedere.
¶ Aſſumere eſt multum & pene nimium ſibi tribuere. Cice.in offi. Si id mihi aſſumo uideor id mihi meo iure quodammodo uendicare.
¶ Aſſurgunt ſani ut ſtent:aut ut obuiam eant:aſſurgunt ęgroti ut ſedeant:aut ut cubito innitantur. Vt aduenienti magiſtratui omnes aſſurgimus.
¶ Aſt pro at oratores non utuntur:eſt enim poetarum. aſt nanq; longa eſt.
¶ At adiungitur quomodo ſed cum tñ:licet alterum eoꝝ ſufficeret. Significat at nõnunꝗ idem quod ſaltem:ut in illo uergiliano. At meſapus erit.
¶ Atramentarium uaſculum quod continet attramentum.
¶ Auctio eſt uenditio quædam in publico ac loco celebri:& hinc auctionari publice & fere ſub haſta uendere.
¶ Audiendus non eſt idem eſt quod audiri non debet.
¶ Audio & exaudio indifferenter ponuntur pro duplici ſignificatione. Vna pro eo quod eſt auribus accipio. Altera pro eo quod eſt audita petenti cõcedo:& uiſa ſunt audire uocem militis. Et uox queq; per lucos uulgo exaudita ſilentes. Itẽ audit & cœli genitor de parte ſiniſtra. Intonuit leuum. Et nulli exaudita deoꝝ Vota preceſq; meæ.
¶ Auditorium locus ubi audimus præceptorem aut orantem non in uera cauſa:ſiue opus nouum recitantem aut ſi quid ſimile eſt: uel ipſa turba atque ipſe cętus auditorum.
¶ Audiui te ut cæteros affuiſſe in prælio,i.audiui te affuiſſe in prælio:ut audiui te

armarium
armẽtũ
armamentarium
armiger
arũdinaceus
aruum
aſciſcerẽ
Deſciſcere
Conſciſcere
aſcriptitius
aſcribere
aſcriptꝰ
aſſectari
aſſeuerare
aſſiderẽ
aſſumere
aſſurgere
Aſt
At
attramẽtarium
auctio
auctionari
audiendus
Audio
Exaudio
Auditorium
Audiui te

cæteros affuiſſe. Audiui uero te affuiſſe in ꝑlio ut cæteri: ſubintelligit̄ audierunt.
¶ Auis eſt quæ oua parit: pennisq́ eſt prædita præter unum ueſpertilionem qui
Auis utroq́ caret: quattuorq́ pedes habet. Volucris eſt quæcunq́ uolat: nec auis ſolū:
Volu ſed illę beſtiolæ quoq́ minutiores: ut apes ueſpa culex muſca cicada &c.
cris ¶ Auricula chartulago illa eſt circa aurium concauitatem.
auricl̄a ¶ Auſculto te audio te: auſculto tibi obtempero tibi. Sum audiēs te ꝙ te audio.
Audio Sum audiens tibi ꝙ tibi obedio.
Auſcul ¶ Auſpex dicebat̄ qui præerat nuptiis celebrandis: qui auſpicium pro nuptiis ca
to pere ſolebat adhibebaturq́ hic pro parte mariti. Pronuba uero quæ præerat nu
auſpex ptiis celebrandis pro uxore. Aliqn̄ etiam magis proprie pro eo qui dux militiæ
Pronu eſt: ut primo carmi. Horatius. Nil deſperandum teucro duce & auſpice teucro.
ba ¶ Auſpicium eſt uel a paſtu auium: uel ab inſpectione auiū. Sed qa cōſul antea
Auſpi q̄ iret in expeditionem capiebat auſpiciū: hinc factum eſt ut dicamus auſpicia du
cium cum atq́ principum quæ a ſolo duce capiant̄: & hinc auſpicari non modo auſpi
Auſpi ciū capere: ſed etiā incipere: nec in bonam tm̄ partem quod frequentiſſimum eſt:
cari uerũ in malam quoq́: ut apud Pli. At homo infeliciter natus manibus pedibuſq́
deuictis: aial cæteris imperaturũ a ſuppliciis uitā auſpicat̄. Dicimus ꝑterea haud
auſpicato me huc attuli. i. nō feliciter q̄ñ auſpiciis repugnātibus. Item inauſpica
ta bella. i. infelicia. auſpicata uero felicia. Quintilianus de Achille. Aut principem
græciæ uſ{q} in ultionem interfecti amici inauſpicata bella geſſiſſe. Et alibi. Itaq́
ut apud illos Homerus: ſic apud nos Ver. auſpicatiſſimum dederit exordium.
Autē Autem: uide uero.
Autora ¶ Autorare: uide in lima.
re ¶ Auxilium do: feroq́ dicimus. Opem do non dicimus ſed fero.
auxiliū ¶ Axilla diminutiuum eſt ab ala: ſicut maxilla a mala.
do

¶ De littera B.

Axilla BAculus diminutiuum habet bacillum. Cicero libro ſecundo de finibus.
Baculuſ ¶ Bacillum aliud inflexum aliud ita natum. Reperitur tamen primitiuū
Bacillū & in neutro: ut apud Ouidium libro. xv. metamor. Eſſe ſolet baculumq́
tenens agreſte ſiniſtra.
Baccæ ¶ Baccæ & acini quo differunt: uide acinos.
Beatus ¶ Beatus qui rebus omnibus ad uitæ uſum ornatumq́ ſpectantibus abundat:
Felix itaq́ locupletes ſane hoīes beatos uocamus. Felices oium bonoꝝ cōpotes ſunt.
Bellū ¶ Bellum eſt tum ipſa pugna: tum totum tempus quo in militia ſumus quam il
Prœliū literati guerram uocant. Prœlium ipſum tantūmodo armoꝝ certamen. Nam &
Bn̄ me pugna certamenq́ etiam citra arma fit. Interdum etiam nudis uerbis.
cū agit̄ ¶ Bene mecum agitur: idem eſt quod bona conditione ſum. Idem præclare te
male cum agit̄. Optime cum illis aḡt. Melius cum hominibus ageret̄ ſi paruo contenti
mecum eſſent. Ita male mecum agit̄: ac peius incommodiuſue & peſſime. Nonnunquam
Actū ē etiā actiue. Valerius Maximus lib. v. Bene egiſſent athenienſes: cū miliciade &c.
Bn̄ ha ¶ Actum eſt ſemper in malam partem accipitur: ut actum eſt de repub. i. reſpu
beo blica extincta deſperata perdita eſt.
Bn̄ pro ¶ Bene habeo: bene habes: id eſt beneualeo: beneuales.
ualde ¶ Bene nonnunquam pro ualde: ut Cicero. Habetis orationem bene longam.
Bn̄ficia Quintilianus. Bene ſudantes: beneq́ comitati per forum reducuntur.
rius ¶ Beneficiarius qui beneficium accepit.

¶ Benedico unius uocis datiuum poſtulat: ſicut Maledico: more tamen græ/ corum hoc tempore præter naturam ſuam dedimus his uerbis accuſatiuum. Benedico autem duarum uocum & aliud ſignificat: & aliter regit. Bñdico Male/dico

¶ Betaceus ex materia bete. Beta/ceus

¶ Bimus a. um. id eſt duorum annorum. Vnde annículus. Bimus

¶ Bonum generale nomen eſt: honeſta pariter atq; utilia complectēs: ut bonum animi: bonum corporis: bonum fortunæ. Bonus

¶ Bonitas uero non ut multi opinantur idem utiq; quod bonum honeſtum: ſed idem quod benignitas: a primo fit bonus uir: bonus ſeruus: bonus iudex: id eſt iuſtus & exequens officii ſui. ab hoc bonus pater: bonus dominus: bonus deus: bonus æneas: hoc eſt benignus & clæmens. bonitas

¶ Buccam & buccas pro eodem accipimus. Oratores frequentius in ſingulari. Vnde illud uſitatum. dicam quicquid in buccam uenerit: id eſt in os: ſed non labra: ut uulgus exiſtimat. Quintiliano probāte: qui ait. Ore enim magis q̄ labris loquendum eſt. Bucca

¶ Os autem eſt ipſa concauitas unde uox prodit: nō ora labrorum. Etenim iuuenalis quum ait: bucca foculum excitat: non de extremitate oris: ſed inferiori parte dixit: quæ inflari ſolet uentumq; concipere. Et itē de Tubicinibus loquens. Notaq; per oppida buccę: de illa informi utrinq; inflatione intellexit tubam inflātium: nō de labris q̄ latent: quum tuba canit. Nam horatius quoq; quum inqt. Vt Iuppiter ambas inflatus buccas: non de labris locutus eſt q̄ inflari nō poſſunt. Quod plautus appetitus docet. Neſcias utrum maiores buccę an mammę ſient. Et plenius inquit. Buccarum ſinus. Item buccarum immanitas. Os

¶ Burdo. uide Mulus. Burdo

¶ Blandiri. uide adulari. Blādiri

¶ Bractea tenuis & ſua ſponte plicabilis: ut exauro: argento: aurichalco. Lamia uero craſſior eſt tam ferrea: tam erea: plumbea: ſtannea: q̄ aurea: argentea: electrea: aurichalcea: nec crepitat ut bractea præ tenuitate. Interdum tamen ita tenuis eſt bractea ut crepitare nō poſſit: ut illa ex qua fit aureatura. Hæc Lau. Tu uero uide etiam in lima noſtra. Bra/ctea Lamia

¶ De litera. C.

CÆlebs non tam qui caruit ſemp uxore: q̄ q nunc caret: & inde celibatus. Cęlebs Celibatus

¶ Calamarium quidam uſurpant pro theca calamaria: in qua calami reconduntur. Sed quia hoc tempore pleriq; penna ſcribunt: poteſt etiam dici pennarium: niſi malimus appellare thecam pēnariam: ut thecam calamariam: & thecam graphiariam. calamarium

¶ Calcaria ubi calx coquitur. Calca/ria

¶ Calcearum pro calceis: ut cibaria pro cibis. Calcearium cibaria

¶ Calet idem quod calidus eſt. Calet

¶ Caleſcens pro calefiens: q̄ q̄ ne in ſimplici quidem ſuo reperitur fiens nec q̄d ab hoc formaretur fiendum. Caleſcens

¶ Calumniari eſt falſa crimina intendere. Pręuaricari uero uera crimina abſcondere. Tergiuerſari in uniuerſum ab accuſatione deſiſtere. Ita martianus ſcribit. Qui ait accuſatorum temeritas tribus modis detegitur & tribus penis ſubiicitur: aut enim calumniatur: aut pręuaricatur: aut tergiuerſatur. Calumniari eſt & cætera: ut ſupra. Calumniari Pręuaricari Tergiuerſari

¶ Cameli ſignificatio nõ modo ad marem fœminamq; pertinet:ut paſſer:ut ag
Came/ la:ſed cum genere fœminino nonnunq̃ iungi iuenitur camelos fœtas:quale eſt
lus bos:ut apud Virg. Ille meas errare boues.
¶ Camparius cuſtor exercitorue campi.
cãpari⁹ ¶ Campus eſt planicies terrę ampla & grandis:ideoq; ſpatioſe plateæ:areæue
cãpus campi nomen acceperunt. Vnde romę campus martius. Nam locus huiuſmodi
anguſtior uocatur area.
Cãdet ¶ Candet ignitum eſt inquit Nonius. M. Tullius de offic. Candente carbone
adurabat capillum. Candet candidum eſt Verg. li. iiii. ęn. Candentis uaccæ me
dia inter cornua fudit.
Caper̃ ¶ Capere ſignificat uel ſponte:uel nõ ſponte accipere. Sumere tantum ſponte.
Sumer̃ ¶ Capeſſo eo ad capiendum:uel capio.
Capeſ ¶ Capio ſpem de te. Concipio de illo ſpem. Ducor in ſpem huius negocii. Vo/
ſo cor in ſpem. Ingredior in ſpem, Nõ tantum ſpei firmitatẽ ſignificat:q̃tum colloco
Capio in te ſpem. Ci. in quo maiores natu ſpem dignitati ſuę collarent. Quin in quo
ſpẽ &c. ſpem unicam ſenectutis reponebam. De capio uide etiam captus ſum.
Capi/ ¶ Capitale odium:quod caput & uitam petit alterius. Item capitale ſupplicium:
tale capitalis morbus:qui caput alterius petit. Capitalis autem homo capitale pecca/
Capi tum non q; petat alterius caput:ſed cuius caput aut ꝓpter quod caput commit/
talis tentis peti debeat ad pœnam.
Capt⁹ ¶ Captus ſum oculis:pro orbatus ſum oculis:nec unquam reperias niſi in paſſi/
ſum uo & nũquam fere niſi de oculis dici ſimilibuſq;. Dicimus item captus ſum ame/
nitate loci:dulcedie uocis:ſpecie mulieris:amore pecuniarum:ſpe bonorum:ma
gnitudine ſublimitateq; materię, captus ſum delectatione & cepi delectationẽ:
uix unquam delectatio capit me:ſed in paſſiuo potius:ut dictum eſt. Dicitur prę
terea miſericordia cepit deos non dii miſericordiam. capio dolorem tamen po/
tius q̃ cepit me dolor. non quia nõ poſſumus etiam ſic dicere:ſed quia habemus
alium in uſu modum magis proprium. Tenet me dolor:ſicut tenet deſiderium:
Capra. Item cepi indignationem:cœpi ſiue contraxi moleſtiam potius q̃ cœpit me indi/
rius gnatiõe:cœpit me moleſtia. Cõtra cœpit me tedium:cœpit me odiũ:cœpit me
Chari oblitio potius q̃ retrorſum. Recte aũt dr̃ cœpi uoluptatẽ:& cœpit ne uoluptas.
tas ¶ Caprarius cuſtos caprarum.
amor ¶ Charitas ſpecies eſt. Amor genus. Amor ad omnia pertinens:charitas ad ho
Chari/ mines. Maxima quidem charitas debetur parentibus:proxima filiis & deinceps
tas reliquis. Charitatem etiam pro penuria accipimus:ſed frumenti quidem & an/
Pẽuria none charitatem dicimus. Penuriam uero uini:aquæ:pabuli:pecorum:uirorum:
Carna/ cæterarumq; huiuſmodi rerum. Vel penuria eſt (ut ſic dicam) carentia omnium
rium rerum:charitas uero quæ contraria eſt fertilitati. Ideo Plinius iunior ait. Acceſ
Carptĩ ſiſſe agris ſuburbanis charitatem.
Catuli ¶ Carnarium non locus eſt ubi caro ſalſa ſuſpenditur:ſed caro ipſa niſi conten/
Pulli tum pro continente.
Fœtus ¶ Carptim hinc decerpendo:non ipſam ſeriem ſequendo.
Fetifi/ ¶ Catuli ſunt ferarum:ſiue immanium ſiue mitium. Nam & catulos murium le
care gimus. Pulli uero pecudum. Fœtus auium & piſcium:q̃q̃ & hoc generalius no/
Fœtu men eſt. Vnde fetificare pro parere:& fœtura ꝓ partu ad oĩa animalia muta p
ra tinet: Ceruorum hinnulos dicimus:capreolorum:caprearum:damaræ: lepoꝶ ſu

milliumq;. Catulos quoq; ſerpentium immaniumq; piſcium qui non edunt oua: propriæ tamen catuli ſunt filioli canum. Virgilius. Sic canibus catulos ſimiles. Cicero de diui. Erat autem mortuus catellus hoc nomine.

¶ Cateruatim per diuerſas cateruas — Cater uatim

¶ Caue ne uide negationes. — Caue ne

¶ Cauillatio eſt ſubdola ratio: quam nos conſcii nobis mendacii uincendiq; tamen cauſa proferimus. In hunc ſenſum ſemper iuriſconſulti uſi ſunt: & Quintiliani fere ſæculum. Cicero ait pro genere quodam facetiarum. Cæterum caius ſentire uidet idem eſſe calumniari & cauillari. qđ non ſentit Martianus tm̄ accuſatori tribuens calumniari: quē ait. calumniari eſt falſa crimina intendere. — Cauilatio

¶ Caupona cauponis taberna: & ea quæ uinum uendidat. Quidam malunt dicere coponam pro loco. — Caupona

¶ Cauſa mea ueniſti: & cauſa mei. Vide mei. — Cauſa mea & mei.

¶ Cauſari eſt cauſam rei geſtę afferre: aliquando pœnæ quod excuſo. Virgili. Cauſando noſtros in longum ducis amores: ideſt cauſas afferendo. Vlpianus. Ne quis cauſari poſſit ignorantiam literarum. Et alibi Cauſari tempeſtatem. uel uim fluminū. Vbi liceat dicere excuſare ignorantiam litterarum: & excuſare tempeſtatem & uim fluminum. — Cauſari

¶ Cautus qui ſcit ſibi cauere non cui cauetur: nonnunq̄ res cui cauetur. Vt pro cecinna cicero. Quo res mulieri eſſet cautior. — Cautꝰ

¶ Cedicula: a cedes diminutiuum eſt. — Cedicula

¶ Cedo tibi: unde & concedo tibi: pro non repugno tibi. facitq; pręteritum ceſſi cedo te pro flagello te cuius præteritum eſt cecidi pro flagellaui & ſupinum ceſſum. Vnde ceſſus uel qui flagellatus: uel qui amputatus eſt ſiue occiſus. Raro p occido hoc uerbum accipitur. Cicero in philip. cedit greges armentorum. — Cedo

¶ Celebris ſemper paſſiue ponitur: tam ad rem q̄ ad perſonā relatum: ut locus celebris q celebratur. Homo celebris q cum honore celebratur & colitur: propter quod in hanc ducor opinionem ut locus celebris proprie ſit honoratoq; frequentia cultus: quod ex uocabulo hinc deducto probatur: quod eſt celebritas: q̄ tum hominum cętum honoratum declarat: tum dignationē ipſam atq; honorē. Non ita autem frequens neq; frequentia: quo nomine qualiſcunq; hominū multitudo ſignificatur: de quo latius dictione frequens. — Celebris — Frequens

¶ Celo te hanc rem. Et celo te de hac re. — Celo

¶ Cenſor qui cenſuram gerit. — Cēſeor

¶ Cenſorius denominatiuum eſt a cenſor. i. qui cenſuram geſſit. — Cenſorius

¶ Centenarius lapis. i. centum librarum: centenarius homo q habeat cētū annos: grex centenarius. i. centum capitum. Dicimus tamen cētenarium numerum librarum: annorum ſimiliumq;. Ideo recte dicimus centenarium numerum annorum ingreſſus eſt. Non autem cētenarium annum. Item ſeptenarium: duodenarium: milledenarium numerum annorum & ſimilia. — Centenarius

¶ Cerebroſus a peruerſo cerebro uocatur. Vnde Horatius. Donec cerebroſus proſilit unus. i. inſanus & peruerſi cerebri. — Cerebroſus

¶ Certamen ēt circa arma fit: interdū etiam nudis uerbis. Sic etiam pugna. — Certamen Pugna

¶ Certe modo affirmat modo pro ſaltem accipitur: ut nō potero tangere: certe potero uidere uel at certe. Præterea certe coniuncta cum coniunctione & ſemper affirmat ut Cicero. Et certe contra Cæſarem eſt ingreſſus armatus. Certe — Certe

cõiuncta cū ſcio ſimilibuſq; uerbis ſolet mutare e in o: ut certo ſcio: ſicut dicimus
manifeſto pro manifeſte. Aperto ꝓ aperte. Liq̃do ꝓ liq̃de. Tuto ꝓ tute & ſilia.
Certū eſt ¶ Certum eſt non modo pro manifeſtum eſt: ſed etiam pro deliberatū & cõſti-
tutum eſt. In quo ſecundo pleruq; adiungitur datiuus cum infinito: ut certum
eſt mihi ire in Hiſpaniam. Nonnunquam datiuus ſubintelligitur. ut apud Virg.
Certum eſt in ſiluis inter ſpelunca ferarum malle pati. i. mihi.

Ceruix Iugulus Collū ¶ Ceruix poſterior colli pars: unde origo eſt oibus neruis. Iugulus anterior: un-
de uox halituſq; procedit. Collum omnes partes inſolidum cõplectitur. Et quo-
niam nerui qui corpus erectum regidũq; faciũt in ceruice ſunt collocati: dicimus
hominem durę ceruicis: quaſi indomabilem more ferocium boum.

Ceſim ¶ Ceſim per inciſiones gladii: ſiue incidendo.

Cibaria ¶ Cibaria pro cibis.

Cicercula ¶ Cicercula nomen leguminis: eſt autem a cicer.

Cicum ¶ Cicum: uide pecus.

Cicures ¶ Cicures: uide pecus.

Cicurare ¶ Cicurare: uide pecus.

Cilium Superciliū ¶ Cilium antiqui extreme ambitum gene ſuperioris uocauerunt. Vnde ſupercí-
lia quod Plinius ſcribit.

Circũſpectus ¶ Circũſpectus nõ eſt qui circũſpicitur: quem ſolemus appellare conſpicuum:
ſed qui circũſpicit: & in omnem partem ſpectat: hoc eſt prudens & ſagax.

Circunſto Circunſiſto ¶ Circunſto & circũſiſto: utrũq; facit circũſteti: ſed primũ pro circũdo: alterũ ꝓ in-
uado & irruo: & quaſi terrificatione aggredior. Virgilius. Circũſtant aiæ dextra
leuaq; frequẽtes. Idem. At feſſi tãdem ciues infanda furentes armati ſeuus circũ
ſiſtunt. Et alibi. At me tum primum circunſtetit horror. Nonnunq̃ etiam ut circũ
ſto accipitur: ut Cæſar in com. Et mercatores in oppidis uulgus circunſiſtit.

Citra ¶ Citra pro ſiue aliquando: ut quum dicimus: plus uſus ſine doctrina: q̃ citra
uſum doctrina ualet.

Coctilis & alia i tilis ſilis & in xilis. ¶ Coctiles lateres qui cocti ſunt & nõ crudi. Nomina enim quæ exeunt in tilis:
uel in ſilis: uel in xilis: ſimillimam ſuis participiis unde naſcuntur ſignificationem
habent: ut uas fictile: quod fictum eſt a figulo: non quod fingi poteſt.

Cenaculum Cenatio ¶ Cenaculũ locus ad cenandũ in loco ſupiori. Cenatio locus ad cenandũ: ſed in
imo potius. Verũtñ cenaculum nõ tam pro loco cenãdi: q̃ ꝓ parte domus ſupio-
re accipit: quę frequenter hoſpitibus ad habitandũ locari ſolet q totã domum cõ-
ducere nõ poſſunt. Et parte inferiore ſiue illa taberna ſiue officina ſit nõ habent
opus: cuius rei proferrem exempla: niſi abunde Varro ſufficeret dicens. Vbi ce-
nabant: cenaculum uocitabant poſtq̃ in ſuperiore parte cenitare ceperũt: ſuperio-
ris domus uniuerſa cenacula dicta: poſtq̃ ubi cenabãt plura facere cœperunt.

Cepit eũ pœnitere &c. ¶ Cœpit eum pœnitere: poſſet te pigere: deſinet me tedere: ſæpius dicimus: q̃
cœpit ille pœnitere: poſſes pigere: deſinam tedere

Cogito Excogito ¶ Cogito & excogitato diuerſa ſunt: ante enim eſt cogitare: deinde excogitare: ſi-
cet nõ quicq̃ cogitat etiã ſtatim excogitat. Vide plura in uerbo excogitare.

¶ Colliberti colliberteq; dicimus: quẽadmodũ conſerui conſeruęq;. ꝙ ſi plures
ſub umbra unius patroni ſunt: ſicut illi ſub imperio unius domini. Non autem di-
cimus collibertini: aut coingenii. Ad nullã enim alterã ꝑuatã pſonã plures hoꝝ
referri pñt. De libertis uero & libertinis latius in dictione libertinus uideto.

¶ Collis eſt ut ita dicam mõticulus: ſiue per ſe & a monte ſeparatus. Siue pars
montis.

montis. Iugum ut ita etiam dicam ipſa arduitas montis:& pcliuis ac pna ſupini/tas:cui ſimilis eſt in colle Cliuus tñ mollis magis & clemẽs:ut cliuus capitolinus: cliuus montis auentini. Promontorium mons eſt in mare prominens.

¶ Colybiſte a græcis dicunẽ q idem Trapezite uocari poſſent. Nã colybiſte trapezas hñt. A nobis nũmularii & mẽſarii qui a græcis colybiſte dicunẽ. Colibos nũmus dr̃. Inde colybiſtes nũmularius. Videto tñ plura in dictiõe argẽtarius.

¶ Colurnus pro materiato dicitur illius arboris:quæ corylus dicitur.

¶ Comes comiti raro dr̃. Socius ſocio dr̃. Nãq ſocius eſt par:comes uero minor. Quippe q ſeqtur & ducẽ hẽt eſt itẽ comes q utrũq ſeqtur alterius ductũ. Socius uero plerũq in negociis ſeriiſq rebus & fortunæ arbitrio ſubiectis. Sodalis aũt pprie eſt in rebus leuioribus ac ſæpe uoluptuoſis. M. Tullius. Epulabar modice cũ ſodalibus. Sodalitates enim me quæſtore ſunt inſtitute. Caiuſ autem ſodales inquit:qui eiuſdem collegii ſunt. A quo non ſane diſcordat apud. M. Tulliũ antonius:quum Norbanum quæſtorem ſuum appellat ſodalem.

¶ Comis eſt benignus homo & facilis:qui aliis non grauate inſeruit.

¶ Comitari minorum potius eſt erga maiores.

¶ Cõmeatus in ſingulari tm̃ eſt pro facultate ad tempus a militia ab alioue miniſterio recedendi:quam præbet militi imperator:præpoſituſue inferiori: eundiq quo uelit ad præſcriptum diem reuerſuro. Licet Liuius libro. xxxiii. ait. Magna pars ſine cõmeatibus delabebaẽ. In utroq autem numero pro cibariis ad alimoniam reip. aut exercitus:aut alicuius multitudinis:interdum etiam priuatim. Ci. pro lege Manilia. Iam cõmeatu & priuato & publico prohibenẽ.

¶ Cõmendo te regi.i.cõmitto. cõmendo te apud regem.i.laudo.

¶ Cõmẽtarii oẽs ſũt libri:ſed nõ continuo libri cõmentarii. Nãq ubi res ſunt late diffuſeq explicate & nõ breuius q̃ poterant tractare libri tm̃ ſunt:non cõmentarii:in quibus ad exequẽdam hiſtoriam aliis uidetur ſubieciſſe materiam.

¶ Cõmentarii nomen quid ſignificet tertio declamationum libro Seneca declarat:quum dicit. Sine cõmentario nunq̃ dixit: nec cõmentario contentus erat in quo nudę res ponunẽ. Et Cicero in Bruto. Non eſt oratio: ſed capita rerũ & orationis cõmentarium paulo plenius. Dicẽ aũt cõmentarius & cõmentarium. Cõmentarii & cõmentaria in alia etiam ſignificatione:quæ eſt ut ſentio expoſitio & interpretatio auctorũ. Quidam quoq talia huiuſmodi opera cõmentum uocauerunt ut Nigidius. Donatus. Priſcianus aliiq nõnulli.

¶ Cõmentitia ratio quæ ad tempus cõmenta & excogitata eſt.

¶ Cõmigrare:emigrare:demigrare: ſimilia ſunt huic uerbo migrare qđ eſt domicilium mutare:& alio ſe ad habitandũ conferre relicta priore habitatione. Remigrare autem reuerti in priſtinum domicilium. Tranſmigrare in longinquiorem locum domicilium habitationẽue mutare. Immigrare in domum aliquam habitandi gratia ire. Eapropter homines qui moriunẽ migrare dicuntur. Etenim quę moriunẽ tanq̃ domicilium corporis relinquentes alia ad habitandum dumtaxat anima ſe transferũt. Tũc aũt cũ appoſito rectius q̃ ſine appoſito utemur:ut apud Ciceronem lib. vi. de rep. Anteq̃ ex hac uita migro:& Quintilianus in corpore proiecto. Seu quum ad infernas ſedes anima migrauit. Contraq nequaq̃ milites quum caſtra mouent:aut de ſtatione munitionibuſue diſcedunt migrare dicuntur:utpote ubi domicilium non habuerunt nec in domicilium ſe conferũt. Decedere autem quid ſit, uide in littera. D.

Collis
Iugum
Cliuus
Promõtorium
Colybiſte
colibos
Colybiſtes
Colurnus
comes
Socius
Sodalis
Comis
comitari
Cõmeatus
Cõmẽdo
cõmentarii
cõmentarii nomen
Cõmẽtitia rõ.
commigrare
Emigrare
demigrare
Migrare
Remigrare
Tranſmigrare
Immigrare

Decedere cōmitto

¶ Cōmitto ſequente ut uel ſimili dictione: ſemper in malam partem accipitur. Vnde Cicero ait. Non committas ut dicendum ſit non putaram. Quintilianus quoq;. Nō committam ut illa dubia faciam defenſionis ſollicitudine. Et alibi. Nihil tibi minus cōmittendum q̄ ut ulciſcaris hoc flagitium. Nec recte dicas. Fac cōmittas ut omnes te laudent. aut ſic. Nō cōmiſiſti unquam ut lauderis. propterea ſemper habet ſecum negationem.

Cōmodatari⁹ Legatarius

¶ Commodatarius qui non commodatum accepit: paſſiue enim accipitur ut legatarius qui legatum accipit.

Cōe

¶ Cōmune eſt hoc oībus & oīum. Vel cōmune mihi tecū & cum cæteris.

Cōpo Cōfero

¶ Cōparo hanc rem illi: & cū illo cōfero iſti & cum iſto. Prætera hic nō eſt cum illo cōparādus: melius de minore ad maiorem dr̄: ut Virg. cū Homero. Horatius cum Pindaro non eſt comparandus q̄ e diuerſo. Sic Homerus cum Virgilio. Pindarus cū Horatio nō eſt cōparandus. e diuerſo tn̄ nōnunq̄ reperitur.

Cōparatiui natura

¶ Cōparatiui natura eſt ſuperare in ea qualitate quā obtinet poſitiuus. ut Antiquior te ego ſum. i. maior te natus ſum.

cōparatiuus reſoluit

¶ Comparatiuum reſolui per magis & poſitiuum Priſcianus uoluit. Sed per cætera quoq; reſoluit quæ eundem uſum præſtant: ut fortior plus fortis: uehementius fortis: ualidius fortis: & quæ ſunt eiuſmodi.

Cōparatio inter quot fiat.

¶ Cōparatio fit uel ad unū uel ad plures tam ſui generis q̄ alieni: q̄uis græci honoris cauſa ſuę gentis magis q̄ ratione ueritatis dicunt non poſſe ad multos ſui generis fieri comparationem. Alii autem dicunt hāc eſſe rationem propter quā nō utunť tali cōparatione: ꝙ quum ad plures ſui generis fit cōparatio ſuplatiuo poſſumus uti: ut fortiſſimus græcoꝝ achiles. Sed ſuplatiuus mľto alios excellere ſignificat. Cōparatiuus uero poteſt & paruo ſuperātem demōſtrare. Vnde etiā diminutionum iure accepit apud nos. Maiuſculus: minuſculus. Hæc Priſcianus. A quo tam pro græcis q̄ pro latinis diſſentio. Nam quæro a Priſ. quonam modo græci diſtinguerent ſenſum cōparatiui a ſenſu ſuperlatiui: cum ipſi comparatiuo quoq; genitiuum tribuant niſi hac ratione, ut hoc ad unum: illud referať ad plura. Loquor quotiens comparatio fit ad eos qui ſunt eiuſdem generis. Nam ad eos qui ſunt alieni neceſſario quoq; utuntur genitiuo per comparatiuum cū ablatiuo careant. Cum dico comparationem more Priſciani: tam ſuperlatiui q̄ comparatiui intelligi uolo. At qui apud latinos iſta ambiguitas nō eſt: qui comparatiuo ablatiuum tribuimus. Tamen tanti momenti eſt illa græcorum ratio: ut eā latini ad formam græce conſtructionis imitati ſint: hoc eſt ut cum genitiuo iungerent comparatiuum: utique inter duo. Nam ſuperlatiuum non dubium eſt habere locum inter plura. Vt aiacum fortior fuit Thelamonius. Et manuū melior eſt dextra. ſi uero tres aiaces fuiſſent: diceremus non fortior: ſed fortiſſimus ſicut digitorum longiſſimus non longior medius. Horatius. O maior iuuenum inquit. ad duos enim piſones filios: patremq; ſcribebat Ouidius in pſona Medeæ quæ duos filios habuit. Cum minor e pueris iuſſu ſtudioq; uidendi. Conſtitit ad gemine limina prima foris.

Cōparatiuo q̄uo utē dū ſit.

¶ Comparatiuo utendum eſt ad unū ſui generis ad plures ſuperlatiuo: ita apud nos: ut apud græcos: q etiā ad plures diuerſi gn̄is comparatiuo utunť: uti & nos. Vt aiacum fortior fuit Thelamonius. Ego ſum doctiſſimus romanoꝝ. Et Achilles Troianus fortior fuit. Hæc Lauren. Tu uero in lima leges comparatiuo latinos uſus etiam ad plures ſui generis.

¶ Comparatiuo & ſuperlatiuo iungitur etiam inter & ex. Quint. Qui inter nos: Cōpa/
ut apparet: fortior fuit. Et in geminis: dii prohibeant: ut ex duobus filiis ullior in/ ratiuo
cipiat eſſe periturus. ſic etiam de ſuperlatiuo legitur. & ſup/
¶ Compertum eſt mihi: & exploratum eſt mihi idem eſt: quod ſcio per inueſti/ latiuo q̄
gationem. Similiter cōperi & exploraui: conſtitutū eſt mihi deliberatum eſt mi/ dictio/
hi. Decretum eſt mihi: idem eſt quod apud me cogitando firmatum eſt. Simili nes iun
ter conſtitui & decreui: at non ita deliberaui. poſſum nanq; deliberaſſe: & nihil gunt.
conſtituiſſe. Itaq; differt an dicamus ſenatus deliberauit: an ſenatui deliberatū Cōper
eſt: ideſt decreuit. Exploraui tamen pro inueni fere accipitur: cum exploro idem tū eſt.
eſt ꝙ inquiro ſagaciter. Vnde exploratores.
¶ Complacitus ab actiua uoce: ſicut fluxus uenit: habetq; ſignificationem nec Cōpla
actiuam plane: nec paſſiuam ſicut fluxus. citus.
¶ Complodere eſt aduerſas manus inuicem collidere. Quod fieri pluribus de Cōplo
cauſis ſolet: uel ad teſtificandum more fœminarum dolorem. uel prę gaudio. uel dere
per ſubitam admirationem: uel ſi quæ ſunt aliæ cauſæ. Supplodere eſt pedem Supplo
terræ incutere: quod interdum ſolet in oratore laudari. Explodo non tantum ſi dere.
gnificat elido: ſed elido manibus: & quidem cum ſono pulſantibus. Qualiter Explo/
quempiam e domo e Theatro: ex aliquo concilio iniectione manuum atque dere
pulſatione elicimus. M. Tullius. Hiſtrio ſi paulum ſe moueat extra numerum:
aut ſi uerſus pronūciatus eſt una ſyllaba breuior: aut longior exſibilat̄ & exploditꝰ.
¶ Complura. uide in dictione plura. Cōplu
¶ Compos uoti. uide in potior. ra.
¶ Concio eſt populi multitudo congregata: uel ex magiſtratus iuſſu: uel publici Cōpos
ſacerdotis: uel ſua interdum auctoritate & ſponte ꝓpria ad audiendum oratorē Cōcio
concionantem in bonum publicum: cuius etiam oratio uocatur concio in priore ſi
gnificato eſt græce eccleſia: quam nos pro latina uoce habemus. Multiq; eccleſiā
neſcio quo iure edes ſacras appellant. cum cetum hominum (ſicut dixi) ſignificet
non loca. Hæc Lau. Tu uero uideas limam noſtram.
¶ Cōciliamus amorē nobis alicuius: cōciliamus beniuolētiā. Nō aūt cōciliamus Conci/
gratiā. Rurſus inimus grām: nō aūt inimus amorē aut beniuolētiā. Quāq; oīum liare
ōronum eadē fere ſnīa eſt: ac ſi hoc uerbo uterer cōparo uel cōtraho. Niſi ꝙ īter Inire
grām eſt magis fauorē cōparare q̄ amorem. Recōciliari tn̄ & in grām redire idē
ſunt: quotiens amici īterpoſita aliqua offenſa: quū aliqn̄ fuerūt inimici in priſtinā
redeūt beniuolētiam ac familiaritatē. Sed redire in grām etiam cum inanimatis Recon/
ſolemus. Vnde Cicero de ſenectute. In gratiam cum uoluptate redeamus. Præ/ ciliari
terea conciliamus nobis laudem: famam: ſimiliaq; non autem inimus. Redire
¶ Cōdictio a cōdico naſcit̄: cōditio a condo. Illud rarius eſt: qđ ita Iuſtinianus ī grām
diffinit. Cōdicere eſt denūciare priſca lingua. Nūc uero abuſiue dicimus ꝯditio/ Condi
nē actionē in pſonam: quā actor intēdit ſibi dari oportere. Sed nulla hoc tēpore ctio
eo noīe denūciatio fit. Ergo cōditio eſt uel hæc actio uel illa denūciatio. Cōditio Condi
uero multi his tēporibus male uſurpāt accipiētes pro mētis qualitate: ueluti illud. tio
Hic eſt homo māſuete & bonę ꝯditionis: qđ antiqui dicebāt māſueti & boni inge
nii: nos quoq; māſueti animi māſuetęq; mētis. Homo aūt bonę cōditionis latine
dicitur: ſi ad fortunas referat̄ nō ſi ad mores. Vt eſt uir magnę: paruę: mediocris
cōditionis. i. diues: pauperue: aut inter hos medius. Ego ſum poſitus in hac ꝯdi/
tione: ideſt fortuna ac ſorte. Cicero. O miſerā conditionē adminiſtrādi conſula/

tus. Huic ſignificatio illud pene par eſt. Cum inter plura eligenda ſortis eſt oblata electio. ut apud. M. fab. Oblata eſt a iuuenibus tyranno cōditio: ut dimitteret alteꝝ ad uiſcenda matrē ad diē ꝯſtitutam reuerſuꝝ: ita ut niſi occurriſſet ad diē de quo qui reſtiterat pœna ſumeretur. Dicimus igiť offero conditionē uel fero: pono cōditionē. Nunq̄ fere per aliud uerbum: q̄ cōditio dum placuit: etiam ferre ſemper dicimus. accipio cōditionē. ut apud Teren. Amatores chryſidis tulerunt mulieri conditionem. Ipſa uero accepit conditionē: hoc eſt pactioni ꝓmiſſioniq; aſſenſit.

Conducit ꝓ utile eſt. Decet. Iuuat: & ſi qua ſunt alia: nec perſonalia ſunt plane: nec imperſonalia cū habeant numeros. hę ueſtes decent nos. Iſti cibi iuuāt te. ſtudia ſecreta maxime cōducūt. Explicit explicīūt nunq̄ ꝙ ſciam legi.

Conductitia domus quæ conducta eſt. Nomina enim in titius ſi a ſupinis deſcendunt paſſionem quandam ſignificant: ut ratio fictitia ac commentitia: quę ficta & ad tempus commenta & excitata eſt. Si tamen ab nominibus deſcendūt ſignificant materiam: ut ſtramentitius: lateritius.

Confero me in agrum & ad agrum. Dicimus autem contuli me ad catonem: non autem in catonem: niſi fuerit ſignificatio donationis hoc mō. Multa contuli in catonem: ideſt multa donaui catoni.

Conficio pro perficio & pro eo quod eſt ſauciando trucido. Inde confectores ferarum. Ipſa enim prępoſitio cum in bonam & in malam rem accipi ſolet.

Cōfido pro credo: tū in præterito: tū in præſenti: tū in futuro. In ꝑterito. quoniam probatā ratiōem officii mei uobis eſſe cōfido. In pręſenti. q̄q̄ a cratippo noſtro principe huius memoriæ philoſophorum hæc te aſſidue audire atq; accipe confido. In futuro. Ita fore confidimus. hæc exempla ex cicerone ſunt.

Conflaui ęs alienū: & cōtraxi ęs alienū: idem eſt ꝙ factus ſum debitor alienę pecūiæ. Diſſoluo ęs alienū: idē eſt ꝙ ꝯtraxerā ęris alieni reſtituo & plurib⁹ ſoluo.

Confluens pro loco in quo duo flumina cōueniunt: maſculini generis eſt ſubſtantiuatur enim.

Coniecto: cōiecturo cōiecturā facio: cōiecturam capio: cōiectura cōſequor: cōiectura colligo: cōiectura ducor pro eodem accipiunť: aut parum differunt: quia efficatius quiddā eſt cōiectura conſequor & cōiectura colligo: q̄ in cæteris.

Coniurare & conſpirare fere in malum accipiuntur: quotiens in patriam aut bonum principem cōiuratio fit atq; cōſpiratio. Sed ſi honeſta cauſa id fiat in bonum etiam accipi debent. Nam & Mutius Scæuola ad porſenam regem inquit. Trecenti coniurauimus principes iuuentutis romanæ: ut in te hac uia graſſaremur. Et Cicero ad cęſarē ꝓ ligario: fratrū conſpirationē dixit: quaſi unanimitatē. Veꝝ conſpiratio: ut in hoc ipſo loco nōnunq̄ nemini pernicioſa eſt in neminemq; graſſatur: coniuratio ſemper in alterius perniciem graſſari ſolet.

Conniuere eſt aperire & claudere oculum.

Conſciſcere fere ad mortē pertinet. plerūq; .n. ſic legimus. Mortē ſibiipſe conſciuit. Mortē tibiipſe cōſciſces. Mortē mihi ipſe cōſciſcant. cogam te ad mortē tibi per teipſum cōſciſcendam. Aſciſcere eſt remotum aliquid quaſi ſcite uocatū capere. Deſciſcere eſt ab imperio ſe ductuq; alterius ſubtrahere: ut milites a duce: populi a domino: diſcipuli ab opinione magiſtri quā prius ſequebantur: præſertim ad alterius imperium uel ſententiam ſe transferentes.

Conſeſſus non eſt confeſſio: ſed homines uno in loco conſidentes.

Offero fero uel pono cōditionem
Cōducit ꝓ utile eſt
Decet Iuuat & cæ.
conductitius & alia noia in tius
Confero
Conficio
Perficio
Cū prępoſitio
Confido
Conflaui cōtraxi ęs alienū
Confluens
Coniecto
Coniecturo
Coniecturā facio capio &c.
Coniurare
Cōſpirare

¶ Conſideratus qui agenda conſiderat: non qui conſideratur. Inconſideratus qui agenda non conſiderat: non qui non conſideratur.

¶ Conſolatio & ſolatium idem ſunt: niſi ꝙ conſolatio fit uerbis: ſolatium re. cum conſolari ſit oratione: ſolari uero fere ſemper aliter. Solamen idem eſt quod ſolatium: ſed magis poeticum. Virgilius. Solamenq́ꝫ mali de collo fiſtula pēdet: quo tamen Boetius & quidam alii utuntur.

¶ Conſonans pro lr̃a non uocali fœminini generis eſt ſubſtātiuaꝫ enim.

¶ Conſul qui conſulatum gerit.

¶ Conſularis qui conſulatum geſſit.

¶ Cōſulo te ꝯſiliū peto a te uel interrogo & inq̃ro. conſulo tibi ꝯſilium do tibi uł puideo tibi. Sed hoc frequētius ac magis ꝑprie in rebus: ut cōſule uitæ tuę. Cōſule ualitudini: conſule dignitati: conſule ſaluti: cōſule rebus tuis. In plurali autē numero interdū reperiꝫ ſine appoſito tñ: ut conſultū ſenatores: qđ frequentius dicimus conſultant: ideſt deliberāt. Nōnunq̃ conſultare eſt unius.

¶ Cōſultor fere ꝓ eo qui aliū cōſulit accipi ſolet: nōnunq̃ tñ pro eo qui alii cōſulit. Saluſt. in Iug. Simul ab eo petunt uti fautor cōſultorq́ꝫ ſibi adſit.

¶ Conſultus eſt hō prudēs & ſciens: dignuſq́ꝫ a quo ꝯſilium petas. Inde eſt icōſultus adiectiuū. Quint. O incōſultā muliebrē ſemp amētiam. i. iprudētē: incōſideratā & nullius conſilii. Diciꝫ etiam iuriſcōſultus & iurecōſultus. Et Ouid. lib. primo de arte in ſimplici dixit. Sit tibi credibilis ſermo: ꝯſultaq́ꝫ uerba.

¶ Conſternere eſt corporis. cōſternari aūt animi: quū mens turbata eſt: & de ſtatu mota: & quaſi humi ſtrata. Ideoq́ꝫ ſæpe coniungi animum uidemus: ut cōſternatus animo. Salu. tñ. hiſto. primo inq̄t. Equi ſine rectoribus exterriti aut ſaucii conſternantur: cum ſit uſitatius conſternuntur.

¶ Contēdere & Intendere indifferenter dicimus: uti contētio & intētio. De quibus oībus late in dictione Intendere.

¶ Contentus qui continet quod animo ſatiſfacit: non qui continetur.

¶ Conterraneus qui eiuſdem terræ eſt: hoc eſt territorii. maior enim eſt terra q̃ urbs oppidūue: cuius habitatores uocanꝫ ciues. Plinius tñ Catullum cōterraneū ſuum uocat: uel ꝙ ex dioceſi illa: uel ꝙ ex urbe ſit ueronenſi. Vterq́ꝫ autē dictus eſt ueronenſis. Nam illius nepos & per adoptionem filius fuit Nouocomenſis. Ideo Plinius ſecundus & ipſe dictus erat.

¶ Continenter eſt continue ſiue continuate: quod a contineo uenit.

¶ Cōticeſco idē eſt qđ ſuū primitiuū cōticeo: ſicut alia multa in ſco: ut adhereſco deliteſco cōcubiſco labaſco obdormiſco cōtremiſco expaueſco & his ſimilia.

¶ Continens pro terra quæ non eſt inſula fœminini generis eſt: ut de ſicilia ad continentem parum intercapedinis eſt.

¶ Continentia. de hac uide in dictione Abſtinentia.

¶ Contrahere ęs alienum quid ſit. uide conflaui.

¶ Cōtumelioſus ſemp actiuæ ab auctorib9 accipi ſolet ꝓ eo. ſ. q ꝯtumeliā facit.

¶ Conuenit hoc mihi aut cōuenit hoc nobis. i. decēs eſt & ꝯueniens. ꝯuenit hoc inter nos. i. conſtat & controuerſia caret. Conuenit mihi tecū. i. ſine controuerſia eſt inter nos quod ego dixi. conuenit tibi mecum. i. ſine cōtrouerſia eſt inter nos quod tu dixiſti. Nonnunq̃ ſine utroq́ꝫ: ut conuenit.

¶ Conuentus facit diminutiuum conuenticulum. Cic. pro Sextio. Tamen conuenticula hominum quæ ciuitates nominauerunt.

Cōſideratus
icōſideratus
Cōſolatio
Solatiū
ꝯſolari
Solari
Solamē
ꝯſonanſ ꝓ lr̃a
Cōſul
Cōſularis
conſulo
Conſultor
ꝯſultus
Inconſultus
iuriſconſultus
iureconſultus.
Cōſternere
Cōſternari.
Contēdere
Intēdere contētio
Intētio
ꝯtentus
conterraneus
ꝯtinēter
ꝯticeſco & alia i ſco.
continens
Cōtinētia ꝯtrahere

BIBLIOTEC. ROMA VITTORIO EMAN.

¶ Conuentus non eſt conuentio:ſed omnes qui in unum locum conuenerunt.

Conuitium

¶ Cōuitiū a uitiū uel potius a uito deſcēdit:ut Vitupo tametſi nō oino repugnē ſcribi p c.ut qbuſdā placet nō p t. Eſt aūt conuitium maledictū ɔtumelioſum.

copia & cū quo uerbo

¶ Copia facultas poteſtaſq;:ut faciā tibi copiā inſpiciēdi libros meos.i.dabo tibi facultatem;uel faciam tibi poteſtatē.Iungit aūt ſemper cum facio dūtaxat ad oratores.Nam poetæ cum aliis uerbis & p̄cipue cum do.Virg.Affari extremū miſere data copia matri.Et iteꝝ.Poſtq̄ ītrogreſſi:& coram data copia fandi. Sine his aūt duobus uerbis copia plerūq; pro abūdantia accipit.unde dicta eſt copia rationis:& copia pecuniaꝝ.& copia frumenti.In plurali quoq; pro eodem ſignificato:ut noui copias tuas:omnium copias habeo.Peculiariter tamen appellamus militum multitudinem:ut copiæ Pompeii:copiæ Cæſaris.pro quo imperiti dicūt gentes Pompeii:gentes noſtrę.Et in hoc etiam ſignificato nonnunq̄ in ſingulari:ut Pompeius ad Domitium.Neq; ſolus cauſa iſta copia tantam multitudinem ſuſtinere poteris.Saluſtius.Poſtremo ex omni copia Catilinæ &c. Virgilius libro æneid.ii.Et quæ ſit circum me copia luſtro.

Cordi ē In aīo ē

¶ Cordi eſt:& in animo eſt:differūt.Nā ſecundū ſignificat in aīo habeo. Vel animus eſt mihi:uel uolo atq; conſtituo.Illud uero eſt delectat & placet.

Corpus

¶ Corpus potius q̄ carnē nr̄m uiuētium dicimus:& hoiem corpulentū potius q̄ ut aliqui loquunt̄ carnoſum.Quint.mēbra ſine corpore.Cice.ad gallum.Nam & uires & corpus amiſi.Martia.Viuebāt laceri mēbris ſtillātibus artus.Inq; omni nuſq̄ corpore corpus erat:hoc eſt in corpore illius non erat caro.

Corpuſculum

¶ Corpuſculum diminutiuum eſt a corpus.

Coxa femur fœmina femoralis

¶ Coxa pars ſupra femora:uertebrūq; ipſum quotiēs uitiatū eſt.aut os illud qđ in uertebro uoluit̄ fractum coxa uitiata fractaue dicit̄.Femora autem partem illam exteriorem ſignificant.Fœmina partem interiorem muliereq;:quæ ſe contingunt.Vel femora partem autem anteriorem.Fœmina poſteriorem.A quo conficitur nomē femoralia ſiue Fœminalia:utroq; enim modo ſcriptum reperio p brachis:dicitur tamen nominatiuus femen non reperiri.

Cubiculum

¶ Cubiculum a cubili non uenit:cum intra cubiculum cubile ſit.

Cubo cubatio

¶ Cubo:cubui:cubitum:cubatio non cubitio.

Cuius ia ium

¶ Cuius:cuia:cuium:a ueteribus nō inter noīa:ſed inter p̄nomina numerabat̄:ut meus mea meū.Itaq; ut dicimus mea eſt:tua eſt:ſua eſt.Et mea tua ſua intereſt Ita cura eſt:& cuia itereſt.Plautus in epidic.Ego illum conueniam atq; adducā ad te.cuia eſt fidicina.Cicero pro Murena.Ea cedes potiſſimum crimini datur ei:cuia interfuit:non ei cuia nihil iterfuit.Interrogatuſq; cuium pecus:reſpōdeas meum tuum ſuum uel illius.

Culter cultellꝰ

¶ Culter cultellus facit diminutiuum.

culpa Defectus Defectio deficerē deſiſterē

¶ Culpa medicoꝝ plures pereūt.Defectu eoꝝ multi.Is nanq; defectu medici perit:cui medicus præſto non eſt,culpa uero medici:qui moriturus nō erat:niſi p̄ſto medicus ſibi fuiſſet.quam maiorem partem eſſe arbitror. Hæc ideo dixi q̄ nōnulli pro culpa medicorum aiunt defectu.Et uitia hoīum rerumq; uocant defectus:cum dicere debeant uitia:uel culpas uel emendas:aut menda libri. Defectio plurimum a defectu diſſentit:cum ſit receſſio aut militum:aut ciuitatis a domino:uel a ſuperiore.Eſt enim Deficere & deſiſtere a ductu alterius decedere & quaſi rebellare.& Defectio quaſi rebellio.

Cuias Nr̄as Vr̄as

¶ Cuias Nr̄as & Vr̄as,nō tn̄ p̄riam nationēq; innuūt:ſed etiā partes & q̄ſi ſe-

etiam.ut Veſtrates phi nō ſunt ita populares & fauorabiles ut noſtrates:qui epi
curi ſchola ꝓdierunt. Et ciuitates phi uos eſtis. Stoici ne an academici:an pipate
tici:an noſtrates Epicurei. Cic.putares ne unq̄ accidere poſſe ut mihi uerba deeſ
ſent:nō ſolum iſta ueſtra oratoria:ſed hæc etiam leuia noſtratia.

¶ Cum ꝓpoſitio per appoſitionem nō iungit̃ rei notāti inſtrumētum ſed comitē. Cum ꝓ
Percuſſi igit̃ haſta dicendum eſt:nō cum haſta. Inſtrũm enim percuſſionis haſta poſitio
eſt. Itē percuſſi gladio:non cum gladio. Impuli te pugno. Video te oculis. Tāgo
te manu. Deleuit epiſtolam lachrymis. Abſterſit ſordes aqua. Ablatiuis autem
non inſtrumentum:ſed coniūctionem ſignificātibus cum addi ſolet. ut acceptus
eſt a nobis cum honore. Magna cum beniuolentia ſcripſit.cum mira affabilitate
me allocutus eſt.cum dira truculentia me aſpexit.

¶ Cum & Tū indicatiuum fere poſtulāt.eſt aūt in cum qdam minus. In Tum Cum
qdam maius. Et hoc duobus modis.ut aut generale aliqd̃ ꝑcedat ſequal̃ ſpecia Tum
le. Aut ambo ſint ſpecialia. Primo modo ſicut apud Quint. Q d̃ quum oibus cō
fitendū eſt. Tum nobis ꝑcipue qui rōnem dicēdi a bono uiro nō ſeparamus. Id
eſt oibus multū:mihi uero maxīe. Altero modo apud eūdem. Quod opus Mar
celle Victori tibi dicamus. Q uē quum amiciſſimū nobis, tum eximio litterarum
amore flagrantē:digniſſimū hoc mutue iter nos charitatis pignore iudicabamus.
Id eſt multum ꝑpter amorē tuum in nos:plus tñ ꝑpter amorē iudicabamus litte
rarũ. Raro aūt alius modus q̄ idicatiuus cōuenit. Cicero ad curionē. Grauí teſte
priuatus ſum amoris erga te mei patre tuo clariſſimo uiro:q cum ſuis uirtutibus.
Tum uero te filio ſupaſſet oium fortunas:ſi te añ uidiſſet:q̄ uita decederet. Sed
nunq̄ hoc fit niſi ſub uno uerbo:ꝙ ſi qñ ſub duobus fieret: nō tñ in diuerſis uer
borũ modis diuerſiſue tēporibus. Sed ad Tū reuertamur:qd̃ ſæpe ſine cū ponit̃
geminatū:triplicatū:& in q̄uis lōgū multiplicatū:ſed quātum ego ſentio in rebus
paribus. Vt Quintilianus. Nec indignet̃ Herodotus equari ſibi Titum Liuium:
cum in narrando mire iucunditatis:clariſſimiq; candoris:tum in concionibus ſu
pra q̄ enarrari pōt eloquentē:ita dicunt̃ omnia tum rebus:tum perſonis accōmo
data. Taceo de eo modo:quando accipitur pro aliquādo:ut tum hoc: tum illud
dicas.i.aliquando hoc:aliquando illud. Vel modo hoc:modo illud.

¶ Cum pro q̄uis etiam reperitur. Cicero enim pro deiotaro hoc modo incipit. Cū pro
Cum in oibus cauſis grauioribus Cai Cæſar initio dicendi cōmoueri ſoleam ue q̄uis
hementius q̄ uel uſus:uel ætas mea uidet̃ poſtulare. Tamen in hac ita me multa
perturbant &c. Idem alio in loco. Satis ne oſtanter facere uideamur:qui cū prin
cipi nihil poſſe dicamus. Tamen & aliis de rebus diſſerere ſoleamus:& in hoc ip Curio
ſo tempore præcepta officii proſequamur. Cum ſcilicet q̄uis. ſus

¶ Curioſus ſemp actiuę ab auctoribus accipi ſolet. Dr̃ aūt curioſus a nimia cu Curri
ra:quotiēs plus diligētiæ q̄ oporteat impēdimus rebus:uel nr̃is:uel alienis. culum

¶ Curriculū capit̃ ꝑ curſu:& pro loco in quo certamē currēdi exercet̃:nōnunq̄ ēt Curſim
pro curru:ut curtius lib.octauo Sed etiam in amnem ꝑcipitauere curricula. Clarus

¶ Curſim idem eſt quod currendo. Præcla

¶ Clarus & ꝑclarus figurate accipiunt̃ pro eo q tanq̄ fulgore quodā famę & glo rus
riæ reſplēdet. Vñ clariſſima & ꝑclariſſima geſta dicimus. Sed ꝑclarus pro bonus Prę̃clar
nōnunq̄ reperitur. Et ꝑclare ac optime idem roboris ac uirium in ſignificatione Optie
obtinet. Ci.in Lelio. Cum illo uero quis neget actum eſſe præclare. Claſſia

¶ Claſſiarius cuſtos ſe exercitorue claſſis. rius

Crapular

¶ Crapulari.uide obruere.

Crepitus Crepare Increpare Crepitaculũ

¶ Crepitus ſonitus eſt uiolentus ex impulſu reſultans. Vnde increpare eſt cum eruptione uocis & immani ſonitu reprehendere. Cymbala tympanaq; crepitãt. Vnde fit crepitaculum. Tubę quoq; & cornua ſimiliaq; crepant: ſiue crepitant. Crepitus item ore infimo fieri ſolet.

Crimẽ

¶ Crimen non modo pro delicto: ſed pro ipſa ẽt criminatione. Ci. in philip. Hęreditatẽ mihi negaſti obueniſſe. utinã hoc tuum uerũ crimen eſſet.

Crud⁹

¶ Crudus uocatur nõ qui cibum: idigeſtum habet in ſtomacho: ſed qui ęgre diſficileq; digeſtibilẽ: ex quo offendit: uel tanq̃ nimio uel tanq̃ noxio Appellamus item hoiem crudũ pſertim qui eſt trud aſpectu: cuius aſpectu oculi noſtri offendunt: ut ſtomachus cruditate cibi. Eſt etiam crudum uulnus: & Recrudeſcere dolor ac uulnus dr̃ quaſi renouari. Et cruda poma dicimus q̃ nõ ſunt matura.

¶ De littera. D.

dapes Epulę Epulũ

Dapes uolũt eẽ ut deorũ: ut nf̃as in ſacrificiis deorũ. Epulę ſunt cibi miniſterio hoium & in noſtrũ uſum cõparati. Epulũ ſolẽnior res q̃dam epulę: & ppe publicum cõuiuiũ in ppatulo numeroſis ciuibus exhibitũ: ſiue in dedicatiõe tẽpli alicuius ſiue in honorẽ deorũ: uel in magnificẽtiæ oſtẽtationẽ: ſiue in funere magni alicuius uiri. Cui ſimile eſt qđ hoc tpe fit: quũ publice paſcimus pauperes: præſertim in mortibus propinquorũ. Quod uel idem eſt pœnę quod parentare a noſtris enim uulgo parentalia appellantur eo q̃ parentibus iuſta celebrentur: ut hieronymus ſcribit.

Dare fidem Fidẽ habere

¶ Dare fidẽ eſt aliqd ſancte pmittere. Terẽ. Grauidaq; facta fidẽ dat uxorẽ ſibi fore hãc. Fidẽ habere eſt credere. Quin. Fidẽ habes hoibus: quos mentiri aliſ (os affirmat.

Dare ptãtem

¶ Dare poteſtatem. uide indulgentiam.

Deãbulatoriũ

¶ Deambulatorium. locus ubi deambulamus.

Debellare expugnare

¶ Debellare eſt bello uincere: aut bello capere. Expugnare pugnando capere: uel potius pugnando uel oppugnando uincere. Sed debellamus potius hoies. Expugnamus autem opera moleſq;. ut caſtra. ut caſtella. ut urbes. ut naues.

Decedere Excedere

¶ Decedere q̃q̃ accipiatur nõnunq̃ pro eo quod eſt diſcedere aut recedere. Tñ proprie eſt a mandato cuſtodiæ ſuæ loco recedere. Vnde cõſules præſides prætores dicuntur ex prouincia decedere. Dicitur quoq; deceſſit quomodo dicitur defunctus: ut ſubintelligatur uita. At in excedo additur uita: non ſubintelligitur. Cicero in Antonium. Exceſſit e uita.

Decet

¶ Decet. uide conducit.

Decimus undecim⁹ decim⁹ quiſq;

¶ Decimus: undecimus: centeſimus: milleſimus. i. q ultimus eſt ex decem: ex undecim: ex cẽtum: ex mille. Aliquando ſic: hoc aruũ attulit centeſimũ: illud ſexageſimum: tuum uero triceſimum fructum. i. centenarii numeri: ſexagenarii: tricenarii. Vel centuplum: ſexagintuplum: tricentuplum.

¶ Decimã quãq; ex ouibus tibi dabo. Non eam intelligo q̃ decima in numerando eueniet: ſed unam de decem: quęcunq; ſit: itaq; unaquęq; poteſt eſſe decima. Item dicamus milleſimum quęq; unum eſſe ex numero millenario.

Declamator Orator Rhetor

¶ Declamator eſt qui ſtudet apud rhetorẽ in cõuentuq; ſcholaſticorũ fictã cauſam orat: id agens ut in ueris poſtea cauſis poſſit orare. Ipſe quoq; rhetor & quicunq; alius ẽt extra ſcholam qui hoc gñe utitur ſiue ut alios ſiue ut ſe exerceat declamator uocat. Orator eſt qui cauſas orat: uel in iudiciis uel in concionibus: qui græce dr̃ rhetor. Nos tñ rhetorẽ profeſſorẽ rhetoricæ uocamus: non Oratorem.

Miror cur in hoc tam facili peruulgatoq; noie exponendo Victorinus errauerit.
nonnunq̃ tamen more græco reperimus poni. Vt Ci.li.ii.de na.deo. Qui dum
academico & eodem rhetore congredi conatus ſum. Nam neq; indiſertum aca/
demicum pertimuiſſem. Neq; ſine iſta philoſophia rhetorem quis eloquentem.
Rhetorem dixit uel oratorem uel rhetoricum.
¶ Declaro frequentius ad facta pertinet q̃ ad dicta: Aliquando etiam in dictis. Decla/
Interdum accipitur pro ſignifico: uel oſtendo. uel iudico. ro
¶ Decretum eſt mihi. uide compertum eſt. Decre
¶ Decus eſt illa (ut ſic dixerim) honorificentia ex bñ geſtis rebus. Vnde decora tum
militię: honores: laudes: honeſtamēta militi in bello cōparata: cuius contrariū eſt Decus
Dedecus ignominia q̃dā: aut ignominię genus & infamis turpitudo. Vnde dede Dede/
coro. i. turpifico: & contumelia atq; ignominia afficio. Transfertur etiam ad ani/ cus
mum. Quippe decus pro honeſto: dedecus pro inhoneſto accipitur. Dede
¶ Decor eſt quaſi pulchritudo q̃dā ex decētia pſonaꝝ rerūq; in locis tpibuſq;: ſi coro
ue in agēdo. ſiue in loquēdo. Trāſfertur quoq; ad uirtutes. Appellamus decoꝝ Decor
nō tā ipſum honeſtū: q̃ qđ hoibus & cōi opinioni honeſtū uidet & pulchrū ꝓba/
bile. Vñ uerbū decoro media lōga. Nā decoro media breui a decus uenit.
¶ Dediſco. uide diſcere. Dedi/
¶ Dedititius q ex numero eoꝝ eſt qui ſe in alterius imperium dediderunt. ſco
¶ Dedoceo te: quod doctus eſt oſtēdo falſum eſſe: docendo qđ ueꝝ eſt. Quin/ Dediti/
tilianus li.ii. Et quidem prius ac difficilius opus dedocendi q̃ docendi. tius
¶ Dedecus duo ſignificat. Vnū qđ eſt crimē: ut Quin. Satis dedecoris atq; fla/ Dedo
gitii caſtra ceperūt. Alteꝝ qđ eſt ignominia: atq; iſamia qđ notū ē. Vide ēt dec⁹. ceo
¶ Deduco & reduco generalē habent ſignificationē: ſed in hoc ſpecialē quoties dedec⁹
alicui officii præſtamus comitatum: ut deduxi catonem in ſenatum: eumq; ut do deduco
mum reducam hic expecto. Sed proprie hoc eſt inter homines non multum di/ reduco
gnitate & auctoritate diſtantes. Comitari uero minorum potius erga maiores. Comi
Cæterū Deducere & Reducere eſt quaſi ad certū locum. Aſſectari eſt quaſi cō tari
mitatū pſtare: nō tñ in itinere aut nauigatione aut militia: aut fere per urbem. Aſſe/
¶ Defatigatus. uide in dictione laſſum. ctari
¶ Defectus. uide ibidem. defati
¶ Defectus quaſi qui deficit: ut martialis. Dulcia defecta modulatur carmina li gatus
gua. Cantator cignus funeris ipſe ſui. Quintilia. Defectaq; labore ſenectus dfeſſus
magna pars mortis nihil mihi reliquit niſi diligentiam. participium eſt ſignifica/ defect⁹
tionis actiuę in uoce paſſiua. cta.ctū.
¶ Defectus. uide plura in culpa. defect⁹
¶ Defectio. uide ibidem. dfectio
¶ Defende me dñe: adiuua me optie uir. / Tace homo imperite. Mutato uocati defēde
uo in nomiatiuum nō recte dicet: Item defende me tu deus meus. Adiuua me me &c.
tu uir optimus. Tace tu homo imperitus. hic per nominatiuum etiam recte loq/ defēdo
mur: ſubintelligitur enim ens hoc modo: tu es ens dominus meus. defen
¶ Defendo me dicimus: & nōnunq̃ defendo ictus. Cicero de ſenectute. Veſti/ ſorius
tamq; pampinis nec modico tempore caret: & nimios ſolis defendit ardores.
¶ Defenſorius actionem ſignificat.
¶ Defore. uide affore. defore
¶ Deinceps accipitur pro dehinc & ꝑ deinde. Atq; etiam ꝑ gradatim. Cice. in dein/ ceps

tuſcu. Oẽs q deinceps accubarẽt ad lyrã canerent. Et ad thermum. Sed tamen tres fratres ſummo loco natos. Prõptos nõ indiſertos te nolo habere iratos quos uideo deinceps tribunos plebis per triennium fore.

delibe/raui

¶ Deliberaui. uide cõpertum eſt.

deligere / Eligere / datur ſiue offertur op/tio

¶ Deligere eſt quod magis idoneũ ad rẽ agendam eſt cernere. Eligere uero uel ad noſtrũ emolumentũ uel ad illius qui eligit dignitatẽ. Delegit ſibi ſæpe popu/lus Ro. Imperatorẽ ad bella: ut Pompeiũ ad bellũ mithridaticũ. Imperator quo/q; deligit milites: nõ elig t ad rẽ uidelicet bellicã idoneos. At ſi ex multis daret optio quem ſibi uellet eligeret: nõ deligeret: ideoq; ſemper fere dicit in eodem ſenſu datur tibi ſiue offertur optio. Et datur ſiue offert electio. Nec inficias eo poſ ſe fieri ut in aliquem cadat delectionis & electionis nomẽ: ut in ipſum principẽ quẽ ad honorẽ pariter & ad rẽ bene regendã aſſumimus. Cęterũ deligo ſine p̃/poſitione accuſatiuũ habere ſolet: ut populus romanus delegit. Cn. Põpeium im/peratorẽ. Eligo alterũ accuſatiuũ cum p̃poſitione: ut idem populus elegit in prin/cipẽ ſibi octauiũ. Et ſacerdotes eligunt ſibi pontificẽ. & milites imperatorẽ.

Coap/tare / deligere / Agere uel ha/bere de/lectum

Coa/ptare autem dicitur inter collegas: pareſq;: aut fere pares. Cice. in Bruto. A quo in collegiũ augurũ fuerã coaptat⁹. Pręterea deligere & agere uel habere delectũ differũt: q; deligimus aliqñ unum tm̃. Agere uero uel habere delectũ ad multa ſemper refert apud Quĩti. legi facere delectum pro agere.

delite/ſco / deme/reor / demũ / deniq; / demi/grare / Cõmi/grare / depe/ctus

¶ Deliteſco pro ſuo primitiuo accipitur.

¶ Demereor. uide mereor.

¶ Demum. uide tandem.

¶ Deniq;. uide tandem.

¶ Demigrare. uide commigrare.

¶ Depectus: ſi Vlpiano credimus dicitur turpiter pactus. Mihi autem pro ſim/plici potius accipi uidetur id quod in multis fit. ut demiror: deambulo. Terẽ. in phor. Iam depaciſci mortem cupio. Tale eſt hoc Terentianum: quale illud Vir/gilianum. Vitamq; uolunt pro laude paciſci. Illud quoq; apud. M. Tullium li. ii rhetoricorũ. Quidã cũ circũſideret: neq; effugere ullo mõ poſſet: depectus eſt cũ hoſtibus: ut arma & ĩpedimenta relinqueret: & milites educeret. Itaq; fecit &c. Nõ eſt accipiendum pro turpiter pactus ab auctore eſſe poſitum. Quippe qui cauſam narrat de qua ɔtrouerſia eſt: an ille turpiter pactus ſit: nõ aũt factum ho/minis damnat: & aliquotiens factum hoc paulopoſt pactionem uocat.

¶ Depoſitarius a depoſitũ eſt: depoſitorius a depoſitor: eſt itaq; depoſitarius q reddendo depoſitio obnoxius eſt.

Depræ/cor / Pręcor

¶ Dep̃cor ſupplicũ. Aulus gellius ait dictũ eſſe quaſi deteſtor: uel execror: uel depello: uel abominor. Ego aũt ita dici puto dep̃cor & ĩprecor: p̃cor tibi bonũ: p̃/cor tibi malũ. Sic dep̃cor liberationẽ: & deprecor pœnã: illã ut potiar: hanc ut ui/tẽ. Oui. li. i. de põto. Sæpe p̃cor mortẽ: mortẽ quoq; dep̃cor idẽ. Ne mea ſarma/ticũ cõtegat oſſa latus. Dep̃cor dixit q̃ſi p̃cor mortẽ nõ dari mihi in hac terra: de/niq; dep̃cor magis ſignãt uel dicto uel fcõ recuſo: q̃ illa q̃ Aulus Gellius attigit.

Deſcen/do in p̃/liũ in fo/rũ &c.

¶ Deſcendo in præliũ: deſcendo in forũ: deſcendo in cãpum dicimus. Non quia de loco ſuperiore in inferiorẽ deſcendimus: ſed quia de loco tuto in locũ diſcrimi/nis. Ideoq; non fere dicit in forũ deſcendere niſi qui pugnãdi & defendendę li/tis cauſa uenit in forũ: nõ rerũ uenaliũ coẽptor ac negociator. Et in cãpum deſcen/dere niſi q litis & dignitatis cauſa: ſicut in cãpo martio fiebat: certaturus uadit.

¶ Deſciſcere. uide conſciſcere.

¶ Deſipio ſiue deſipiſco ſignificat uel ꝙ aliquid a communi ſenſu ſapiẽtiaq; mi-nus habeo uel meo a ſenſu deſtituor. Quod uere uitium aut ex ætate uenit: aut morbo: aut amore: aut timore: aut ſimili aliquo affectu. Cuius contrarium eſt re-ſipiſcere: & ſenes quidem iam dementes nunq̃ reſipiſcunt. Cæteri autem reſipi-ſcere ideſt ad priorem mentis ſtatum uel ad meliorem mentem redire ſolent.

¶ Deſpicio deorſum aſpicio ſicut ſuſpicio ſurſum aſpicio. Inde per tranſlationem quum quis aliũ cõtemnit ac paruifacit deſpicere dicit: quaſi infra ſe & ad pedes ſuos proiectum aſpicere. quemadmodum ſuſpicere eſt uenerari: quaſi ſupra nos aſpiciamus illũ eſſe collocatũ. Nã deſpicere eſt prouidere & circunſpicere mentẽ: & tanq̃ omnem partem lumina mentis intendere omniaq; diſcernere. a quo di-ſpiciẽtia dicta eſt circũſpectio: & ꝓuidẽtia uel cõſideratio diligẽs atq; diſcretio.

¶ Deturbare eſt deorſum cũ uiolentia deiicere. Ver. Puppi deturbat ab alta. ex turbare e loco eũdẽ in modũ eiicere. diſturbare diſſipãdo diruẽdoq; deiicere.

¶ Deuenimus in montem: deuenimus ad diuitias. minus uſitatum ac mino-ris rationis eſt q̃ peruenimus in montẽ: ꝑuenimus ad diuitias. Similiter e diuer-ſo. deuenimus in planũ: deuenimus in uallem: quoties ab editiore loco profecti ſumus. uſitatius probabiliuſq; ꝑuenimus in planum: peruenimus in uallẽ. ita de-ueni in paupertatem quaſi deſcendi & delapſus ſum in humiliora.

¶ Deus dea deabus dicimus: diuus diua diuabus non dicimus. Item filius filia filiabus. Natus nata natabus. Equus equa equabus. Mulus mula mulabus: non aſinus aſina aſinabus. Item ut dicimus libertus liberta libertabus. Ita non dicimus libertinus libertina libertinabus. nõ ſeruus ſerua ſeruabus. non domi-nus dña dñabus. nõ aius aia aiabus. Tametſi quidã his poſterioribus utũtur. Cicero tñ ad uxorem & filiam ſcribens duabus animis ſuis dixit nõ animabus. Et curtius de matre & uxore darii dominis non dominabus dixit. quidam uete-res dextrabus dixerunt pro dextris & eabus pro eis.

¶ Dicacitas eſt ſine dubio a dicẽdo: ꝓprie tñ ſignificat ſmonẽ cũ riſu aliquos in-ceſſantẽ. Ideo demoſthenẽ urbanũ fuiſſe dicũt. dicacẽ negãt. grꝫce dicit̃ ſcoma.

¶ Dicere ꝓprie eſt oratoꝝ & eleganter facundæq; loquentiũ. Quin. li. x. Nam mihi ne dicere quidẽ uidet̃ niſi qui diſpoſitę: ornatę: copioſę dicit. Vnde dictio uocatur oratoria & facunda oratio. Ex ipſo uerbo dico duo frequentatiua oriun-tur dicto & dictito: ſed poſterius potius frequentatiuũ eſt: quod idem eſt quod frequentibus temporibus frequẽtibuſq; locis dico & narro. Alteꝝ autem idem eſt ꝙ dico ſi id alter ſcribens excipiat & manu ſtiloq; notet.

¶ Dico ſententiam conſiliarius: fero ſententiam iudex: nõnunq̃ tamen dico ꝑ fero: ut apud Quin. Apud iudices quidem ſecũdum legem dicturos ſentẽtiam de confeſſis præcipere ridiculum eſt.

¶ Dico leges aliud eſt q̃ fero leges: eſt enim ferre ad ſuos dicere fere ad uictos. Liuius. Quando perinde ac uicto ſibi leges dicerentur.

¶ Diem pro diurno tempore uolunt eſſe maſculini generis notaueruntq; Virgi-lium indifferẽter accepiſſe. Ego tamen & apud hunc & apud cæteros pro tem-pore ipſo annotaui ſemper eſſe fœminini: ut ipſa dies facit hominem prudentẽ: & multa dies dat magnam hominibus reꝝ experiẽtiam. Vñ Pedianus uult fieri dieculam ꝑ paruo tempore. Et apud iuriſconſultos Bima trima quadrima dies pro tempore biennii triennii quadriennii. In tempore certo Pedianus idem con

deſciſcere
deſipio
deſipiſco
Reſipiſco
deſpicio
Suſpicio
diſpicere
circũſpicere
diſpiciẽtia
deturbare
Exturbare
diſturbare
deuẽire
ꝑuẽire
Deus dea deabus & de ablatiuis in abus
Dicacitas
Dicere
dictio
dicto
dictito
Dico ſniam
Fero
dico leges Fero leges
Dies

ſentit debere eſſe maſculini generis. dicemus ergo heſterno die & craſtino die: nõ heſterna die & craſtina. Ad diẽ nõ uenit: ad diẽ non affuit. i. die præſtituto.

¶ Dictio. uide dicere.

¶ Dictito. uide ibidem.

¶ Dicto. uide ibidem.

¶ Dictum eſt dicta de omni ſermone intelligunt: ſed ſpecialẽ quoq; ſignificatio nẽ hñt pro dicaci ſermone. uñ dicta eſt dicacitas. Martialis ad Domitianũ. Conſueuere iocos ueſtri quoq; ferre triũphi. Materiam dictis nec pudet eſſe ducem. Qualia aũt ſint dicta quæ in ipſum triũphantem milites iaculari ſolebant: illud qđ Cæſari dictatori fuit decantatum erit exẽplo. Cæſar triũphat qui ſubegit gallias. Nicomedes nõ triumphat qui ſubegit Cæſarem. Illud ſubegit Cæſarem in quam dicit mordet: & aliis apud quos dicitur: riſum mouet.

¶ Diligere. uide amare.

¶ Diſcere eſt ut intelligas: edicere uero ut memoriter complectaris: dediſco autem quod didici obliuiſcor.

¶ Diſcretus q qualitates pſonaꝝ & reꝝ momenta diſcernit nõ q diſcernit.

¶ Diſertus qui prope diſſerit: non qui diſſeritur.

¶ Diſpicio. uide deſpicio.

¶ Diſſoluo ęs alienum. uide conflaui.

¶ Diſturbare. uide deturbare.

¶ Diu nihil aliud ſignificat niſi per longum tempus. diu nauigaui: diu equitaui. Non aũt diu receſſi: aut diu equum aſcẽdi: ſed nuper receſſi aut dudum: & dudũ equum aſcendi. Quidam tamen ſic loquunt: iamdiu eſt ꝙ receſſi: utentes aduerbio pro nomine. Eadem ratio eſt in iãdiu & tãdiu. Ideoq; cauendum eſt ne uerba quæ momentaneam actionem ſignificãt his aduerbiis applices: quale eſt. Iãdiu publicaui opus: iãdiu duxi uxorem: ſed iampridem: licet recte dicatur. iãdiu eſt opus publicatum. Et iãdiu uxor mihi ducta eſt.

¶ Diuerſorium dicitur hoſpitium publicum. Cicero. Ex hac uita ſic diſcedo tanq̃ ex hoſpitio: non tanquam ex domo. commorandi enim natura diuerſoriũ non habitandi dedit: pro eodem poſuit hoſpitium & diuerſorium.

¶ Diurnum ſpacium unius diei.

¶ Diuturnus & diutinus nihil differũt: utrũq; ad diu ſiue diutius uenit. Cicero ad Brutum. Tedioq; diutinę ſeruitutis. de diuturnus plurima exẽpla ſunt.

¶ Do tibi lr̃as tanq̃ tabellario: do ad te litteras. ſ. ad te perferendas. Aliqñ hæc duo ɔiungũtur: ut Cicero. Dedi illi ad te litteras. Ergo qui mittit litteras dat: cui lr̃æ danĩ ſi perfert reddere dr̃: ſicut ille ad quem dantur accipere.

¶ Docilis (Priſcianus inqt) eſt qui facile docet: docibilis eſt qui facile diſcit. nõ occurrit ubinã legerim docibilis. eſt enim cõſuetum magis pceptibilis: niſi apud eccleſiaſticos: atq; in aliũ ſenſum. Et erũt docibiles dei. dictum eſt quaſi dociles. docibilis enim eſt ille qui ad diſcẽdi patiẽtiam lenis & mitis: hoc ut ego ſentio idem eſt quod docilis. ratio tamen poſtulat ut id ſignificet quod ait Priſcianus.

¶ Doctiloquus facit comparatiuum doctiloquentior.

¶ Doleo. Cicero Quĩtilianuſq; nõ dixiſſent doleo caput: doleo ilia aut ilibus. eſt enim ſynecdoche. Sed dolet mihi caput: & ilia tibi dolent. In hoc uerbo & illud notãdũ eſt ꝙ dr̃ re extra nos poſita ſicut de corpore nr̃o: loqmur: ut iſtud qđ facis dolet mihi. utinã doleret tibi. Teren. Dolet dictũ adoleſcẽti: pudẽti libero.

¶ Domo

dies
Dictio
Dictito
dicto
dictũ ẽ
dicta
Diligerẽ
diſcere
dediſcere
Diſcretus
diſert⁹
diſpicio
diſſoluo ęs & cæ.
diſturbare
Diu
Iãdiu
Tãdiu
Diuerſorium
diurn⁹ a um
Diuturnus
diutin⁹
dar lr̃as
Reddere
Accipe.
Docilis
Docibilis
doctiloquus
doleo

¶ Domo domui domitũ domatio facit nõ domitio. dr̃ ãt domitor nõ domator.

¶ Domus duos genitiuos habet: domui & domus. ſed prior ſeruat locũ ubi qˢ manet: poſterior corpus ipſum atq; edificium quod ex parentibus conſtat & tecto: ut domi maneo nõ domus. & partem domus demolitus ſum. ſuperiora domus aſcendi non domi. Nam illud domus meæ imperium teneo: non pro loco accipitur: ſed pro familia quæ cõtinetur edificio. figurate continens pro contẽto. licet etiam dicere domi meę quaſi in domo mea. Eſt autem idem in domo & domi. Quintilianus lib. quito in domo furtum factum ab eo qui domi fuit.

domo domatio domitor domus

¶ Domeſticatim per uarias domos.

Domeſticatim

¶ Domi meæ uiuo dicimus. Itẽ tuæ. ſuæ. noſtræ. ueſtræ. & alienæ. Cũ aliis nõ licet: nõ. n. dicerẽ liceret domi publicę: domi priuatę. domi hõeſtę. domi pr̃nç. domi maternę habeo &c. Sed ita domi illius domi cæſaris. domi patris &c.

Domi meæ & cæte.

¶ Dom⁹ duos genitiuos habet domi & domus: in datiuo domui: accuſatiuo domum: in ablatiuo domo &c.

¶ Domi uel in domo ſum dicimus. Reuertor domum uel ad domum. Exeo domo uel e domo.

domi ſum & cæte. Reuertor domum Exeo domo &c.

¶ Donaria non locus repoſitorius donorum. ſed ipſa dona: licet ſeruius dicat tibi dona oblata ſunt: ſicut lectiſternia dicuntur ubi homines in templo ſedere conſueuerunt. hæc Lau. Tu uero aliter in lima leges.

¶ Donum. uide munus.

¶ Donatio. uide ueni in opinionem.

donum donatio

¶ Donec duobus modis accipitur. Dabo operam uoluptatibus donec moriar: ideſt uſq; ad mortem. Et dabo operam uoluptatibus donec uiuo: ideſt q̃diu uiuo. Eiuſdem naturæ eſt dum: ideoq; in priore ſenſu amat ſubiunctiuum: in poſteriore indicatiuum more donec. ut apud Ciceronem. Deinde eſt in carcerẽ ductus: ut ibi eſt & tantiſper: dum culeus in quẽ cõiectus deferret. Teren. Ego tantiſper te dici uolo meũ: dũ ut quod uolo facis. Et aduertẽdũ Tãtiſper fere poſtulare poſt ſe dũ pro donec ſiue q̃diu: ut patuit. Sunt tamen q pro tantũmodo accipiãt. Sunt qui etiã pro interea. Cætera quoq; ſic a per cõpoſita ad temporis breuitatẽ ferunt. Parumper: pauliſper: aliquantiſper. Sunt qui per imperium accipiunt pro ſuis primitiuis: quæ ſunt parum: paulum: aliquantulum.

donec Tãtiſp alia cõpoſita a per

¶ Dono tibi munus. & dono te munere dicitur.

¶ Dormitorium locus ubi dormitur.

¶ Ductilis. uide Verſatilis.

dono dormitoriũ ductilis

¶ Dudũ & iamdudũ de paruo tpe unius horę: aut ſemihorę: aut duaꝝ horaꝝ certe breuiſſimi tẽporis. Nuper ſiue pridẽ & iãpridem & lõgiori tempore dices: aut uiginti dieꝝ: aut mẽſis menſiũue: & nõnunq̃ annoꝝ p cõditione materię.

¶ Dudũ & nuper ſeu pridem de re ſiue actione q̃ nõ inſiſtit: ſed ſtatim tranſit. Iamdudum & iampridem de re ſiue de actione: quæ inſiſtit & immoratr̃. Illa p̃teritum utiq; poſtulant: hæc frequẽtius p̃ſens: nõnunquam etiam p̃teritum. Dudũ intraui: & iãdudũ te expecto: ideſt hora aut ſemihora eſt. uel duæ uel tres uẽl ut multum quattuor: ex quo itraui & ex quo te expecto. Sed ipſa actio intrandi nõ inſiſtit. ac ſtatim deſinit. Secus autem expectandi actio. Item nuper ex ſicilia rediit: ideſt ſuperioribus diebus menſibuſue ex ſicilia rediit: & iam multi dies ſunt: uel aliquot menſes ex quo abſum ex ſicilia uel ex quo ex ſicilia rediit: hic cõtinuatio intelligitur temporis: illic minime. Hic ſignificatur mora qua in hoc lo

dudũ Nuper Pridẽ Nup Pridẽ Iamdudum Iampridem

eo immoratus ſum: illic momentum illud applicationis. Cæterum quia in hoc dixi Nuper & iampridem non modo menſes complecti: uerumetiam annos. tale exemplum ſit. Nuper inuenta eſt machina: quam bombardam uocant: ideſt nõ multo tempore ab hinc. Iampridem Bombarda inuſu eſt: hoc eſt iam aliquã to ab hinc tempore in uſu eſt. Aliquando apud poetas legimus. Iamdudum pro continuo. Virgilius. Iamdudum ſumite pœnas. Rarius iampridem: ut fecit Lucanus. Tollite iampridem uictricia tollite ſigna: niſi iampridem uictricia dicas. Pridem autem & Nuper idem ſignificant. eſt autem Nuper non longo tempore a nunc: interdum non longo tempore a tunc.

Dum ¶ Dum. uide donec.

dumtaxat ¶ Dumtaxat idem ſignificat quod ſolum. Cicero de ora. Ita loquamur ut ei tradamus ea dumtaxat: quæ nos uſus docuit.

¶ De littera. E.

Ecce En — ECce & En in eadẽ pœne ſignificatione amant nominatiuũ & accuſatiuũ. Apud comicos uero Hem pro en affectui ſeruiens quo oratores nõ utuntur. Adiungunt autem En ntõ pariter & accuſatiuo: tum indicando: tum exprobrando. Indicando. Virg. En priamus: ſunt hic etiã ſua præmia laudi. Exprobrando. En agros: & quã bello troiane petiſti. Heſperiam mentire iacens. Iuuenalis. En habitum. Oratores ſæpius exprobrãdo & ſæpius per nominatiuum. Quint. En improbitas? Cicero. En crimen? en cauſa? Ecce ſimiliter cũ utroq; caſu iungitur. Vt idẽ. Ecce tibi ſtatus noſter. Cum accuſatiuo aſit non memini me apud oratores legiſſe: ſed ne apud poetas quidem. Sed demus aliquãdo reperiri: ut ſemel apud Plautũ in Bacchidibus. Opus ne erit tibi aduocato: triſti: iracundo. Ecce me. Virg. item ait. En quattuor aras. Ecce duas tibi daphni: duoq; altaria phebo. Sed de proſa magis me dubitare dico.

eccum eccam eccos eccas ellum ellam ellos ellas — ¶ Eccum eccam: eccos eccas. Ellum ellã: ellos ellas ab ecce cõpoſita ſunt & ſecũ uidenť gerere eſſe caſum. ſed nõ gerunt. Quæ priſcianus ita reſoluiť. Ecce eũ. Ecce eam. Ecce eos. ecce eas. ecce illũ. ecce illã. ecce illos. ecce illas. Sergius quoq; cõmentans donatũ ait. Nihil ſignificat ellũ niſi ecce illum. Pauloq; poſt. Ergo cũ ellum ſit ecce illũ. ellã ecce illã. nihil poſſumus dicere: niſi magis demonſtratiue. Sed reuera reſoluuntur per aduerbia nõ per pnomina. Eccũ ecce hic: ſubintellige uiꝝ de quo agebamus. Eccã ecce hæc ſubintellige fœminam: de qua mentio erat. Ellum ellã. Ecce illic uiꝝ fœminamue: ſubintellige de quo de quaue agebatur. Ellũ igitur parmenonẽ ſignificat ecce illic parmeno ſiue parmenonem.

eabꝰ p eis ¶ Eabus pro eis quidam ueteres dixerunt.

edicere ¶ Edicere eſt magiſtratuũ regumue. unde edictum cõſulũ: ſunt litteræ conſulũ quibus aliquid iubent atq; imperant. Indicere autem proprie eſt denunciare: ut indictum eſt bellum. Indixit romulus ſpectaculum.

ediſco ¶ Ediſco. uide diſcere.

effabilis ¶ Effabilis dictu. uide Miſerabilis.

effingere ¶ Effingere eſt ad alterius formã fingere: & quodammodo fingendo rẽpſentare. Quint. Nam mihi uideť M. Tullius cũ ſe totum ad imitationem græcorum contuliſſet: effinxiſſe uim demoſthenis: copiam platonis: iucunditatem Socratis. Fingere proprie eſt ſinguli: qui formas ducit ex luto. Inde generale fit uocabu-

Fingeř lũ ad cætera q̃ ingenio manuq; hõis artificioſe formanť: pſertim inuſitatę e nouę.

effigies ¶ Effigies figura eſt ad uiuam alterius ſimilitudinem uel ad ueritatis imaginẽ

facta tam in picturis ꝙ̃ in ſculpturis: nomen eſt ab effingo.

¶ Eheu. uide hei.

¶ Eiulare eſt uoce ſublata flere: quod magis mulierum eſt propriũ. Vociferari eſt uoce effrenata nõ modo dolorem: ſed etiam indignationẽ (ꝗ̃ꝗ indignatio doloris genus eſt) oſtendere. Interdum ſine affectu: ſed tñ uehementius exclamare. Lamentari eſt uoce querula & triſti oratione cladem teſtari ſuam. Flere eſt lachrymis: ideoq; tm̃ hominum: ut ridere. Gemere eſt pectore quum præ anguſtia in ſonum prorumpit. Ideo & iumenta ſub nimio pondere gemunt. Ea inanimata quoq; cum nimis onuſta ſunt gemere dicuntur. Virg. gemuit ſub põdere cymba. Plorare eſt uoce flebili & effuſa dolorem ſuum aperire. Vnde implorare eſt plorãdo opem orare. Plangere eſt percutione & uerberatione pectoris: capitis: uultus: aliorũue membrorum ſe in dolore affligere. regitq; poſſe accuſatiuum: ideoq; per tranſlationem dicuntur fructus plangere littora: quaſi ad declarandum dolorem in modum lamentationis.

eheu
eiulare
uociferari
Lamentari
Flere
Gemere
Plorare
Implorare
Plãgerẽ

¶ Eleuo. uide leuo.

¶ Eligere. uide deligere.

¶ Elogium eſt teſtificatio de aliquo: ſiue uituperationis: ſiue honoris cauſa. Vituperationis: ut Quin. Non eſt iudices ꝙ putetis ideo nullum adiectum ad exhendationem iuuenis elogium: quia de ſcelere conſtaret. Honoris cauſa: ut Marcus Tullius. Quid elogia ſepulchrorum. Pro ſimplici quoq; ſententiæ ſuæ teſtificatione legitur. Cicero. Solonis quidem ſapientis elogiũ eſt quo ſe negat uelle ſuã mortem dolore amicorum & lachrymis uacare.

eleuo
eligere
elogiũ

¶ Ellum. uide eccum.

¶ Emeritus. uide mereor.

¶ Emigrare. uide Commigrare

¶ En. uide ecce.

¶ Ego magis. uide hoc magis.

¶ Epule. uide dapes.

¶ Ergo atq; igitur breuioribus adhibentur cõcluſionibus. Quare quamobrem quapropter maioribus: niſi ita dicas. Neſcio quare ſic loqueris: intelligo quamobrem ſic facias.

ellum
emerit⁹
emigrare
en
eo magis
epule
ergo
Igitur,
Quare
Quamobrem,
Quapp

¶ E republica eſt. i. pro republica eſt.

¶ E republica dicendum eſt: ut in oratore Cicero teſtatur. nõ ex republica. tollitur enim x ſicut in omnibus fit fere quę ab r incipiunt. ut E regione: ideſt ex oppoſito uel ex aduerſo atq; contrario. Non ex regione. E re mea. E re tua. E re noſtra. Similiter e dignitate: ex utilitate: ex uſu: pro eo quod eſſet pro dignitate. uel ad dignitatem. utilitatem. uel uſum. Cicero. Ex tua ac reip. dignitate facies. E renibus laborabat. Cicero inquit. hoc eſt morbum in renibus patiebatur.

e q̃bus dictionibus ꝓponit

¶ Eripio quotiens habet cum accuſatiuo datiuum: fere in malam partem accipitur. Vt eripuiſti mihi omnes bene uiuendi facultates. Quoties uero ablatiuum cum præpoſitione a uel ab ſiue abs plerumq; in bonam: ut Eripuiſti me a periculo. Interdum in malam: ut eripuiſti a me filiam. Differt autem a preripio: q. n. aliquid alteri eripit: poteſt id non in ſuos uſus eripere. Vt eripuit illi uitam. Qui uero preripit in ſuos proprie uſus capit. Neq; præpoſitio illa anteceſſionem temporis declarat. Nonnunq̃ ſignificat ante capere: ſed magis in paſſiuo: ut immatura morte præreptus non potuit præſtare qualem promiſerat regem. Sunt hæc

eripio
Prærĩpio

uerba Plinii de uiris illuſt. quaſi dixiſſet imatura morte ꝑuentus. Præterea præripio nunq̄ poſtulat ſibi talem ablatiuum: qualem Eripio ſolet: ut patuit.

Errabūdus & alia in būdus

¶ Errabūdus ſimilis erranti. Priſ. enim lib. iiii. inquit. In bundus deſinētia ſimilitudinem habere ſignificant: ut uitabundus ſimilis uitanti. Moribundus ſimilis morienti. Errabundus ſimilis erranti. Aulus Gellius aūt ſcribit apollinarii uſum eſſe particulam iſtam extremam in quam uerba talia exeunt uim & copiam & q̄ſi abundantiam rei cuius id uerbum eſſet demonſtrare: ut lętabundus is dicat: qui abunde lętus ſit. Et errabundus: qui longo atq; abundanti errore ſit. ut autē Caſellus eodem Gellio autore ſcripſit. Ludibundus errabundus ridibundus idem eſt ꝙ ludens: errans: ridens. Caſellii ſententia & breuior eſt: nec minus fortaſſe uera q̄ illa ſiue gellii ſiue apollinaris. Cum frequentiſſime ſic accipiātur. Populabundus populans. Errabundus errans. rubicundus rubēs. Sed nonnunq̄ ut Gellius ait uehementiam ſignificant.

Eſca

¶ Eſca: uide paſco.

Eſſendi cā

¶ Eſſendi: Stulti q̄dā aiunt. Cā eſſendi rex. eſſendi regis. eſſendi regē. Cū nuſq̄ eſſendi reperiat̄. Et ſi reperiret̄: nō regeret caſum ſicut mandēdi. uiuēdi. exn̄di.

Eſurio & alia i rio.

¶ Eſurio cupio eſſe. nam cōmodius deſideratiua atq; optatiua uocarent̄ ea quę nominant̄ meditatiua in rio. parturio. eſurio. Ci. Vtinam aliq̄n dolor pop. ro. pariat quod iam diu parturit. Liuius. Et diu parturit animus ueſter aliq̄n pariat. Quintilianus. Pater filios eſurit. Martialis. Cenaturit uacerra non cacaturit. i. cenare cupit non &c. Vel dicamus hæc accipi pro primitiuis. Scaturio magis ꝓ ſuo primitiuo ſcateo ponitur: quod eſt non ſolum aquarum ſed herbarum cæterorū, que ſua ſponte hubertim naſcentium.

Et multifarie accipit̄

¶ Et multifariam accipi ſolet. Cuius cōditionis eſtq;. Virgilius. Audieras & fama fuit. Quintilianus. Has primum audiet puer: has uerba effingere imitando conabitur. Et natura tenaciſſimi ſumus eorꝫ quæ rudibus animis percepimus. Et pro quia accipiendum eſt. Duplicatur interdum: ſed in rebus diuerſis uenuſtius: ut te admirantur & ciues & hoſpites. Initiis quoq; ſententiarum competit. Quintilianus libro primo. Et finitę quidem ſunt partes duę: quas hæc profeſſio pollicet̄. Interdum etiam affectui ſeruit. Cicero pro Milone. Et ſunt qui de uia appia loquant̄ taceant de curia. Idē. Et poſtea miramur quare moleſte ferat populus romanus. Et pro etiam apud Cicerōnem nuſq̄ reperit̄: ſicut in cæteris illo poſterioribus. Virg. Natus & ipſe dea. Quintilianus. Sit hoſtis & meus. Cicero dixiſſet. Sit hoſtis etiam meus. Vel meus quoq;.

Etſi Quāq̄ Quāuiſ Licet

¶ Etſi. Quamq̄. Quamuis. licet eiuſdem ſignificationis ſunt: aliquid in utendo diſcriminis habent. Nam prima duo ſemper aſciſcunt ſibi indicatiuū dūtaxat in principio ſtatim orationum: epiſtolarꝫ: librorꝫ. Alia duo in hoc loco raro. In cæteris oīa indifferenter. Cicero pro milone. Etſi uereor iudices. & in epiſtola ad atticum. Etſi nihil noui afferebat̄. Idem de officiis. Quamq̄ te Marce fili annum iā audientem Cratippum: idq; athenis abundare oportet præceptis īſtitutiſq; philoſophiæ. Lactantius tn̄ ſc̄m librum de inſtitutione ſic incipit. Quamq̄ libro primo religiones deorꝫ falſas eſſe mōſtrauerim. Alia duo magis poſtulant ſubiunctiuum nōnunq̄ tamen & idicatiuum. Vt apud Horatiū ſic quædam epiſtola incipit. Quāuis ſcua ſentis per te tibi cōſulis & ſcis. & apud Quintilianū declamatio. Quāuis iudices in tanta malorꝫ continuationes iam poterant nihil ex accidētium meorꝫ nouitate mirari. In aliis partibus q̄ in principiis parem oīa hæc locū ſortiuntur.

tribuuntur. Prætereà Etſi ac Tametſi idem ſunt. Plinius ad Cornelium priſcum. Dedit enim mihi quãtum maximũ potuit: daturus amplius ſi potuiſſet: tametſi quid homini dari poteſt maius q̃ gloria laus & æternitas. Hic non poſſes pone/te licet & quãuis. Et appellant te homines ſapientem: & exiſtimant te malum eẽ & dicunt & ſentiunt. Illum & putant probum: & loquuntur. Hi & habentur ma li & appellantur. Diligentia honores & gignit & continet. Studio litteræ & parã tur & conſeruantur.

Etſi Tametſi Et appellant te &c.

⸿ Euentus in ſingulari generis maſculini & declinatione quartæ eſt: eius plura/li Mar. Tullius ſæpiſſime in neutro genere & declinatione ſecũda utitur: ut euẽ/ta euentorum euentis. Quidam plane impium euentum aiunt ſignificare principiũ ut apud Ouidium. Exitus acta probat: careat ſucceſſibus opto. Quiſquis ab euẽ tu facta notanda putat. Illud enim exitus acta probat: uox eſt accuſantium phil/lidem argumento: quod dictur a caſu: eos enim phillis ipſa execratur dicens. Careat ſucceſſibus opto quiſquis a caſu & non a cauſis aliquid laudat aut uituperat. Hæc Lau. Tu autem uideto in lima.

Euẽtus

⸿ Euidens negociũ dr̃ qd̃ uider & apte intelligit: non quod uidet & intelligit.

Euidẽs

⸿ Euelare eſt rem uelatam detegere.

Euelar

⸿ Euoluere libros. uide liber.

euolue/re

⸿ Exaudio. uide Audio.

exau/dio

⸿ Exautorare eſt ducem ab imperio ſuo dimittere: uel miſſum facere militem: il/lumq; donare miſſione militię plerũq;.

exauto/rare

⸿ Excedo. uide decedo.

excedo

⸿ Excogitare eſt per cogitationẽ inuenire: idq; ad res tm̃ incorporeas ptinet: ut excogitaui argumẽta rõnes figuras cauſas: eſt igit̃ excogitare cõſilii. Reperire uero fortunæ: ut Ouid. Tu non inuenta: reperta es. Sed iam uſus obtinuit: ut idẽ reperio ſic quod inuenio. eſt aũt inuenire uel conſilio uel caſu ſiue corporea ſiue incorporea reperire. Offendo fere qd̃ Reperio. Cic. Sed tamen neminem tã maleficũ offendi &c. Nactus ſum etiã pro inueni ſiue repperi: frequenter accipitur. Cicero de uite. Quicquid eſt nacta complectitur.

excogi/tare Repire Inueni/re Offẽdo Nactus ſum p inueni aut rep/peri

⸿ Excogitare. uide etiam cogito.

⸿ Excretus ab excreſco eſt: hic excretos hedos. Virg. dixit: participium eſt in uo/ce paſſiua actionem ſignificans.

excret⁹

⸿ Excubiæ diurnæ & nocturnæ. Vigiliæ tantummodo nocturnæ.

excubie Vigiliæ

⸿ Excuſare. uide cauſari.

excuſar

⸿ Exẽplum (inquit Feſtus) eſt qd̃ ſequamur: aut uitemus. Exemplar ex quo ſimile faciamus. Illud aio eſtimat̃: iſtud oculis conſpicit̃. Mihi aũt licet feſtus ſcien/tiſſime de exponendis uocabulis loquat̃: aperienda tamen magis horum nomina differentia. Nam & Exẽplum eſt ex quo ſimile faciamus: ut opera Homeri exẽ/plum ſunt poemata ſcribere uolẽtibus. Quint. lib. x. Ruſtici pbatam experimento culturam in exẽplum intuent̃. Et exemplar aio quoq; eſtimat̃. Cic. de oratore. Illa oratio fuit mihi exemplar bñdicendi. Cæterum exemplum eſt ipſa res quam imitamur: aut ſi ita fors tulerit deuitamus in aliquo: ut in Catone. Cato autẽ ipſe exẽplar: illud contentum: hoc continens. Qd̃ ſi indiſtincte his duobus licet uti non ſane repugnabo. Reperit̃ etiam exẽplarium pro exẽplar. Plinius lib. vi. Iuba hæc omiſſit in hoc tractatu: niſi exemplarium uitioſum eſt.

exẽplũ exẽplar

⸿ Exheredare. uide abdicare.

Exhere dare

¶ Exhibere illi negocium. Et facere uel faceſſere negocium: eſt alterꝫ moleſtia ac labore afficere: frequēter quidem per accuſationem. Ci. lib. iii. offi. Quod quū amiſſet adoleſcēs negociū uidelicet exhiberi patri: hoc eſt patrem accuſari: uel moleſtia laboreqꝫ affici. Quint. lib. y. Quando ſi negocium innocēti facit: liberet eū noxa qui admiſerit. i. inocētem reū facit. Cicero ad appiū. Cum eſt ad nos ablatum de temeritate eorꝫ qui tibi negocium faceſſerent. i. accuſarēt inſectarent: ad pœnam uocarent. Negocium aūt ſæpe pro labore apud hūc præſertim legimus: ut in lib. de na. deo. Dii nec habent negociū ipſi: nec alteri exhibent.

¶ Exiſtimo. uide eſtimare.

¶ Exiſtimatio. uide Veni in opinionem.

¶ Exiſtit & Extat: quorꝫ unum atqꝫ idem pteritum eſt. Simile quiddam ſignificat qđ eſt eminet & ſupeſt. Sed pmum cū motu. Alterꝫ ſine motu. Vt illud ſic prodit uel exurgit: hoc uero ſuperſtat. Ci. de diuinatione. Submerſus equus noraginibus nō exiſtit. Item uocē ab ede iunonis ex arte extitiſſe. De rebus quoqꝫ mētis exiſtere dicimus. Vt idem in Lelio. Exiſtit hoc loco quæſtio ſubdifficilis. De extare unū exēplum Virg. lib. iii. geor. ſuffecerit. Stāt circūfuſa pruinis. Corpora magna boum: ↄfertoqꝫ agmine cerui. Torpēt mole noua & ſummis uix cornib⁹ extant. Quo fit ut de libris q demortui nō ſunt dicamus extare: ut extant paucīſſimi Varronis libri plurimi nō extant. Nā ut de hoie qui adhuc uiuit loqmur ſupereſt: quaſi nō ſubter eſt. & in tenebris latet ita de rebus extat quaſi extra ſtat: nō intra & in tenebris latet. Ci. in ora. Quæ ut ſcis extat oratio.

¶ Exoletus ab exoleſco eſt: qđ dum eſt ſubſtantiuum ſignificat ſcortum maſculum & præcipue iam adultum. Dum eſt adiectiuum ſignificat adultum ſed raro reperitur. ut apud Plautum. Reliqui domi exoletam uirginem. participium eſt in uoce paſſiua actionem ſignificans.

¶ Exoraui hoc munus: idem eſt quod orando impetraui. Exoraui patrem: ideſt orando induxi.

¶ Exhorreo. uide abhorreo.

¶ Expaueſco pro ſuo primitiuo accipitur.

¶ Expendere. uide appendere.

¶ Expeto. uide appeto.

¶ Explodo. uide complodere.

¶ Exploratum eſt mihi. uide compertum eſt.

¶ Exploraui. uide ibidem.

¶ Exploratores. uide ibidem.

¶ Exprobro uerbum a Probro componitur: quod ſignificat tum qualemcūqꝫ culpam impropero. ut apud Ouidium lib. xiii. meta. Trepidoqꝫ fugā exprobrauit amico. Tum ingratitudinis. Teren. in and. Nā iſtec cōmemoratio q̄ſi exprobratio eſt immemoris beneficii. Exprobrare ergo benefacta ſua eſt immemorē beneficii accepti inculpare. Imputare uero ſemper citra reprehenſionem. Quin. Imputas nobis propitios uentos & ſecūdum mare. Imputare nōnunq̄ pro computare. Caius. Et omni quadranti imputanda. Reputare quoqꝫ in idem ſignificatum. Vlpianus. Sumptus litis tutor reputabit.

¶ Expugnare. uide debellare.

¶ Ex ſnia aliquid habere: & ad uotum: licet illud uideaꝫ rōnis eſſe. hoc affectus cuiuſdam: eadem tū fere ſignificationis ueniūt. ut Quintilianus. Habes ne uxorē

Exhibere | Facere uľ faceſſere negocium | Negocium | Exiſtio | exiſtimatio | exiſtit | Extat | Supeſt | exolet⁹ | exoraui | Exhorreo | expaueſco | expēdo | expeto | explodo | exploratum eſt | exploraui | Exploratores | Exprobro | Imputare | Reputare | Expugnaꝛ ex ſnia | Ad uotum

ex animi tui ſnia? Et alibi. Et ad omne uolū fluente fortuna laſciuit ocium.

¶ Extēpore dicere: eſt ex improuiſo & impremeditatū dicere: nec domi cōpoſitā orōnē afferre. hinc uocaī extēporalis orō. Perſius etiā ait. Extēpore uiuere: extēpore quoq; agere. Ci. li. ii. offi. Quos credimus expedire rē: & cōſiliū extēpore capere poſſe. Extēpore quoq; exponiī p extēporis cōditione. Cicero lib. iii. offi. Vnius generis q̄ſtiones ſunt hæ oēs: in quibus extēpore officium quæritur.

¶ Exturbare. uide deturbare.

¶ Ex uinculis cauſam dicere: eſt alligatum reſpōdere criminibus: ut ex equo pugnare eſt in equo ſedentem pugnare.

¶ De litera F.

FAber multiplex eſt lignarius & hic nō unius generis: ferrarius nec hic ſimplex: lapidarius qui & ipſe in multas diuidiī ſpecies.

¶ Fabrica eſt ꝓprie lignarii: ut aurificis aurificina. cauponis caupona.

¶ Facies magis ad corpus: uultus ad aīum referī atq; uolūtatē uñ deſcendit. Nā uolo ſupinū habebat uultū. Inde dicimus irato & meſto uultu potius q̄ facie. & cōtra lata aut lōga facie nō uultu: a quo cōpoſitum eſt. Supficies nō ſane diſcrepans a ſuo ſimplici: ut facies terræ: q̄ſi ſupficies. & facies hois: quaſi pmum illud qd̄ intuemur in homine. eſt tñ aliqū ubi utroq; uti liceat: ut fedata facie & fedato uultu: ſciſſa facie & ſciſſo uultu: conuerſa facie & conuerſo uultu.

¶ Facile pro nō dubie. Ci. in rabirio. Vir unum totius grecię facile doctiſſimū Platonē. Idem pro roſcio. Nobilitate facile princeps. Vbi aduertendum iūgi cum ſuperlatiuo & cum princeps: qa ſuperlationē ſignificat. Itē cum præcipuus: cū primus: cum ſecundus: & ſi qua alia ſunt. Quint. de erupide loquens. Facile præcipuus & admirandus maxime eſt. Sic facile primus. Vel facile ſummus. Facile uero ſecundus dicimus non ad ordinem reſpicientes: ſed ad dignitatem. quale eſt. Tu eſt facile ſecundus ab rege. Hoc eſt facile poſt regem primus.

¶ Facio te certiorē: nō certū: & ſemp facio nunq̄ ago. Virg. tñ anchiſen facio certum: ideo dixit qa ſyllaba breuis inter lōgas non pōt collocari in uerſu.

¶ Facio tibi poteſtatem eundi & redeundi. uide indulgentiam.

¶ Facio tibi gratū. nunq̄ ago tibi gratū. facio ludos. facio rem diuinam: facio ſacrificium. facio ſolēnitatem: nunq̄ ago. & multa huiuſmodi. Itē feci iacturā. feci damnum. feci naufragiū. Vix unq̄ paſſus ſum iacturā: dānum: naufragium. feci tñ fugam ꝙ ego fugi alterꝝ: nō ꝙ alter me. feci timorem ꝙ ego timui alterum non ꝙ alter me. Item feci iter non egi iter. Aliquando etiam feci uiam. feci copiam tibi rerꝝ mearum. nunq̄ egi aut dedi aut præſtiti copiam. feci poteſtatem tibi uidēdi res meas domeſticas: non autem dedi. feci lucrum non autem acquiſiui lucrum. Vrinam fecit: ſtercus fecit. non autem emiſit.

¶ Facio tibi iniuriam. & facio tibi contumeliam. Afficio te iniuria. & afficio te cōtumelia. facio tibi moleſtiā: non ita libenter dixerim: ut afficio te moleſtia.

¶ Facio ſermonem. uide habui orationem.

¶ Factio eſt diuiſio ciuium in diuerſa ſtudia: quum aliqui ſe principes ac primarios in ciuitate efficere conantur. Inter quos emulatio eſt qui & factioſi dicuntur: pro ſe quiſq; q̄ maximam poteſt ciuium multitudinem qui clientes uocantur ad ſe trahens ſibiq; quouis pacto per fas nefaſque conciliens quæ peſtis inteſtina cunctas ciuitates dumtaxat Italiæ infecit. Seditio autem uel a ſecrſum ſedendo: uel ut Ciceroni placuit: a ſeorſum eundo dicta tunc eſt: quum populo ſecum

Extpe dicere
Extpe uiuere & agere &c.
exturbare ex uiculis & cæ ex quo
Faber
Fabrica aurificina
Caupona
facies
Vultus
Superficies
Facile
facio te certiorē
facio poteſtatē
facio gratū: ludos: rē diuinā &c.
Feci iacturam dānum & cæ.
Facio iniuriam
Afficio iniuria & cætera
Facio ſermonē
Factio
factioſi
Seditio

diſcordare res ad manũ uocatˀ:qualem ciuitatis ſtatum.Virg.deſcribit.i.æneí.di cens.A c ueluti magno in populo quum ſæpe cohorta eſt.Seditio ſæuitq; animis ignobile uulgus.Iamq; faces & ſaxa uolant.furor arma miniſtrat.Similiter dici tur.Seditio in exercitu:in claſſe:in ſchola:& ſi quid eſt tale.

factioſ⁹ ¶ Factioſus qui amat factiones:ut Seditioſus qui amat ſeditiones.

falſus ¶ Falſus qui fallit.ut Terentius.Cenſen me aliquam cauſam fictam falſam in/ eptam ſaltem potuiſſe prologui.Aliquando & paſſiue:ut idem.Charine.falſus es.i.deceptus.& Saluſtius.Nec ea res me falſum habuit.

fama ¶ Fama.uide limam.

faſtidioſus ¶ Faſtidioſus ſemper actiue ab auctoribus accipi ſolet pro eo.ſ.qui faſtidit.

fatuus ¶ Fatuus plene inſipiens eſt:tractũq; eſt a ſapore ciboꝝ.Nam quum illi non ſa piunt fatui dicunẗ.ita homo qui nõ ſapit fatuus uocatur.Martia.Vt ſapiant fatuæ fabroꝝ prãdia bete.O q̃ ſæpe petet uina piperq; coquus.Melior huius uocabu li uideẗ hæc cã q̃ ea:q̃ quibuſdã placet:fatuos dictos a furore quodã quaſi uxor

Stultus

Stolid⁹ regis fauni fatua noĩe corripi ſolebat:futura pdiceſt:ut illa faciebat.Stultus autẽ dicit qui ĩprudens eſt & ĩprouidus:multiq; non inſipientes homines aliquando ſtulte agunt.Stolidus eſt qui proxime accedit ad naturã ſenſumq; pecudum.

felix ¶ Felix q recipit felicitatem:& qui dat.Virgi.Sis felix noſtrumq; leues quæcũq; laborem.pro eo quod eſt ſis proſpera & benigna.Vide etiam Beatus.

femen ¶ Femen.uide coxa.

femur ¶ Femur.uide ibidem.

fere ¶ Fere ſignificat pœne:cuius ſignificatio eſt paulũ abſuit quin ut pœne ſiue fe re in manus hoſtium incidi.i.paulum abſuit quin in manibus hoſtium inciderẽ Altera ſignificatio eſt quum itelligitur aliqua uniuerſalis.ut Quin.hæ ferę ſunt emendatę loquendi ſcribendiq; partes.i.fere oẽs Ideoq; illud oẽs adiungiẗ.ut idem.Nam in omnibus fere minus ualent præcepta q̃ experimenta.

fero ſententiã ¶ Fero ſententiam.uide dico ſententiam.

fero leges ¶ Fero leges.uide ibidem.

fero tibi acceptum

Acceptilatio ¶ Fero tibi acceptum idem eſt quod refero tibi acceptum pro eo quod eſt fateor me hoc abs te accepiſſe quod mihi debebas etiam ſi ſolutio nulla interceſſit.Vñ fit acceptilatio quam Iuſtinianus per iterrogationem & reſponſionem fieri uult. De refero uide plura in.R.

ferus

ferox ¶ Ferus homo qui animum ferinũ obtinet:ut leones.urſi.lupi.ferox q panimo ſus eſt ad certandum cum altero & ad uim alteri faciendam atq; nocendum.

ferri ¶ Ferri proprie quæ dicuntur.uide agere.

ferruminatur

ferruminatio ¶ Ferruminatur cõglutinaẗ:coaleſcit:colligaẗ.Pli.lib.xi.c.lyii.Et medulla ex eo dem uideẗ eſſe.a iuuenta rubens & ſenecta albeſcens:nõ niſi carnis ex oſſibus & cruribus iumentoꝝ aut canũ.quare fracta nõ feruminanẗ qd̃ defluẽte euenit medulla.Idem li.xxxyii.Infeſtaẗ plurimis uitiis ſcabro ferrumine & quaſi glu tino & cõmiſſura ſiue iunctura ſiue ligatura.Ferruminatio Caſſius ait p eandẽ materiam facit cõfuſionem.Plumbatura nõ efficit.Vt autẽ oſtendimus ferrumi natio nõ utiq; per eandẽ materiã facit cõfuſionem:ſed interdũ quoq; per aliã. plumbatura per ſolum plumbum efficit cõfuſionem ut ipſum indicat nomen.

feſſus ¶ Feſſus.uide laſſum.

feſtus

feſtiuus ¶ Feſtus dies potius q̃ feſtiuꝰ.Res feſtiua potius q̃ feſta.Nã feſtus feſta feſtũ ad diẽ feſtũ pertinens.feſtiuus feſtiua feſtiuũ res iucũda & lepida.ut oratio f. ſtiua:

dictum feſtiuũ. frõdem feſtiuã legimus: nõ quæ ad feſtũ cõparata ſit: ſed q̃ iucũ/
da & lęta. Nã & feſtã frõdẽ uocam⁹ q̃ feſtis adhibet̃. feſtiuũ m̃lu p feſto accipiũt. Fictile

Fictile uas quod fictum eſt a figulo non quod fingi poteſt. fictitia

Fictitia ratio quæ ficta eſt. ficus

Ficus pro fructu in ſecũda declinatione d̃r & q̃rta. Horatius. Pigũbus & ficis
paſtũ iecur anſeris albi. Et Pli. ad Ruffum. Quæ nũc cũ ficis & holeribus certamen
hñt. Mart. Res mira eſt ficus nõ hẽt unus ager. Pli. li. xv. Cũ & oblõnũ uicem ha
beãt recẽtes ficus. Ficus itẽ p arbore etiã ſecũdę & q̃rtæ declinationis legit̃. Iuue.
Sterilis mala robora fici. Cic. de oratore. Vxorem ſuã ſuſpẽdiſſe ſe de ficu. Pro ul
tio aũt ſecũdę eſt declinatiõis & generis maſc. licet Priſcianus quartę eſſe uelit. ficuln⁹

Ficulnus ficulna ficulnum pro materiato ex ficu d̃r. ut a populus populnus. &
a corylus colurnus. & ab abies abiegnus. ab ilice ilignus. Fides

Fides dicendum eſt nõ fidis in nõiatiuo. Põpeius enim feſtus ita ſcribit. fides
genus cytharæ qđ t̃n inter ſe chordæ eius q̃tum iter hoĩes fides ɔcordet. Ergo fidicula
fides dicẽdũ eſt cuius diminutiuũ fidicula uel parua cythara uel chordula. Fidi/ fidiculę
culæ uero in plurali pro inſtrumẽto torquẽdi ex duobus ut reor & obliquatis li
gnis cõpactum. uel ab extorquẽda fide ac ueritate. uel a neruis funibus uiculiſq;
quibus ad illum modum homines torquendi alligantur. Fides

Fides ꝑprie latine dicitur probatio: ut facio fidem per inſtrumenta. per argu/
menta: per teſtes: fides etiam pro credulitate accipitur. quale eſt habeo tibi fidẽ.
Recte igitur etiam noſtra religio nominata eſt fides. Fiens

Fiens in ſimplici ſuo non reperit̃: nec quod ab hoc formaret̃ fiẽdum. Didimus fiẽdum
itaq; caleſcens & calefaciẽdus. Nec deſunt qui fiẽs utant̃: ſed in cõpoſitione: ut in Liq̃fiẽs
pſalmo undecimo. Et factum eſt cor noſtrum tanq̃ cera liquefiens in medio uen/ Liquie/
tris mei: idq; a liquefio eſt. A liqueſco uero liqueſcens eiuſdem ſignificationis cu ſcens
ius liquefiens: paſſiue enim accipiuntur. Filia/

Filiaſter qdã utunt̃ p priuigno: q; imitat̃ filiũ. Illa enim diminutiua quæ fiunt ſter &
in aſter imitationẽ potius ſignificãt q̃ diminutionẽ. Neq; mea rõne d̃r oleaſter q; alia in
ſit pua olea: ſed qđ ſilueſtrẽ oleam imitat̃. uide etiã in Antoniaſter. aſter

Filius q nat⁹ oratores ſæpius dicũt. ſæpius ẽt p̃r q̃ genitor m̃r q̃ genitrix. Sed Filius
parens p utroq;. Etiã ſæpe hõ potius q̃ uir: q̃le hoc eſt: illi deduxerunt hoĩem in Pater
paleſtrã. Poetæ potius ecõtrario: hiſtorici mediam quãdam uiam tenent. Mater
Parens

Fingere. uide effingere. fingere

Fiſſilis arbor: fiſſile lignũ: fiſſile robur: tum q̃ñ fiſſum. cuneus enim d̃r fiſſile li fiſſilis
gnũ: tũ qa findit̃: q̃ñ fiſſibile. Pli. lib. xvi. hæc maxĩe fiſſilia: alia frangi celeriora q̃ fiſſile
findi. Itẽ pauloꝑoſt. Nulluſq; fiſſile rimis hoc lignum: hoc eſt fiſſum.

Fenero tibi dicit̃ ſicut mutuo tibi: feneror abs te: ſicut mutuor abs te. Qui mu fenero
tuat pecuniam dat mutuo. Qui fenerat pecuniam dat ad uſuram. Qui mutuatur feneror
pecuniam mutuo accipit. Qui feneratur pecuniam ad uſuram accipit. hæc Lau. Mutuo
Tu uero aliter in lima leges. mutuor

Feneratitia res quæ ad fenus pertinet. Fenera titius

Fenus dicitur naturalis fructus terræ: poſtea autem ad uſuram tranſlatũ qua/
ſi pecunia per ſe fructum producat ſicut terra. Fenus

Fœtus. uide catuli. Fœtus

Fœtuoſus a fœtus dicitur non fetoſus: quæ enim quartæ ſunt declinationis aſ Catul⁹
ſumunt u. ut uultuoſus. fructuoſus. fetuoſus

Fetura

¶Fetura.uide ibidem.

Folia

¶Folia.uide frondes.

formidoloſus

¶Formidoloſus pariter actiue paſſiueq; accipit. Ter. egon formidoloſus: ideſt ego ne qui timeã. Saluſtius. Regibus boni q̃ mali ſuſpectiores ſunt: ſemperq; illis aliena uirtus formidoloſa eſt: ideſt quæ formidatur.

Fore forem fores foret

¶Fore qdem habet uocẽ infinitiui: ut eſſe: ſignificationẽ uero participii: quod eſt futurũ una cũ infinito eſſe. Idẽ eſt enim fore qđ futurũ eſſe non tm̃ eſſe. Licet forem fores foret: idem ſit quod eſſem eſſes eſſet. Quare cum noie iungi hẽt fore: non cũ participio: ne duo participia ſimul confundamus: ut ſpero te amatorẽ uel amicũ fore. Non aũt amaturũ fore ſed tm̃ amaturũ: ne uidearis hoc dicere: te futurum amaturũ: quod ratio nõ patit: cũ futurũ ſupuacuũ ſit. Item de participio paſſiuo futuri. Timeo te uerberãdum fore: ſatis erat uerberãdũ: uel adiũcto infinito uerberãdũ eſſe. Participia aũt pñtis tẽporis & ꝑteriti ſæpe cũ fore iungunt ſi illa in nomẽ tranſeũt: ut ſpero te ſapientẽ fore: credo me amantẽ tui fore: nõ te. ſeruat enim naturã nois non participii: opinor te acceptũ illis fore non ab illis. Quando etiam futuri participium paſſiuũ in nomẽ reuertit: tunc recipit fore: ut ſpero hunc puerũ admirandum uiꝝ fore. i. admirabilem. hæc Lauren. Tu tamẽ in lima de fore cum participio paſſiuo futuri aliter etiam leges.

Flagella

¶Flagella. uide pulſare.

flagito Poſtulo

¶Flagitio uehemẽter & pluſq̃ poſtulo: ut Cic. pro Quintio. q̃q̃ hoc cauſa poſtulat & ſi poſtulat: nõ tñ flagitat. Poſtulo aũt eſt quodãmodo requiro: ut res locus perſona tẽpus cauſa poſtulat: & tanquã rem iuſtam peto. Curtius. Poſtulabat autem magis q̃ petebat: niſi accipimus: ut Varro apud Seruium uult: humiliter petebat. Sic enim ait. Poſcere eſt cum aliquid pro merito noſtro depoſcimus. Petere uero eſt quum aliquid humiliter & cum precibus poſtulamus. Petere præterea eſt in bonum & in malum: ut pater laudem filii petit. Multi filii petunt mortẽ patris.

Peto

Peto utiq; cum ablatiuo in malam partem accipitur: ut peto te gladio. peto te ueneno. peto te inſidiis. Nã illud apud Virg. Malo me galatea petit laſciua puella. Idem eſt quod malo me inceſſit & pomoꝝ iactu percutere me ſolet.

Poſco Repoſco Expoſtulo

Poſco eſt ꝓprie rem debitam & honeſtam peto. Inde repoſco quod eſt rem meam: & qđ mihi debes reddi peto. Expoſtulo eſt cum quærela apud amicos requiro & quaſi officium amicitiæ in alio deſidero. ut Teren. in adel. Quam ipſi fecerunt ultro iniuriam expoſtulant. ſed frequentiſſime poſt ſe habet ablatiuum ſeruiente præpoſitione cum: ut quid habes quod mecum expoſtules.

Flagitiũ

Flagitiũ ꝓprie in libidine eſt: q̃ſi flagris dignũ crimẽ: ſed ꝓ cæteris quoq; peccatis accipit. nec tñ turpibus: ueꝝ his etiam quæ per negligẽtiam: iprudẽtiam: obliuioneq; cõmittunt. ut Ci. in Bruto. Tãtam ne fuiſſe obliuionẽ inqt in ſcripto: pręſertim ut ne legens quidem ſenſerit quãtum flagitii admiſiſſet. i. erroris.

Flere

¶Flere. uide eiulare.

flexilis

¶Flexilis ramus. flexiles uites. q flexæ ſunt & lapſu erratico torquentur.

Fluuiatilis

¶Fluuiatilis piſcis incola fluuii.

frãterculus mãterculus

¶Fraterculus a frater diminutiuũ eſt. ut pater paterculus. A mater matercula.

fraudulosus.

¶Fraudoloſus qui fraudem facit: quod a fraudula diminutiuo uidetur uenire potius q̃ a fraude.

Frango

¶Fregit nauim. fregit brachium dicimus. quaſi ipſe fregerit & ipſe egerit, & nõ potius paſſus ſit. Teren. Is fregit nauim apud Andrum.

¶ Fremitus dicitur ex alto mari ſonus fluctuum:& in populo murmur. Item uox Fremi-
orationiſq; & indignantis & excandeſcentis:& quaſi humanam uocem præ iracun tus
dia imitantis. Strepitus fit ex corporum tactu ex colliſione rerum & multarum Strepi-
uocum in unum confuſione:ſi modo non ſit immodicus: tunc enim fremitus dici tus
tur. Stridor eſt acrior & quaſi ſibillans colliſio. Strepitus tñ proprie pedum am- Stridor
bulantium manuumq; aliquid pertractantium ſonus eſt.

¶ Crepitus autem quid ſit. uide in. C. crepit?

¶ Frequentẽ locum dicimus quem frequẽtare multi ſolẽt. ut urbs frequens. pla- frequẽs
tea frequẽs. ubi multi homines aut habitant:aut diuerſant. Quando aũt de pſo-
na aut de aĩata loquimur duobus modis dicit. uel de ſola ſic. Sit miles frequens
ſpectator pliorum:ideſt creber & aſſiduus. Vel de turba ſic. Sit frequens populus.
frequens ſenatus:ideſt copioſus & multus. & quidem cum noĩe collectiuo in ſin-
gulari:cum cæteris uero in plurali, ut frequentes ciues. frequẽtes ſenatores: hoc
eſt multi & numeroſi. Verũtamen quum dico ſis frequens innuo actionem:quã
dico frequens locus paſſionem. Ille frequentat. hic frequentat.

¶ Friget idem quod frigidus eſt. Friget

¶ Fretus ſignificat ɔfiſũ. ut fretus fortaſſe familiaritate:q̃ ẽ ei tecũ:auſus ẽ ɔfiteri. Fretus

¶ Frondes arborum ſunt tantum. folia autem & arborum & herbarum & florum
quoq;. hæc Lau. Tu uero aliter in lima leges. Frõdes

¶ Fructuarius cuius eſt fructus. Folia

¶ Fruges quicquid ex fructu terræ in alimoniã uertimus. Seges uero eſt eorum fructua-
ſeminum ex quibus conficitur panis:nondum demeſſa. Nonnunq̃ ſubactam hu rius
mum ad accipienda ſemina ſegetem uocamus. Virg. Illa ſeges demum uotis re- Fruges
ſpondet auari. Agricolæ:bis quæ ſolem:bis frigora ſentit. Seges

¶ Frutex eſt q ad iuſtã magnitudinẽ arboris nõ aſſurgit. & ſtatura ſimilis ẽ mu- Frutex
tis herois:ſed nõ demoritur:neq; areſcit ut herba:ſed perẽnis eſt. iter frutices eſt ſo fruticari
boles quoq; illa arborum & plãtula. Hinc fruticari uerbum:quaſi fruticẽ renaſci ex
arbore. M. Tullius ad Atticum. Exciſa eſt enim arbor nõ euulſa itaq; q̃ fruticet
uides. Nam illud qđ ſæpe legimus fruticari pilum tranſlatum eſt.

¶ Frui & uti hoc differũt. Vti eſt alterius rei gratia: frui nullius. ſed pp ſe. q frui Frui
eſcit & cõtentus eſt. Qui utit nunq̃ cõtentus eſt:ſempq; ulterius tẽdit. Ideoq; re Vti
prehẽſus eſt Hãnibal:qui cũ poſſet uti cãnenſi uictoria frui maluit. Vtor armis.
utor domo. utor libris. utor ſtudio. diligẽtia. opera. q ex hoc poſtea emolumenti
aliquid boniq; cõſequar. Fruor bonis meis. fruor tuo aſpectu. tuo alloquio. tuo
cãtu. hoc eſt delectationem uoluptatẽq; percipio ex hac re:atq; ex huius rei uſu.

¶ Dicimus tñ nõnunq̃ utimur p fruimur. Vt utor pane tritico. utor ficis. Deniq;
frui eſt delectationem capere ex utendo. Itaq; in idẽ reddũt:frui delectari uolu- Vtor p
ptatemq; capere. Vtor ſignificat etiam cõuerſor. Cice. ad Celium Fab. uiro opti ɔuſor
mo & hoĩe doctiſſimo familiariſſime utor. Et inde fit uſus:ut uſus fuit mihi tecũ Vſus. i.
ideſt cõuerſatio:familiaritas & cõſuetudo. Quint. Mulierẽ cum qua longa ɔſue- ɔuſatio
tudo ſeu longus illi fuerat uſus. Ponitur item uſus pro utilitate & fructu. Nam ſo- Vſus. i.
lemus aliqua re ideo uti ut ex ea fructum percipiamus. utilitas

¶ Fungor aũt idem eſt qđ offm̃ munuſq; ago. ut fungor magiſtratu. pͭura. lega- Fũgor
tione. fungor officio delegato. uel munere iudicis. fungor uero uita. i. fungor offi Defun-
cio uitę. & munere adminiſtrãdi gubernandiq; corpus. Inde defunctus eſt uita: ctus
ideſt finiuit officium uitę. Legimus etiam. Defunctus morte. i. mortem finiuit.

Et defunctus periculis. ꝙ finita ſunt pericula. Et defuncta morbis corpora. ꝙ fi
niti ſunt morbi corporum. De potior autem uide in. P.
Potior ¶ Fuluiaſter fuluii imitator.
Fuluia/ſter ¶ Fundus cõtinetur ab agro. Singula enim prata. ſingulæ uineæ. ſinguli horti.
ſingula oliueta. pomaria. ſalicta. arbuſta. paſcua. nemora. loca aucupatoria. uena
Fund⁹ toria. piſcatoria. ſiue uillam atq; edificium. ſiue piſcinam. ſiue aluearia. ſiue uina/
ria habeant ſiue non habeant: ſinguli fundi ſunt: & hoc quidem in agro. ager. n.
continet fundum. non continetur a fundo.
¶ Fundum eſt ima ps rei: proprie aliqd liquoris intra ſe cõtinentis: aut ad conti/
Fundũ nẽdæ factũ: ut doliũ: ut nauis: ut alueus: uel fluminis: uel lacus: uel ſtagni: uel ma
ris. Nã fundum ruris ut quidã ſcripſerunt ipſe nõ dicerẽ. ¶ Fundamentum ut oĩ
funda/mẽtum bus liquet aliud eſt q̃ fundũ. Et tñ fundare magis ad fundamentũ q̃ ad fundum
pertinet: fundamus enim domũ non nauim aut doliũ. Fundare & fundamenta
fundarẽ iacere differunt ꝙ fundare eſt ualidis fundamentis fulcire: fundamenta uero ia/
funda/mẽta ia cere quaſi qualiacũq; fundamenta facere: & quodammodo dare ei principium.
cere Suetonius de uita Caii. In ara capitolina nouę domus fundamenta iecit. & per
tranſlationẽ. Ci. In quo tẽplo q̃tum tum in me fuit ieci fundamenta pacis.
¶ Fungos. uide frui.
Fũgor

¶ De litteria. G.

Gaudere proprie eſt intrinſecus: lætari extrinſecus.
gaudẽ Lętari ¶ Gemere. uide eiulare.
gemere ¶ Gemmas. Plinius oẽs lapides precioſos (præter margaritã) noie unio
gẽma rum: quod tantum latina lingua habet. appellat. Eſt autem Margarita ſi/
ue margaritũ q̃ in cõcha naſcit̃. & conchyliũ dicit̃ quã uulgo Perlã appellant hæc
etiam uocat̃ Vnio: ut idem Pli. ait. quia nunq̃ niſi diſtincta reperiat̃. Eſtq; gene/
ris maſculini. Nã fœminini illud quo nũc quidã p unitate utunt̃ nec auctoritate
nitit̃. Neſcio enim apud quẽ reperiat̃: nec arte cũ deberet eſſe maſculini potius ge
Lapill⁹ neris: ut Talio: ſtellio: curculio. Lapillus aũt generale nomen eſt oĩum paruoꝝ
lapidũ: ſed ſubintelligẽdo precioſum idem quod gemmula.
Gena ¶ Gena illa mẽbrana dr̃ & quaſi ueſtis: qua oculus tegit̃: quũ cõniuit. i. aperitur
Mala & claudit̃: hoc eſt. n. cõniuere. Mala uero illud inter genã & buccã quaſi rotũdũ
in ſpecie mali. Cuius interior pars eſt q̃ oris hiatũ efficit: ubi molares affixi ſunt.
maxilla Maxilla dicitur: nomẽ diminutiuũ nõ re ſed uoce. Malã quoq; genã dici plinius
Genui/n⁹ dẽs fatetur. Ait enim infra oculos malæ homini tñ: quas priſci genas uocabant: ideo/
q; dens ille intimus & ipſi genæ affixus genuinus dicit̃: q quia maxime latet ea
Gñali/ter re factum eſt iam tritum uetuſtate prouerbium: genuino rodere dente: ideſt la/
tenter per inuidiam capere famam alterius.
Gñati ¶ Generaliter ſignificat omnia ſimul q̃ ſub genere ſunt amplectẽdo: generatim
uero per ſingula genera: ſeu magis p ſingulas ſpecies. Siquidem ſpecies genera
Geni/trix uocamus: ut quot ſunt genera arborum: quot ſunt genera uitium: potius q̃ quot
ſunt ſpecies. Virg. generatim diſcite cultus.
Genui/nus dẽs ¶ Henitrix. uide filius.
¶ Genuinus dens. uide gena.
giũs ¶ Gtĩs oĩs aut actiue aut paſſiue accipit̃. Adde etiã poſſeſſiue: qđ pene p acti/
quõ ac/cipitur ue accipio. Actiue: ut puidẽtia dei: bonitas dei. Paſſiue ut timor dei: cultus dei.
Ibi deus prouidet: & benigne agit: nõ ipſi puidet̃ & benigne fit: hic timet̃ & coli

tur:nō timet nec colit. Poſſeſſiue ſedes dei:regnum dei. Atq; ut in hmōi oratiōe intellectus apertus atq; unus eſt:ita in illis ambiguus & anceps:amor dei:charitas patris:ſuſpitio uxoris. Dubium eſt de utro loquaris:an de amorē quem deus in nos habet:an de eo quem nos in eum. de charitate patris in filios an filiorum in patrem:de ſuſpitione maritali:an de ſuſpitione uxoria.

¶ Gerūdia licet a pticipiis differant:tñ ppe inter pticipia numerari pñt. Supina iter uerba. Meritoq; paticipalia uocata ſunt. Nā & caſus & genera habēt: ex quo uerba nō ſunt:ſed participia ſiue paticipalia. Regunt pterea caſum more uerborū participiorūq;:ex quo nomina nō ſunt poſt ſe inquā regunt:non ante.

gerundia dicuntur pticipia

¶ Gerūdia differunt a participiis: q ipſa ſignificāt adminiſtrationē rei ſine tpe: illa uero tps ſine rei adminiſtratione. Vt tenet me occupatio iuris dicūdi: gerundium eſt:nec tempus ſignifico futuꝝ:ſed rei adminiſtrationē:hoc eſt in iure dicūdo. Rurſus tenet me cura dotis numerandæ:ideſt quæ numerāda eſt:paticipiū eſt futuri ſignificatiuum ſine adminiſtratione rei.

gerundia differūt a participiis

¶ Gerundia non regunt paſſiue:ſed actiue.

¶ Gerundia noīatiuis carere dicunť:uariant itaq; per oēs obliquos: numeroſq; & gña. Nā ut ego ſentio hæc oīa habent in genitiuo:ut delectatio fruendi principatus. fruēdæ puinciæ. fruendi imperi. Moleſtia educandoꝝ filioꝝ:locandaꝝ filiaꝝ:colendoꝝ pdiorū. Regitq; is gtūs aliquādo caſum. Ci. Equidē effero ſtudio patres uſos quos colui & dilexi uidēdi. In datiuo. Vaco agro colēdo. Vineç paſtinādæ:nemori ſuccidēdo. In plurali una uox eſt triūgeneꝝ:ut uaco agris uineis nemoribus pcurandis: Qui caſus regimē nō habet:abſurdū ſit nāq; dicere. Do operā colendo agrū:uel legēdo librū. In accuſatiuo:ut eo ad ſalutādū fratrē: ad ſalutandā ſororē:ad ſalutandū ſidus:ad ſalutādos fratres:ad ſalutandas ſorores:ad ſalutāda ſidera. Qđ elegātius dicitᷣ q̄ cū regimine:ut eo ad ſalutandū fratres:ad ſalutādum ſorores:ad ſalutādū ſidera. Per alias quoq; ppoſitiōes ſimiliter. Sed iter raro habet cū gerundio ſubſtātiuū rarius regimē. Vt Liuius li. ii. Et ipſe inter ſpoliādum corpus hoſtis ueruto pcuſſus. Et iteꝝ. Inter accipiendas de ſuis cōmodis. rogatiōes. In abltō ſine ppoſitione:ut ſit iniuria fundi dño. uel defringendo ramo. uel ligno incidendo. Res eunt ordine lite eſtimanda:ideſt quū defringitur ramus:quum inciditur lignum:quum lis eſtimatur. Vel defringēdo ramum:incidendo lignum:eſtimando litem. Sed frequentius uſi ſunt ueteres ablatiuo plurali in tali genere ſermonis. ut Cicero. Orationem autem latinam pfecto legendis noſtris efficies pleniorem. i. legendo noſtra. Nam ſingulari ſolebant ſæpius apponere præpoſitionem in committendo prçlio.

gerundia qūo regunt gerundia qūo uariant

¶ Gerundii accuſatiuus cū ppoſitione nō tātum actiue accipi ſolet: ut tu es idoneus ad diſcendum. ſed etiam paſſiue:ut hæc res eſt facilis ad diſcendum.

Gerundii accuſatiuus

¶ Gerundii accuſatiuus iungit frequēter cū ad:raro cum in. Item frequēter cum ob:pp & inter:raro cum ante. Vt uado ad capiendū hoſtem. & in capiēdum hoſtem. Ego ueni ob te uel propter te redimendum. Inter nauigandum pro in nauigando ſæpe legimus. Vir. Et inter agēdum Occurſare capro cornu ferit ille caueto. Idem. Nanq; añ domādum ingentes tollūt aīos. Denigq; cū actō fere ſemper iungimus ppoſitionē pter pauca qdam quç ſunt loco. cōduco. mando. curro. habeo pro debeo: & ſiqua ſunt alia:ut faciendam ſepulturā locarent. i. darent alteri faciendam uel ipſi locarent ſe ad faciendum. utrumq; enim ſignificant non participium eſt ſed gerundium illud faciendam. Illa autem participia in nomen

Gerundii accuſatiuus cū qbus ppoſitionibꝰ iūgitur.

tranſeuntia putaui ad te ſcribendum. exiſtimaui hanc rem tractandam. cenſui
tibi illud ſignificandũ.i.dignum ſcribi tractari ſignificari.

Gerundii ablatiuo quibus præpoſitiones ſeruiũt.

¶ Gerũdii ablatiuo ſeruit in frequẽter:cæterę rarius de.ex uel e.a uel ab & cũ.
In:ut ĩ nauigãdo:in ĩlegẽdo:qđ idẽ eſt qđ in ipſo nauigare:uel in ipſo legere. De:
ut de edẽdo.de migrãdo.de agẽdo. Quinti. Quum pcipere de apte dicẽdo ce-
perimus. Etiã cũ motu. Cicero ad atticũ libro tertio. Tu quid cogites de tranſe-
undo in epirum ſcire ſane uelim. Ex uel e.ut ex defendẽdo q̃ ex accuſando ube-
rior gloria cõparať. A uel ab. Cice. Ex quo ardeſcit ſiue amor ſiue amicitia utrũ
q3.n.dictũ eſt ab amando. Et alibi. Non diſtinguit a nõ dolẽdo uoluptatem. Pli-
nius poſterior. Sermonibus dies tranſigebat quum a ſcribendo uacaret. Cũ:
ut Quintilianus. Sed ratio recte ſcribẽdi cõiuncta cum loquẽdo eſt. Regit autẽ
hic ablatiuus ſine præpoſitione caſum:ut hos accuſando:illos occidẽdo totam ci-
uitatem labefactaſti. Cum præpoſitione in etiam regit:ut in tribuẽdo ſuũ cuiq3.
Quãdoq3 uariat genera.ut in colẽdo agro.in paſtinãda uinea.in nemore excidẽ-
do. Per de ſimili modo etiam regit.ut Cicero in Tuſculanis. His præſertim co-
gnitis q̃ de nihil ſentiendo pauloãte dicta ſunt:niſi dicimus nihil aduerbium nõc
nõ nomẽ. Et uariatur per genera.ut de accuſatore cõſtituẽdo:de collocãda filia.
De prædio emẽdo. Per ex uel e & a uel ab neſcio an licet dare tali gerũdio regi-
men. Nullum enim exemplum occurrit. Variari autem per genera certũ eſt Ca-
to. Ex plaſmatis bibẽdis & aluo lauãda. Et abſtineas ab offẽdẽda republica. Sz
cauendũ ne id uerbũ ſignificet motũ quale eẽt: Reuertor ab arãdo:uel ab arãdo
aruo. Redeo a ſpectãdo:uel a ſpectãdis ludis. Cũ ſit dicendũ reuertor ab aratio-
ne.uel ab aratione arui. Redeo a ſpectaculis:uel a ſpectaculis ludoꝝ. Per cũ uix
locũ habet talis oratio ut nõ participiũ ſit potius q̃ gerũdium:ut ſedeo cũ uiro co-
ronando.i.qui coronabitur non autem qui coronatur.

Gerundia quãdo accipiũtur

¶ Gerundia oia quũ ſociata ſunt ſubſtãtiuis paſſiue accipiunť. Diſiuncta ſero
nõnunq̃ paſſiue.utiq3 ſine ppoſitione & ſine genere in caſu abltõ:ut apud Virg.
Aliť uitiũ creſcitq3 tegẽdo:hoc eſt quũ tegiť uitiũ. Et iterũ. Vritq3 uidẽdo fœmia
ideſt quum uideť fœmina. Quin. Memoria excolẽdo ſicut alia oia augeť.i.dum
excoliť:ñ ãt dũ excolit nec regit caſũ q̃le foret. Vrit fœmĩa uidẽdo a marib⁹:ſicut
dicim⁹ uruntũ uiri uidẽdo fœmias. Actũs quoq3 cũ ppoſitiõe nõ tm̃ actiue accipi
ſolet:ut tu es idone⁹ ad dicẽdũ.ſed ẽt paſſiue:ut hęc res facilis ẽ ad diſcẽdũ.qđ ẽt
ſupius patuit. Quidã nõ idoctus hac ætate ſcribere auſus eſt. Iamiã urbs in pe-
riculo capiendi eſt:pro eo qđ eſt iã urbs in periculo eſt ne capiať:ſiue hoſtis paꝝ
abeſt a capiẽda urbe. Cũ ſemp ſine ſubſtãtiuo gerũdiũ accipiať actiue. Aut ſi a
neutro uenit neutraľr. Hęc Lau. Tu uero in lima aliter leges de gerũdiis in Di.

Geſt^a

¶ Geſta.uide acta.

Geſt^us Geſtio

¶ Geſtus eſt actio quædam & quaſi pronunciatio corporis:geſtio uero admini-
ſtratio & actio: q̃uis parum in uſu eſt.

Gľioſ⁹

¶ Glorioſa uictoria.i.plena gloriæ.glorioſus homo.i.affectator gloriæ: qualis
miles glorioſus apud Plautum & Teren. uerum glorioſus quando honeſtę ſi-
gnificantię eſt pro gloria habente habitationem plenitudinemq3 ſignificat. Quã-
do inhoneſtę affectionem:ut dixi.

Gradũ facere

¶ Gradũ facere non eſt tranſitum facere:ſed ad aliquam rem gradum & quaſi
ſcalam ad alta facere. Ideoq3 quibuſdã dicitur gradum facere:ut ſi riuum tran-
ſire:ſi arborem feneſtrãue aut tectũ ſcandere uelim:ex ſaxo aut ſcamno aliquaue

aſſia re gradum facio. Quintilianus. Interim ad ea quæ ſunt potentiora gradum ex his feciſſe contēti. Cicero contra Rullum. hunc quaſi gradum quendam atq; aditum ad cætera factum intelligetis.

¶ Gratum facere eſt quidam minus & prope illud quod obſequi & inſeruire: ut Cice. Si hunc iuueris gratiſſimum mihi feceris. Gratū facere

¶ Gratificari eſt quidam maius: ut deum gratificari hominibus dicimus nō autē gratum facere: quaſi idem ſit quod beneficia conferre. Gratificari

¶ Gratulari eſt uerbo teſtari: te gaudere fortuna ac felicitate alterius apud eum ipſum: qui affectus eſt felicitate. Nōnunq̄ apud teipſum ob tuā felicitatē. Ideoq; fere poſtulat datiuū: ut gratulor tibi ob tuam ꝑtunā adeptam gratulor manibus meis: quibus ut te contigerent datum eſt. Quintilianus ꝙ miſera puella non gratuletur ſibi: ꝙ illam pauper accuſare iam poteſt. Poetæ nonnunq̄ prætereunt datiuum: utiq; cum fuerit pronomen: quæ fuit cauſa ut quidam eſtimarent: quorū eſt Apuleius: hoc uerbum idem ſignificare quod gaudeo. Ouidius in heroibus. Gratulor œbaliam titulis accedere noſtris. gratulor i quam tibi uel mihi uel nobis: Item tertio de arte. Priſca iuuent alios: ego me nunc deniq; natum gratulor. ſubintellige mihi. Et interdum etiam oratores. ut Quintilianus. Gratulemur iam ꝙ nulla ciuitas fame laborat. ſubintellige nobis. Dicimus aliquando gratulari pro eo quod eſt gratias agere: ſed non fere niſi diis imortalibus: ideoq; ꝓprie idem eſt quod ſupplicare. Siquidem triumphātes in capitolium aſcendebant: oui optimo maximo cæteriſq; diis gratulatum: gratulari gratulari pro gratias agere &cę.

¶ Grator in eandem accipitur ſignificatiōe in qua gratulor: ſed poeticum hyſtoricumq; eſt. Vir. Iuueni germana uiam gratare ſorori. grator

¶ Gratus & iucundus quomodo differant. uide iucundus. gratus Iucūd⁹

¶ Graue ſuapte natura ponderoſum ſignificat: ut graue ſaxum: graue ſcutum: ꝙ ſcilicet nos grauat in ferendo: & quod egre & cum moleſtia fertur. Inde per abuſionem transferimus ad ſenectutē: ad morbū: ad dolorē: quia hi qui moleſtiam ex ſenectute morbo cæteriſq; ſentiunt: quaſi onere intolerabili ꝑmuntur: quod cupide uelut graue pondus a ſe uellent deponere. Neq; ſolum ad moleſtias corporis tranſlatio hæc fit: uerum ad moleſtias animi: ut grauis cōtumelia: grauis iniuria: grauis meror: grauis iactura: q̄ animum genere quodā pōderis ꝑmunt. Itaq; unus modus eſt q̄ corpori aut animo moleſtia ſunt ea grauia appellare: ecꝙ moleſtia a mole. i. ab re magna magniq; pōderis uocitata eſt. Alter mod⁹ eſt ꝙ quēadmodum grauia & grādia ſaxa ad graues trūci nō facile loco mouentur: ſed ad oēm temporum mutabilitatē herent. Ita homines cōſtantes ac prędíti ſapientia merito per figurā graues nominant: ꝙ nec precibus: nec minis: nec uanitate: nec promiſſis ab equo & iuſto ſummouentur: ut hi faciunt quos leues uocamus: qui in ſimilitudinem pulueris ac palearum ad omnem auram uentilantur. grauis

¶ Gregatim per diuerſos greges. gregati

¶ Gremiū eſt intra cōplexū femorum fœmineum: quo in cōplexu mulieres cōcipiunt: & p trāſlationē gremiū terræ appellamus cū ſemē ſuſcipit cōceptūq; retinet: quaſi uiuētē fœtū poſtea paritura. Quare quū lactātur īfantes ad ſinū admouētur: pueri uero iā facti a ſedētibus matribus utiq; cū illis blādiunt ad gremiū accipi ſolēt. ut Virg. de cupidie ſub imagine pueri aſcanii. Heret & iterdū gremio fouet inſcia dido. Quinēt mr̄es nutrices ue quū ſup genua collocāt īfantē aut extrēis ueſtib⁹ repoſitū & ad uterum uſq; ſublatū geſtāt: i gremio magis q̄ i ſinu tenēt aut gremiū

geſtare dicuntur. ut idem de eodem. Et fotum gremio dea tollit in altos Italiæ lu cos. Sinus uero eſt intra pectoris brachiorumq́ꝫ complexum. Inde ſinus ueſtiũ: quales erãt tunicæ romanoꝝ: & modo quorũdam religioſoꝝ ſupra cincturam laxitas illa ueſtis quæ cingulum operit. Littora quoqꝫ curua & quaſi brachiis ma re amplectantia ſinus uocamus.

Sinus

Grex Armẽtum

¶ Grex ouiũ. grex capraꝝ. grex porcoꝝ dicitur: grex deniqꝫ generalius nomen eſt. Armentũ uero ſpecialius: utputa equoꝝ: aſinoꝝ: muloꝝ: boum: camelorum: elephantoꝝ: & ſimilium. Licet quidam tñ uelint eſſe boum: quaſi ab arãdo ara menta dicta: deinde ſublata tertia littera armenta.

¶ De littera. H.

Habeo pollicerico ue nir &c.

HAbeo. Tñ habeo polliceri: inqt Cic ad lentulũ. Idẽ in Catone maiore. Neqꝫ eos ſolum cõuenire habeo quos uidi: ſed etiam quos audiui & legi. Idem in oratore. Audire habeo qd ſentiat. Quod ut ipſe interpretor idem eſt qꝫ pollicendum cõueniendum audiendum eſt mihi.

Hr̃e fidem, Hr̃e gratias, Hẽs q̃ ſentiam, Hęc habui &c., Habui orõnẽ feci ſermonẽ, Harenaceus, Haud, Hei, Heu, Eheu, Ve

¶ Habere fidem. uide dare fidem.

¶ Habere gratias. uide agere gratias.

¶ Habes q̃ ſentiã Brute de rõne dicẽdi. hec habui de amicitia quæ dicerẽ. hæc ſunt q̃ putaui dicẽda hoc tpe. Sunt uerba Ciceronis ad extremũ materiæ a ſe tractatę: qbus & cæteri auctores uti ſolẽt. Q uint. Habes Marcelle uictori: qbus pręcepta dicẽdi adiuuari poſſe p nos uidebant. Et iteꝝ. Nihil habui amplius: qꝫ in uniuerſum pciperẽ. Et iteꝝ. Hæ fere ſunt emẽdatę loquẽdi ſcribẽdiq́ꝫ partes.

¶ Habui orõnem: nõ feci orõnem. feci ſmonẽ potius q̃ habui. Nõnunq̃ etiã habui. Cicero de ſenectute. Cyrus qdem in eo ſermone quẽ moriẽs habui &c.

¶ Harenaceus: ex materia harenæ.

¶ Haud ſcio haud uelim frequentius legimus q̃ non ſcio: & non uolo.

¶ Hei & heu ſimile qd optinent: tñ alteꝝ datiuo: alteꝝ accuſatiuo iungiť. ut hei mihi qualis erat: quãtum mutatus ab illo Hectore. Teren. heu me miſeꝝ. Et fere cum hmõi pnominibus. Nam cũ alio noïe frequẽtius per exprobrationem: ut Virg. Eheu ſtirpem inuiſam. Aliquãdo etiam cum ntõ: ut idem. Heu pietas hei priſca fides. Eheu nulli caſui ſeruit. idem in Buc. Eheu quid uolui miſero mihi. Ve quoqꝫ datiuo. Martialis. Si ſcieroue tibi cauſidice.

Herbaceus, Hiare, Hiſcere

¶ Herbaceus: ex materia herbæ.

¶ Hiare eſt aliquid ſua ſponte & externa aliqua ui diffidere: ut tellus eſtu & lignia ariditate uel nimio calore hiant. Hiſcere uero eſt tñ oris & qdem humani: accipiturq́ꝫ p eo qꝫ eſt loqui: aut os aperire ad loquendũ. ſed fere per negationẽ ut corã illo nõ auderes hiſcere: quid nunc habes quod hiſcere audeas? Ouidius tamen poeticæ dixit. hiſcere nempe tibi terra roganda foret. Cum oratores ſoleant potius dicere dehiſcere: idest deorſum ſe aperire.

Hic, Is

¶ Hic ſpacio ppinquiore. Is uero longiore intelligiť. Multis tamẽ in locis utrũqꝫ locum habet. Vt qui pfert uirtutem diuitiis: hic uel is ſane fortis eſt. uel per cõpoſitionem: ut quæcũqꝫ mulier adultera eadem uenefica eſt.

Hypotheca

¶ Hypotheca. uide pignus.

Hoc magis, Eo magis quo magis

¶ Hoc magis: & eo magis: idẽ eſt qꝫ tãto magis. Itẽ quomagis idẽ eſt qꝫ quanto magis. Hoc cõpoſitum cũ ppoſitione ad ſignificat pterea: ut apud Saluſtium. Cognouerã puis copiis bella geſta cũ opulẽtis regibus. Ad hoc ſæpe fortunę uiolẽtiam toleraſſe facũdia græcos: ſciẽtia belli gallos ante romanos fuiſſe.

¶ Holitor

¶ Holitor eſt qui hortũ holeꝝ exercet: quem nonnulli hortulanũ uocant. holitor
¶ Holus quid ſit. uide hortus. holus
¶ Homo prudens ne dicam ſapientem melius q̃ ne dicam ſapiẽs. Cicero p De- hõ pru
iotaro. Crudelis caſtor ne dicam ſceleratum & impium. & hoc ſubſtantiuo præ- dens
cedente: ſecus autem ſequente: quale eſſet. Crudelis ne dicam ſceleratus & im- ne dicã
pius caſtor. Et prudens ne dicam ſapiens homo. In priore. n. modo ſubintelligi- ſapien
tur eum: ſic. Crudelis caſtor ne dicam eum ſceleratum & ipium. In aliis caſibus tẽ &c.
non eſt hæc diuerſitas ut idem. An ſperaſſet hoc uiuo milone ne dicam conſule:
uel an ſperaſſet hoc uiuo ne dicam conſule milone. hordea
¶ Hordeaceus. ex materia hordei. ceus
¶ Horrearius. cuſtos exercitorue horrei. horrea
¶ Hortus in ſingulari pluraliq; p hortis holitoriis accipitur: ideſt holera pducen- rius
tibus. eſt enim holus omnis herba ſatiua qua ueſcimur: & cuius foliis & caule in hortus
edulium utimur. Horti uero in plurali arboribus conſiti dicuntur: & amenitatis holus
uoluptatiſq; cauſa parati. In ſuperiore igitur ſignificatione dicimus. Vnum hor- horti
tum. duos tres hortos. In poſteriore unos. binos ternos hortos. niſi alicuiꝰ aucto-
ritas aliud ſibi uendicauerit. hoſpi
¶ Hoſpites ſunt tã q in priuato alicuius hoſpitio ſunt: q̃ q in publico. Diuerſoriũ tes
uel tabernã meritoriã appellamus tã q recipit q̃ qui recipit. Vñ Cui. Nõ hoſpes
ab hoſpite tutus. Cice. Per dextrã iſtam: quã hoſpes hoſpiti porrexiſti. hoſpita
¶ Hoſpitales homines qui amore nõ precio hoſpitium ſuum cõmunicant. Nam les
hoſpes proprie uocatur ille receptor qui priuatim & amicitiæ cauſa recipit uel re- hoſes
cipitur. Cicero. Fuit mihi cũ illo uetus hoſpitium: ideſt amicitia uel familiaritas:
uel mihi hoſpitandi apud illum uel illi apud me. hoſpi-
¶ Hoſpitium & priuatim & publicum dicitur. tium
¶ Hubertim idem eſt quod copioſe. huberti

¶ De littera. I.

IAm eleganter uſurpari ſolet. Aliquando quaſi pro tunc. ut Quin. Quod ſi Iam
ſatis prudenter ea uiderint: iam prope conſummata fuerit præcipientis. Ali-
quando præterea ſignificat quaſi modus quidam inter ſententias: ut Virgi-
lius. Iam uarias pelagi uolucres. Idem efficiet iũctum cum uero. Iam uero Iamiã
urbibus conſtitutis &c. Iamiam de futuro palam eſt quid ſignificet. Iamiam ade-
rit. Et de præſenti licet ad futurum reſoluatur. Iamiamq; manus tenet: & præ-
mit haſta. quaſi nunc nũc tenebit. Nonnunq̃ figurate per indignationem miſera-
tionemue accipitur. ut idem Virg. Iamiam nec maxima iuno: nec ſaturnius hæc
oculis pater accipit equis. Quintilianus. Iamiam malo uenena ferrum ſubitos
ictus improuiſamq; mortem. Per miſeratione uero Saluſtius in iugur. ſic. Iamiã
animo meo chariſſime frater q̃q̃ tibi immaturo: & unde minime decuit uita ere-
pta eſt: tñ letandum magis q̃ dolendum puto caſum tuum. Per exhortationem
quoq;. ut apud Quin. Iamiam cõmilito quicunq; caſus manet: etiam ſi te impe- Ianua
rator dãnaturus es habes ſolatium: ſatius eſt q̃ a patre occidi. Porta
¶ Ianua parietis eſt ac domorum. Porta uero murorum munitionumq; atq; ca- Murus
ſtrorum. Murus autem & paries quo differunt. uide in. M. Paries
¶ Idem eadẽ idem quaſi p etiam poni ſolet. ut Cice. Eſt huic coniuncta bñfi- Idem
centia: quã eandem uel benignitatẽ: uel liberalitatẽ appellari licet. i. quã etiam. Identi-
¶ Identidem frequenter. dem

¶ Id ætatis. Cice. dixit. Scipio aphricanus id ætatis atq; his rebus geſtis. Illud
Id æta/ tis — id ætatis idem eſt quod ea ætate. ſicut dicimus] decem annis uixi: & more græ/
co decem annos. quā honeſtiorem locutionem Seruius putat. Vel aduerbialiter
ponitur. Vel ſubītelligitur habens. uel agens. uel natus id ætatis.

¶ Igitur. uide ergo.

igitur — ¶ Ignot⁹ & paſſiue & actiue legiť. Q uin. Ne qs tñ erret ignotus: nõ eſt filii mei
ignotus — nouerca: ſed mř ignotus dixit p ignorãs: & p hoſpite & alieno nõ p ignorato.

¶ Ilignus ab ilice poſſeſſiuum.

iligous — ¶ Immigrare. uide commigrare.

immi/ grare — ¶ Impleo & Refercio & ſimilia uerba ablm̃ ſine p̃poſitione poſtulant: ut ĩpleui
naue frumento: & referſi apothecã uino. Et tñ aliquãdo addimus illã p̃poſitionẽ
impleo — de ſic. Impleui nauẽ de omni genere frumenti. Et referſi apothecã de uaria natu
Refer cio — ra uinoꝝ. uix auſim dicere impleui omni genere frumẽti: & referſi uaria natura
uinoꝝ. Cic. de oratore. Quærebat cur de proemiis & de epilogis & de hmõi nu
gis (ſic enim appellabat) referti eſſent eorum libri. Hic nequaq̃ licuiſſet ſine p̃po
ſitione loqui. Nõ enim libri illi referti ſunt proemiis & epilogis: ſed p̃ceptis proe
mioꝝ & epilogoꝝ. Sicut in ſuperioribus nõ eſt nauis ĩpleta oĩ gñe frumẽti: ſed fru
mẽto oĩs gñis. Neq; apotheca referta omni natura uinoꝝ. ſed uino oĩs naturæ.

impleo — ¶ Impleo genitiuo & ablτõ iungitur. Liuius. Ipſe multitudinẽ quoq; q̃ ferme re
genti eſt ſimilis religionis iuſtę impleuit. de ablatiuo patuit ſupra.

impen dere — ¶ Impendere. uide appendere.

iperio ſus — ¶ Imperioſi populi. hoc eſt latũ imperium poſſidentes. Imperioſus homo oſten
tator imperii in exercenda ſæuitia qualis Torquatus apud Liuium: qui filiũ ſæ
uitia ob imperium cõtemptũ occidit. Vnde imperioſus appellatus eſt. Veꝝ ĩpe/
rioſus quando honeſtæ ſignificantiæ eſt pro imperio habente habitationẽ pleni
tudineq; ſignificat. Quando inhoneſtæ affectionem.

ipono tibi &c. — ¶ Impono tibi hoc oneris notum eſt quid ſignificat. impono tibi idem eſt qđ de
ipoſtor — cipio te. Quintilianus Spes tibi perpetuæ laudis impoſuit: Vñ impoſtores dicun
tur qui alios uerbis pollicentibus incãtationibuſq; ſeducunt ac decipiunt.

iputare — ¶ Imputare. uide exprobro.

in es in ciſe ſunt lit/ teræ — ¶ In es inciſe ſunt litteræ. uide poſtea in marmore.

in aĩo ẽ — ¶ In animo eſt. uide cordi eſt.

icedere iceſſus — ¶ Incedere eſt ambulare. inde inceſſus ſiue tardus: ſiue feſtinus: ſiue cõmotus:
incõpoſitus: imoderatus: proprie tñ ſublimior quidam & faſtum præ ſe ferens.
Virgilius. Regina ad templum magna ſtipante caterua inceſſit. Et itēꝝ. Et uera
inceſſu patuit dea. Quod Seneca quodam loco declarat. Tenero ac molli paſſu
ſuſpendimus gradum: nec ambulamus ſed incedimus.

iceſtus — ¶ Inceſtus. uide adulterium.

incíſim — ¶ Inciſim: ideſt minutatim.

incola inqlin⁹ accola — ¶ Incola qui in alterius regione habitat & in aliena ciuitate atq; rep. Inquilinus
qui in alieno priuato: proprie tamen in conducto ſiue in urbe ſiue ruri. Rurſus in
cola ita differt ab Accola: q incola qui in loco: accola qui ad locum habitat. ideo/
q; quicunq; iuxta aquas ſunt accolę dicuntur: nec refert in ſuo an in alieno: ut ac/
cola uulturni: accola padi. At qui in montibus domos urbeſq; poſitas habent: in
colę dicuntur. Qui iuxta montes accolę.

incũbo — ¶ Incumbo ſtudiis & incumbo remis. Vir. Validis icumbite remis. Incumbo in

ſtudia & ad ſtudia. Sed non incumbo in remos & ad remos.
¶ Incuria: ideſt negligentia. incuria
¶ Incuſare. uide accuſare. īcuſare
¶ Indicere. uide edicere. Idicere
¶ In diē aliud multo eſt q̄ in dies. In diē plerū᷈q; cū hoc uerbo uiuit iūgit̄. Quin. in diē
Nō ut fere uolucres pñtis mō ſibi memores ī diem uiuūt duraturos hyemi repo
nere uictus. Aliqñ ſed raro cū alio iungit̄ uerbo: ut Saluſtius. Panē in diem mer
cari: quaſi dicat p̄ſentis diei habere rationē: nihilq; cogitare de craſtino.
¶ In dies eſt idem quod quotidie: ſed proprie cū quodā incremēto: ideoq; ple in dies
rū᷈q; cū cōparatiuo, ut cū in dies malū arctius p̄meret. Et quū in urbē infinitum
malū ſerperet: idq; manaret indies latius. Etiā ſine cōparatiuo: ſed tñ per uerbū
ſignificans incrementū: ut Liuius. Creſcente indies multitudine.
¶ In horam & in horas eandē differentiā habent quā in diē & indies. Cicero in in horā
philip. Haec qui in horā uiuunt: nō modo de fortunis & bonis ciuium: ſed ne de ī horas
utilitate quidem ſua cogitauerit. Vir. Gallo cuius amor tātum mihi creſcit in ho
ras. Quantum uero nouo uiridis ſe ſubiicit alnus.
¶ Indoles eſt non ſolum in pueris & adoleſcentibus ſignificatio futurę uirtutis. indoles
ut Quin. In primis annis laudaret̄ indoles. Cice. Vt. n. adoleſcentibus bona in
dole praeditis ſapientes ſenes delectātur. Et Valerius titulum de īdole fecit nō
tm̄ puerorū adoleſcentiū᷈q; exempla repetens: ſed etiam in uiris & quidem prae
ſentis uirtutis: ut idem Cicero de offi. In quibus eſt uirtutis indoles cōmouetur.
Lucanus. Indole ſi dignum latia ſi ſanguine priſco. Robur ineſt animis. Indole
inquit quaſi generoſitate quadā uirtutis atq; animi. Liuius ad malā quoq; partē
& ad muta atq; inanimata transfert loquens de Hannibale. Sic cum hac indole
uirtutum ac uitiorum triēnio ſubaſdrubale imperatore meruit. Et alibi. Sicut in
frugibus pecudibuſq; non tantum ſemina ad ſeruandam indolem ualent quan
tum terrae proprietas coeliq; ſub quo aluntur &c.
¶ Indulgentiam uulgo nunc accipiūt pro uenia. ut indulgentiā ibi deus tribuat. indulgē
uel deus tibi indulgeat. qđ quis neget dici nō latinē. Indulgere. n. eſt ɔcedere: tia
& ut ſic dicā obſequēter delicateq; tribuere. Cuius rei admoneri certe debuerā
illo trito uerſu neſcio cuius: ſed certe īter minutos auctores latiniſſimi: & quo mil
le ānis nemo carmē ſcripſit elegātius. Indulgere gulae noli quę uentis amica eſt.
Quin. Mollis illa educatio quā indulgentiā uocamus: neruos oēs & mētis & cor Venia
poris frangit. Nō ergo indulgentia prouenia accipienda eſt. Et enim uenia remiſ
ſio culpae: ut idē. Peccaui & ueniā peto & errare hoīs eſt: & ignoſcere patris. Me
lius qui ecōtrario ueniā pro indulgētia accipiūt. Vir. Oratores ueniā & tēplū cla Faccē
more petebāt. Et Cicero pro archia. Dabitis mihi hanc ueniā: ideſt indulgebitis ptātem
cōcedetiſq; hoc ſi forte peccauero. Et cum uenia tua dixero: hoc eſt ſiquid erro ta Darē po
men cum pace tua & (ut iſti loquuntur) cum licentia tua dixero. Frequenter legi teſtatē
mus. facio tibi poteſtatē eundi & redeūdi: quem in modum mallem ego dicere: indu
q̄ do tibi licentiam. Porro dare poteſtatem plus eſt q̄ facere poteſtatē. Eſt enim ſtrius
dare poteſtatem rem alterius arbitrio committere. inelabo
¶ Induſtrius ab induſtria habemus non autem induſtrioſus. ratum
¶ Inelaboratum dicitur: quod non artificio ſatis excultum eſt. Illaboratum ue illabo
ro, quod ſine labore uidetur factum. Illud uitio dari ſolet: hoc laudi. ratum
¶ Infenſus uehementer iratus: & odium gerens. īfenſus

Infeſtꝰ ifeſtare Moleſtare Inficiator Statꝰ cōiectura lis inficias ire inficias eo Infidus Perfidꝰ

¶ Infeſtus uehementer moleſtus atq; in aduerſum uadens: inde infeſtare icurſibus crebris moleſtia afficere. Et ſigna ifeſta q̄ in aduerſum tēdūt: hoc eſt uexilla in hoſtē euntia ut moleſtiā inferāt. Moleſtare aūt rarius iuenit̄ q̄ infeſtare.

¶ Inficiator is ſignificat q negat ſe uel debere qđ actor petit: uel cōmiſiſſe qđ accuſator obiicit. unde ſtatus cōiecturalis dicitur inficialis in quo ſemper reus inficiatur uel ificias it. Inficiari enim & inficias ire eſt uerbo negare. Nam negare eſt aliqñ & facto: ut Virg. Sed quis fortuna negarat in patriam reditus.

¶ Inficias nomen habet ſolum accuſatiuum caſum: & eo ta it uerbum: ut inficias eo pro nego.

¶ Infidus cui non eſt fidē: dum a fido deſcendit: qđ habet primam longam. ſiue fido a fidus. Perfidus uero dicitur qui fidem uiolat: idq; a fides deſcēdit qđ habet primam breuem: ideoq; hæc duo adiectiua uario accentu efferunt̄.

De ifinitiuo ac gerūdio qñ utemur Adiectiua ifinitū ſubſtātiua gerūdiū pleruq; regrunt

¶ Infinitiuum quædam orationes magis poſtulant: quædam gerūdium: quędā utrūq;. Adiectiua magis infinitum ſiue actiuum ſiue paſſiuum: ſubſtantiua gerundium genitiui dūtaxat caſus. Nam de accuſatiuo mox dicam. Tu es dignus habere opes: & es dignus honorari. Tu es lętus me bene ualer: & tu es lętus me honorari. Rurſus tempus eſt gaudendi: locus eſt poſtulandi: cōmoditas eſt alloquendi. Participia autem & multa adiectiua a uerbis deriuata: utrāq; formam ſibi uendicant. Sed participia iuncta infinitis dicunt̄ ſeruare uim participiorum: iūcta gerundio uim nominum. Timens nauigare & nauigandi: cupiens diſcere & diſcendi. Doctus peritus prōptus cōſuetus cātare & cantādi. Timidus cupidus auidus nauigare & nauigādi. Nam illud admonitione non indiget. Optima res eſt agricolare recte dici. Optima res eſt agricolandi dici non recte: qa ſic illud reſoluit̄. Agricolare optima res: hoc reſolui ſic non poteſt. Agricolandi eſt res optima. niſi forte dure & aſpere ſic. ipſa enim res agricolandi eſt optima. Quare illū nō pbauerim qui dixit. Nō eſt mihi opus reſpōdendi: cū eſſet dicendum reſpondere: ut ſit ſuppoſitū me reſpōdere: opus uero appoſitum. Itē habeo a patre mādatum cōueniendi te. latine dicit̄. Mādatum eſt mihi a patre cōueniendi te. dicit̄ nō latine: qa mādatum hic uerbū eſt. uñ non pōt regi huiuſmodi gerūdium. Illic nomē ſubſtantiuum unde regit̄ gerundii gtūs: niſi in utraq; oratione exceptione utaris. In prima qdem ut ſic intelligas. habeo a pr̄e mādatū cōuenire te. ſ. hoc ipſum cōuenire te. In ſecūda uero. ut mādatū ſit nomē non uerbū aut participium quaſi mādatū adeſt mihi. Ad quā tergiuerſationē confugere poterit qſpiam in talibus exēplis. habeo in tabulis publicis a patre mādatum ɔueniēdi te: hic nō poterit dicere cōuenire te. Item eſt mihi iunctū ac mādatum cōuenire te. ubi dicere nō poteris ɔueniēdi te. Ci. tñ ad uxorem nouo quodā modo locutus eſt. Cum in aio hērem nauigandi: pro eo qđ eſt nauigare. ut libro primo de diuinatione. haberetq; in aio nauem ɔſcendere. Itaq; ſubītelligit̄ ppoſitum ſiue uolūtas: ſicut in illo fit apud eūdem. Cū illius diei mihi uenit in mētem: & alibi. Non minus ei uenit in mētem poteſtatis q̄ equitatis tuę. Vbi qdam uolūt accipi genitiuū pro nominatiuo. Mihi potius placet ſubītelligi cōditio ſtatus. qualitas illius diei. tuę poteſtatis. tuę eqtatis: aut aliquid ſimile. Ita hic propoſitum ſiue uolūtas ut ſit cū habet in aio ppoſitum nauigādi. Venio nūc ad accuſatiuū gerūdiū. Dicimus itaq;. Induxit te ad nauigādum. nō aūt nauigare: niſi more græcoꝝ: qui cū careant gerundio fungunī infinito cū articulo raro ſine eo: licet nunc qdam frequentiſſime utant̄. Vt nō ueni ſoluere legem: ſed adimplere. pleriq; eruditoꝝ dixiſſent. non

ueni ad

ueni ad ſoluendum legem: ſed ad implendam. quos & ipſe nunc imitor: & imitã dos oibus arbitror: ſed ad rẽ. Vocaui te ad currẽdũ nõ currere. Sto ad ꝑãdum nõ ꝑdari. Sedeo ad audiẽdum nõ audire. Vado ad uenãdũ nõ uenari. Ruſſus. Iuſſi te arare nõ ad arãdũ. Cogito iſidiari nõ ad iſidiãdũ. Timeo ędificare non ad ędificãdũ. Quędã uerba cũ utroq; cõueniũt. hortor te ſtudere & ad ſtudendum. Flagitor reſpõdere & ad reſpondendum. paratus ſum ſcribere & ad ſcribẽdum. ego ſum aptus pugnare & ad pugnandum. ille eſt idoneus militare & ad militãdum. Quæ oia rara ſunt. Nam pleraq; huiuſmodi accuſatiuũ poſtulãt. Vt bonus utilis cõmodus: malus inutilis incõmodus ad militandum.

A ctũs gerũdij

Infra

¶ Infra. uide intra.

Ingenioſus

¶ Ingenioſus qui habet in ſe uehementiam ac copiam ingenii.

igenui

¶ Ingenui ſunt qui libera matre nati: poſtea ſerui facti ſunt.

Ingredior

¶ Ingredior nũc ad locũ ſignificat ut igredior forũ uel in forũ. Nũc in loco qđ eſt ambulo & icedo. Cic. lib. y. ad atticum. Si dormis expgiſcere: ſi ſtas ingredere.

Ingurgitare

¶ Ingurgitare. uide obruere.

ihibeo Prohibeo

¶ Inhibeo eſt re iam incepta. Prohibeo uel generale eſt uel ante rem inceptam. Vetat enim prohibeo ne quid facias: ne quid icipias. Inhibeo uero ne pergas ire deſiſtaſq; ab incepto. Virgi. Hoſpitio prohibemur harenæ. Idem. Parcite iam rutuli & uos tela inhibete latini.

In horã

¶ In horam & in horas dictum eſt ſuperius ibi. in dies.

in horã inire

¶ Inimus gratiã nobis alicuius dicitur: non autem inimus amorem aut beniuolentiam: ſed conciliamus. nec conciliamus gratiam: ſed inimus. Quarum omniũ orationum eadem fere ſententia eſt ac ſi hoc uerbo uteror comparo uel contraho niſi ꝙ . inire gratiam eſt magis fauorem comparare q̃ amorem: ut apud Quintilianum. Quinetiam hoc timeo ne ex eo minorem gratiam hic liber ineat: pleraque non inuenta per me ſed ab aliis tradita continebit. Dicimus item ineo rationem. ineo fedus. ineo pacem. ineo ſocietatem. ineo bellum. ineo pugnam. ineo uiam. quaſi capeſſo atq; ingredior. qđ non niſi in re montoſa ſiue gradi grauiue dici ſolet. Nam non ita recte loquor. ineo prãdium. ineo cœnam. ut ineo cõuiuium. Vñ principium rei maioris initiũ uocat. ut initiũ rõnis. & huius uerbi participium abſolute poſitũ ſine regimine maioribus rebus adhibet: ut ineũte uere. ineunte eſtate. ineũte hyeme. ineũte anno nouo. nõ aũt ineũte dormitione. ineũte cõuiuio. ineũte die. ineũte nocte. ſed incipiẽte. Vide etiã in. C. uidelicet Cõciliare.

Initium

¶ Initium. uide inimus.

Iniurioſus

¶ Iniurioſus ſemp actiue ab autoribus accipi ſolet p eo q iniuriam facit.

In manus & in mãib⁹ ẽ

¶ In manu eſt. & in manibus eſt. utrũq; accipit̃ p eo qđ in ptãte eſt. Cic. Nõ eſt iſtuc in manu mea. Et filius in p̃ris: & ſeruus in dñi manu eẽ. dr̃. Vñ mãcipiũ & manumiſſio. Luc. In manibus ur̃is q̃tus ſit Cæſar habetis. Saluſtius. Victoria in manu uobis eſt. uiget ætas: aius ualet &c. Etiã dicimus in manibus eſt in alia ſignificatione pro eo qđ eſt inter manus eſt. Cic. in Catone maiore. Septimus mihi liber originum eſt in manibus. omnia antiquitatis monumenta colligo.

In marmore in ciſç ſũt lrã & cæ

¶ In marmore inciſç ſunt litteræ. in gẽma. in lapide. in ligno. nõ aũt in marmorem. in gẽmã. in lapidẽ. in lignũ. E diuerſo in es: nõ in ere. Ita enim apud oẽs auctores quantũ inueni ſemp ſcriptum eſt. Hæc Lau. Tu aũt uideto limam.

In mẽtẽ uẽit &c.

¶ In mentem uenit mihi. occurrit mihi. ſuccurrit mihi. ſubit mihi. pro eodem accipi ſolent. Sed hoc ultimũ frequẽter quoq; ad miſeratiõnẽ. Virg. Subiit chari ge

nitoris imago. Subiit deſerta creuſa. Vbi nequaquã deciſſet in mentem uenit de charo genitore:& de creuſa deſerta. Iungitur etiam hoc uerbum accuſatiuo, ut Curtius. Sera pœnitentia ſubiit regem.

In morem

¶ In morem. uide inſtituta.

inocuꝰ inoxius

¶ Innocuus (inqt Seruius) eſt cui nõ nocetꝰ. inoxius q̃ nõ nouit nocere. Virg. Donec roſtra tenẽs ſiccũ:& ſedere carinę oẽs inocue. Sed nõ eſt accipiẽdũ ꝙ ſederint tales ut eis nihil noceret:ſed uel more poetico ꝙ nihil peccauerunt:quaſi innocẽtes hoies. nocentes enim ſunt quicunqꝫ ab honeſto recedunt. etiam ſi nemini noceant:uel qa nõ nocuerunt neqꝫ ſibiipſis:neqꝫ uectoribus ac nautis.

in ꝑmis

¶ In primis potens. i. inter primos ſi de maſculo loquaris. ſi de fœmina inter primas. ſi de neutro inter prima. Nam idem pollet in primis & inter primos. uel inter primas. uel inter prima. At ſi defuerit adiectiuũ utiqꝫ accipietꝰ in neutro. quale eſt illud Virg. In primis uenerare deos. Niſi ſit tale quale apud eũdem. In primis regina quietum. Accipit in teucros animum. Vbi inter primos accipiendum eſt aut inter primos & inter primas.

In ꝑmiſ Doctuſ iter primos in paucis Cũ paucis &c.

¶ In primis doctus dicitꝰ:non in primis doctiſſimus:ne duas res ſuperlationem habẽtes cõiungamus. Idem ſentio de inter primos & cũ primis: licet Saluſtius ſi modo codex nõ ſit mẽdoſus aliter dixerit. Ac ſane quod difficilimũ eſt in primis & ꝑlio ſtrenuiſſimus erat:& bonus cõſilio. Similia his ſunt in paucis:cum paucis inter paucos. item ſuper oĩs ante alios:ꝑter cæteros. ſed hæc & ſi poſitiuo frequẽtius gaudeant:tñ nõnunq̃ patiunꝰ ſuplatiuũ. ut Pli. lib. xxxvi. De uſu abſynthii cõuenit dicere herbæ facillimæ:atqꝫ inter paucas utiliſſimę. Virg. lib. ix. Petit ante alios pulcherrimus oĩs. Turnus auis atauiſqꝫ potens.

in rem pñtem

¶ In rem præſentem. uide in præſens.

iqlinus

¶ Inquilinus. uide incola.

inſtar

¶ Inſtar montis equum diuina palladis arte. Inſtar Seruius ait ad ſimilitudinẽ. Quid ſimilitudinis eſt equo ad mõtem. ꝙ ſi etiam ſimilis eſſet:non tamen eum magnum potius q̃ paruũ eſſe qđ Virg. ſenſerit intelligeremus. Archimedes ille geometricus globum ad ſimilitudinem cœli Fabricatus eſt. in quo effigies cœli aderat:magnitudo nõ aderat. Idem fit de tabula illa depicta ad ſimilitudinẽ orbis terraꝝ:quam nõ auſim dicere depictam inſtar orbis terraꝝ. Neqꝫ alia multa hmõi. ut inſtar Antonii ambulas:inſtar patris ſcribis:iſtar languidi ſedes:ſed ad ſimilitudinem uel in modum:uel in morẽ:tanq̃ & ſimilia. Inſtar potius ſignificat ad equipartionem uel ad mẽſurã. ut apud eundem Virgil. Argolici clypei aut phebeæ lãpadis inſtar. Cic. hexametroꝝ inſtar uerſuum.

iſtituta iſtõnse

¶ Inſtituta eſt inſtitutiones differunt. Inſtituta enim ſunt mores conſilio & ratione ſumpti. Nam mores bonos & malos dicimus:& in morẽ. i. ſimilitudinem. ut in morem leonis. In morem ſtagni placidiqꝫ paludis inquit Virg. Inſtitutum aũt bonus mos:ut faciam meo inſtituto:licet inſtitutum nõnunq̃ ſignificet inceptum propoſitum ab inſtituo quod eſt incipio.

¶ Inſtituta uero ut iſtituerã dicere boni mores ſunt cõſilio & rõne ſumpti apud Valerium maxi. Titulus eſt de inſtitutis antiqs:quaſi de moribus antiqs.

¶ Inſtitutiones ſunt præceptiones:quibus inſtituuntur & docenꝰ homines:ut libri a Quintiliano & Lactantio multiſqꝫ aliis auctoribus inſcripti de inſtitutione oratoria:ſiue alio nomine atqꝫ materia.

Inſtituo

¶ Inſtituo, uide inſtituta.

¶ Inſtratum Vlpianus inquit omne ueſtimentum contineri quod iniicitur: equorum quoq; operimentum inſtratum uocatur.

¶ Intentio nõ pro uoluntate atq; propoſito accipitur: ſed pro cõtentione: ut intẽtio nerui in cythara: aut in arcu: qui quo magis intendit: eo uehementiorem uel ſonum uel ictum efficit: quo magis relaxatur: eo remiſſiorem.

¶ Inter agendum: inter actionem: in agẽdo.

¶ Inter cœnãdum: inter cœnam: in cœna ſuper cœnam: inter conſulendum ſiue cõſultandum: inter cõſilia ſiue cõſultationes.

¶ In conſulendo: ſiue conſultando.

¶ Interdico tibi aqua & igni: nõ aũt interdico tibi aquã & ignẽ. Neq; ĩterdico te aq̃ & igni: illud aũt tribus modis in paſſiuũ mutabit. unus eſt. tibi iterdictum eſt aq̃ & igni: qđ frequẽtiſſimũ. Alter hic. aq̃ & ignis tibi iterdictus eſt. Tertius hic. tu iterdictus es aqua & igni: ſed tñ hic modus eſt cæteris rarior.

¶ Intereſt. uide cuius. uide etiam mea. Vide quoq; magni & tãti.

¶ Intercedit mihi tecum amicitia: intercedit tibi cum illo affinitas: intercedit tibi mecum neceſſitudo. Hoc eſt amicitia: affinitas: neceſſitudo iter nos eſt media quædam: quæ nos cõciliat: tribuni interceſſerũt. Scipio ĩterceſſit. Cato interceſſit: hoc eſt in medium ſe uerbis & ui oppoſuit.

¶ Interrogo noſcendi gratia adhibetur. Percõtor uero arguẽdi. Sciſcitari: ut ipſa uox indicat ſciẽdi cauſa interrogare eſt.

¶ Intra & ĩfra differũt: ꝙ intra ad numeꝝ & ſpacium refert: ut intra uiginti dies & intra muros. Non aũt infra uigĩti dies: uel ĩfra muros: infra ad dignitatem uel ad locum. Vt ĩfra dignitatem meã eſt: & infra tectũ. i. ſubter tectum. Deniq; ĩtra hẽt relatiuũ extra: infra uero ſupra. Subter quoq; relatiuũ hẽt ſup.

¶ Introcludo te in interioribus claudo: ſi reperitur.

¶ Intercludo te: iter tuũ impedio: & q̃ſi intercludo. Virg. Intercluſit hyems & terruit auſter eũtes. Cice. Qui iter penoꝝ cadaueribus corpoꝝ ſuoꝝ ĩtercludẽdum putauerunt. Qua ratione etiam dicimus interſepio.

¶ Interuertere. uide inuertere poſtea.

¶ Inuenire. uide excogitare.

¶ Inueteratus ab inueteraſco deſcendit: habetq; ſignificationem nec actiuam plane nec paſſiuam ut complacitus.

¶ Inuertere eſt quaſi in cõtrarium uertere: ut interiora ueſtis aut pellis aut aliaꝝ rerum exteriora facere: propoſtereq; uerba pronunciare: ut pro lauo. uola. Et interuertere eſt rem: aut cõmodatam: aut depoſitam: aut creditam callide: doloq; ne domino reſtituatur efficere.

¶ Inueſtigio & perueſtigo nõ ſolũ quæro: ſed & qdẽ frequentius q̃rendo ĩuenio: Vt ſit ueſtigo q̃ro: inueſtigo & pueſtigo quaſi acquiro. Ductum eſt aũt hoc uerbũ a ueſtigiis tanq̃ ſignis indiciiſq; qbus ad rei notitiam peruenimus.

¶ Inuicẽ mutuo. Quint. in declarationibus. Inuicem ſuſtinẽtes: inuicẽ in xi. i. alter alteꝝ ſuſtinẽtes: & uterq; alteri innitẽs. inuicem quoq; ediuerſo uel ecõtrario. Quint. Qui ſi nihil inuicem præſtent: indigni fuerunt defenſione. Plinius poſterior: habes urbanas inuicem ruſticas ſcribe. Vide in mutuo.

¶ Inuidia præter illã ſignificationẽ notã: eſt uel dicto uel facto in alteꝝ malivolentiæ cõcitatio: ut ſi qs referat oſtendatue calamitates ſuas: ut auctori calamitatum odium cæteroꝝ cõcitet: & hoc uocat inuidiam facere: uel uocare aut addu/

Inſtratum
intẽtio
ĩter agẽdũ &c.
ĩter cœnãdum & cæ.
iter cõſulẽdum & cæ.
interdico
intereſt
intercedit mihi tecũ & cæ.
interrogo
Percontor
Sciſcitor
intra
infra
introcludo
intercludo
interſepio
iteruertere
ĩuenire
inueteratus
ĩuertere
ĩteruertere
inueſtigo
Perueſtigo
Veſtigo

cere in inuidiam. Inde inuidioſa res q̃ atrocitatẽ facti augens inuiſum illud uel illius auctorẽ facit. Et inuidia quaſi atrocitas uel detractio: in quam ſignificationem accipio illum uerſum. Inuidiam nimio cultu uitare memento.

Inuidioſus

¶ Inuidioſus paſſiue accipiť. Ille enim ſignificať cui habeť inuidia: nõ is qui inuidet: hoc paſſionem ſignificat utiq; quũ a uerbo uenit: ſecus quum a nomine.

Iocus Ludus

¶ Iocus ẽ in uerbo: ludus in facto. utrũq; tñ patiť exceptionẽ: ut iuuenalis. Quotiens uoluit fortuna iocari. Non enim de uerbo intellexit: ſed de facto. & Oui. Mille fac eſſe iocos: turpe eſt neſcire puellã. Ludere ludendo ſæpe parať amor. Iocos ꝑ ludo & ipſe poſuit: ioca quoq; ꝑ iocos nõnũq̃ legimus. Ci. ad atticũ. Itaq; ioca tua plena facetiaꝝ. E diuerſo ludus ꝑ iocus Hora. Sed tñ amoto quæramus ſeria ludo. Hinc ludere pro iocari frequenter inueniť. Plinius. Ludere me putas ſerio peto. Ludere dixit ꝑ iocari: & ſe nõ ioco agere: ſed ſerio q̃ duo cõtraria eſſe. Quin. auctor eſt inquies. Iocũ uero accipimus qđ eſt cõtrariũ ſerio. Ludere etiã diciť uerſibus ſcribere: ſed nõ fere niſi in opuſculis: qualia ſunt epigrãmata: & hæc opuſcula dicuntur luſus. Alludere aũt quid ſit uide in. A.

Serio Alludere

Is ea id

¶ Is ea id. uide hic.

Iſte Ille

¶ Iſte & ille ſi audire. Priſ. uolumus hoc differũt: q; iſte ſpacio propinquiore. Ille aũt longiore intelligitur. Cuius auctoritas plurimos in errorem induxit: qui pro iſtud dicunt illud. Velut ſi ad hominem longe poſitum ſcribas: quid noui in illa urbe eſt: mihi notũ facias: pro eo qđ eſt in iſta urbe: qđ nõ mediocre pctm̃ eſt. Nã de me loquens dicere debeo: hoc caput: hę manus: hæc ciuitas. De te uero iſtud caput: iſte manus: iſta ciuitas. De tertia autem ꝑſona: illud caput: ille manus: illa ciuitas. Ci. in Antoni. remoue paulisper iſtos gladios. Vnde naſcunť aduerbia iſtic. iſtinc: iſtac: iſtuc: iſtorſum: iſto. Vt idem ad Lentulũ. Qui iſtinc ueniũt aiũt te ſuperiorẽ eſſe. i. qui ab iſta ꝓuincia in qua agis huc in italiã romãq; ueniunt. Aliquãdo iſte accipiť pro hic: ut Quin. Iuuenis iſte de quo ſõmia in rebus humanis mõſtra finguť. Et iteꝝ. Hic iuuenis patris ſui hęres ſolus inuentus eſt. Ille quoq; nõnunq̃ ꝑ dignitatẽ aut ꝑ eminentiã poniť indicãs eſſe: qđ oẽs debeãt noſſe: ut Alexander ille magnus: ille cenſorius Cato. Architas ille tarentinus.

iſtic iſtinc iſtac iſtuc iſtorſuȝ iſto: iſte ꝑ hic ſ. Ille per eminentiã

Iſtrio Mimꝰ Mimi

¶ Iſtrio qui ꝑſonatus in ſcena tragœdias agit comediaſq; uoce & corpis geſtu. Mimus q uel intra uel extra ſcenã geſticulationes quaſdã exercet imitaturq; mores hoium ac naturas ꝓſertim obſcene. Nã minoꝝ ſcriptores res obſcenas & amores tractãt. inſtitutionis nomẽ primũ e thuſco quodã hoie tractũ eſſe. T. Liuius ac Valerius maximus auctores ſunt. Mimus e græco uenit: Mimeome quod eſt imitor. Mimi autem tam homines q̃ poemata uocantur.

Ita

¶ Ita pro ſic: ut Quin. Sed hæc eloquendi præcepta ſicut cognitioni ſunt neceſſaria. ita non ſatis ad uim dicendi ualent &c. Accipitur etiam ita pro ualde: ut Cicero. Nec ita multo poſt edictum bruti affertur & Cali. Quint. Nec res eſt ita magni temporis ac laboris. De ita uide etiam Vt.

Iter facere Viã faceť iter facere & iter habere differũt

¶ Iter facere: uiam facere: uiam munire: iter habere.

¶ Iter facere & iter habere differũt. Iter facere eſt: ut imperiti loquuntur: itinerare: ut periti: ingredi iter aut uiam. Viam facere eſt proprie ubi nõ erat uia ac trãſitus aperire. Munire uiam eſt repugnare reficere: ac ſuſternere interdum lapidibus: quales ſunt uiæ romanæ ſilicibus ſtrate. Iter habere eſt iter aliquem eſſe facturum. Cicero. Et q; ille in Sardiniam iter habebat.

Muniť uiã iter habere

Iidem Item

¶ Iidem & item ſignificant id quod ſimiliter.

¶ Iubere frequenter idem eſt quod imperare:ut Quin. Pater me iuſſit. Hic tamẽ annotãdũ eſt ꝙ ſicut elegãter dicimus iperio mihi: ita nõ elegãter dicas iuſſi mihi. Dicimus ꝑterea ꝑ unũ uerbũ: facio iperata. Sed iuſſa exequor aut perago & ſiqd eſt ſimile. Dicimus itẽ ipero tibi hãc rẽ. Sed pr̃ mihi iuſſit. & iubeo tibi illud. Eſt etiã iubere nõ plane impare: ſed q̃ſi hortari: ut Quin. Spera tu. Iube ſperare ma/trẽ. Cic. Lr̃is q̃s ad me terracone miſiſti: bñ ſperare iuſſiſti. Cui ſil̃e eſt illud Te/rẽtii. Iubeo te ſaluere. Virg. lib. y. Reddiq; uiro ꝓmiſſa iubebant.

Iubere. Iubere ꝑ hortari

¶ Iucũdus & gratus ſic differũt: ꝙ iucũdus ꝓprie in proſperis. Gratus in aduer/ſis. Iocũdus uero nõ qui lętus eſt: ſed qui lętitiæ eſt alteri: ut ꝓſpere & ſaluber. Ci/cero ad Atticum. Fuit mihi ſæpe & laudis noſtrę gratulatio tua iocũda & timo/ris cõſolatio grata. Idem tamen lib. iiii. inuectiuaꝝ ait. Eſt mihi iocũda in malis: & grata in dolore: ueſtra erga me uoluntas. Iocunda dixit quaſi lætitiæ plena & uoluptuoſa: q̃lis eſt in ꝓſperis gr̃a: quaſi plena affectus & fructus. In iocũdo eñ quædã gratia eſt delectationis. In grato uero etiam cõmodi. Quippe aſpectus roſaꝝ liliοꝝ uiolarũ floꝝumq; ac ſimilium iocũdus eſt. Aſpectus plene meſſis hu/beꝝ olearum pinguiſq; pecoꝝ gratus. Et pueritia filioꝝ atq; infantia iocũdior: adoleſcẽtia uero ac iuuentus gratior: utpote utilior.

Iucũdus Gratus Iocũdus

¶ Iugeꝝ in ſingulari ſecũdę eſt declinationis: in plurali tertię. Non autem: ut ait Priſcianus iuger iugeris: cum omnes dicant in ſingulari: iugerum & in plurali iu/geribus. Significat autem menſuram ducentorum quadraginta pedum in longi/tudinem: dimidii in latitudinem. Vel ut aliqui uolunt quantum par boum uno die arat: quæ ſignificationes in idem recidunt. Hæc Laurentius. Tu uero aliter in lima leges de iugero & iugere.

Iugeꝝ iugerũ qd ſit.

¶ Iugulus anterior colli pars unͣ uox halituſq; ꝓcedit. Ceruix poſterior unͣ origo eſt omnibus neruis. Collum oẽs ꝑtes in ſolidũ cõplectitur. Et qm̃ in iugulo mor/tifera ſtatim plaga eſt præ cæteris membris: eademq; pars uulneri obnoxia: ad quam mucro inter arma ipſa facile ſubit: ab ueteribus dicebat̃ petere iugulum: ferire iugulũ pro eo quod eſt petere mortem: inferre mortem.

Iugulus Ceruix Collũ Peter̃ iugulum. Ferir̃ iugulum.

¶ Iugum montis. uide collis.

Iugum mõtis

¶ Iunior te ſum. i. minoris ætatis q̃ tu: uidelicet ſupo te paruitate ætatis.

Iunior

¶ Iura magis gñalia ſunt q̃ leges ſiquidem & ius gentiũ eſt: & ius ciuile. Cicero in rhetoricis ius naturale ſtatuit: ſed qđ in hoies tantũmodo cadat. Cuius ſpẽs ſex eſſe uoluit. Religionem: pietatem. gratiam: uendicationem: obſeruantiam: ue/ritatẽ. Ius ciuile dicimus tã leges q̃ plebiſcita: ſenatuſcõſulta: decreta principum: reſponſa prudentem: qđ qui ꝓfitent̃ iuriſconſulti nominant̃.

Iura. Ius naturale ſex eius ſpecies Ius ciuile

¶ Leges aũt ſunt: aut ꝑncipis: aut liberi populi: q̃ ab rege ɔdunt̃ alterius ɔſenſum nõ requirunt q̃ ad populũ ferunt̃: quæq; ſine eius iuſſu fere rate nõ ſunt: quia ro/gari. i. interrogari populus de his ſolet. Rogationes etiã dicunt̃.

Leges

¶ Iuratus iudex dicitur qui iurauit.

Iuratus

¶ Iure meo ſignificat idem quodãmodo. qđ mea auctoritate: meaq; licentia: ac ɔceſſa mihi ab oibus libertate. Tul. ꝑ archia. Quare ſuo qdẽ iure nr̃ ille ennius ſanctos appellat poetas. Suo iure inquit ꝙ poeta erat: & ꝓbatiſſimus poeta. Idẽ eſt ꝓ meo iure: ut idẽ alibi: pro iure meo hoc dico: uos eo me priuaſtis: quaſi cõfi/denter dico. Eſt enim efficiens cauſa nõ finalis: qualia cætera ſunt hoc modo di/cta: ꝑ mea in uos beniuolẽtia: pro ueſtra in me humanitate: pro ſua mãſuetudine pro ſua pietate ubi efficiens: ut dixi cauſa intelligitur non finalis.

Iur̃ meo & ſuo qd ſit Pro meo iure & ſimilia

Iuriſcõſultus *Iurecõſultus* ¶ Iuriſconſultus & iureconſultus dicitur qui ius ciuile profitetur.

Iuſſus ¶ Iuſſu tuo dicimus:cuius plurale eſt ſecundæ potius declinationis : in ſingulari fere nunq̃. Neq; enim dicere ſolemus iuſſu tuo:ſed iuſſum. Nec iuſſibus tuis dicimus:ſed iuſſis. Nec iuſſus tuos : ſed iuſſa tua. Hæc Laurentius : Tu uero aliter in lima leges.

Iuuat ¶ Iuuat.uide conducit.

Iuuẽta *Iuuẽtus* ¶ Iuuenta & iuuentus.uide ſenecta.

¶ De littera.L.

labaſco LAbaſco pro ſuo primitiuo accipitur.

Laborioſus ¶ Laborioſa res dicitur:uel ꝙ in ea laborem capiamus neceſſe eſt uel ꝙ plena laboris eſt.

labare *labi* ¶ Labo & labor ita differũt ꝙ labare eſt ruere & repẽte cadere: ut apud Virg. Labat ariete crebro ianua. Labi uero leniter ſenſimq; deorſum ire:ut labũtur flumina:labit̃ anguis:labuntur ab ethere pẽne:labunt̃ dii a cœlo:non labant. Quint. Vt numen & deus delabi ſideribus:& uenire de liquido puroq; aere uidebatur. Labi quoq; dicuntur qui in lubrico imprimentes ueſtigia ad terram ferunt̃:non cum ruina ſed lentius & cum aliqua mora. Tametſi nõnunq̃ lapſus ꝑ

Elabi ruina accipit̃. Et per tranſlationem de corporeis ad incorporea:de eo qui aut per ĩfirmitatem animi:aut per imprudẽtiam deliquit dicimus lapſus eſt. Elabi quoq; periculum fugere dicitur eo modo quo anguis lubricus:aut anguilla manu præhenſa lapſu fugit:ideſt manu elabitur. ita qui e medio periculo euaſit elapſus dicitur. Labo primam breuem habet:labor primam longam. hinc labor laboris & laboro laboras primam breuem.

lacertoſus ¶ Lacertoſus dicit̃ ꝙ habet in ſe uehementiam ac copiam lacertoꝝ.

laceſſo *Prouoco* ¶ Laceſſo plerũq; in malam partem dicit̃:ſed nonnunquã etiam in bonam. Prouoco etiam in malum & in bonum. Eſt autem prouocare laceſſere tentare ad pugnam.& ad concertationem.

lætus *Gaudere* *lætari* ¶ Lætum id appellamus quod aſpectu gaudium ꝑmitit. Nam gaudere proprie eſt intrinſecus:lętari extrinſecus. Recte igit̃ animata dicunt̃ lęta quoties lętantur & quia ſic natura compertum eſt:ut quæ bona corporis habitudine ſint alacriora:quæ uero debili triſtiora ſint:eo fit ut pinguia uocemus lęta:ut oues lętas: boues lętos:lęta armenta. Transferimus hoc ad ſimilia ad ſegetes ad uites ad oliueta,ad cæteras arbores. Dicimus etiam lęta ab effectu ꝙ nos lętos faciunt ut locus tutus quia nos tutos efficit.

lamẽtari ¶ Lamentari eſt uoce quærula & triſti oratione cladem teſtari ſuam.

lamina ¶ Lamina.uide bractea.

laniſta ¶ Laniſta.uide ludus.

lapillus ¶ Lapillus.uide gemmas.

laſſus *laxus* *lapſus* *Feſſus* *Defeſſ⁹* ¶ Laſſum qđ labore fatigatũ eſt tã aĩo q̃ corpore. Lõgeq; ad ea demũ ſpectat q laboris moleſtiã ſentiũt. Laxus uero magis ad inanimata q̃ ſunt lẽta:mollia:flexibilia:nõ dura:nõ rigida:ut laxi rudẽtes:laxi funes:laxę chordæ. Lapſus a labẽdo qđ uel corpore uel ꝑ trãſlationẽ aĩo & opĩone labit̃. Feſſus idem eſt qđ fatigat⁹ ſiue aĩo ſiue corpore. Defeſſus defatigatuſq; q ita feſſus atq; ita fatigatus eſt : ut nõ queat amplius:& ſæpe a labore atq; ĩcepto qđ inſtituerat deſiſtat.

latebrę *latibula* ¶ Latebrę hominum dicunt̃ proprie:latibula uero feraꝝ:ſed nonnunquam hominum:latebrę etiam ferarum.

¶ Laterítius e materia laterum.

¶ Lectiſternia dicuntur ubi homines in templo ſedere conſueuerunt.

¶ Legatarius qui legatum accepit.

¶ Leges.uide iura.

¶ Lego & perlego differũt.legere quid ſit notum eſt:perlegere uero ad finẽ uſq; legere:ut Quint.Ideoq; opus eſt intueri omne litis inſtrumẽtum:qđ uidere non eſt ſatis:perlegendum erit.Lactantius.Si legit perlegat.

¶ Letabundus.uide errabundus.

¶ Leuo eſt alleuo & moleſtiã laboremq; extenuo.nam pro illo ſignificato qđ eſt inſtollo notũ eſt.Subleuo aũt auxiliũ defenſionẽq; præſto:nõnunq̃ p alleuo. Alleuo in altũ tollo:uel de imo & ubi qđ iacet:atq; piectũ eſt ſurſum tollo. Eleuo iminuo & extenuo. Quint.Non uendere operam:non eleuare tanti beneficii auctoritatem. Nuſq̃ memini in alium ſenſum reperiſſe me &c.

¶ Liberi pro filiis ſingularẽ nõ agnoſcit:liberũ tñ p filio & apud Quin. & apud Paulum:Caiũq; reperio. Sed ut dicã:lego Titio ternas edes unas in foro: alteras in ianiculo:tertias in ſuburra:ita nõ dicã externis liberis meis: unos: alteros: tertios. Sed ex liberis meis unum in alienã familiã dedi:alterũ abdicaui:tertium hæredem inſtitui. Cuius rei cauſa eſt:ꝙ quum dico unum alterũ tertium adiungi ſolet filium:& tres liberos quaſi tres filios:qđ ita non fit in ędes in litteras:niſi ſubintelligas domum & epiſtolam.

¶ Libertas loquendo accipiť in bonum:quum quis non timide:quod ſeruile eſt: ſed ingenue & libere:hoc eſt ut liberũ hominem decet loquitur.

¶ Licentia uero in malũ:quãdo hac libertate abutiť uſq; ad temeritatem & peŕcitatẽ.unñ Quint.Et quæ in aliis inquit libertas eſt:in aliis licẽtia uocať.In agẽdo ſimili quoq; modo:ut libere fecit:libere egit.i.digna libero homine.Cic.ſæpe de libere dictis ac factis loquiť & de licẽtia Clodioɋ querit. Et Terentius inquit. Deteriores omnes:ſumus licentia. Eſt aũt huius nominis ſignificatio impunita quædam facultas agendi quicquid uelis.

¶ Libertinus relatiuũ eſt ingenui:libertus relatiuũ eſt patroni: licet unũ idemq; ſit & libertinus & libertus.Per libertinũ ſignificamus cõditionẽ hois:ſicut per ingenuum.Per libertum ſignificamus priuatũ quẽdam reſpectũ:ſicut per patronũ Ideoq; libertinus adiectiuum eſt:ſicut ingenuus:eoq; nõ fit a libertina libertinabus:ut a liberta libertabus. Sed libertus ſubſtãtiuum:ſicut patronus. illud ſolemus diffinire:hoc non ſolemus:ut in iure ciuili.Libertini ſunt qui iuſta ſeruitute manumiſſi ſunt.Quemadmodum econtrario:ingenui ſunt qui libera matre nati:nec poſtea ſerui facti ſunt.Significatur enim:ut dixi:conditio hominis per ingenuum & libertinũ:ut libertinus hõ:libertina mulier:libertinę conditionis. Nõ autẽ libertus hõ:liberta mulier:libertę conditionis.Hæc enim ſignificant priuatum quẽdã reſpectũ ad patronũ patronãue relata.i.ad eum eamue: qui antea dominus:aut quæ domina huius fuit quum ſeruus ancillaue eſſet:ut libertus Cæſaris libertus meſſalinę.liberta claudii.liberta agrippinę.Nõ aũt libertinus cęſaris aut libertina.Ideoq; interrogamus hic ingenuus eſt an libertinus: non autem an libertus.Et quum reſponſum eſt libertinus:interrogamus:cuius libertus:nõ cuius libertus. Reſpondeturq; eſt libertus meus:aut tuus:aut illius: aut Catonis: aut nullius.Atq; libertus ſine patrono patronaue nõ eſt.Libertinus põt eſſe:q̃uis neceſſe eſt eũ aliquãdo habuiſſe. Quo factũ eſt ut dicamus:colliberti:collibertęq;:

Margin: Lateritius · lectiſternia · Legatarius · leges · lego · Perlego · letabundus · leuo · Subleuo · Alleuo · Eleuo · Liberi · libertas · Licẽtia · licentia qd ſit · libertinus · libertus · Libertini · ingenui

Colliberti Colliberte Cōſeruus Conſerua

quemadmodū cōſerui cōſeruęq: ꝙ.ſ. plures ſubumbra unius patroni ſint ſicut illi ſub iperio unius domini. Nō aūt colliberti aut coingenui. At nullam.n. alterā priuatā perſonā plures hoꝝ referri poſſunt: nec alii deſtinguunt. Colliberti a collibertis diuiſi ſunt: ut mei a tuis: & cōſerui a cōſeruis. Et libertus collibertuſq; eſſe aliqn quis deſinit: libertinus eſſe nō deſinit. A libertino eſt libertinitas. A liberto nō eſt libertitas. Adiiciā quod ait Suetonius in uita Claudii in ipum Claudium: ignarus temporibus appii & deinceps aliquandiu libertinos dictos non ipſos qui manumitterentur: ſed ingenuos ex iis procreatos.

libertinitas libidinoſus

¶ Libidinoſus qui amat libidinem & affectus eſt ad eam.

liber Volum Euoluere libros liber.i. codex

¶ Liber duo ſignificat: ipſum opus: & certam operis partē: hinc Virg. æneis nō liber eſt: ſed.xii.lib. Georgica nō ſunt item liber: ſed libri quattuor. Buccolica uero unus liber eſt: idemq; unum uolumen. Georgica quattuor uolumina. Æneis xii. Ouid. Sunt quoque mutatæ ter quinque uolumina formæ. Eſt autem uolumen uel a uolo: ꝙ in libris uoluntas apparet: uel quod magis ſequerer ꝙ uoluitur: quales libros hodie hæbrei quoſdā habent qualeſq; in ueteri & nouo teſtamento lectitamus fuiſſe: & romani qui in libris arboꝝ. ideſt corticibus ſcribebāt: ꝙ libellos illos quos ferrent: cōmodius complicabant uolumina forte appellauerunt. Vnde adhuc durat uerbum euoluere libros pro eo quod eſt aperire libros lectitandi gratia: quaſi rem complicatam explicare. Niſi dicimus euolui libros ꝑpter numerum paginaꝝ. Accipiť aūt nunc euoluere libros: ſiue auctores: pro eo quod eſt lectitare. Nec inficias eo in ſingulari librum accipi pro quolibet magno codice: etiam ſi is contineat iliada & odyſſeam: ut tenet rex magnum librum: & is ſit homerus. Non tamen recte dicas tenet librum homeri.

Licētia Liceor Lictor

¶ Licentia. uide libertas.

¶ Liceor uideť carere ꝑteri ito: tñ quaſi ꝑteritū habeat format a ſe frequentatiuū: ſed eiuſdē tñ ſignificationis Licitor. Vnde ſunt participia licitans & licitaturus. Vtriuſq; igiť uerbi ſignificatio eſt precium deferre in auctione facienda: hoc eſt in uenditione q̄ publice fit. Hinc unum cōpoſitū ſit Polliceor: non multum a primitiua ſignificatione diſſidens. Eſt enim polliceri aliquid ultro promittere. Ita q licenter aut licitantur ultro pro re emenda precium alius alio maius pollicetur: ut ſibi potius q̄ alteri uenalia addicantur. Nam tali modo uendere addicere eſt. Si quid tamē inter liceri & licitari differt. Liceri uidetur aut ſine reſpectu eſſe aliorum emere uolentium aut tantum ſemel deferre precium. Licitari uero cū multis & ſępius augere precium ut emere uolentes deterreas ab emendo.

Polliceri Liceri Licitari Licet Lictor

¶ Licet. uide etſi.

¶ Lictor miniſter conſulis: ꝓconſulis: ꝓſidis: prętoris: qui faſcem uirgaꝝ alligatū ſecuri portat. Suntq; lictores conſulis duodecim: aliorum ſeni.

Lintearius

¶ Lintearius: linteorum uenditor.

Lrā Epla

¶ Littera in ſingulari numero ſignificat elementum ipſum: ut A b. uel manū ſcribentis: ut ad atticum Cicero. Nam alexidis manū amabam: ꝙ tam prope accedebat ad ſimilitudinē tuæ litteræ. In plurali uero epiſtolā: præterq̄ apud poetas: q pro epiſtola uerſus gratia in ſingulari ſemper utunť: ut Ouidius. Quā legis ara pta briſeide littera. Nā quod Cicero ad Celiū ſcribit ad ſe nullam litterā Bibulū miſiſſe: ita ait quaſi nullū uerbum miſiſſe: quod ut uehemēter extenuaret nō dixit uerbum aut ſyllabam: ſed litteram. frequentiſſimum igitur eſt litteræ ꝑ epiſtola. Inter quæ duo nomina hæc elegantię differentia eſt: ꝙ dicimus unam epi

ſtolam:unas litteras:duas tres quattuor quinqȝ epiſtolas. Binas uero litteras ternas quaternas quinas ſenas ſeptenas &c. Nunq̃ aliter quale eſſet unas binas ternas epiſtolas. duas tres quattuor litteras. Praeterea ſi dicas accepi abs te binas litteras:non ſubiungas quarum alteri reſpondi per proximũ tabellarium:alteri nunc reſpondeo:ſed alteris. De epiſtola uero apertũ eſt:ut accepi duas epiſtolas:quarum alteri iam reſpondi:alteri nunc reſpondeo Cicero fere ait. Accepi litteras:accepi epiſtolas. Plinius frequenter etiam recepi.

Loco p̃tris fratris &c. Te habeo

¶ Loco patris:loco fratris:loco filii te habeo. Nõ ita accipit̃: ꝙ ubi illi antea erãt: ibi nunc apud me ſis. Sed ꝙ in ea charitate qua illi aut fuerũt aut ſunt aut eſſent aut eſſe debeãt. Dicit̃ etiã cũ in:ut Chryſis pamphilo apud Teren. loquit̃. *Si te* in germani fratris loco dilexi. Cice. in Verrẽ. In parentũ loco queſtoribus ſuis p̃tores eſſe oportere. quod aũt ſequitur in locũ potius q̃ in loco requirit. Quint. Niſi in eorum locũ pietas & fortitudo & honeſti temporis imago ſucceſſerit. Dicimus quoqȝ loco uoluptatis mihi eſt:loco honoris:loco turpitudinis. i. uoluptuoſum honorificũ turpe. Eccleſiaſtici aũt paſſim utunt̃. Ego habeo te in patrẽ. Tu es mihi in filiũ. Accipio te in fratrẽ. Sed dicunt ueteres habeo te loco patris. Tu es mihi loco filii. Accipio te loco fratris:uel habeo te pro patre. Tu es mihi pro filio. Accipio te pro fratre: & nõ nullis aliis modis. Idẽ ueteres ſic loquebant̃. Reuertor in patrẽ. Tibi redii in amicum:ſed hic uerbum eſt ſignificans motum.

Lõge p ualde

¶ Longe pro ualde ſuperlatiuo dat̃. Quin. Longe oĩum quos quidem mihi audire cõtigit p̃ſtantiſſimus. Datur item cõparatiuo. Virg. li. ix. At pedibus longe melior lycus. Amat etiam longe ſecum iungi. Alius:aliter:ſecus:ante:poſt:prae:ut longe p̃ſtans:longe praeſtat. Quinti. Sed cum longe praecedunt ingenia uiuẽtium. Et caetera q̃ ſuperlationẽ quandã habent & proxime ad comparatiua accedunt:ut longe ſuperat:longe uincit. Et ea quae diuerſitatẽ: qualia ſunt diuerſus: diſſimilis:alienus:ut longe diuerſus:longe diſſimilis:longe alienus. Item longe princeps. Quin. Nouem uero lyricorum longe pindarus princeps. Longe igitur p ualde proprium eſt exceptis paucis cõparatiui & ſuperlatiui. Ipſum autẽ ualde

Valde

poſitiui & uerbi:ut ualde diues:ualde paup:ualde laudat:ualde uituperat. Nec auſim dicere longe diues:longe laudat. nec ualde ditior:ualde ditiſſimus.

Lotiũ

¶ Lotium pro urina ponitur:prima tamen breui non longa.

Lotio lauatio

¶ Lotio & lauatio nomina ſunt uerbalia.

Lotor lauator

¶ Lotor & lauatór dicitur.

Lubricus

¶ Lubricus locus eſt:in quo nequeas inſiſtere:nec ingredi. quales ſunt herbae p̃fuſę ſanguine aut aliter humectata:marmora leuigata:lapideſqȝ uel humore cõſperſi. Terra glaciata:aqua gelata:pauimenta caeteraqȝ hmõi lubrica dicunt̃. Inde per tranſlationem adoleſcentiam uocamus lubricam:in qua qui ſunt uelut in glacie facile labuntur. Anguilla quoqȝ murena ac ſimilia lubrica ſunt. Alio tamẽ modo uidet̃ Cicero dixiſſe lubricos oculos. ita enim ait ille de natura deorum. Sed lubricos oculos fecit & mobiles:ut declinarent ſiquid noceret: & aſpectum quo uellent facile conuerterent. Dicti ſunt oculi lubrici eo modo quo a quibuſdã pes lubricus:pro eo quod eſt in lubrico:ita oculi quaſi in lubrico poſiti ſunt ut uix queant conſiſtere.

Lux & tenebrę

¶ Luce & tenebris pro die ac nocte accipe ſolemus. Differt tñ prima luce a prima die. Nã ibi intelligit̃ prima pars diei:& quaſi diluculo. Hic aũt prima dies:ita primis tenebris & prima nocte. Ibi de prima parte noctis loquimur: hic de no-

cte ipſa:ideoq̃ ante lucem dicimus melius q̃ ante diem: ſi diluculū ſignificamus:
Nanq̃ ante diem p ante tempus dici ſolet præterq̃ ſi de certo die loquamur: ut
ante diem decimum uel añ ſextū kalēdarꝫ nouēbriū.i.ſexto die añ kalēdas no-
uēbres. In quo quidē loco pceptum pauli inſerere nō inutile fuerit: qui dicit. An-
te diem decimum kalēdarꝫ: & poſt decimum diem kalēdarum eque utroq̃ ſer-
mone undecima dies ſignificatur. Præterea ante tenebras & ante noctem p cre-
puſculo idem eſt. Reperit̃ autem luci pro luce ut ueſperi pro ueſpere & ruri pro
rure. Cice. in philip. Quis enim audeat luci &c.

Luctus ¶ Luctus eſt dolor qui exterius prodit̃ uultu ipſo atq̃ aſpectu. Sæpe ille ipſe ha
bitus uultus atq̃ ueſtis luctus eſt. Vñ ſecūdo bello punico poſt cladem illam can
nenſem cenſuerunt patres cōſcripti: ne fœminæ ultra.xxx.dies in luctu eſſent.
Nō uidelicet ne eſſent in dolore: nō enim iperare dolori poſſumus: ſed ne in illo
lugubri habitu. Et matronę Iunium brutum anno luxere.

luctuoſus ¶ Luctuoſus magis ad rem q̃ ad hoiem pertinet: ut res luctuoſa: hoc eſt plena
luctu: neſcio an liceat de homine miſero & afflicto dicere: homo luctuoſus: ſicut
fortuna huius luctuoſa.

lucubratiuncula ¶ Lucubratiuncula parua lucubratio.

Sylua lucus Saltus Nemus ¶ Lucus ſylua: ſaltus & nemus ſic differūt. Sylua gñalius nomē eſt pterea ſolet
eſſe cędua. Lucus nequaq̃ ceduus eſt: quin potius manu cōſitus religioſuſq̃ ac
q̃ uel alicui deo: uel alicuius hoīs cineribus cōſecratus: ideoq̃ aut circa delubra
numinū: aut circa ſepulchra uirorꝫ poſitus eſt. Saltus uero ſylua inuia: nec trāſeū
tibus puia: in quo paſci atq̃ eſtiuare pecudes ſolēt: aut ſi locus aerq̃ patiat̃ hye-
mare. Nemora aūt uoluptatis cauſa comparata & plena amenitatis.

ludicrꝰ a. um. ars ludicra ludicrū ¶ Ludicra & nō ludicria ab hoc ludicri dicimus īquit. Priſ. Virg. lib. xii. Neq̃. n.
leuia aut ludicra petunt̃ pmia. Per qd̄ uult ludicra tertiæ declinationis cū cōtra
nomū ſit ſecūdę eſſe: ut in lege illa frequēter repetita. Qui artē ludicrā exercuerit
in q̃ttuordecī primis ordinibꝰ ne ſedeat. Ars ludicra eſt ars hiſtrionica & ſcenica:
& ut ſentio q̃cq̃d noīe ludicri itelligit̃. Nā ludicrū qd̄ eſt ſubſtātiuū nō mō ludus
hiſtrionicus eſt & ſcenicus: ſed q̃dcūq̃ luſoriū opus ac ioculare: etiā ludi publici.

ludibūdus ¶ Ludibundus. uide errabundus.

ludus Iocus ¶ Ludus & iocus quomodo differunt. uide iocus.

ludus luſus ¶ Ludus differt a luſu ſiue a luſione. Ludus. n. tū periculū tū ſpē ſibi ppoſitā ha
bet. Luſus nihil pter merā uoluptatē. Itaq̃ q pila q trocho: q etiā quocūq̃ gñe ta-
lorꝫ delectationis gr̃a ludūt: luſum potius q̃ ludū exercēt. Ideoq̃ ludū talarium
dicimus nō luſum: & ludū aleæ q etiā lege phibet̃. Quidā etiā hūc luſum uocāt.

ludus multiplex ut Sexto. li. iiii. Ac ne ex luſu quidē aleæ cōpendiū ſpernēs. Dicimus etiā ludū
ſcholā ipſam: ubi & periculū & ſpes eſt: & certe labor atq̃ uapulatio. ut Dionyſiꝰ
tyrānus regno electus factus eſt ludi magiſter. Eſt igit̃ ludus tū aliarꝫ quarun-
dā artiū: tū ſchola grāmaticę: quā triuialē ſcientiam dicimus: q̃ in triuiis & cōpitis

ludus armorū aut gladiatoriꝰ docet̃. Hoc tō admonui q̃ quidā iperiti triuialē ſciam appellāt Grāmaticā Rhe-
toricā Dialecticā. Quadriuialē aliarꝫ quattuor liberaliū artiū. Ludus igit̃ ut dice
bā eſt aliarꝫ quoq̃ artiū: ut muſicæ. Ludus armorꝫ: q idem ut ſentio gladiatorius

munus gladiatorium munerarius dicit̃: ubi diſcunt gladiatores. Ludos tñ gladiatorios frequentius q̃ ludū dicimus
quoties unū pluraue paria gladiatorꝫ ad ſpectacula pugnatura producunt̃. Quę
res munus gladiatoriū appellat̃: quia populo tanq̃ munus donatur: & qui donat
munerarius: & qui familiā gladiatorꝫ habet gladiatoreſq̃ domi in diſciplina: &

ut dixi in ludo exercet: ac poſtea uendit laniſta. Vocanť aűt ludi gladiatorii: ſicut apollinares: ludi circenſes: ludi ſæculares. Nam ſpectacula publica utiq; in honorem deoꝝ ludos antiqui uocabant. Vt nõ abſurdum ſit ſolemnitatem in natali die ſanctoꝝ: pſertim cum apparatu illo & pompa ludos uocari. Hęc de ludo & ludis hactenus. De luſu quoq; aliquod afferatur exẽplum. Quin. Nec me offenderit luſu in pueritia: eſt & hoc ſignum alacritatis. Et iteꝝ paulopoſt. Sunt etiã nõnulli acuendis puerorum ingeniis non inutiles luſus.

laniſta

De luſu exẽplum

¶ Lues & peſtis hoc differunt quo genus & ſpecies. Nã quű in urbe aut in agro febres aliudue genus morbi ſæuit: ſiue ſolos hoies: ſiue ſola pecora: ſiue utroſq; corripiens Lues diciť. Interdum etiam ſi arbores ac ſata. Peſtis uero aut cito occidit: aut cito abiit ab eo quem iuaſit: quæ eadem dicitur peſtilentia.

lues

Peſtis

Peſtilẽtia

¶ Lupus apud. Var. & enniű & fabiű pictorẽ: etiã in genere fœminino iueniť.

lupus

¶ De littera. M.

MAceror ad animum magis pertinet: quaſi affligor.

Maceror

¶ Maceſco magis ad corpus. Videť aűt ratio uelle dici potius macreſco ut nigreſco pigreſco egreſco. Sed etiam dici poteſt maceſco aceſco. Crebreſco tñ potius dixerim q̃ crebeſco. Per macreſco autẽ & ſimilia in ſco incrementum aſſiduum atq; continuum declaratur: non inchoatio.

maceſco uel macreſco

¶ Macret idem quod macer eſt.

macret

¶ Madefio & madeſco differunt: ut patefio & pateſco ꝙ hæc in ſco paſſionẽ ex ſe habent: illa uero extrinſecus allatã. ut In egypto Cæſar quum hoſtes fugeret elata leua natabat: ne libelli quos tenebat madefierent: melius q̃ ne madeſcerẽt. Et quű fores aperiunť melius patefiűt dicitur q̃ pateſcunt. hæc Lau. Tu uero ad uerte Naſonem li. met. dicere. Cõtraria tellus. Nubibus aſſiduis pluuioq; madeſcit ab auſtro. Et poeta li. ii. æneí. Atq; atria longa pateſcunt.

madefio

madeſco

¶ Magiſtellus diminutiuum eſt a magiſter.

Magiſtellus

¶ Magis aduerbiű eſt cõparatiuű a magnű poſitiuo. Vñ ſic loqmur. magis potetat põpeius q̃ cæſar: ſed poſtea maxie potuit oium cæſar. Præterea magis cõparationis aduerbiű nunq̃ cõparatiuo uel ſuplatiuo apponemus: ſed tñ poſitiuo.

Magis

¶ Magna auctoritate es uir: uel magnę auctoritatis: utroq; enim mõ dicimus. Sed raro ſine adiectiuo dűtaxat in gtõ: nam in abltõ nunq̃. Cice. in Sal. Nunqd quos ꝓtulit Scipiones & metellos ante fuerint aut opinionis aut gloriæ.

magna auctoritate & magnæ auctoritatis.

¶ Magni refert & magni: itereſt dicim⁹: itẽ magni eſtio magnifacio magnipẽdo.

magni refert & intereſt

¶ Maior. xx. annis ego ſum. i. maioris ætatis ea q̃ eſt. xx. annoꝝ: uel maioris ętatis. xx. annoꝝ. Nam & hoc licet dicere. Sum maior. xx. annoꝝ. i. ætate tali. Dicimus pterea maiorem laudẽ aſſecutus es patre tuo tuiſq; maioribus. Vix audeas dicere. Tua laus eſt maior patre tuo. tamen ſolemus aliquando ſic uti. ut Q uin. Maior prætor a cognitione ſumma eſt.

maior uiginti annis.

¶ Maiores dicuntur oẽs qui ante nos fuerunt: utiq; q liberos reliquerűt atq; id in noſtra ciuitate maiores dñr: qui uero poſt nos poſteriores. Cice. in Salu. Ego meis maioribus uirtute mea præluxi: ut ſi noti nõ fuerint: a me accipiant initium memoriæ ſuæ. Tu tuis uita quã turpiter egiſti magnas effudiſti tenebras ut etiã ſi fuerint egregii ciues: certe uenerint in obliuionem.

maiores

Poſteriores

¶ Male infra oculos ſunt homini tñ: quas priſci genas uocabãt. xii. tabu. interdicto radi eas uetãte pudoris hæc ſedes & rotunda in ſpeciẽ mali. nam & mala & malű primã lõgam habet, malus uero mala malű primã breuẽ, uide etiam gena.

male

male iudico: male cēſeo & ſimilia

¶ Male iudico:male cēſeo:male ꝓficio:male opinor:male ſentio:male exiſtimo hoc male ad meipſum referē:erroreq̄ meū declarat:male cogito ad alteꝝ referē. ſignificatq; ꝑnicie nō errorē. Ita maledico tibi.male opto.male ꝑcor tibi. aut male iprecor. His nō nihil ſimilia ſūt.male de te ſentio.male tu de me exiſtimas.male de illo iudicamus.nō error hic ſentiētis exiſtimātis iudicātiſq; innuit: ſed uitiū de quo iudicamus exiſtimamus ſentimus.male quoq; audio.i.infamor crimina mea audiēs:cuius cōtrariū eſt maledico.Bn̄ quoq; maxia ex pte huic ſile ē:ut de te bn̄ ſentio:bn̄ tibi ꝑcor:bn̄ de te mereor.

Bene

Male ꝓ ualde

male nōnunq̄ ꝓ ualde:ut comici freqnter:male mihi timeo ꝓ eo qd̄ eſt ualde timeo. Cic.in Bruto. Scriptores illos male mulctatos.i.ualde & q̄ſi bn̄ mulctatos:ſed in malū ipſoꝝ. Terē.in adel. Illud rus nulla alia cā tā male odi:niſi qa ppe eſt:tā male ꝓ eo qd̄ eſt tā ualde.

Maledico

¶ Maledico datiuum poſtulat.Nunc uero ad imitationem grçcoꝝ habet etiam aliquando accuſatiuum.

Maluaceus

¶ Maluaceus ex materia maluæ.

Malleolus Sarmēta

¶ Malleolus a farmēto ſic dicta ut pars a toto.Eſt enim malleolus(ut placet columellæ)in modum mallei roſtra habens:aptus plantationi.Quando autem arefacta ſarmēta ſunt cū malleolis igni reſeruata indifferēter uocanť.Nam et Hannibalē legimus ſarmenta cornibus boum alligaſſe eaq; incēdiſſe ut hoſtes falleret. Et nōnullis ciuibus romanis ꝙ domos haberent plenas malleorum ad capitolii & urbis incendia fraudi fuit.

Mādare Præcipere

¶ Mādare eſt alicui perſonæ gerēdum aliqd exequendūq; cōmittere. Quintil. Mādata tamen tua fili perago.i.ut nunc loquimur cōmiſſiones:nō aūt iuſſa: nā deforme alioquin eſſet ſi filius iuberet imperaretq; prī.Præcipere eſt tum magiſtroꝝ qd̄ eſt præcepta tradere:tū magiſtratuū & ſuperioꝝ perſonaꝝ.

Maneo

¶ Maneo.uide motor.

marinū piſcem & cæ. marinū maritimum Tranſmaritimum

¶ Marinū piſcem dicimus:ac auem marinā:ac deum marinū uel deam uel nymphā marinā.Noiatim quoq; uitulū marinū:lupū marinū:turdū marinū.Præterea aquā marinā:caſum marinū:periculū marinū:ſonum marinū:aquam marinā nō maritimā.Nauem marinā quod etiā nauē maritimā.Rurſus oram maritimā:gentem maritimā:res maritimas:bellū maritimū.Non trāſmaritimū non marinum. Item hoiem:gētem:urbē:triūphum trāſmarinū:non trāſmaritimū:hoꝝ oīum hęc differētia eſt ꝙ marinū uocať quod incolit mare aut ex mari eſt.Maritimū quod mare accolit:& ad mare eſt:uel ad mare fit. Tranſmaritimum enim foret quod trans loca maritima eſſet:idem proprie quod mediterraneum.

Mater

¶ Mater.uide filius.

mr̄cula

¶ Matercula diminutiuum eſt a mater.

maturꝝ

¶ Maturꝝ in frugibus ꝓprie dicitur.Et id uno modo.In perſonis uero figurate: & hoc duobus modis.Vno ſic.Ego ſum maturus audiendę philoſophiæ.Tu es maturus rei militari.ideſt perfectionem temporis habeo ad hanc rem. Vn̄ ætas ſenilis uocatur matura:quaſi omnino perfecta & tempus debitum aſſecuta. Altero ſic.Ego ſum homo maturus:ideſt perfectis moribus.

Matureſco maturo mature

Inde matureſco maturus fio.Et maturo maturum facio:uel perficio atque feſtino:ut Virgilius. Maturate fugam.Cicero ad Herennium:in ætate maturima dixit pro in ætate feſtinantiſſima.Et mature pro cito.

Maxilla

¶ Maxilla dicitur quæ oris hyatum efficit:ubi molares affixi ſunt. Nomen diminutiuum non re ſed uoce.

¶ Memet

¶ Meme. Tete Tutu Seſe geminari ſolent. Virg. lib. x. Meme adſum qui feci in me conuertite ferrum. Cice. in Antonium. Tutu faces illas incendiſti. *Meme. Tete Seſe tutu meme*

¶ Mene incepto deſiſtere uictam. Nec poſſe italia teucrorum auertere regem. & iterum. Mene iliacis occũbere campis. Non potuiſſe? tuaq; animã hãc effundere dextra: hæc Virg. Cicero in Bruto. Tum brutus admirãs tantã ne fuiſſe obliuio nẽ iquit: in ſcripto pſertim ut ne legẽs quidẽ ſenſerit q̃tũ flagitii cõmiſiſſet? In his oĩbus placet mihi ſubintelligi uer; ita eſt me nõ poſſe auertere italia regẽ teucrorũ &c. Pli. iunior ad adrianũ. Hoiem neromanũ tã grçce loq̃ui. uere ne ita ẽ: uel oportet uł oportuit ne. Terẽ in ãdria. Seruõ fortũas meas me cõmiſiſſe tã futili.

¶ Me ocupato in adminiſtratione magiſtratus, nullum tempus ſeponere ad ſtudendum poteram.. Vel me occupato in adminiſtratione magiſtratus: nullũ tempus mihi reliquũ erat. rariſſime latini ſic locuti ſunt: græci frequẽter. Sed hoc mõ potius occupatus in adminiſtratiõe magiſtratus nullũ tẽpus ſeponere ad ſtudia poterã, uel occupato in adminiſtratione magiſtratus: nullũ mihi tẽpus ad ſtudia reliquum erat: dixi rariſſime: nõ tamen nunquã. Nam quidam ſic locuti ſunt: ut Horatius de arte poetica. Si pueri cenſor caſtigatorq; minorum. Quintilia. Tullius ad tyronem. Non potes effugere huius culpæ pœnam te patrono: marcus eſt adhibendus pro te patronus. *me occupato &c.*

¶ Meditatio armorum: meditatio declamandi: meditatio gladiatorum: ideſt exercitatio. actus enim corporis per uerbum meditor indicatur. *meditatio armorum &c.*

¶ Mei tui ſui: gti paſſiue ſemp accipiunt. Quinti. Et qđ inter iſta difficilimũ fuit amore mei: uicit etiam matrẽ ſuã. Cicero. q̃ deſiderium tui ferre nõ poſſet. Et me tui pudet. Virg. li. vi. Quiq; ſui memores alios fecere merẽdo. Nõ ſignificat hic amor meus quẽ in alter; habeo: ſed ut ſic dicam de me quem alter habet: & quo amor. Itẽ non deſideriũ tuũ ſed alterius de te: & pudor nõ ſuus: ſed de te. Et memoria nõ ſua: ſed de ſe. Prçterea de gtis noſtrũ & nři. Vřum & uři uideto in. Nr *mei: tui ſui q̃do accipiũtur*

¶ Cauſa mea ueniſti & cauſa mei etiam differunt. Cauſa mea accipitur poſſeſſiue: eo modo quo uia mea ueniſti: pecunia mea feciſti ſumptum.

¶ Cauſa mei uero paſſiue: eo modo quo beniuolẽtia mei: modus tñ prior eſt uſitatior. Fama mea & fama mei eiuſdem rõnis eſt. Et mea fama frequentius dicimus. Imago mea. ſ. q̃ mea eſt: ut ſtatura mea. forma mea. Imago mei nempe quç de me eſt. Sed prior modꝰ uſitatior. Hæc q̃ ſequunt in utrãq; partẽ frequẽtiora: ut alter; tñ alterius ſenſus ſit. Memoria mea actiue: q̃ ego recordor. Memoria mei q̃ alii de me recordant: uel mẽtionẽ hñt. Sæpe etiã poſſeſſiue. eo modo quo fama mea dolor meus quẽ ipſe patior. Dolor mei quẽ alius de me patit. Vel forſitã ego ipſe: ſimq; dolens meã uicẽ: ſicut dicimus miſereor mei. Copia mea poſſeſſionẽ quã ego poſſideo. Copia mei paſſiue: qua poſſideor ut faciã oĩbus copiã mei nõ meã. Meretrix facit oĩbus copiã ſui: nõ ſuã. Poteſtas mea quã habeo: uel qua habeor Vtilitas mea aliud eſt q̃ utilitas mei: ibi poſſideo. hic poſſideor. Qui. Sed ut aliquid præſtaret patriæ utilitas mei: ideſt de me. Faſtidium meum: quo ego alios faſtidio. faſtidium mei: quo ab aliis faſtidior. Quum dico. Hçc eſt pars mea non de corporis mei parte intelligitur: ſed de hæreditatis. & iter;. hæc eſt pars mei: nõ de hæreditate ſed de corpore: manus pars mei eſt nõ mea fundus pars mea eſt nõ mei. Dimidium tui maius ait eſſe: q̃ dimidium ſui: profecto de corpore intelligo. Dimidium tuũ maius ait eſſe: q̃ dimidium ſuũ: de præda aut de cibo: aliiſq; ſimilibus intelligendũ eſt, medium tui tangã non medium tuum. *Cauſa mea & ſimilia. Cauſa mei & ſimilia*

Mei eges & cæte.

¶ Mei priſciani eges. Tui priſciani egeo. Hæc horatio declarat meũ priſcianum nõ me priſcianũ. Nõ aliter q̃ ſi dicas egeo mei patris: egeo tui dñi qd̃ profecto non eſt primitiuorũ ab eo quod eſt ego & tu: ſed deriuatiuorum ab eo qd̃ eſt meus & tuus. Itaq; dicẽdum eſt mei qui ſum priſcianus eges. Tui egeo qui priſcianus es: uel me priſciano eges: te priſciano egeo.

mea tua &c. intereſt & re‑fert

¶ Mea: tua: ſua: noſtra: & ueſtra: itereſt & refert dicimus: nõ aũt mei: tui: ſui: nr̃i & ueſtri. Nõ licet. n. primitiuis genitiuis dare ſignificationẽ actiuã. Eſt aũt illud mea: tua: ſua: nõ ex parte añ: ut quidã uolunt: ſed ex parte poſt. Nõ aliter q̃ quũ dicimus: hoc intereſt illius: quaſi hoc eſt officiũ illius. Ita hoc intereſt mei ſi liceret me aliter accipere q̃ paſſiue. Nunc dicimus mea in uoce poſſeſſiua: ſed ita tamen ut ſit primitiuũ & ſubſtantiuum: non adiectiuũ. Iſta uerba uolunt poſt ſe geni‑tiuũ affectiuũ ſiue poſſeſſiuũ. Danda ergo fuit uox poſſeſſiui pro ſignificatio pri‑mitiui: nõ genitiuus poſſeſſiui: quiquidẽ erat q eſt primitiui. Sed ablatiuus q na‑

mea ſo‑lius iter eſt: tua uni⁹ re‑fert ſua ipſius intereſt

tura eſt genitiuo ſimillimus. Et in genere fœminino uel tanq̃ medio triũ generum: uel ſuauitatis gr̃a: ne durum uideret meo nr̃o tuo ur̃o & ſuo. Ideoq; hi abl̃ri iũgi ſi bi patiunt adiectiua illa tãq̃ actionẽ poſſeſſionẽq; ſignificãtia i genitiuo: ſic mea ſoli⁹ itereſt. Tua unius refert: ſua ip̃ius itereſt: nõ mei ſoli⁹: tui unius: ſui ipſius.

memi ni

¶ Memini pro recordor tum genitiuum: tum accuſatiuum poſtulat. Teren. Fa‑ciã ut meiq; & huius diei ac loci ſemper memineris. Cice. Omnia quæ curant ſenes meminerunt uadimonia conſtituta qui ſibi cui ipſi debeant.

¶ Memini p̃ eo qd̃ eſt mentionem facio recuſat acc̃m. poſtulatq; genitiuum uel ablatiuum cum p̃poſitione de. Quintilia. Neq; omnino huius rei meminit poe‑ta ipſe. Et iterum. de quibus multi meminerunt.

memo‑ria te‑neo & cæte. memo‑riter narro.

¶ Memoria teneo: nõ memoriter: pronũcio uel narro memoriter non memoria. Cõplector tñ memoria & memoriter: repeto memoriter & memoria: aliud tan‑men eſt ille ablatiuus: q̃ illud aduerbium. Memoria. n. quid ſignificat apparet: memoriter uero eſt quod imperiti dicunt cordetenus & mentetenus. Apud Pli‑nium tamẽ ad romanum lego. Tu faciliſme iudicabis qui tam memoriter teneſ: ut cum hac cõferre poſſis. Si recte ſic ſcriptum eſt: recte ſic dici iudicauero.

mẽſarii mẽtha ſtrũ mẽ tior mẽ tũ me‑reor

¶ Menſarii. uide argentarius.

¶ Menthaſtrum dicitur q̃ ſilueſtrem mentham imitatur.

¶ Mentior dictum quia contra mentem loquor.

¶ Mentũ dictũ: q̃a in mẽtione faciẽda hoc eſt in loquẽdo p̃cipue mẽto utimur.

Deme reor

Eme reor

¶ Mereor de te: eſt aliquid in te cõfero. Si beneficii quidẽ bene mereri de te di cor: ſin aũt offenſionis: male de te mereri. Nõnũq̃ utrunq; reticemus: ſed in ambi guum ſenſum: ut quid de te ſum meritus: nonnunq̃ per negationẽ ſic hoies nihil de me meriti. i. qui nihil in me beneficii aut officii contulerunt. Demereor quoq; pro bene de aliquo mereor accipitur: ſed cum accuſatiuo: ut Oui. Crimine te po tui demeruiſſe meo. & Quinti. Simul ut pleniore obſequio demerer amantiſſi‑mos mei. Emereor idem pene quod mereor: præteritum eius emeritus. Vn‑de emeriti ſtipendia qui militia perfuncti ſunt nominantur: & in ſignificatione paſſiua: ſtipendia emerita. Quinti. Emeritis huic bello ſtipendiis.

mereri merere mere‑trix merito‑rii pue ri

¶ Mereri. uide meritoriam tabernam poſtea.

¶ Merore. ibidem.

¶ Meretrix. ibidem.

¶ Meritorii pueri. ibidem.

¶ Meritoriam tabernã diuerſoriũ atq; hoſpitiũ mercenariũ uocamus quo cuiq; introire licet danti mercedẽ. Nã mereri mercede operari labore atq; alteri inſeruire eſt: ideoq; merere in militia eſt exerceri: proprie tñ ſpe ſtipendii ac præmii. quod dicitur ſtipendia facere. Hinc meretrices dictę ſuam & ipſe militiã exercentes: ac ſtipendia ſua facientes: & adiectiuum meritorius meritoria meritorium. Vnde ſcorta maſcula pueri meritorii uocantur. Nam puellæ nõ uocantur meritoriæ: quippe proprie ſuum habentes nomen quod eſt meretrix. *meritoria taberna meritorius ria rium.*

¶ Meſſis tum ipſa meſſio eſt: tũ ſeges iã matura. Semẽtis eſt ſatio ſiue ut ſic dicã ſeminatio. Liuius. Cãpani ſemẽtẽ facere poſſent. Ci. de oratore. Qualẽ ſementẽ feceris ita metes. Miror q; quare apud Hieronymum in geneſeos principio & in aliis locis ſemẽtis p ſemine poſitũ eſt. Hæc Lau. Tu uero limã uideto. *meſſis Sementis*

¶ Migrare. uide commigrare. *migrare*

¶ Mille nũmum ſingularis eſt numeri. Cicero in philip. Inuentus eſt qui. L. Antonio mille nũmum ferret expenſum. Et pro milone. In quibus propter inſanas iſtas inſtructiones facile mille hominum uerſabatur. Varro enim ſcribit hoc mille denariũ pluralem numerum efferre hæc milia denarium. Illud addimus mille hominum dici: & milia hominum. Iterum mille homies dici: milia uero homines non dici. Duo enim ſubſtantiua non cohęrent ſine copula. *mille milia*

¶ Mimus. uide hiſtrio. *mimus*

¶ Minimũ eſt pprie aduerbiũ ſuperlatiuũ. Minime uero pro negatione accipiť quaſi nequaq̃: ut hic. homo eſt minimũ literat⁹. i. pauxillũ literatus. Ego ſum minime literatus: ideſt ideota: & nihil prorſus habens litteraturæ. *minimum minime*

¶ Miniſteriũ miniſtri pprie eſt opera. Sed p omni operatione quoq; accipitur. Vir. de rege latino: Meſtuſq; refugit fœda miniſteria. Myſteriũ uero græcũ myſtrion archana quędã res: & proprie diuinis uiris ſacerdotibuſq; tantũmodo cognitum. Miniſteriũ quoq; in numero plurali ſolet accipi pro miniſtris: ſicut ſeruitia pro ſeruis. Nã ſeruitiũ aut ſeruitus ipſa: aut ſeruitutis actio eſt: ut dauus apud Terentiũ. Ego pãphile hoc tibi pro ſeruitio debeo conari manibus & pedibus &c. Afferamus etiam in aliis exẽpla. Saluſt. Interea ſeruitia repudiarat: quorũ in initio ad eũ magnæ copiæ cõcurrerant. Quint. Sæpe pro miniſtris miniſteria dixit: ut ibi. nõ torſit miniſteria ceci. & Liuius lib. iii. Frumẽto namq; ex hetruria priuata pecunia per hoſpitium clientumq; miniſteria empto. *miniſterium myſterium*

¶ Minus p nõ ſemp fere accipiť: frequẽtiſſime tñ iũctũ aut cũ ſin: aut cũ quo pro ut: ut Sin minus. i. ſi nõ: quominus. i. ut nõ: ſicut Quo ſecius etiã pro ut nõ. *minus*

¶ Miſerabilis uiſu. i. quũ uideť: nõ aũt miſerabilis ſeſu uidẽdi. Nõ facilis uiſu. i. ut uideať: uel facilis ad uidendũ: nõ aũt ꝙ habeat uiſum facilẽ. Non affabilis dictu. i. ut dicať: nõ aũt ut dicat. Optimum fatu: ut fiat: non ut faciat. Difficile factu: quia difficile ad faciendum eſt. Incredibile memoratu: quum memorať: nõ memoratione. Dignum auditu quod eſt auditu dignum. Impoſſibile creditu: ut credatur. Rarus inuentu ut inueniatur non ut inueniat. Res iocunda cognitu ut cognoſcatur. Abſurdum relatu quum refertur. Obſcenum aſpectu quum aſpicitur: & ſi qua ſunt alia. At homo ſuperbus dicto & dictis: non dictu. Seuus facto & factis: non factu: ideſt quum dicit: nõ quum dicitur: quum facit: non quũ fit. Res uero ſeua factu & dictu: quando fit aut quando dicitur: non quia facit & dicit. Scipio clarus adminiſtratione bellorum dicitur adminiſtratu bellorum quando eſt ablatiuus: ideſt adminiſtratione, Cato dignus adminiſtratione reipubli. *miſerabilis uiſu &c. & de ultimo ſupino*

& adminiſtratu eodem modo. At reſpublica digna eſt adminiſtratu uerbū eſſe
ideſt ut adminiſtreť niſi addēdo genitiuū ut adminiſtraī Catonis. Quare in illo
uergiliano. Nec uiſu facilis:nec dictu effabilis ulli. quādoquidem abeſt gtīs non
eſt nomē:ut Priſ. uult pro uiſione & dictione:ſed uerbū pro eo qđ eſt ad uidēdū
& audiēdum. Nec ignoro a multis legi Affabilis nō effabilis qđ putaī ſumptum
ex illo uerſu accii in philotecte. Quē neq; tueri cōtra:neq; affari queas. Quod ſi
ita eſt:nomē eſſe ɔfitebiť:ſed tñ nequaq̄ ſupinū. Multi ſcripſerūt de cultu agroꝝ:
nomen erit:ideſt de cultione & cultura agroꝝ. Locus aūt ſaxoſus non eſt dignus
cultu:nempe ut colať:uel dignus coli:homo dignus eſt amatu: puer dignus do/
ctu:liber lectu. Qui ameť:doceatur:legatur. Tu eſt dignus gubernatu:ſi pro gu
bernatione nomē erit. Si pro eo qđ eſt ut guberneris:uel dignus gubernari uer/
bū. Sed nomini accōmodare ſolemus aut etiā debemus genitiuum. Verbo nec
debemus nec ſolemus. Deniq; ex duobus ſupinis alteꝝ actiuo uerbo dare poſ
ſis:alteꝝ paſſiuo:ut amatum ſit ab amo. amatu ab amor:nec ullo pacto dicēdum
eſt. Venio lectu:reuertor auditu:ſed dignus lectu &c. ut ſupra patuit.

Menia — ¶ Menia. uide murus.

mollis — ¶ Mollis homo dř:& molle opus:hoc in laudē:illud in uituperationē. Virg. In/
dia mittit ebur:molles ſua thura Sabei. Idem. Excudent alii ſpirātia mollius era.
Quod non ſine ratione factum eſt. Nam qui nō fuerit ſeuerus fortis conſtans:&
in morem rei dure patiens reſiſtenſq; fortunæ uel aduerſę uel blandę:is mollis
eſt ſimilis ceræ:aut tenellis plātis. Cum præſertim qui mollicula mēbra habent:
fere molli ſint mēte:ut pueri fœminæq;. Cōtra aūt milites nautę agricolę:ut cor/
pore ita animo indurati putanť. Hoc igiť modo mollis accipiť in uitium. In laudē
Durus — uero ꝙ ut durus cibus:duꝝ cubile:duꝝ ſolum. Ita durum ingenium ueluti du/
rus equus ad domandum:duꝝ ingenium ad docendum. Eadem ratione molle
Signa — diceť quod nō eſt duꝝ eritq; laudabile. Quint. de ſignis loquens inquit. Illius
opera duriora:molliora huius. Dicunť aūt ſigna opera ſculptilia:ſiue fuſilia:ſiue
cætera ad eiuſmodi effigiem aīalium fabricata:quēadmodum tabulæ opera pi/
Momētum — ctoꝝ:ſiquidem in tabulis antiqui pingebāt non in parietibus. Hæc talia magis
diceńť mollia quæ fiunt:q̄ ingenium quod facit.
Punctū — ¶ Momentum quidam pro eo ſignificato accipiunt:cuius eſt punctum:tamē ali/
mōſtroſus — ter eſt:breue enim tempus per hoc ſignificatur non breuiſſimum. Horat. Quid
enim concurritur horæ momento.
Monumenta — ¶ Mōſtroſum dicēdū eſt nō mōſtruoſum. Lucanus. Mōſtroſiq; hoīum partus.
¶ Momēta dicunť ſepulchra:ſtatuæ:rituli:libri: cæteraq; q̄ nos alicuius reí ꝑter
Sepulchra. — te moneāt recordari. Vix q; ſepulchra monumēta dixeri:niſi lr̄ę:aut alii tituli ap
pareant:q̄ ſi deſint magis ſepulchrū q̄ monumētum erit. Liuius lib. xlvii. Vtroi
Monimenta — biq; monumenta oñduntť & ſtatuę. Nam & linterni monumētum monumentoq;
morat? — ſtatua ſupimpoſita:quā tēpeſtate diſiectā nup uidimus ipſi:& romæ extra por
Morigeratus — tam capenam in Scipionum monumēto tres ſtatuæ ſunt:quarum duę Publii &
Ludi Scipionum dicunť eſſe. Tertia poetæ Quint. Ennii. Monimenta uero ſūt
munitiones caſtroꝝ:cæterarumq; rerum:quæ contra aduētum hoſtium muniūt
morigero — ſiue uallo & foſſa:ſiue alio quouis modo.
¶ Moratus eſt qui moribus bonis eſt præditus.
morigerus — ¶ Morigeratus participium eſt a morigero qđ eſt morē gero. i. obſequor & obe/
dio. Vnde morigerus obſequens obediens & facile morem gerens.

¶ More

¶ More maiorum comparatum eſt: legibus ita conſtitutum eſt. Ita natura comparatum eſt: ita natura conſtitutum eſt: ita natura præſcriptum: hoc nobis ipſa natura præſcribit: nobis natura datum eſt ut periclitans alleuemus: hoc ratio ipſa p̄ſcribit: ita uidetur ratio dictare.

More maioꝝ cōparatum eſt & ſilia.

¶ Moribundus. uide errabundus.

moribū dus

¶ Moroſus a more uenit: nō a mora: ꝑmā. n. hēt lōgā: ut mos moris: ſignificat eū qui nimis exacte nimiſq; ad unguē fieri oīa poſtulat ut ob id idignet̃ atq; iraſcat̃ ut Sue. de Cæſare. Circa corporis curā moroſior: ut nō ſolū tōderet̃ diligēter: ſed etiā uelleret̃. Cic. de ſenec. At ſūt moroſi & anxii & iracūdi & difficiles ſenes.

Moroſus

¶ Moror te: & maneo te: a quibuſdam exponunt̃ pro expecto. Sed mea tñ ſnīa magis poeticæ q̃ oratoriæ: ut apud Virg. Et tua progenies mortalia demoror arma. Terē. Quē hic manes? Oratores potius accipiūt. Moror pro retineo: & in mora teneo. Iōq; hæc duo uerba ſæpe iungunt̃. Quin. Quid me adhuc pater detines? qd moraris abeuntē? Maneo ꝓ eo qđ futuꝝ eſt: apud ipſos īterdū etiā poetas. Virg. Te quoq; magna manēt regnis penetralia nr̃is. i. ubi futura ſunt. Cic. Cuius te fatū ſicut curionē manet: hoc eſt cuius fatū tibi futuꝝ eſt ſicut curioni.

moror te maneo te moror pro retineo

¶ Mulieris appellatione Caius inqt etiā uirgo uiripotēs cōtinet̃. Vlpianus autē quodā loco ita ait. Qđ ſi ego uirginē emere putarē: cū eſſet mulier: emptio nō ualebit. Hic mulierē appellat q̃ uirgo non eſt. Et Vlpiani quidem locutio recta eſt. Ciceronis teſtimonioq; obiurgātibus ꝙ ſexagenarius popiliā uirginem dixiſſet. Cras mulier erit inqt. Caii quoq; diffinitio locū habet aliquādo. Vt ſi quis uidēs decem fœminas quaꝝ aliqua uirgo ſit: ætate tamen qua poſſit mulier eſſe dicat uidi decem mulieres. Idem quoq; Vlpianus inquit. Mulierem ita arctam: ut mulier fieri non poſſit: ſanam non uideri conſtat. Eādem dixit & mulierem & non mulierem: primum pro ea quæ eſt fœmina: ſecūdum pro corrupta.

Mulier

¶ Multum: paulum: tantum: quantum: aliquantum: poſitiuos magis decent. comparatiuos uero & ſuperlatiuos. Multo: paulo: tanto: quanto: aliquanto: ut Cice. Quanto es maior: tanto te geras ſubmiſſius. Catulus. Tanto peſſimus omnium poeta. Quanto tu optimus oīum patronus. Et cōtra: quantum potes: tantum elabora: non aūt quanto potes tanto elabora. Proxime aūt ad uim comparatiuorum accedunt illa aduerbia ante & poſt ſiue præpoſitiones: ut Tāto ante ego ueni q̃to poſt tu ueniſti. Et illud nomen alius & eius aduerbium aliter: & huic ſimile ſecus: ut Quin. At quanto alius fuit ille infeliciſſimi iuuenis affectus. Et Terē. Verum aliter euenire multo intelligit. Et Ci. multo ſecus euenit. Sed illa in um tranſeunt in aduerbia: ideo nōnunq̃ abutimur pro his quæ exeunt in o. Iuue. Deſpiciam qui ſcit quātum ſublimior athlas. Teren. Cuius frater aliquantulum eſt ad rem auidior. Quin. Ac quidā ſi forte ſuſceperint negocia paulum ad dicēdū teuiora: ea cōuitiis iplent. Ita fit in aduerbiis participiiſq; multum ante: uel multo añ: paulū poſt uel paulopoſt. Verbis aūt ſemper fere conuenit per um potius q̃ per o: exceptis ab añ a præ a poſt cōpoſitis. Vt multo p̄ſtat multū præſtat. Ita multū uel multo antecellit. Paulū uel paulopoſt habui tua negocia meis.

Multū paulū & ſilia multo paulo & ſilia.

¶ Mulus qui ꝓprie generatus eſt ex aſino & equo. Nam hinnulus dicit̃ qui patre equo matre aſina genitus eſt: quem quidam Burdonem nominant.

Mulus Hinul⁹ Burdo

¶ Munerarius qui dat munus populo gladiatoribus in arena exhibendis.

munerarius

¶ Municeps. uide munus.

¶ Munimenta. uide monumenta.

munimenta

Munus

¶ Munus paulus inqt:tribus modis dicitur. Vno donum & ide munera dici da/ri mittiue. Altero onus:qđ quū remittitur uocationem militiæ munerisq; præſtat:i/de immunitatem appellari. Tertio officium unde munera militaria:& quoſdam milites munificos uocari. Igitur municipes dici φ munera ciuilis capiant. Idē ali/bi. Municipes intelligēdi ſunt & hi q in eodem municipio nati ſunt. Vlpianus ue/ro ſic. Municipes qdem ꝑprie appellanť muneris participes recepti in ciuitatem ut munera nobiſcū facerent. Sed nunc abuſiue municipes dicimus ſuę cuiuſq; ci/uitatis ciues:utputa cāpanos puteolanos.

Munici ceps

Munus publicū

¶ Munus publicū. Pōponius ait:eſt officiū priuati hoīs ex quo cōmodum ad ſin/gulos uniuerſoſq; ciues:rēq; eoꝶ īperio magſ̃atus extraordinarium peruenit.

Munus Donū

¶ Munus:Marcus inquit:ꝑprie eſt qđ neceſſaria ſubimus lege more imperioue eius.qui iubēdi habet poteſtatem. Dona aūt ꝑprie ſunt:quæ nulla neceſſitate iu/ris officio:ſed ſponte præſtanť:quæ ſi non præſtenť nulla tñ unq̄ reprehēſio eſt & ſi pſtenť plerūq; laus ineſt. Sed in hoc uētū eſt:ut nō quodcūq; munus idē q; donū accipiať. At quod donum fuerit:id munus recte dicať. Quod Mar. ait con/trarium eſt uerbis Vlpiani dicentis:inter donum & munus hoc intereſt quod in/ter genus & ſpeciem. Nam genus eſſe donum labeo ait a donando dictum:mu/nus ſpeciem. Nam munus eſt donum cum cauſa:utputa natalitium: nuptiarum. Mea tamen ſententia neq; genus neq; ſpecies in hæc duo nomina cadit. Et nul/lum mihi uidetur donum ſine cauſa eſſe.

murus paries menia porta Ianua

¶ Murus eſt urbis lapideus ambitus:qui græce dicit Toteichos. Paries uero do/moꝶ græce Hotoichos. Murus eſt etiam nō urbis:ſed urbis tñ ſimilium:ut muni/tionum caſtrorūq;. Menia pro muris accipi ſolēt & ꝑ edificiis ipſius urbis. Porta muroꝶ eſt:munitionūq; atq; caſtroꝶ. Ianua parietis ac domoꝶ.

mutuo Inuicē

¶ Mutuo ſe amant.i.inuicem. Mutuo etiam ediuerſo uel ecōtrario ſignificat. Ci/ce. Fac me mutuo diligas.hoc eſt fac mihi in amore reſpondeas.

mutuus amor & cæ.

¶ Mutuus amor & mutua beniuolētia.i.reſpondens & reciproca.

mutuo

¶ Mutuo uerbum.uide fenero.

¶ De littera. N.

as na/ ctus ſum

NActus ſum pro inueni ſiue reperi frequenter accipitur. Cicero in para/doxis.ſi quem eris nactus. Et de uitæ in libro de ſenectute.quicquid eſt nacta complectitur.

Ne

¶ Ne mihi uidetur idem apud nos ſignificare:qđ apud græcos:ſcribiq; cum diphthongo debere nae:quod eſt certe. Vt apud Terentium faciunt nae in/telligendo ut nihil intelligant quaſi faciūt ꝑfecto. Hæc apud Ciceronem dictio frequens eſt:ut de oratore lib.ii. Ne illud aut ſane quemadmodum uerba ſeruat & illuminet a magiſtris iſtis requiret.

Nam namq;

¶ Nam prima ſemper eſt dictionū:nāq; uero ſolet & primū locū ſortiri & ſm ali/quando etiā tertiū. Preterea nam aliqñ accipiť pro aūt ad diſtinctionem ſententia/rum:ut in Saluſtiū Cic. Nā φ in uxorē atq; filiā meā tam petulanter iuectus es. idē ualet ac ſi dixiſſet. Qđ aūt in uxorem &c. ſiue φ uero ueluti ſæpe icipere ſo/lemus. Vt idē. Qđ aūt ſcribis qd de exitu belli ſentiā:magis conſiliū petere poſ/ſum q̄ ipſe aliis dare. Et de oratore lib.i. Qđ uero uiros bonos iure ciuili fieri pu/tas:qa legibus & pmia ꝑpoſita ſint uirtutibus:& ſupplicia uitiis &c.

Natalia natalis

¶ Natalia ſignificāt qđ natalis:q eſt dies natalitius:utrūq; ꝯuerſum in ſubſtātiuū ab adiectiu o hic & hæc natalis & hoc natale:ut natalis horæ tps apud Quint. in

gladiatore. Natales uero magis cōditionem ſanguinis ac familiæ: ut generoſi na
tales: obſcuri natales. Pli. ad meſſiū. Nōnunq̄ cādidatus aut natales cōpetitoris natales
aut annos: aut etiā mores arguebat. Hic ꝑ ignobilitate accipitur.

¶ Natus nata natabus dicimus: ut filius filia filiabus: nō priuignus priuigna priui
gnabus. Nec genitus genitā genitabus. De natus uide etiā in filius.

¶ Ne plerūq; una ſola ſemp in pte prima collocat: ut bonus ne uir eſt an malus. Natus
Aliqñ cum ſocia: ſed id ſępius apud poetas. Virg. hoīes ne fere ne. Sæpe hoc mo Nata
do. illuc eā nec ne ignoro: ſed hoc dubitatiue. Interrogatiue quoq;: ut pro Flacco. Ne
Vin uultis prætori Flacco licuiſſe nec ne? id eſt licuiſſe an non? Quidam ſuperua
cuo addunt an ſic. Neſcio an benefaciam nec ne.

¶ Ne ueneris futuri eſt temporis. Non ueneris præteriti. Hoc negat. Illud uetat.
ſicut ne ueni & ne uenias. Ne ue-

¶ Necatus priſcianus inqt ꝓprie ferro. Nectus uero alia ui peremptus dicit. Sed neris
ego ſentio generalem ſignificationem necatus ſpecialē uero nectus eē. Ci. in rhe & cæ.
toricis & alibi ſæpe ait. Veneno necatus. Quint. li. iii. hic eſt adulter loris cęſus: Necat⁹
aut ferme necatus. Præterea nunq̄ nectus dicit ſine certo genere. nectus

¶ Necubi. uide negationes. necubi

¶ Nedum duobus modis periti uti ſolēt. Vno quū utrāq; ſniam eodē claudimus nedum
uerbo. Altero quū utriq; ſniæ uerbū damus. Primo modo ſic. Funderē ꝑ te ſan
guinē: nedū pecuniam. Secūdo ſic. Fūderē ꝑ te ſanguinē: nedū pecuniā tibi crede
rem: & hoc affirmatiue. Negatiue ſic. Nō pderem pro te obolū nedum ſanguinē.
Item nō crederē tibi obolū: nedū ꝑ te funderē ſanguinē. At in affirmando id qđ
plus eſt maioriſq; momēti in prima pte ponendū. In negādo quod minoris eſt.
Plus enim & magis momētoſum eſt fundere ſanguinem q̄ pecuniam. Et minus
eſt & leuius eſt pdere aut credere obolū q̄ pdere aut fundere ſanguinem. Impe
riti uero hāc dictionē accipiūt pro nō ſolum ſic dicētes. Nedum pro te laborē ſu nō ſolū
ſciperem: ſed etiā mortem. Quod dicendū erat. Mortē pro te ſuſciperem: nedum
laborem. Aut per nō ſolum. Nā contrarius modus eſt a nō modo per nedum ſic.
Nō ſolum pecuniam pro te funderem: ſed etiā ſanguinem. Item. Non modo tibi
pecuniam crederem uerūetiam pro te ſanguinē funderē: & hoc affirmatiue. Rur
ſus negatiue. Nō modo pro te ſanguinē nō perderem: ſed ne pecuniam. Itē non nō mō
tm̄ pro te ſanguinē nō perderem: ſed nec pecuniā. Itē nō tm̄ pro te ſanguinem nō non tm̄
funderem: uerum nec obolū quidem tibi credere. Hæc igitur differētia inter nedū
& non ſolum: ſiue nō modo: ſiue nō tm̄. Præterea nedum auget præpolletq; alte
ri parti cui adiungitur. Non modo aūt equiparat.

¶ Negationes aliquando tres non plus efficiūt q̄ duę: collocatione ipſa dictionū
efficiēte. Vt nunq̄ mihi nec obfuiſti: nec profuiſti. Tres hic ſunt negationes. Mu Nega-
ta primam negationem in medium aut in poſtremum iam euaneſcet cum ibi lo tiones
cum non inueniat: ſic. Mihi nec obfuiſti nec profuiſti unq̄. aut ſic. Neſcis nec in pa tres
ce nec in bello uiuere. nec in pace nec in bello ſcis uiuere: ibi tres negationes ſunt:
hic duę cum eadem ſit ſnia. Vereor ut ueniat. timeo metuo & ſiqua ſunt talia idē
efficiūt: uel cum negatione uel ſine ea. Vt uereor ne ueniat: & uereor ut ueniat.
Timeo ne moriatur: & timeo ut moriat more Ciceronis. Vt ne pro ut nō. Metuo
ut ne pereat. Et Terē. Apprime in uita utile ut neqd: nimis pro nō qd nimis. Ex
quo miror Seruium ita ſcripſiſſe primo georgi. Vñ male qdam hanc locum ſcri
būt. Pater adeſt. Caue ne te triſtē ſentiat. Si enim hoc eſt dicit. uide ut te triſtem

ſentiat. Nam & ne & caue ꝓhibentis eſt. Praeterea ne unq̃: & ipſum nequaq̃ nul
q̃ & nuſpiam ſimplicem negationem indicãt. ideoq; uno uerbo contenta ſunt: ut
nequaq̃ ueniam necubi uero duplicẽ: ideoq; duplex uerbũ poſtulat. Volo necu/
bi mihi obuius fias. i. ne alicubi ut ſicubi pro ſi alicubi. ſicunde pro ſi alicunde.
Nempe ¶ Nempe pro certe ponitur. Cicero. Apud quem hęc dico: nempe apud eum q
quũ hoc ſciet: me tamen anteq̃ uidit reip. reddidit. Nonnunq̃ ſine interrogatiõe.
Horatius enim quandam epiſtolam ſic inchoat. Nempe hoc queſiſti. Et Perſius.
Nempe hoc aſſidue dixit.
Nemus ¶ Nemora uide lucus.
Neue ¶ Neue pro ut nõ. Quintilianus. Cauendũ etiã neue ſit maior tranſlatio q̃ ex/or
teat: neue quod ſaepe accidit minor: neue diſſimilis. Cicero. Ita iungetis ut neue
aſpere concurrant: neue uaſtius deducantur.
Ne unq̃ ¶ Ne unq̃. uide negationes.
nequa/ ¶ Nequaq̃. ibidem.
quam ¶ Nimirum pro certe. Quintilianus. Vter melior dicetur orator: nimirum qui ho
Nimirũ mo quoq; melior.
Niſi ¶ Niſi quoties principium ſniae eſt indicatiuum deſiderat: alias etiam ſubiunctiuum.
uum. Cicero pro Milone. Niſi forte putamus dementem. P. Scipionem africanũ
fuiſſe &c. Quintilianus. Niſi forte imperatorem quis idoneum credit &c. praeter
principia autem ſententiarum ſic. Vapulabis niſi caues: uel niſi caueas. In illo ſu
periore niſi uerbum adeſt principale. Hic non adeſt.
Nõ mõ ¶ Non modo. uide nedum.
Non ſo/ ¶ Non ſolum. ibidem.
lum ¶ Non me fallit: non me praeterit: nõ me fugit: non me capit: idem ſignificare q̃d
Nõ me non ignoro. Quintilianus auctor eſt.
fallit p̃ ¶ Noſtras. uide Cuias.
terit & ¶ Noſtrũ & ueſtrũ genitiui actiuę ſignificant: noſtri & ur̃i paſſiuę. Vt nemo no/
ſimilia ſtrũ: nemo ur̃um: nõ aũt nemo noſtri: nemo ur̃i. Rurſus habete curã noſtri: ſicut
Nr̃as habemus curã ur̃i: nõ aũt habete curã noſtrũ ſicut habemus curã ueſtrum.
nr̃um ¶ Nouacula culter raſorius.
ueſtrũ ¶ Noualis inquit paulus: eſt terra ꝓſciſſa q̃ anno ceſſat. In quo auctoritatẽ Var/
nr̃i & ronis ſecutus uideť dicẽtis. Ager reſtibulus qui reſtituiť ac reſeriť quot annis. Cõ
ueſtri tra q intermittiť a nouãdo noualis ager. Et plinii qui ait. id nouale eſt quod alter
noua/ nis annis ſeriť. Idẽ quoq; ſentire uideť põpeius feſtus: qui dicit. noualis ager nor
cula ue relictus ſementi. Sũt qui uelint nouale eſſe aruũ tũc primũ ad ſementẽ proſciſ/
noualis ſum: quoq; eſt Seruius q inquit. Dicimus & has nouales & haec noualia propriae
nouales tũc primũ arua proſciſſa. Quin. itẽ in milite mariano inquit. Mox ingen
tibus lacertis humũ fodere ſegnẽ: futuris noualibus eruere ſyluas. Hieronymus
etiã in hũc ſenſum diffinit dicens. Nouale eſt ager nũc primũ proſciſſus. Sed Vir
nouiſſi gilius in ſenſum priorẽ accipit quum inquit. Alternis idem tõſas ceſſare nouales
mus Et ſegnem patiere ſitu dureſcere cãpum. Ideo Seruius alibi ait Noualis. i. noua
noxe terra quae per ſingulos annos renouatur per ſemina.
dedere ¶ Nouiſſimus pro ultimo dicitur.
noxa/ ¶ Nox dedere eſt pene date: ſiue tradere ob noxã: qua ſignificať culpa. Eſt aũt
les cul/ haec poena ſeruoq;: quos domini malũt ad poenã tradere q̃ praeſtare maleficium
pae quod illi admiſerunt. Paulus ita diffinit. Noxales appellantur actiones quae nõ

ex contractu:ſed ex noxa atq; maleficio ſeruoꝝ aduerſus nos inſtituit. Quarum actionū uis & ptās hæc eſt:ut ſi dānati fuerimus:liceat nobis deditione ipſi⁹ corporis:qđ deliqrit euitare litis eſtimationē. Vlpianus quoq; addit ut corpus tradatur uiuū. Igit Quint. in gladiatore. Alebat deuotū corpus grauior omni famæ ſagina:& inter dedita noxę mācipia ɔtētiſſimus Tyro gladiator &c. Noxa etiā dānum ſignificat. Oui. lib. xv. met. Nocte nocēt pote: ſine noxa luce bibunt. & Suetonius de Cęſaris uita. Spurināq; irridēs & ut falſum arguēs ꝙ ſine ulla ſua noxa idus martie adeſſent. De brutis aūt improprie dr̄ ea dedi noxę: ut de capro apud Ouid. lib. i. faſt. Verba fides ſequit:noxę tibi deditus hoſtis. Spargit effuſo cornua bacche mero. Seruius ſup illud Virgilianum. Vnius ob noxā ait:noxā pro noxia. i. culpa quaſi noxa per ſe non ſignificet culpam.

Noxa

¶ Nudiuſtertius & nudiuſquartus nec ultra ꝑgredit:ſicut biduo:triduo: quatriduo. Et binoctio:trinoctio:quatrinoctio:& non amplius: niſi putamus ſine menda ſcriptum eſſe. in philippicis nudiuſtertius dicimus. plau. ut ſolet licenter ingit nudiſtertius:quartus:quintus:ſextus:ſeptimus:octauus:& adhuc deinceps:ut et ad milleſimum fuerit proceſſurus.

nudiuſtertius nudiuſquartus.

¶ Nudiuſſecundus idcirco nō habemus:qa adeſt alteꝝ uocabulū & quidē magis proprium:qđ eſt heri. De die aūt qui præceſſit heſternū dicimus nudiſtertius:& de ſuperiore adhuc nudiuſquartus. ſ. nunc die tertio uel die quarto. De ſequenti cras. dehinc proximo perendie. Vnde dies perēdinus dies ab hinc tertius. Et cōperendinare differre in longum de die in diem.

Biduo Triduo&c Heri Cras Perēdie Cōperēdinare

¶ Numen eſt imperium poteſtaſq; dei.

numen

¶ Numeralia ſcire uolētes primū hoc admonemus:in quo plerią; falluntr trecenī ſcribendū eſſe nō triceni:quū ſignificat trecētenarium numeꝝ:qđ ſincopatum eſt ſicut cætera. Dicimus enim duceni ꝑ ducēteni:treceni ꝑ trecēteni:quadrigeni quingeni:ſexceni:ſeptingeni:octingeni:nōgeni uel noningeni:pro quadringenteni:gngēteni:ſexcēteni:ſeptingēteni:octingēteni:noniggēteni uel noningēteni. Cēteni aūt & milleni nō ſyncopant:quia nō ſunt prælōg ędictiōes ſicut ſuperiores. Triceni aūt caret ſyncopa:ſed immutauit g in c. ſicut uiceni pro uigeni. & triceni pro trigeni. Eſt enim ſimillimę uocis c & g. quemadmodum d & t. propter quod dicimus quadringenti pro quatrincenti in quo nomine & t in d & c in g mutatū eſt. Recenſebimus iam infra ut ſupra Centum fecimus. Dicimus igitur Singuli: bini:terni:quaterni:quini:ſeni:ſepteni:octeni:noueni:deni:undeni:duodeni:deniterni:quaternideni:quinideni:ſenideni:uel deniquaterni:deniquini:deniſeni:deniſepteni:deniocteni:deninoueni:uiceni:uiceniſinguli:uicenibini: uiceniterni: uel ſinguli & uiceni:bini & uiceni:terni & uiceni:& ita deinceps. Tum triceni:q̄ddrageni:gnquageni:ſexageni:ſeptuageni:octogeni:nō octuageni : octoginta enī dicimus non octuagita:nonageni nō nōgeni:deinde cēteni. His aūt noībus & in ſingulari & in pl̄i utunt auctores:crebrius tm̄ pl̄i numero. Pręterea uti noīa ſupra cētum ſyncpātur:infra cētum uero minime:ita ediuerſo aduerbia ifra cētum ſyncopātur:ultra minime:ut Vicies pro uiginties:tricies pro trigities:deīde quadragies:gnquagies:ſexagies:ſeptuagies:octogies:nō octuagies: nonagies. Cætera nō ſyncopātur:gnquies:ſexies:ſepties:octies:nouies:decies:centies:ducēties: trecēties:quadringēties:quingēties:ſexcēties:ſeptingēties:octingēties: noningēties: millies:deinde bis millies:ter millies:quater millies:quīquies millies:decies millies:uicies millies:& deinceps cætera.

De numeralibus noībus.

Nũmu‑larius ¶ Nummularii. uide argentarius.

Nũcius Nũciũ ¶ Nũcius inqt Seruius eſt q nũciat: qđ aũt nũciatur licet neutro dicat: tamen inuenit & maſculino. Miror cur ita dixerit. Ego qdẽ nuſq̃ hoc nũcium legi: ac ne ipſe quidem ut opinor. Cũ Feſtus põpeius uetuſtior eo auctor ita ſcribit. Nũcius & res ipſa nũcius dicitur. Hæc Lau. Tu uero in lima leges Seruium recte dixiſſe.

Nuper ¶ Nuper. uide dudum.

Nuſq̃ ¶ Nuſquam. uide negationes.

Nuſpiã ¶ Nuſpiam. ibidem.

Nutare Tituba re Vacilla re ¶ Nutare eſt ꝓprie alicuius male ſolidatę molis ruinã minãtis: de aio quoq titubãte & neſciẽte quo potiſſimũ ſe cõferat nutare dicit. Titubare eſt pedibus non ualentis inſiſtere: quales ſunt ebrii: aut infirmi: aut uulnerati: aut decrepiti ſenes. Trãſfertur etiam ad aium. Quin. Neq ulla unq̃ tãta fuerit dicẽdi facultas: q̃ non titubet aut hęreat quoties ab aio uerba diſſentiunt. Vacillare eſt alterno motu i cõſtãtem eſſe. Quin. Eſt & illa idecora in dextrũ ac leuum latus uacillatio alternis pedibus iſiſtẽtium. Vñ & naues utiq uacuæ uacillant. Ad animum quoque tranſfertur ut apud iuriſconſultos de fide teſtis uacillantis qui inconſtantia & diuerſa teſtimonia dixerit.

¶ De littera. O.

O qbus caſibus addiť O Nominatiuo accuſatiuo & uocatiuo indifferẽter adiũgi ſolet. Virg. O fortunati quoq iam menia ſurgũt ęneas ait. Et alibi. O fortunatos nimium ſua ſi bõa norint agricolas. Hic accuſatiuus eſt: ibi ntũs uel uocatiuus ẽẽ poteſt. Ci. item o uariam uolucrẽq fortunã. Neq hoc i tertia pſona tm̃ ſed etiã in prima & ſecũda: ut idẽ. o me miſeꝝ. o te iſelicẽ: & non appoſito ꝓnoie: ut idem. o miſeꝝ & deteſtabilẽ hoiem ſi hæc ignoras. ibidẽ. o te miſeꝝ. o te infelicẽ. Quæ exclamatio ad oẽm affectũ cõuenit: uel miſerationis: uel idignationis. Simili modo in ntõ & uocatiuo: ut idẽ. O fortunata mors q̃ naturæ debita ꝓ pr̃ia ẽ potiſſimũ reddita. & iteꝝ. o magna uis ueritatis. Aliqñ ab o ſupſedemus utiq in re leuiore neq ita magni caloris. ut idignũ facinus: & hoiem nequã qui nõ dubitaret uel in foro alea ludere: uel cũ lege de alea cõdemnatis. Ciceronis uerba ſunt in Antoniũ. Et plinius iunior ad octauiũ. Hoiem te patiẽtem uel potius durũ ac pene crudelẽ: qui tam iſignes libros tãdiu teneas. Quod ſi excãdeſceremus dicẽdũ eſſet o hoiem nequã: & o hoiem patiẽtem. Aut ſine idignatione: ut apud Valeriũ li. iii. Sed mihi uti iſta cõditione uitæ nõ eſt opus: ſine ullis imaginibus nobilem aium. Aliquãto hoc remiſſius eſt q̃ ſi dixiſſet. O aium ſine ullis imaginibus nobilem: ideſt ſine maiorum nobilitate nobilem.

Obdor miſco ¶ Obdormiſco pro ſuo primitiuo obdormio accipitur.

Obeo ¶ Obeo legationem: exequor munus & officium legationis. Obeo ꝓuinciam: exequor officiũ ꝓuinciale. Ita obeo mortem exequor & perago mortem queadmodum dicit quis obiiſſe diem pro iuiſſe. Item obiit diem ſuũ: idem eſt qđ mortuus & iuit ad diem fati. ut apud Sulpitiũ. Nũciatũ eſt Marcellum diem ſuum obiiſſe. Prætermittimus aũt nõnunq̃ illũ actũm dicẽtes. Marcellus obiit. Quod item fit in illis ſignificatiõe ſimilibus uerbis. oppetiit & defunctus eſt. Nam in priore ſubintelligit actũs mortem: in poſteriore ablt̃ũs uita.

Defun ctus op petere Eſt aũt oppetere frequẽtius qdẽ mori non fatali: ſed illata morte: interdum tñ & fatali. Cic. de diuinatione. Equus ẽẽ cẽſuit ſe maturã oppetere mortẽ &c. Sine actõ etiã legit: ut apud Virg. O terq quaterq beati, Quis añ ora patrum Troiæ ſub menib' altis Cõtigit oppetere.

¶ Obruere eſt opire ſiue aq̄ ut obrutus undis. ſiue terra: ut obrue uerſata cerea/ Obrue
la ſemina terra. Siue p trāſlatione ad aium: ut Quīo. Tot uoluptatibus obruer re
pñt unū dolorē. Sed de multo uino potādo etiā dicimus: ſicut Ingurgitare de al Ingurgi
ſumēdis multis cibis. Cicero p deiotaro ait. Vino ſe obruiſſe nudūq; ſaltaſſe. Et tare.
in Antoniū. Vt fratrē imitet ſe obruit uino. Et in eūdē. Quū ſe cibis igurgitaſſet.
Ingurgitare aliqñ utrūq; cōplectit: ſicut Crapulari nō mō in uino: ſed etiā in cibo. Crapu/
uñ fit Crapula: ut idem in eūdem. Edormi inquam crapulā & exhala. lari
¶ Obſeruo duo ſignificat. Vnum qd' eſt cuſtodio aliquid oculis aloq; in modū Crapu/
ſpeculatoris: ut obſerua tranſeūtes: obſerua filiū: obſerua dauū qd agat: qd loqua la
tur: q̄ſi cuſtodi & annota. hic fit obſeruatio q̄ſi annotatio. i. aiaduerſio. Itē obſuo. Obſuo
nō ſpeculātis mō ſed admirātis uenerātiſq;: & id tm̄ in hoies non in res quoties
quem uel uirtute uel dignitate ſuſcipimus & colimus. Vñ fit obſeruātia quæ eſt
ueneratio q̄dā & honoris exhibitio. Quare melius obſeruationē q̄ obſeruantiam
hi qui nominantur fratres ſuum inſtitutum nominarent.
¶ Obſes eſt qui tradit imperio alterius ea conditione: ut ſi dator obſidis a fide Obſer/
recedat recipiētis fit ius in corpus & uitā obſidis: quod præcipue inter potentes uatio
cōmertiū eſt: qui nō habēt ſuperiores ad quos pro iuſtitia prouocēt. Obſer/
¶ Obuio tibi & obuius tibi ſio. obuius ſum tibi & obuiū me tibi fero. obuius me uātia
tibi fortuna obtulit. Obuiam quoq; per eadem & per alia plura uerba uariatur: Obuio
ut obuiam proceſſi: obuiam iui. & alia multa. obuius
¶ Occupare eſt locū tenere: aut capere: & ui cape. ut apud Liuiū. Nā & ipſis uo/ obuiā
cātibus urbē hāc accepi: nō occupaui. i. ui accepi: aut mea ſpōte accepi non aliorū occupa/
rogatu. Sæpe uero antecape eſt: ut aliq loquunt pꝛoccupare. Vñ ſchema illud oc/ re
cupatio appellat quoties q̄ dici ab alio poterāt ea ipſi pꝛueniēdo dicimus in nr̄am Præoc/
ptem ne nobis poſtea officerēt retorquētes. Proprie deniq; eſt occupare quod in cupare
medio ſiue in medium atq; in cōmune poſitum eſt añ cæteros capere. Quod occupa/
teſtat. Quin. dicēs. Multa nihilominus q̄ libera fuerāt trāſeūt in ius occupantium tio
ſicut uenatio & aucupatio. Inde occupatio: ide occupatus dr̄: qui añ negocio ali/
quo detētus nō pōt alterius negocio opā dare. Atq; hic uocat occupatio quū ali/
cui neceſſariæ rei & cui añ oia operā dare debemus cū diligētia uocamus.
¶ Ocyus pro poſitiuo ocyter accipi ſolet. Ocyus
¶ Odioſus paſſiue accipit quū a uerbo uenit. ille enim ſignificat qui odio habet: odioſus
nō is qui odit. Quū a noie uenit actiōem ſignificat. Nam odiū moleſtiam quoq; odium
antiquitus ſignificabat. Teren. in phor. Nunq̄ odio tuo me uinces. Et iterum. Si
porro eſſe odioſi pergitis. i. moleſti.
¶ Odor notum eſt quid in utroq; numero ſignificat: in plurali uero tm̄ odoramē Odor
ta: ut odores ex arabia ſunt.
¶ Offendo fere quod reperio. Cic. Sed tamen neminē tā maleficū offendi &c. Offēdo
¶ Offenſio. uide ueni in opinionem. Offēſio,
¶ Officina eſt ubi ops ſit. Taberna ubi opera ipſa cæteræq; merces uenditant officina
Officina eſt ſtatuarii fuſoris celatoris uitrearii pictoris ſutoris fabri. Taberna uo Taber
cat lanaria uinaria: & mille huiuſmodi. Vnde opifices & tabernarii uocātur. Nec na
negauerim aliquando unum eūdemq; locum officinam & tabernam eſſe: ut Su/ Taber
trina in qua calcei & fiunt & uenduntur. narii
¶ Officium eſt uirtutis actio. Vel ut latius explicem pro loco: pro tēpore: pro rege Offm̄
dignitate: ſimilibuſq;. Inde illud eſt quod dicitur a multis: in familia bene inſti/

tuta oẽs in officio ſunt.i.oẽs agunt qđ debent. Et miſſi ſunt legatis obuiā duces oſ ficii gr̃a. Et circũſtabãt ſenatores cæſarẽ ſedentẽ in aurea ſella officii gratia.i.ho noris gr̃a. Quo factũ eſt etiã:ut officia ſignificẽt bñficia ſiue obſequia. Vñ illud Ciceronis. Odioſum genus hoĩum eſt officia exprobrantiũ:q̃ meminiſſe debet is

Magi ſtratus in quẽ collata ſunt:nõ cõmemorare qui cõtulit. Magiſtratus quoq; officiũ dicit̃:ſi ue quia honoris cauſa factus eſt:ſiue operis populo ferendæ:ſiue quia ius ſuum cuiq; & quod cuiq; debet̃ reddat. Cæterç etiam artes q̃ mõ honeſtæ ſint ſuam actionẽ officiũ uocant:ut officiũ grãmatici:officiũ medici:officium architecti.

olim Iã olim ¶ Olim & iam olim:ſiue olim iam dicit̃. Qui. Sed in foro tñ illam facilitatẽ olim deſiderauimus.i.iam olim. Et alibi. Olim iam imperator inter fulgentes uirtutes tuas liuor locum quærit:hoc eſt iam olim quod eſt iam a longo tempore. Olim p̄ futuro:apud eundem. Sunt clari hodie quoq; operis auctores:qui olim nomina bantur. Poetæ etiam pro aliquando utuntur. Vir. Ac iam olim ſeras poſuit quũ uinea frondes. Nonnunq̃ etiam pro iamdudum accipitur. Curtius li.viii. Olim enimuero Homerus ſenſibus uictis lecto repente conſurgit.

omnis ¶ Omnis poſitiuo & comparatiuo cõuenit: ut omnes boni & omnes ſapienteſ: omnia placidiora animalia.

oportet legere & cæ. Expe dit Vtile ẽ & cæ. ¶ Oportet legere libros. Expedit euoluere auctores. Vtile eſt cognoſcere pluri ma. Operepretium eſt habere quos imitemur. Neceſſe eſt adhibere uſum. Cõdu cibile eſt deſcẽdere in certamẽ & agitarẽ cũ aliis cõtrouerſias. Vel p̄ paſſiuũ opor tet legi libros. Euolui auctores:cognoſci plurima:haberi quos imitemur:adhibe ri uſum:agitari cũ aliis cõtrouerſias. Hũc põſteriorẽ modũ magis ars grãmatica p̄ bat:illũ magis auctoritas. Secus in p̄terito. nanq; nõ ita legimus. ſæpe feciſſe hoc oportuit. Cice. inuerrẽ. Tñ id factum nõ oportuit. Et in eundẽ. Apollinis ſignũ ablatũ certe nõ oportuit. Et alibi. Totam rẽ illi integrã ſeruatam oportuit.

oppeto ¶ Oppeto. uide obeo.

oppido ¶ Oppido q̃. uide ſane.

q̃ oppi dum ¶ Oppidũ oĩs urbs eſt: p̄ter romã:q̃ peculiari nomine Vrbs uocari cepta fecit:ut cæterç urbes oppida uocarentur:quia iam ipſa oppidum amplius nõ eſt.

oppro brium ¶ Opprobrium. uide probrum.

opera ¶ Opera eſt actio:ut dabo operã. Et in iure ciuili:de operis liberto. Vt ait Vl pianus: opę ſunt diuinũ officiũ:opus eſt finis fructuſq; opę. Vñ opa aucto dl cunt. Et opa publica ipſa publica edificia. Sed ut uidere uideor quoties nõ eſt la borẽ corpis:ſed ad laborẽ ai & artẽ induſtriãq; reſpicimus magis opus q̃ opa di

opus cendũ eſt:ut in opere ruſtico:in ope faciẽdo:in ope fabrili:in opere teſtorio.

Opere preciũ ¶ Operepciũ ab opera eſt:ut uerſus indicat. Iuue. Eſt operepretium penitus cognoſcere toto:quid faciãt: agitentq; die.i. fructuoſum eſt: & ad rem pertinet: ideo quia decens:uel quia utile:uel quia glorioſum:uel quia iocundum.

opinio ¶ Opinio. uide Veni in opinionem.

orator ¶ Orator. uide clamator.

oratum ire ora tũ eẽ ¶ Oratũ ire & oratum eſſe nõ eſt idem:ut uult Priſ. Nam alteꝝ præſentis tẽpo ris eſt:ut uideo te accuſatũ ire me.i. nunc. Alteꝝ futuri:ut uideo te accuſaturum eſſe me. Et tamen accuſatum iri me abs te uideo: accipit̃ pro eo quod eſt uideo te uel accuſatũ ire me:uel accuſaturum eſſe me:uel abs te accuſandũ eſſe me. Eſt.n. idem accuſandum eſſe & accuſatum iri. Damnandum eſſe & damnatum iri. Nã eodem loco dicere poſſumus. Credo peccatum meũ reſcidendũ eſſe & reſcitũ iri.

Hæc Lau. Tu tñ in lima leges idem eſſe oratũ ire & oratũ᷑ eſſe.

¶ Orbus quicũq; aliqua re chara priuatus eſt. proprie autem parens amiſſis li/beris: quaſi amiſſa luce oculorum. hinc orbitas: quæ eſt illa qualitas patrum poſt amiſſos liberos: ut uxoris uiduitas poſt amiſſum maritum. orbus

¶ Ordo eſt digeſtio: & in ſuo loco cuiuſq; rei collatio uelut in acie fit ubi pedites ubi ale equitũ: ubi leuiter armati: ubi cæteri ex utilitate rei deſtribuunt. Et in ar/gumẽtatione ponẽda ſunt firmiſſima argumenta: ubi infirmiora: ubi mediocria. Vñ in ciuitatibus & romæ pſertim ordines ſunt. Ordo cõſularis: ꝑtorius: ſenato/rius: equeſtris adeo ut ordo quoq; pro ipſis hoĩbus accipiat illius cõditionis. Ci/cero in hoc ordine pro in ſenatu: aut pro equitibus romanis frequẽtiſſime dixit. Idẽ quodã loco ait. Quã apud oẽs ordines eſſet gratioſus. i. apud oĩum ordinũ hoĩes. Series aũt eſt re᷑ quædã cõtinuata progreſſio: ut in ſerie orationis. i. cõti/nuato cõtextu. Quin. Quod nõ niſi ĩ ↄtextu orationis ſerieq; cõtingit. Virg. Du/ctaq; ab origine gentis fortia facta patrum ſeries longiſſima rerum. ordo Series

¶ Oriundus nõ habet uim ꝑticipii. Cuius quidẽ utẽdi hic modus eſt. Ego ſum ortus romę: oriũdus a placẽtia. Liuius. Nati carthagine: ſed oriũdi ſyracuſis: origi/nẽ trahẽtes unũ fuerũt parẽtes. Vel ſine ꝓpoſitione: ut idẽ. Alba oriundũ ſacerdo/tiũ. In pſonis fere cũ ꝓpoſitione. Idẽ. Longe is princeps latini nominis erat ſi fa/mę credimus ab ulyſſe deaq; Circe oriundus. Nõnunq̃ per indeclinabilia: ut in/de ego ſum oriundus unde tu. oriũd⁹

¶ Orphanus. uide pupillus. Orphanus

¶ Ouis matrem fœminamq; ſignificat. Ouis

¶ De littera. P.

PAbulum. uide paſtio. Pabulũ

¶ Pacificatus ſum pacẽ feci. Pacatus ſum in pace ſum uel ab armis receſſi. Placatus ſum ab indignatione animi ad lenitatẽ redii uel animo leni ſum. Pacificatus ſum. pacatus placat⁹

¶ Pãpinarium non terra ubi naſcuntur pampini: ſed congeries pampino/rum: id eſt uirentium uitis ramuſculorum. Vel ut ait Plinius. Palmes qui e duro exit: materiamq; in proximum annum promittit pampinarium uocatur. Certe in hoc palmite multi pampini ſunt. Pampinariũ

¶ Pannoſus is dicitur qui craſſo panno ac uili opertus eſt: nec hoc niſi de pau/pere dicitur. pannoſus

¶ Paraſitaſter non paruus paraſitus eſt: ſed imitator paraſitorum. paraſitaſter

¶ Paraſitus eſt qui omnia ad uoluptatem eius loquitur: in cuius contubernio eſt omnia aſſentatur: omnia illius facta ſimul ac dicta laudat: nihil repugnat; nihil fa/cere recuſat uentris gratia. In quo ſummum bonum conſtituunt: quorum magna copia in principum domibus eſt. paraſitus

¶ Scurra aũt eſt: qui riſum ab audientibus captat nõ ſalua dignitate perſonæ. Scurra

¶ Parẽ eſſe idem eſt qđ ſufficere alicui operi: ſiue reſiſtendo illi: ſiue exequẽdo. Cicero ad atticũ. Tñ interpellat fletus: repugno quoad poſſum: ſed adhuc pares nõ ſumus. Quin. in geminis. Nunc infelix par nõ eſt dolori: nũc non inuenit ulla ſolatia: & hoc in reſiſtendo. In exequendo aũt idem Quin. aſpicio par laboribus corpus. Nonnunq̃ par idem eſt quod decẽs: ut idem. Si propter matrimonia uio/lata urbes euerſæ ſunt: quid fieri adultero par eſt? parem eſſe par

¶ Paria facere eſt quod alibi amiſſum eſt: uel qđ aliunde acceptũ alibi uel aliũde compenſare. Quin. Paria tecũ facio reſpublica quapropter me unum ciuem per paria facere

dixeras. & alibi. Sic paria faciemus: tu illic eris uicarius meus. Pli. auunculus. Na
ſcuntur & alio modo terræ: & repente aliquo mari emergunt: uelut paria ſecum
faciente natura quęq; hauſerit: hiatus aliquo loco reddente. Pli. minor ad priſcū.
habuerunt officia mea in ſecundis: habuerunt in aduerſis: ego ſolatium relega
tarum: ego ultor reuerſarum: non feci tamen paria atq; ab eo magis hanc cupio
ſeruari: ut mihi ſoluendi tempora ſuperſint. Seneca. ut ſtatim tibi ſoluam: quod
paries debeo: & quantum ad hanc epiſtolam paria faciamus.
partio ¶ Paries. uide murus.
partior ¶ Partio & partior quidā pro eodē legūt. Sed mihi uidet raro reperiri partio ſi
Imptio ne in: & partior cū in: qn̄ eſt deponēs: ſed qn̄ eſt paſſiuū. Eſt nanq; ipartio idem
q̄d ipendo: uel partē do. M. Tul. Huic rei aliquid tpis impitias: quaſi ipendas.
Itē. Laboris mei laudē nemini ipertio: quaſi partē do. Reperit aliquādo mutata
cōſtructiōe: ut apud Terē. Plurima ſalute parmenonē ſuū impartit gnato: quaſi
Partior plurimā ſalutē parmenoni ſuo ipartit gnato. Eo modo quo dicit dono tibi equū
& dono te equo. Hui⁹ paſſiuū eſt impitior: ut Cicero. Atq; etiā uiro forti collegę
meo laus ipertit. Partior idem eſt q̄d partes facio: parteſq; diſtribuo: ſicut ſortior
ſortes facio. ſorteſue recipio. Virgilius: & ſocios partitur in omnes.
partiri ¶ Partiri itaq; de ptibus dicimus. Impartio magis de re incorporea & q̄ſi cōko
Imptio ¶ Parui refert & parum refert dicitur. Item parui intereſt & parum intereſt: ſed
parui& paruifacio & paruipendo.
pāg re ¶ Paſſim eſt quaſi paſſu diſtāte uel ſparſim: quēadmodum dicimus paſſis mani
fert: & i bus & paſſis crinibus. Q̄d accipi ſolet etiā pro crebo: q̄ū de rebus mētis loqmur.
tereſt Lactā. tn̄ pro ubiq; accepit: cū inquit. Credit ei paſſim tāq̄ cognitę ueritati. neq;
ſcæ. ſolū p ubiq;: ſed ēt q̄d inuſitatiꝰ eſt p undiq;. Liuius. Cūq; is nūerus cōdendę
Paſſim urbi parum idoneus eſſe uideretur: cōſtituit aſylum: eo paſſim confugerunt ex
finitimis locis peſſimi quiq; ſine ullo conditionis diſcrimine.
paſtio ¶ Paſtio uidet ſignificare cibum: ſed tamen potius ad alimēta pecudū pertinet:
q̄q̄ ſuapte natura ſignificabat ipſam actionem paſcendi: nūc frequentius cibum.
Paſtus homini cōpetit. Varronis liber de re ruſtica. Iudicē habet de uillaticis pa
pabulū ſtionibus: uidelicet q̄ ad bruta pertinent: Cicero in tuſculanis lib. v. Cum oble
ctatione ſolertię quid eſt unus ſuauiſſimus paſtus animorum. Pabulum eſt pecu
Eſcam dum q̄dem: & tn̄ aliorꝝ quoq; brutorum: quātumq; ego ſentio magis cibus her
baceus feniceuſq; ac paleaceus ſtramētaceuſq; ſimiliumq; q̄ ex ſeminibꝰ. Eſcam
antiqui accipiebant etiam quod dabat auibus piſcibuſue ad decipiendum: non
pateſio ſolum pro cibariis humanis aliorumq; animalium.
pater ¶ Pateſio. uide madeſio.
patrum ¶ Pater. uide filius.
memo ¶ Patrum memoria aliquid factum eſſe: cum dicimus: de proxima ætate ſemp
ria &c. intelligimus: nō de illa ſexta: ut uult paulus: qui ait patres uſq; ad tita nos apud
patro romanos proprio uocabulo nuncupari.
nus ¶ Patronus. uide aduocatus.
paula ¶ Paulaſter pauli imitator.
ſter. ¶ Peculium ſeruorꝝ eſt a pecore dictū & pecunia nobilium: ita ſcribit Feſtus. Ip
peculiū ſe uero ſic dicā. Peculiū eſt quicq̄d labore noſtro paratū eſt in quacunq; perſonas
ſeruorꝝ licet in ſeruis iura uelint dn̄orꝝ accedere cōſenſum. Et ita ſenſiſſe Virgilium ſen
peculiū tio ibi. Nec ſpes libertatis erat nec cura peculi. Cicero itē in paradoxis. An corā

ſeruitus dubia eſt q cupiditate peculii nullã cõditionẽ recuſant duriſſime ſeruitu
tis. uel peculiũ eſt quicqd proprie alicuius eſt. A peculio fit adiectiuum peculia-
ris: pro re ad peculium pertinente ſiue peculii propria. Sed in uſum iam receptũ pecu-
eſt pro proprio ſiue ſpeciali. Quin. li. viii. Quod cõmune eſt aliis nomen intelle- liaris
ctu alicui peculiariter tribuitur: ut urbem Romam cum ſint urbes aliæ quoq;. Et
alibi. Paulum impendamus huic quoq; peculiarius operę.

Peculium caſtrenſe eſt (ut pomponius ait) quod a parentibus & cognatis & in peculiũ
militia degenti donatur: uel quod ipſe filius in militia acquiſiuit: quod niſi milita caſtrẽſe
ret acquiſiturus non fuiſſet. nam quod erat ſine militia acquiſiturus id peculium
eius caſtrenſe non eſt.

Peculatus furtum rerum ad ipſam rempublicam uel ad prouentus principis pecula-
ſpectantium. Sicut ſacrilegium rerum ſacrarum. Inde depeculor: quod quidam tus
ad ſacrilegium etiam transferunt. Depe

Pecus pecudis & pecus pecoris: prope nihil differunt: ſignificaẽ hoc nõie aĩal: culor
quod ſub imperio hominum ex pabulo terræ paſcitur: ut bos qui taurũ uaccãq; pecus
cõprehendit: equus: aſinus: mulus: camelus: ouis: capra: porcus: ceruus: elephas:
hæc omnia pecudes & pecora dixeris; præter pecudes autem cæteræ quadru- quadru
pedes feræ ſunt: licet proprie uideantur feræ dici q̃ feritatem habent: ut leones: pes
urſi: pardi: lupi: uulpes. Harum quæcunq; mãſuefactæ ſunt Cicures uocanẽ qua cicur
lis canis qui nec pecus nec fera eſt. Quidem ſuem domeſticũ tãtum Cicurim uo
cant. Ego potius aprum dixerim qui ex fera cicur eſt factus. Nec aprum modo:
ſed etiam onagrũ: ceruũ: capreolum: dãmã: capream: leonem quoq;: deniq; quic cicurare
quid cicurari poteſt. Cicurare enim (ut Varro ait) eſt mãſuefacere. quod enim e
fera diſcretũ eſt id dicẽ Cicur. Et ideo dictũ Cicur ingeniũ obtineo. i. manſuetũ:
inatũ. a Cico cicur uideẽ. Cicũ dicebãt mẽbranã tenuẽ q̃ ẽ i malo pũico diſcrimẽ. pedor

Pedor. uide ſitus. pelus

Peius pro magis & ualidius aliquando. Cicero. Oderam multo peius q̃ illũ
ipſum Clodium. Ouidius. Peius adulterio turpis adulter obeſt.

Pellicem apud antiquos Maſſurius paulo teſtante ſcribit eam habitam quę cũ pellex
uxor nõ eſſet cũ aliquo tñ uiuebat: quã nũc uult uero nomine amicã paulo hone-
ſtiore cõcubinã appellari. Caius uero Flaccus ſcribit: pellicem nũc uulgo uocari:
quæ cũ eo cui uxor ſit: corpus miſceat. Secundum quoſdam eam quę uxoris loco
ſine nuptiis in domo ſit: quam græci pallacem uocant. Hoꝝ utrunq; uere & ſen-
ſiſſe & dixiſſe arbitror. Sed tñ admoneo pellicem apud oratores & poetas eam
demum haberi: quæ cum eo cui uxor eſt corpus miſcet. Ideoq; Iuno ſemp perſe
quitur pellices ſuas: quæ ſibi uxori Iouem prçriperent. Ita ꝙ non recte quis di-
citur habere pellicem: ſed uxorem. Eſt enim hoc nomen relatiuũ, ad alterius uxo
rem: cuius cum uiro rem habet: nõ autem ad maſculum. Pelluci-

Pellucidũ ſiue plucidũ. per cuius mediũ fulgor emanat. Plautus in aulularia. dum
Ita is pellucet quaſi laterna punica. Seneca de trãquillitate. Quid perluc ẽtis ad perluci
imũ aquas. Quin. Ne cõmiſſura pluceat. Refert itaq; ad corpa. Aliq̃ñ etiam ſed dum
figurate ad mentẽ. Tul. in bruto. Ita recõditas exquiſitaſq; ſniãs mollis & pfluẽs pellu-
ueſtiebat oratio. i. plucens & trãſlucens. Idẽ eſt pellucens & tranſlucẽs. Adeo ut ceo pel-
Plinius maior fere nunq̃ utaẽ pellucens ſiue plucidus: ſed trãſlucens ſiue trãſluci lucens
dus qđ etiã figurate ad mentẽ referẽ. Quin. Similiter illa trãſlucida & uerſicolor tranſlu-
quorũdam elocutiones ipſas effeminat: q̃ illoꝝ uerboꝝ habitu ueſtiantur. cens

¶ Penes te (ut Vlpianus ait) amplius eſt q̃ apud te. Nã apud te eſt qualitercunq̨
penes a te tenet. penes te eſt qđ quodãmodo poſſidet. Et añ hõc Feſt⁹ popeius. A pđ
apud & penes in hoc differũt: ꝙ alteꝝ pſonam cum loco ſignificat. Alterum perſonam
& dominium; ac poteſtatem: quod trahitur a penitus.
¶ Penes quãdoq̨ apud ſignificat. Cic. ad Herẽnium. Sed penes in eiuſmodi lo
penes cis exercitatus ſis. penes ſcenam: ideſt apud ſcenam.
p apud ¶ Penſilis uua: penſilis lectus: penſiles lychni: penſiles balneæ: penſiles horti ꝙ
pẽſilis ſuſpẽſi ſunt & in aere pendẽtes.
¶ Penu ea oĩa cõtineri dñr quæ ad uictũ ptinẽt: ſed priuatũ: ſi mõ domi recõdi
penu ta ſunt ac repoſita. Nã locus ubi iſta reponunt Varrone teſte penariũ appellam⁹.
penariũ Quæ uero ad uictũ publicũ ſpectãt. Cõmeatus uocant. ſed ex paucioribus con
Com ſtãt: ut ſumus diligẽtiores pro re priuata q̃ p rep. Fere nihil aliud cõtinet cõmea
meatus tus q̃ annonã: & quicqđ annonę uicem habere põt: q̃q̃ etiã priuatoꝝ cõmeatus
eſt. Nec annona tm̃ frumẽtaria Cicerone dicẽte. Aut ſi epicuri de uoluptate liber
macellũ toſus eſſet: putarem annonam in macello cariorem fore. neſcio tñ an macellũ non
tm̃ pro loco ubi caro uenditur accipiatur: ſed ubi & annona. ut ait Cic. etiam in
libro de natu. deoꝝ ait. Eſt omne quo ueſcuntur hoĩes penu.
penuria ¶ Penuria. uide caritas.
peregri ¶ Peregrinus uocat̃ q in ciuitate ſua nõ eſt: uel q ex nr̃a ciuitate oriũdus nõ eſt.
nus ¶ Per poſitiui ppriũ eſt: q̃ ſuplatiui: ut ppulchre, pbelle: pdiligenter: q̃ pulcherri
per et q̃ me q̃ optime: q̃ diligẽtiſſime. Hoc intelligit̃ quoties accipit̃ q̃ pro ualde ſiue uehe
mẽter. At cõtra q̃ pro quãtum nunq̃ cum ſuperlatiuo: ſemp cum poſitiuo: ut Cic.
q̃ moroſi ſunt qui amãtes hoc potes intelligere. Vnum tñ uerbũ excipit̃ poſſum:
& quæ idem ſignificãt: queo: ualeo: licet: & ſiqua ſunt alia: ut ſcribis q̃ optime po
tes: nec recte dicas ſcđo q̃ optime ſcribas. Male aũt cum cõparatiuo: ſiue ſine poſ
ſum: ut q̃ plura uolumina ille cõpoſuit: dicẽdũ eſt cõplura nõ q̃ plura ut qdã male
ſcribũt. In aduerbio quoq̨ ſuplatiuo nõnunq̃ legimus. Cõplurimũ p plerunq̨.
Siue per poſſum: ut narraui rem geſtã q̃ breuius potui aut q̃ potui breuius.
perq̃ ¶ Perq̃ ex p & q̃ cõflat̃: qđ quidẽ poſitiuo iũgit̃: ut perq̃ doctus: pq̃ eruditus: p
q̃ pulcher. Et ſicut uerbo ſolet apponi p: ita per q̃. Vt puelim: pplacet: pq̃ uelim: q̃
placet Boetius tñ ſuplatiuo dedit: dicẽs. Apud ſcriptores qdẽ græcos pq̃ rariſſi
mos. Et põponi⁹ de origine iuris. pq̃ breuiſſimos. Et curtius li. iiii. Beſſum quoq̨
bactrionaꝝ ducẽ perq̃ maximo poſſet exercitu coacto deſcẽdere ad ſe iubet.
¶ Per frequentiſſime accipit̃ p ualde: ut permagnũ: pgraue: periocũdũ. Quo in
per pro loco notãdum eſt ꝙ cũ præ in eadẽ ſignificatione reperiat̃: tñ quædã uocabula
ualde p̃ cũ præ coniũgunt̃ nõ cũ per: ut p̃potẽs: præcelſus: præclarus: præfulgens: prædi
nõ p cũ ues: prædulcis: prædurus: p̃curtus: prælõgus. Quod ſi quid inter has præpoſitio
qbuſdã nes intereſſe uelis id erit ꝙ uehemẽtius auget præ. Nam prælõgus homo: prælõ
dictio ga oratio ea dicitur quæ enormi longitudine eſt. Et præpotẽs: præcelſus & ſimi
nibus. lia maiorum in modum potens: ac celſus.
¶ Perlego. uide lego.
perlego ¶ Perſcribere ad finem uſq̨ ſcribere.
perſcri ¶ Perferre uſq̨ ad cõſtitutum finẽ ferre. Et multi ferũt litteras: ſed eas uel negli
bere gentia uel dolo uel caſu nõ pferunt. Ci. Sed nůcius ille q lr̃as accepit non ptulit.
pferre Seneca in tragœdiis. Leue eſt miſerias ferre. pferre aũt graue. i. ad ſpacium tpis
in miſeriis eſſe leue eſt: ad finẽ uero uitæ uſq̨ graue eſt. Vt in illo ſili exẽplo Mar
tialis.

tialis. Nam uigilare leue eſt: peruigilare graue. hoc eſt partē noctis uigilare leue eſt: uſq; ad finē uero & totā noctē inſomnem ducere graue. Quod dicit etiā pernoctare: ut & pernox: quod a puigilando ita differt. φ puigilare interdiu quoq; fieri poteſt: pnoctare uero tantūmodo noctu. Peruigil draco dictus eſt: nō quia pernox eſſet: ſed φ nunq̄ dormit: & ſemper uigilans.

¶ Peruigilare. uide perferre. peruigilare

¶ Peruigil. ibidem. peruigil

¶ Pernoctare. ibidem. pernoctare

¶ Peragere reum eſt nō tm̄ agere reum: niſi peruenias ad illius cōdemnationē. Dicitur enim accuſator reū condēnaſſe: quū illum cōdemnandū curauit. Vlpia. Peregiſſe autem quis reum nō aliter uidetur niſi & condemnauerit peragere reū

¶ Percitus qui iracundia furoreq; eſt incitatus. pcitus

¶ Perditus qui in omne ſcelus eſt traditus. perdit⁹

¶ Perfidus qui fidem uiolat. perfid⁹

¶ Periurus qui iuſiurandum uiolat. periur⁹

¶ Perpeſſus laborioſe paſſus. ppeſſ⁹

¶ Perpluere per medium alicuius pluere: ut hæc domus perpluit hoc tectum perpluit. Quin. lib. vi. Cum cenaculum eius perplueret. perpluere

¶ Perſequor uel in malam partem: ideſt inſequor & inſector: uel in bonam cum perſeuero exequi quod agere inceperam. perſequor

¶ Proſequor aūt nō fere caret comitatu ablatiui: ut proſequor te oculis charitate: odio: honore: uerſib⁹ cātu: cōuitiis. Significaturq; actio declarās alterius affectū. proſequor

¶ Perorare finem orationis orare. Vnde peroratio orationis dicitur finis. Sed quia in hac parte utimur plerunq; affectibus: ideo uſurpamus interdū perorare pro ipſa cōmutatione affectuum: ut Quinti. At iſta legem recitat & in cadauere filii perorat. i. indignationem commouet. porare poratio

¶ Perſuadere eſt ſuadēdo inducere: ut Cicero in philip. Duo tm̄ tpa inciderunt: qbus aliqd cōtra Cęſarē pōpeio ſuaſerim: ea uelim rephēdas ſi potes. Vnum ne quinquēnii īperii īperiū Cęſari progaret. Alterū ne pateret fieri ut abſentis eius rō haberet. Quorū utrūuis pſuaſiſſem in has miſerias nunq̄ incidiſſemus. Suaſit ergo & nō pſuaſit Cice. pōpeio. Ideoq; dicere ſolemus: ſic mihi pſuadeo: nō aūt ſic mihi ſuadeo. Et pſuaſum habeo: pſuaſum. n. eſt mihi: non aūt ſuaſum habeo: ſuaſum eſt mihi. Ille tm̄ q aliis ſiue alios (utrunq;. n. dicit) pſuaſit nō pſuaſor eius ſnīæ appellari ſolet: ſed auctor. Ci. li. iii. Atq; huius deditionis ipſe poſthumus q debebat ſuaſor & auctor fuit: quaſi dixiſſet ſuaſor & perſuaſor. apud. Quinti. aūt cæteroſq; ſui tēporis dicit Perſuaſio pro certa opinione: atq; ſnīa: quam nobis perſuaſimus: ut lib. i. Si qua publice eſt recepta perſuaſio. Quæ quantū ego ſentio id ſignificare uidet: quod chriſtiani dicunt fidem. perſuaſum habeo & cæte. auctor ſnīæ pſuaſio

¶ Perſuadere eſt in effectu: ſuadere aūt in actu. Itemq; diſſuadere. Itaq; nōnulli peccant quum dicunt. Diſſuaſi hoc illi pro eo quod eſt reuocaui ab opinione in qua erat. Siquidem pro hoc ſenſu dicimus. perſuaſi ut faceret. Quare ſuaſor & diſſuaſor niſi perſuadeant nihil effecerunt. Perſuadere Suadere diſſuadere Suaſor Diſſuaſor

¶ Perſona in homine ſignificat qualitatem: qua alius ab alio differimus: tū in animo: tum in corpore: tum in extrapoſitis: q̄ a rhetoricis enumerantur in attributis pſonæ. Animi: ut quo ſtudio ſe exerceat medicinę an iuris ciuilis an militię. Corporis: iuuenis an ſenex: pulcher an deformis: mas an fœmina. Extrapoſitorum: pſona

diues an pauper:clarus an obſcurus:maritus an celebs:parens liberoꝝ an orbus: & his ſimilia.Itaq̃ figure & ſigilla q̃dam q̃ roſtris aut alia corporis parte aquam fontanā emittũt:quia rẽpſentant uarios hoium uultus & geſtus pſonæ dicuntur. Et iſtriones in ſcena pſonas accipiũt:quũ aut ſeruũ agũt:aut ancillam:aut matronā:aut ſenẽ:aut adoleſcentẽ:aut patrẽ:aut matrẽ:aut regẽ:aut militẽ: & mille huiuſmodi:q̃ nõ ſunt ſingula in ſingulis:ſed plura.Veluti in me eſt pſona humanis: liberalis:timidi:iracundi:hebetis:ſomniculoſi:litterati:ſenſilis:mariti:ſoceri:generi:pr̃is:filii:fratis:pulchri:fortris:diuitis:nobilis:& interdũ ɔtraria.Quo fit ut abſit multiplex perſona ac diuerſa:ſed una tantum ſubſtãtia.

permanere — Permanere eſt uſq; ad finem manere.

percontari — Percontrari.uide interrogo.

peride — Perinde flagitat poſt ſe ac ſi:uel atq; ſi:cũ ſignĩatio eius ſit ita.Vt fac pinde ac ſi tua res eſſet.i.q̃ſi.Cũ negatiõe uero etiã q̃ ut Suetonius de uita domi.Nulla tñ re perinde motus q̃ reſponſo caſu aſchitarionis mathematici.Quod ſi nõ ſequatur nec acſi: nec negatio accipietur ꝑ eque:ut Plinius.Funus ruffi altiſſimi uiri & perinde feliciſſimi.Aliqñ ſignificat ſatis ſiue multum cum abſolute põitꝛ: ut idẽ Sue.de uita Galbę.Quare aduẽtus eius non perinde gratus fuit:ideſt non ſatis uel non multum gratus.

permiſſus — Permiſſu tuo dicimus:nõ pmiſſo tuo:cuius pr̃e eſt ſecundæ potius declinationis ſingulare fere nũq̃.Itaq; nõ dicimus pmiſſo tuo:nec pmiſſibus tuis:nec permiſſus tuos:ſed pmiſſa tua.hæc Lau.Tu uero aliter etiam in lima leges.

perſpicuum — Perſpicuũ ꝙ per eius mediũ licet optum ſit oculos dimittimus:& per eius medium uidemus:ut aqua:glacies:laterna:ueſica:uitrũ:gẽma.Sed plerunq; ad mẽtem refertur:ut id q̃d ais perſpicuũ eſt.i.tale quale uitrum aut cryſtallus.

peſtis — Peſtis.uide lues.

peto — Peto.uide flagito.

petulãs — Petulans.uide proteruus.

ptinax — Pertinax:qui nimis tenax.

puerſ᷒ — Peruerſus qui uerſatur in malo & a bono uerſus eſt.

puenio — Peruenio.uide deuenimus.

perueſtigo — Perueſtigo.uide inueſtigo.

pinaſter — Pinaſter pinus ſylueſtris:ꝙ pinum imitatur.

pignoratitia — Pignoratitia res quæ data eſt pignori.

polliceor — Polliceor.uide liceor.

pomarium — Pomarium locus pomorum reponendorum:uel locus cõſitus pomis:ut Ouidius.Id metuens ſolidis pomaria clauſerat athlas montibus.

pomerium — Pomerium Titus Liuius ait eſſe locum ad muros intra & extra: in quo edificare nõ licet quaſi poſt menia: ut dicimus pomeridianũ pro eo q̃d eſt poſt meredianũ.Vnde lucanus.Et longa per extremos pomeria iungere fines.

põpa Spectaculum — Põpa oĩs ſpectaculũ eſt:ſed nõ ecõtra.Pompa quidẽ in proſperis eſt & in aduerſis:qualis eſt in triũpho:& in funere:quaſi quidã ſolẽnis apparatus & oſtentatio.Spectaculũ uero eſt nũc illud quod ſpectaꝛ:ut nocte pluit tota:redeũt ſpectacula mane.Nũc ipſa ſpectatio:ut O acerbum ſpectaculum.Nunc locus unde ſpectatur:ut ſedebat in ſpectaculis.i.de ſpectaculis excitatus eſt.

pondo — Pondo caret ſingulari numero teſte phoca.Dicimus autem duo pondo: tria pondo:nõ bina pondo:aut terna pondo,Quinti.li.primo,Quid ꝙ quędam ſin

gula proculdubio uitioſa ſunt. Iuncta ſine reprehẽſione dicunt. Nam & dua & tre & pondo diuerſorum generũ ſunt barbariſmi. Ardua pondo & trepondo uſ q; ad noſtram ætatem ab omnibus dictum eſt: & recte dici Meſſala confirmat. Præterea idem eſt duæ tres quattuor libræ: quod duo tria quattuor põdo. legit autem apud Liuium. libro. xxii. Argenti pondo bina. popul/nus

¶ Populnus ex populo arbore.

¶ Porta. uide ianua. ¶ portare. uide agere. porta portare

¶ Portorium uectigal portus: uel fluminũ: uel lacuum: uel ſtagnorũ. Nam & portitor ille dicit: q traducit homines: ac uehit nauigio: uſ ad nauim de littore: uel de naui ad littus: uel ad ulteriorem fluminis lacus ſtagniue ſeu ripam ſeu littus: licet frequentius dicat littus. Poteſt etiam accipi pro eo qui portoriũ conduxit: ideſt q fructus pecuniarios ex portu conduxit & a uenientibus illos exigit. porto/rium

¶ Porro apud quoſdam pſertim poetas uolunt ſignificare longe: certe: poſt ea: ultra. Ideoq; ſæpe non in principio ſententiæ: ſed in medio inuenitur. porro

¶ Porro eſt etiam eiuſdem ſignificationis cuius uero & autem. tñ puto p illis ponere nõ poſſis. Nõnunq̃ tñ eundem locũ ſortitur: ut age uero: ago porro: ſed illud nunq̃ in fronte ſolæ collocat: hoc aũt ſæpius: ut Quin. Porro qui cõfeſſum defendit: non abſolutionẽ ſceleris petit: ſed licentiã. p illa diceremus q uero uel qui aũt cõfeſſum defendit. Apud quoſdã & pſertim poetas uolũt ſignificare longe. Certe poſtea ultra. Ideoq; ſæpe nõ in principio ſententiæ ſed in medio inuenitur.

¶ Poſt hac. i. poſt hoc tempus. Vt ante hac. i. ante hoc tempus. poſt hac an/te hac

¶ Poſtridie. uide pridie. poſtri/die

¶ Potio & potor nomina ſunt uerbalia:

¶ Potatio & potator a potatum ſunt. potatio potator

¶ Potior genitiuũ & ablatiuũ habet: ſed cum cæteris frequentius ablatiuum cũ hoc nomine res fere ſemper genitiuum. Vt lacedemonii rerum diu potiti ſunt. i. rerũ imperium diu tenuerunt. In aliis nominibus magis ſignificatio exponi p obtinuerũt q̃ pertenuerunt: ut potitus ſum uictoria: ſum potitus amica: ideſt pugnãdo uel laborando obtinui uictoriam uel amicam. In præſenti tempore plerunq; pro fruor. Cicero. q ſi hiſ uoluptatibus bona ætas fruitur libentius: primum paruulis fruitur rebus: ut diximus: deinde his quibus ſenectus etiam ſi non abunde potitur non omnino caret. Pro eodem poſuit fruitur ac ponitur. potior potior p utor

¶ Potior a potis deſcendit: ideoq; illi in ſignificatione ſimillimũ. Nam ſum compos mentis: compos animi: compos rationis: cõpos ſanitatis: q hæc habeo. At cõpos uoti: compos uictoriæ: compos optati: q hæc opera mea atq; labore obtinui obtineoq;. Illud tamen ſciendũ eſt apud Ouidium libro. xiii. ſic legẽdum. Tuq; tuis armis: nos te poteremur achille: nõ poteremur antepenultima breui nõ longa a tertia ſcilicet nõ a quarta coniugatione. potior

¶ Potus & potio nõ differunt: niſi ob huiuſmodi cauſam. Potus enim uini aquæ ſimiliumq; dicitur. Potio uero a medicis datur ægrotanti: quod græce dicit pharmacon. Nonnunq̃ tamen potio pro potus. Seneca de tranquillitate. Conuictuſq; & liberior potio. Cicero in tuſcu. Quid q ne mente quidem recte uti poſſumus multo cibo & potione repleti. Et alibi. Tantum cibi & potionis adhibendum ut reficiantur uires: non opprimantur. potus potio

¶ Pugillares ſignificant tabellas cereas: ſiue ligneas: ſiue alterius materiæ in quibus ſtilo ſcribimus. pugil. lares

pulli ¶ Pulli.uide catuli.
pulſare ¶ Pulſare,eſt graui ac uehemēti ictu cedere:tã inſtrumento lõgor & exili q̃ breui
ac rotũdo:ut pugnis:ut calcibus:ut malleis aut ſaxis q̃ manu teneãtur:quũ aliũ p
cutimus in ſimilitudinẽ tympanoꝝ:q̃ manu pulſant.Nec ſemel:ſed multis ictibꝫ
pulſatio percutere.Nãq; nõ ꝓprie pulſatũ aliquẽ dixeris q ſemel pugno ꝑcuſſus eſt. Pulſa
Verbe/ tio itaq; eſt multo percutio.Verberare eſt cedere:a uerbere:qđ eſt inſtrumẽtum
rare lõgum & exile:qualis eſt uirga:baculus:fuſtis:lora:flagellũ:ferula:arũdo: & ſiqd
Verber eſt ſimile.Nec aliter dictũ eſt uerberare a uerbere:q̃ flagellare a flagello: fuſtiga/
re a fuſte.Verbera licet ꝓ uerberatione accipiant:tñ rem corpoream ꝓprie ſigni/
pulſare ficant:ut flagella q̃ ſunt ſummitates ſarmẽtoꝝ.Quint.Ignes ex proximo raptos:
a pello uerbera quæ caſus obtulerat.Pulſare aũt dictum eſt a pello qđ eſt percutio & fe
rio.Tullius lib.primo de diuinatione.Vt pellant animi uehementius ſæpe etiã
cura & timore.Et libro ſecũdo.Nunc igitur quum aut muros babylonis aut Ho/
puluis meri faciem cogito imago illorum me aliqua pellit.
pului/ ¶ Puluis puluiſculũ facit diminutiuũ genere neutro apud Hiero.ut uile puluiſcu
ſculum lum:maſculino tñ protulit Apuleius.dixit enim nobilem puluiſculum.
pupill9 ¶ Pupillus eſt qui caret qdẽ patre:ſed tãtiſper dũ eſt in ætate cui debet tutor.Or
Orpha phanus q caret p̃re ꝑſidioq; p̃rno:& q ſummo ope deſiderat illius opẽ:cum ſine
nus eo male habeat.Græcum tñ nomen eſt:nõ ſane a ueteribus uſitatum.
phama ¶ Phama.uide rumor.
philoſo ¶ Philoſophaſter imitator philoſophorum.
phaſter ¶ Placatus ſum.uide pacificatus ſum.
placat9 ¶ Plangere.uide eiulare.
ſum ¶ Plantariũ nõ locus plãtaꝝ:ſed ipſę plãtæ etiã ſi euulſę aut nõ conſitæ fuerunt.
plãgere Nec me fallit Seruiũ ſeparę plãtaria a plãtis.dicit enim plãtę ſunt raptæ ab arbo/
planta/ ribus:plãtaria uero q̃ ex ſeminibus nata cũ radicibus & terra ꝓpria trãſferuntur:
rium ad quod ſentiendum uidetur allexiſſe eum Virgilii uerſus.Et uina ſua plantaria
plantę terra.Hæc Lauren.Tu tamen in lima aliter leges.
plerıq; ¶ Plerıq;.uide plura.
¶ Plerıq; omnes faciunt adoleſcentuli apud Terentium.quidam exponunt pro
eo quod eſt plerıq; omnium.Quidam pro eo quod eſt omnes.
plerũq; ¶ Plerunq;.uide plura.
plicati/ ¶ Plicatilis criſta upupæ:quæ plicatur non quæ plicata eſt.Et nauis plicatilis quæ
lis plicatur:cum facta eſt ex coriis.
plorare ¶ Plorare.uide eiulare.
pluit ¶ Pluit caret ſuppoſito:hñs appoſitũ ablm̃:ut liuius. Nũciatũ eſt in abltõ lapidi
Ningit bus pluiſſe:licet nũc dicamus deus pluit carnẽ.pluit mãna.pluit eſcã. Ningit uero
ſuppoſitũ & appoſitũ reſpuit.Hæc Lau.Tu uero in lima depluit alr̃ leges.
plura ¶ Plura & Coplura ſic differũt:ꝙ plura p̃nt eẽ duo:cõplura duo eẽ nõ p̃nt.illud
cõplura cõparatiuũ eſt:hoc uero minime.ideoq; nõ regit caſum. Plerıq; auctores modo
plerıq; ꝓ maxima pte accipiunt:modo ꝓ nõnulli.Salu.in diuiſione orbis terræ.Plerıq;
in pte tertia aphricã poſuerũt:pauci tantũmodo Aſiã & Europã. paulopoſt. Ple/
roſq; ſenectus diſſoluit.Quin.uideas pleroſq; ita paratos.i.nõnullos. Plerumq;
magis a ꝑore ſignificato q̃ a poſteriore uenit.i. ꝓ eo qđ eſt fere ſemp. Quint.in
plerũq; amatore.Excuſſa ſunt plerũq; lãguẽtiũ uitia uerberibus.i.nõnunq̃.
pluris ¶ Pluris.uide tanti.

¶ Præ

¶ Præ cum quibus componitur, uide frequentiſſime accipitur.

¶ Præcepta & præceptiones indifferenter utimur pro diſciplina.

¶ Præcido idem eſt quod cedo: ſiue incido. Vt præcludo: præmorior. præcingo idem quod claudo: morior: cingo.

¶ Præcipere, uide mandare.

præ pcepta pceptio nes

¶ Præcox fructus præter morem cæterorum coctus: ſiue ante cæteros. Vnde uuæ ficuſq; præcoces dictæ. Quidā tñ præcoquus dicũt, ut Martialis. Villa maternis fueramus præcoqua ramis. Nũc in adoptiuis perſica chara ſumus. Præcox quoq; ingenium per trãſlationẽ dicimus: quod nimis cito maturitatẽ cõſecutum nimiſq; cito uidet adoleuiſſe. Ideo ait Quint. Illud igeniorum uelut pcox genus: nõ temere unq̃ peruenit ad frugẽ: ideſt non fere unq̃ ad perfectionem: tanquã ad frugẽ fructumq; peruenit. Præcox quaſi ante tempus excoctum.

pcido pcipere pcox

¶ Prædabundus, uide errabundus.

¶ Præditus ſum bono dr̃: & pditus ſum malo: ſicut affectus ſum malo & affect9 ſum bono. i. ut breuiter magis q̃ optīe dicã: habeo bonũ & habeo malũ. Vt præditus ſum humanitate: uirtute: diuitiis: dignitate: uiribus: qui ſermo eſt uſitatiſſim9. Nunq̃ tñ cum abltõ & præpoſitione a uel ab: ut fit in affectus. Veluti ſum ego ab rege magnis honoribus affectus: nõ aũt ſum pditus a deo magnis uiribus. De malo rarius. Cicero pro Sylla. Me ſingulari immanitate & crudelitate præditũ. Idem pro rabirio. Senectute affectus. Morbo præditus.

præda bũdus pditus

¶ Præclarus, uide clarus.

¶ Prælium, uide bellum.

¶ Præmaturus anteq̃ ſit maturus. & ante maturitatem: ut ſegetes præmaturæ: frumenta præmatura: poma præmatura: ideſt nondum matura. Eſt per tranſlationẽ præmaturus ſum militiæ: præmatura ætas præmatura legatio: præmatura allocutio: præmatura poſtulatio: ideſt immatura.

pclarus plium præma turus.

¶ Præparare, uide apparare.

¶ Præcipio, uide eripio.

¶ Præ ſe ferre eſt dicto factoue: & ipſa ſtatim frõte qualẽ opinionẽ de aliqua re aut homine habeas confiteri. Quin. fiduciam igit̃ præ ſe ferat orator, ſemperq; ita dicat tanq̃ de cã optime ſentiat. i. ex ipſo aſpectu oratoris. ex ipſa uoce: ex ipſa tota oratione eluceat fiducia: quẽadmodum q pugnaturi ſunt in uultu & geſtu indicant tacitam uel formidinẽ uel fiduciam. hoc eſt præ ſe ferunt fiduciam formidinemue. In eundẽ ſenſum accipi ſolet præ me fero. Item præ me duco: præ me gero. Ante me duxi. Cice. Præ ſe utilitatem gerit. & alibi. Tamen iniuriam a te in me iactam ſemper ante me duxi. Niſi accipiat̃ præ ſe ante ſe.

pparar pcipio præ ſe ferre

prę me fero gero duco &c.

¶ Præſens qd ſit certum eſt: qñq; dicit̃ ſubitum & nõ dilatum in alterũ tempus. Virg. Præſentẽq; uiris intẽtant oia mortẽ. Iuue. Pœna tñ pſens & pñs ultio. Vñ præſentiſſimũ piculũ: pſentiſſima medicina: & pſentiſſimum remedium: pñtiſſimum uenenũ qd̃ etiã præſentaneũ uocat̃ pſentiſſimũ: qa ſtati aut ſanat aut occidit. Et qm ea q̃ pñtẽ uim effectũq; exhibẽt pſtãtiora ac potẽtiora cæteris uident̃: idõ in hũc quoq; ſenſum accipi ſolet. Vñ pñs aius dr̃ pſtãs atq; excellẽs. Et pñs remediũ pñſq; uirtus. i. potẽs & in pmis efficax. In rẽ pñtẽ nõ ips ſed locũ ſignificat. Ci. li. i. Vt ſi ↄſtitueris culpã te in rẽ pñtẽ eſſe uẽturũ. i. ad locũ de quo cõtrouerſia eſt. Liuius li. xxxi. Rñderi legatis utriuſq; ptis placuit miſſuros ſe in aphricam: q inter populũ carthaginẽſem & regem in re pſenti diſceptarent.

pſens pñtiſſimum

pñs. i. pſtans

præſum pſſe pſidere ¶ Præſum & pſideo differũt:ab hoc fit præſes: ſicut a deſideo deſes: A reſideo reſes. Ab illo uero pſens:qđ a ſuo uerbo in ſuo ſignificato recedit. de quo antea diximus. Præeſſe eſt ppoſitum eſſe rei cuipiã gerẽdę atq; adminiſtrãdę. Prſide re eſt ad opẽ pſtandã pſſe:quã pprie pſtãt hoies q̃dã iniuriã patientibus aut in diſcrimẽ abductis. Diiuero bñficẽtiã fauorẽq; inuocãtibus. Aliqñ tñ indifferẽter. Sueto. de Tyberio. Præcedit & actiacis ludis. q̃ſi diceret pſuit. Cice. pro ſylla. Noli aios eox ordinũ q pſunt iudiciis offendere. Itẽ p eode. Q uãobrem uos dii: & patrii penates: q huic urbi atq; imperio pſidetis. Quin. lib. x. Nam & beniuolum auditorem inuocatione deax: quas pſidere uatibus creditum eſt &c. Vñ tam dii q̃ homines pſides dicti ſunt. Illi quidem in ſuo quiſq; numine ſuaq; ui: hi uero in ſua quiſq; prouincia aut ab rege: aut a populo ſibi cõmiſſa.

præſes pſidiũ Subſidium ¶ Præſes (ut diffinit Vlpianus) is eſt q maius in puĩcia imperium habet oĩbus poſt principem. hinc præſidum dictum eſt auxilium principale. Nam ſubſidium id quod in auxilium ſuccedit dicit. Et milites qui in tutelam oppidi caſtelli ſimiliumq; collocati ſunt: pſidium uocant: ut impoſitum eſt præſidium Caletæ. Nam

præſul ſalii præſul antiquitus is dicebat qui primus erat inter ſalios. i. martis ſacerdotes Romæ dumtaxat: a ſaliendo dictus in portandis ancilibus.

pſidiũ ¶ Præſidium. uide præſes.

præſul ¶ Præſul. ibidem.

pſtatio ¶ Præſtatio non præſtitio dicitur a præſto præſtiti præſtitum.

præſto ¶ Præſto ſum idẽ eſt qđ adſum: nec alteri fere uerbo coheret: niſi uerbo ſubſtantiuo & huic ſimplici. Nã pſto adſum magis poeticũ eſt. Significat aũt. iii. ut adſum uidelicet pñs ſum fauere pſidioq; eſſe: & aduenio. Cic. in Bruto. Quibus q̃dẽ cauſis tu etiã Brute pſto fuiſti. Et pro murena. Ius ciuile dedicit: multũ uigilauit: laborauit: pſto multis fuit. Et ad Herẽniũ. Hyrũdines eſtiuo tpe pſto ſũt: hyeme pulſę recedũt. Et in epiſto. frequẽter. Stator tuus mihi cũ litteris pſto fuit. Et pprie accipi ſolet hoc ultimũ pro eo qđ nũc dicimus cõpareo. Vt ſi qs aliqua dignitate imperioue affectus alteri ſic iubeat. Cras mihi ad hunc locum & ad hãc horam præſto ſis. i. cõpareas & te repreſentes: atq; exhibeas mihi.

prætor ptorius ¶ Prætor qui præturam gerit. Prætorius qui præturam geſſit.

præuaricator ¶ Præuaricatores (Vlpianus ĩquit) eos appellamus qui cã m aduerſariis ſuis donant: & a pte actoris in partem rei cedunt. A uaricando enim puaricatores dicti ſunt. Itẽ alibi. Præuaricator aũt eſt quaſi uaricator: qui diuerſam partẽ adiuuat pdita ſua cã: qđ nomẽ labeo a uaria certatiõe tractũ ait. Nam q puaricat ex utraq; parte cõſiſtit. Huic aſſentiri uidet Martianus: q ait. Accuſatox temeritas tribus

Calumniari præuaricari Tergiuerſari modis detegit & tribus pœnis ſubiicit. A ut enim calumniat. aut puaricat: aut tergiuerſat. Calũniari eſt falſa crimina intẽdere. Præuaricari uero crimina abſcõdere. Tergiuerſari in uniuerſum ab accuſatione deſiſtere. Et itex. Præuaricatorẽ eſſe eum oſtẽdimus: qui colludit cũ reo: & tranſlatiue munere accuſandi defungitur: eo q pprias q̃dem diſſimularet pbationes: falſas uero accuſationes admitteret. Quod nos q̃dem uex fatemur eſſe: legeq; antiq̃tus de puaricatox pœna fuiſſe: ut Cice. in philip. lib. ii. Vereor. p. c. ne quod turpiſſimum eſt: præuaricatorẽ

præuaricator mihi appoſuiſſe uidear. Deniq; præuaricator eſſe appellamus quicũq; a præſcripto officii ſui deflexerit atq; aberrauerit. Pli. li. xix. A rator niſi icuruus puaricat. Pli. iunior ad tacitũ. Alioq̃ puaricatio ẽ trãſire dicẽda: puaricatio ẽ curſim & breuit attigere. q̃ ſũt iculcãda: ifingẽda: repetẽda. Et Adã puaricatũ fuiſſe dicimus.

Prior refertur ad unum. Primus ad plura. prior primus

Pridie & poſtridie ſimillimã obtinet ſignificationẽ ei cuius ſunt heri & cras. Eſt pridie poſtri/die
enim pridie q̃ſi heri: nõ tñ pñtis diei. Et poſtridie cras nõ pñtis diei: ſed cuiuſdã
alterius: aut pteriti aut futuri. pteriti ſic. pridie q̃ intrarem mare: ſerena lux fulſit.
futuri ſic. pridie q̃ intres patriam ſacrificiũ facito. i. die præcedẽti quo aut mare i/
traſti aut patriam intrabis. Itẽ poſtridie q̃ pater mortem obiuit epulũ feci. Et po/
ſtridie q̃ uxorem duxero: nauigãdum mihi eſt. Vel cum gtõ ſic. Pridie illius diei: pridie & poſtri die cũ gtõ
& poſtridie illius diei: quo hæc & hæc feci: aut faciam: uel ſine q̃ & ſine diei ſic.
Venit ad me Chremes poſtridie clamitans: ſup. illius diei quo hæc geſta ſunt. Et
quum intraui urbẽ audiui hoiem pridie receſſiſſe. Dicimus tñ quum has lr̃as da
bam erat pridie kalẽ. auguſti: uel poſtridie nonas. Et hodie eſt pridie ludoꝝ cir/
cẽſiũ. Cras eſt poſtridie nũdinaꝝ. Refert enim tale tp̃s non ad hodiernũ craſti/
numq; diem ſed ad alium quẽdam: ueluti ad eum quo hæ litteræ leguntur.

Pridem. uide dudum. pridem

Primipilus qui primipilatum gerit. primipi lus

Priſca quæ ſuperioribus ſæculis: aut ſuperiore ætate: ut priſci latini: priſcus tar priſcus
quinus: priſca tempora.

Priſtina q̃ fuerũt ſupioribus annis: mẽſibus: diebus: & q̃ nr̃a memoria fuerunt pſtinus pristina
ut priſtina noſtra amicitia: priſtina bñficia nr̃a. Neq; recte hic dicas priſca: neq; il
lic priſtina. At uero ſi de rebus q̃ nõ ſeneſcũt loquaris priſtinum nõ priſcum dice
mus: ut pharos & tyrus nunq̃ in priſtinũ ſtatum redibũt. Maria in freto meſſanẽ
ſi laborant. ne montes (ſi Lucano credimus) repetãt priſtina confinia.

Probrũ & opprobriũ (Vlpianus inquit) idẽ eſt. Probra q̃dã natura turpia ſunt: probrũ
quædam ciuiliter & q̃ſi more ciuitatis improba: utputa furtum adulterium natu/
ra turpe. Enimuero tutelæ dãnari hoc nõ natura pbrum eſt: ſed more ciuitatis.
Vlpianus pbrum accipit p infamia tñ q̃lis eſt ex furto: uel ex male geſta tutela:
nõ flagitio: qđ pncipale ſignificatũ eſt. Nã pbrũ idẽ ẽ qđ dedecus: hoc eſt crimẽ
ignominia atq; infamia. Præterea nec ſimile eſt ſane pbrum opprobrio qđ qui/
dem eſt aliqñ facto: ſed frequẽtius uerbo. Horatius. Sic teneros aĩos aliena op/ Oppro/brium
probria ſæpe. Abſterrerẽt uitiis. Qui. Modo maledictis opprobriiſq; uulgi: mo
do crebra riualium cõtẽtione pulſatus: abigi tñ cõpeſciq; non poſſet. Opprobriis
dixit: q̃ſi exprobrationibus atq; cõuiciis. Et alibi. Facile prumpis in opprobria:
facile quodlibet obiicis. Pro eodem fere poſuit opprobria & conuicia.

Procax. uide proteruus. procax

Proconſul non qui pro alio conſule præeſt prouinciæ: ſed qui cum poteſtate cõ pcõſul
ſulari extra ordinem ad aliquam prouinciam adminiſtrandam mittitur: præter/
quam q non. xii. faces eum præcedunt qui præcedunt conſulem. ſed tantum ſex
ut etiam prætorem & præſidem.

Profluens pro flumine ponitur. pfluens

Prohibeo. uide inhibeo. phibeo

Proinde idem eſt qđ ideo: uel potius ideoq;. ſemper enim dependet a ſuperio pinde
re ſententia. Quidam quoq; eſt Lucretius accipiunt proinde in eam ſignificatio/
nem quam dedimus perinde: ubi proinde duas ſyllabas habere facit.

Promontorium. uide collis. promõ torium

Propretor non alio præturam ſed qui extraordinariam præturam gerit. Ita propre/tor
& qui dicitur proqueſtor: & ſi qui ſunt alii huiuſmodi nominum magiſtratus.

proprie tarius. proque ſtor proſe quor proter uus procax petulãs puoco

¶ Proprietarius cuius eſt proprietas pręclii.
¶ Proqueſtor. uide propretor.
¶ Proſequor. uide perſequor.
¶ Proteruus: procax: & petulans: multum ſimilitudinis habẽt: & quaſi aliud alio magis increſcit tam in factis q̃ in dictis. Tria hæc tum quandam laſciuiam libi dinem declarant: tum iniuriam. Proteruia leuior quædam cõtumelia: procacitas maior: petulantia maxima. Petulans pro libidinoſo laſciuoq; accipi notum eſt: ut petulanſq; iuuenta. Et Ouidius. Quinetiã ut poſſem uerbis petulantius uti. Nõ ſemel ebrietas eſt ſimulata mihi. i. laſciuius ac licentius. Virgilius item ait hædiq; petulci. Procaces quoq; meretrices legimus.
¶ Prouoco. uide laceſſo.

¶ De littera. Q.

quadri mus quam optime & cæ. quãuis quãdo quidẽ quãdo quanq̃ quanti quapp quare quæ queſto rius q̃q̃ qđ

QVadrimus. uide anniculus.
¶ Quamoptime & ſimilia. uide ibi per poſitiui proprium eſt.
¶ Quamuis: uide etſi.
¶ Quandoquidem & Quando idem ſignificant. Et ſignificant quoniã: Virgilius. Quandoquidem auſonios non fas contingere portus. Idem. Hic tibi fabor enim quando hæc te cura remordet. i. quoniam.
¶ Quanq̃. uide etſi.
¶ Quanti. uide Tanti.
¶ Quapropter. uide ergo.
¶ Quare. ibidem ſiue nanq;.
¶ Quæ pro quia interdũ accipit. Ouidius in faſtis. Nil aliud ueſtam q̃ purã itel lige flammã. Nataq; de flãma corpora nulla uides. Similiter Cicero. Non ſolum nobis nati ſumus. Ortuſq; noſtri partem ſibi patria uendicat partẽ amici.
¶ Queſtorius denominatiuum a queſtor.
¶ Qui q̃ quod relatiuũ frequẽter nõ rñdet ãtecedẽti: neq; in gñe: neq; in nũero: utiq; quũ reflectit eius ſnia ab ãtecedẽte ad ſequẽs ſubſtantiuũ. De maſculino in neutrũ: ut Saluſtius. Eſt locus in carcere qđ Tullianũ appellat. Qđ aliter dixit Valerius maximus li. ii. Antea ſenatus aſſiduã ſtationẽ eo loci pagebat: q hodie ſe natulũ appellat. Et Pli. In coitu uero lunę qđ interluniũ uocant: quum apparere deſierit. De maſculino quoq; in fœmininum mutato etiam numero: ut Cicero. Omnes tenues atq; humiles: q̃ maxima in populo multitudo eſt: ſibi præſidium paratũ putant: & plura hmõi. Vide plura de hoc apud Vallã. c. cxiii.

quicqđ qđcũq;

¶ Quicqd & quodcũq; nõ accipiunt p eodẽ: cũ alterũ ſit ſubſtantiuũ: ut qcquid feſtiuũ: quicqd molle qcquid tenerũ: quicqd iocũditatis: qcquid gaudii: quicquid pecuniarũ. Alterũ adiectiuũ: ut qđcunq; cœlũ: qđcunq; ſcutũ: qđcunq; ſæculum
¶ Quiſquis uero & quicunq; pro eodem accipi ſolent.

q̃ſquis qcunq; qd ali qd qđ aliqđ

¶ Quid & aliqd ſubſtãtiuũ eſt: quod & aliquod adiectiuũ. Dicimus. n. qd feci: nõ aũt quod feci. Aliquid feci. Item qđ malũ feci: nõ aũt quid malũ feci: ſed quid mali. Et ſcio quid faciã: nõ aũt ſcio quod faciam. Video qd facis ſæpius q̃ uideo qđ facis. Ita & cætera ab his cõpoſita: quiddã: quoddã. Nam quiddam adheret adiectiuo: quoddã ſubſtantiuo: ut mirabile quiddã: quiddã maius. At quoddã templũ: quoddã nemus: quoddam antrum: oppidum quoddã in quo nulli fere errant. Hic autem multi pro quicq; ponentes quodq;. Vt optimum quicq;: ho neſtiſſimum quicq;. Vbi nõ liceret poni quodq;. Ex his liquet exemplis optimũ

quodq; prædium. Honeſtiſſimum quodq; conſilium. Nam ſubſtantiui natura
eſt coniungi cum adiectiuo: adiectiui uero cum ſubſtantiuo quaſi connubio quod/
dam. Ideo ubicūq; eſt ſubſtantiuum deſiderat adiectiuum quaſi coniugem im/
patiens alterius ſubſtantiui. Rurſus adiectiuum ſine ſubſtantiuo tanquam ſine
uiro eſſe non poteſt cum altero adiectiuo nihil conſortii habens.

¶ Quid ſolet uſurpari pro in quo. Quint. Quid tibi tantum mali feci? quid of/ Quid
fendit? & alibi. Si quid offendit. Cicero in Lelio. Quid enim indigẽs aphri mei.
Eodem modo nihil: & nihil te offendi.

¶ Quin p quetiã ſiue atq; etiã. Virg. Quin aſpa Iuno: q̃ mare nũc terraſq; metu Quin
cœlumq; fatigat. Cõſilia in melius referet. Quin p ut nõ ſeu cur nõ: ubi deſide/ quetiã
rat utiq; ſubiunctiuum uerbum: idemq; non principale. ut idem. Hic tibi ne qua
more fuerint diſpendia tanti: quin uatem inſanã aſpicias. Quin p cur non ſemp
interrogatiue: & per indicatiuum. idem. Quin tu aliquid ſaltem potius quorum
indiget uſus. Viminibus molliq; paras detexere iunco. Cice. item pro Rabirio.
Quin compeſcitis iſtam uocem indicem ſtultitiæ teſtem paucitatis. Quin. in pau
pere amatore. Quin tu potius admittis iuuenis conſilii rationem.

¶ Quippe licet pro certe accipiatur: tamẽ malim accipere pro cauſatiua: ut Qui. quippe
Nam contra plures reperias: & faciles in excogitando: & ad dicendum pmptos
quippe: ideſt homini naturale &c.

¶ Quiſq; ſuplatiuũ aſciſcit: reliquit aũt omnis & cunctus poſitiuo: optimus qſq; Quiſq;
ſapientiſſimus quiſq;: pro eo quod eſt. unuſquiſq; qui eſt bonus ac ſapiens. uel cũ ſup/
omnes boni & ſapientes. Non enim liceret dicere. boni quiq; & ſapientes quiq;. latiuo
Nec omnes optimi: & cuncti ſapientiſſimi. Non recte ergo Priſ. in procemio om/
nium iudicium cõprobat eruditiſſimoꝝ. Idem intelligo ſi ſuperlatiuus in alio ca
ſu ponat q̃ illud quiſq; ſic. maximo qſq; animo diuitias deſpicit. Valentiſſimus
quiſq; corporis longe abeſt a ſapientia. At uero cõparatiuus non quiſq; cõuenit:
ſed omnis. Vegetius tñ non perpolitus ſane ſcriptor inquit. Honeſtiores quiſque Omnis
milites pro honeſtiſſimi quiq;. & Lactan. de officio. Nam ſi ita eſſet: placidiora cũ cõpa
quæq; animalia uel nihil fellis oĩno uel minus haberent q̃ fere. Maluiſſem ego ratiuo
dicere omnia placidiora animalia: ut Quin. in egro redempto. Rus ſeruulos pe/
nates: & omnia utiliora properanti feſtinatione parẽtis addixi. Ex poſitiuis autẽ
in illa excipiuntur quæ carent ſuperlatiuo: qualia ſunt quæ habẽt i uel u ante us:
ut pius: & ſtrenuus quæ nõnunq̃ patiunt ſuplatiuũ. Ideoq; utrãq; rationẽ ſequũ
tur. Omnis pius: & pius quiſq;. Carent etiam ſuperlatiuo illa numeralia ſecun/
dus tertius quartus quintus: & deinceps. Dicimus itaq; primo quoq; tempore:
primo quoq; die: ſic etiam tertio quoq; uerbo excitabatur. Et quinto quoq; an/
no de moribus iudicabatur. Hæc & plura Lauren. Tu tamen in lima leges qſq;
iungi & poſitiuo: & comparatiuo: & ſuperlatiuo.

¶ Quiſquis & quicūq; pro eodem accipi ſolent: ut quiſquis es huc uenias. Quiſq;
¶ Quiſquis in nominatiuo & quicquid tantummodo dicitur: in accuſatiuo quic/ & qui/
quid in ablatiuo quoquo quaqua quoquo. Seruius autem ait utraq; parte decli/ cunq;
nari hoc pronomen quiſquis cuiuſcuius cuicui &c. qſquis

¶ Quod pro ut reſolui ſolet: quale eſt. Non caſtigo te q odio habeam: ſed melio/ q p ut
rem efficiam. ubi q pro quia reſoluitur.

¶ Quo magis: idem eſt q quanto magis. quo ma

¶ Quo minus: ideſt ut non. gis quo
minus

¶ Quo ſectius: etiam pro ut non.

quo ſecius ¶ Quomodo & quẽadmodum poſſumus eodem modo quo ſicut uſurpare.

q̃uõ & quẽadmodũ. ¶ Quod ſcribis gaudeo: & ꝙ ſcribas: utroq; mõ dr̃. Volo ꝙ ſcribas: nõ aũt ꝙ ſcribis. Illius ſuperioris hæc ſimilia ſunt. Credo opinor puto letor uoluptatem capio & reliqua. Huius poſterioris hæc. Mãdo iubeo ĩpero exigo poſtulo &c. In illo tamen ſuperiore cauẽdum eſt ne diuerſorũ modorũ uerba copulemus quale foret illud Terentii quod nõnulli ſic legunt. An ꝙ uiam ignorant an ꝙ iram perferre nequeunt. Cui ſimile illud aliud eſt apud eundem. Nihil eſt: nihil deſit: tamẽ cũ ſit potius legendum deſit non deſit: ut bonus auctoribus placet.

ꝙ. autẽ ¶ ꝙ autem. uide nam.

ꝙ uero ¶ ꝙ uero. uide nam.

qdcũq; ¶ Quodcunq;. uide quicquid.

quoq; ¶ Quoq; prima longa ſic utimur. Primo quoq; die: quinto quoque anno: tertio quoq; uerbo &c.

quotus ¶ Quotus frequenter ſignificat quot: ut Marti. dic quotus es? quanti cupias cœnare: nec unum addideris uerbũ: menſa parata tibi. i. quot eſtis: & quot tecũ habes. Cicero pro ligario. Quotus enim iſtud quiſq; feciſſet. i. nullus uel rarus.

quot ¶ Quot diebus: uel in ſingulos dies nihil intereſſe. Põponius ad Vlpianum ſcribit. Corrumpere eſt illud Pomponi & Vlpiane linguam latinam non adiuuare: quis unquam dixit quot diebus: & non potius quotidie. Quis etiam quot menſibus: & non ſingulis menſibus. hæc & plura Laurentius. Tu tamen in lima leges recte dici & latine: quot dies: quot menſes: & huiuſmodi.

¶ De littera. R.

Rape RApere manifeſtã ſignificationẽ habet quum de aliis rebus loquimur: quum uero de perſonis duobus modis accipit. Vno qui ad res ptinet: uelut apud Virg. Quid facere: quo ſe rapta bis cõiuge ferre. rapta dixit pro ablata. Et alibi. Raptas ſine more ſabinas. Altero p eo qđ eſt uim afferre: atq; uitiare: uel ſi non aſportet: nec fœminam loco educat: qđ pprie de uirginibus quæ uitiatę ſunt dr̃: ut apud Sene. qui eãdẽ nõ eiſdẽ legem uerbis repetit: quodã loco ſic extulit. Rapta raptoris aut mortem aut indotatas nuptias optet. Alio loco ſic. Vitiata uitiatoris aut mortẽ aut indotatas nuptias optet.

Raſilis ¶ Raſiles calathi: quaſi raſi nihil extantis ac redundantis plenitudinis. Virgil. tamen. Et torno raſile buxum. quaſi raſibile dixit.

rõnem habeo ¶ Rationem habeo idẽ eſt quod reſpectũ habeo: ſed tantũmodo in bonum: ut habenda eſt ratio ſalutis: ratio honoris: ratio rei familiaris: non autẽ infirmitatis: turpitudinis: incõmodorũ. Cicero inuſitatius inquit ad Marium. Pudori tamen malui cedere: q̃ ſalutis meæ rationem ducere. Et in ſecũdo officiorum. Siue ratio conſtantię uirtutiſq; ducit aut hæc ars eſt: aut nulla oĩno per quam eam aſſequamur. Et hoc fit cum genitiuo. Cum ablatiuo aut præpoſita præpoſitione cum habet aliam ſignificationem: ut Cicero in Catone maiore. Rationem habet cum terra quæ nunquam recuſat imperium: ideſt negocium habet cum terra te commercium. Idem ad Atticum. Cum omnibus muſis rationem habere cogito.

Rõnẽ hẽre cũ terra

Rõnẽ cõſtare ¶ Rationẽ cõſtare eſt equã legitimãq; rationem: aut oſtẽdi: aut apparere oſtendi poſſe. Pli. iunior. Nihil & tentandi aliquid & quieſcendi illo auctore ratio conſtabit. Vlpianus. Plane ſi deſcendendi gratia aliquid fecerit: rationem ei conſtate oportet, i. rationem cum iuſtam aut oſtendere: aut facile poſſe oſtendere.

¶ Recaluaſter. uide antoniaſter.
¶ Reduco. uide deduco.
¶ Refectio. uide impleo.

Recal/uaſter' reduco refectio

¶ Refero tibi acceptum dicimus pro eo quod eſt fateor me abs te accepiſſe: neq; id modo in bonam partem: uerumetiam in malam: ut pro Deiotaro Cic. Vitam acceptam refert clementiæ tuę.

Refero

¶ Retulit aũt Pōpeius ad ſenatum. i. conſuluit. In eadem tñ ſententia Pompeius ad populum tulit. Ex illo fit. Senatuſconſultum: ex hoc rogatio: quæ inſtar eſt legis. Rettuli expenſum. i. rationes de impenſis confeci: uel exhibui.

retulit ad ſenatum. Rettuli expen/ſum

¶ Referre gratias. uide agere gratias.
¶ Refert. uide mea. Item magni & tanti.

Referr̃ gratias Refert

¶ Refigo qđ fixũ erat educo: ut Retego qđ tectum erat denudo. retexo quod erat textum reddo non textũ: & quaſi infectum quod erat factum. Recludo qđ clauſum erat aperio. Reuelo uelamētum tollo. Reſigno quod erat ſignatum: obſignatumue relaxo & patefacio. Et multa huiuſmodi alia ſunt: multa non ſunt: ut repeto: repoſco: renouo: repreſento: reuello: remoueo: remaneo.

refigo alia ex re compoſita

¶ Rhegini ex oppido calabriæ. Regiēſes ex oppido galliæ ciſalpinæ: quoq; oppidoq; utriq; uocat̃ regium. Albani ex oppido alba in latio. Albēſes ex oppido albę ad lacum fucinũ: q a qbuſdā albani dicunt̃. Cumani ex oppido cumarum in campania. Comēſes ex oppido como in Gallia ciſalpina: quam lōbardiam nunc nominant. In qua ipſa gallia & finitimũ Como eſt Bergomũ, unde Bergomenſes. Pergamum ex qua pergameni in Aſia a qua urbe: quia ob penuriam chartæ ab Atthalo Rege miſſa eſt membranaq; copia. Membranæ pgamenę ſunt nominatę. Thebani a thebis in græcia. Thebei a thebe in ægypto.

rhegini regiēſes & hmōi

¶ Remigrare. uide migrare.

Remi/grare

¶ Repetũdaq; & de pecuniis repetundis non habet alios caſus: & dubitari poteſt participium ne ſit: ſiue nomē: an gerũdium. Verres accuſatus eſt repetũdaq; uel de repetũdis pecuniis. Cum dico repetundaq;: ſubintelligo pecuniaq;. Quo noīe pecuniæ & oīa qbus diuitiæ ɔſtant ɔtineri dicimus. Hæc accuſatio proprie cadit in eos: q cũ forent magiſtratus ꝓuincialibus aut ui aut dolo eripuerũt pecunias aut uaſa precioſa: ueſtem: frumētum: nauigia: nũmos. Mutat̃ aũt e in u. Repetēdaq; enim erat dicendũ. Sed tertia cōiugatio ꝑter cæteras hoc iuris habet: ut litteram hanc imutare poſſit. uel ob hoc ſaltem repetũdaq; dr̃: ut differat ab illo quod dicit̃ ad res repetendas: quo ſignificatur principi aut populo erepta eē: uel pecorum: uel hominum: uel locorum: ac terrarum: agrorumq; corpora.

repetũ/darum & cæ.

¶ Reperire. uide excogitare.
¶ Repoſitorium. ubi reponitur quid.
¶ Reſipiſco. uide deſipio.

Repire repoſi/torium Reſipi/ſco

¶ Reſciſcere proprie eſt rem poſtquā geſta eſt ſcire: quam neſciebas cum gereres: præſertim ad te tuoſue pertinentem.

reſciſce/re

¶ Rhetor. uide declamator.

rhetor

¶ Ridiculus homo: ridicula res: ridiculum caput: ideſt deridēdum. Eſt ſæpe etiā neutrum: ſignificatq; plerũq; ſermonem riſus potius q̃ deriſus excitantem.

Ridicu/lus

¶ Rixam inter & turbam teſtimonio Vlpiani rectiſſime labeo ait multum intereſſe. Nanque turbam multitudinis hominum eſſe perturbationem: & cetum. Rixam etiam duoq;. Ego tamen aſſero turbam inter duos eſſe: & inter multos:

Rixam

quẽadmodũ rixam nõ ſemp inter duos:ut apud Liuiũ. Cõcurſu hoīum rixa ac proprie prelium fuit. & non longe poſt. Cum conuerſus in patres:impetus eſſet conſulum intercurſu rixa ſedata eſt:

roſaceꝰ ¶ Roſaceus ex materia roſę.

roſariũ ¶ Roſarium magis copiã fruticũ uno loco roſas gignentium: q̃ ipſum locum ubi ſunt iis frutices ſignificat. Quem locum ne roſetum quidem appellare poſſis:cũ idem ſignificet qđ roſarium:niſi per contentum ſignificetur continens.

rubicũ/dus ¶ Rubicundus uere rubens:ergo idem erit rubicundus & rubens.

rumor ¶ Rumor.uide limam.

rurſus ¶ Rurſus ꝯtrario. Cicero officiorum.iii. Neq; me doloribus dedi:quibus eſſem confectus:niſi reſtitiſſem. Nec rurſus indignis homine docto uoluptatibus

¶ De littera. S.

ſacer a um ſa/cellus a um. ſacrariũ ſagariꝰ

SAcer ſacra ſacrum facit diminutiuum ſacellus ſacella ſacellũ. Vnde hoc ſacellum pro templo modico.

¶ Sacrarium repoſitorum ſacrorum.

¶ Sagarius uenditor ſagorum.

ſalio ſalto ¶ Salio uñ ſaltus ꝑ eo qđ eſt ſaltum facio. Salto tripudio:unde ſaltatio. interdũ ſalio pro ſalto. Virgilius.i. georgico. Mollibus in pratis unctos ſalire per utres.

ſaltus ſaltatio ¶ Saltꝰ eſt quales ceruorum leporumq;. Saltatio uero illa hominũ iactatio quã uulgo tripudium uocant. Et licet ſalio pro ſalto accipitur:non tamen ſaltus pro ſaltatio ſaltatuſue:qui eiuſdem ſignificationis eſt. Liuius. Fere ac per urbem ire cũ tripudiis:ſolemniq; ſaltu iuſſit.

ſaltus ſylua ¶ Saltus ſylua inuia.uide lucus.

ſaltuarius ¶ Salutarius cuſtos ſaltus.

ſaltuoſꝰ ¶ Saltuoſus potius q̃ ſaltoſus dicitur.quæ enim quartæ ſunt declinationis aſſumunt u:ut multuoſus fructuoſus.

ſaluber ¶ Saluber ſiue qđ uſitatius eſt ſalubris dicit̃ aer cibus potus locus multaq; huiuſmodi:idẽ fere ꝙ ſalutifer ſiue ſalutaris. Sanus homo dicit̃:cæteraq; animalia. Res ſalubris prębet ſanitatẽ:homo uero recipit. Poteſt & prębere tuncq; ſaluber quaſi ſalutifer dici. Sed in utroq; etiam aliqua reperitur exceptio.

ſanus ¶ Siquidẽ ſanũ aerẽ:ſanũ cibũ:ſanũ locũ uocamus:quaſi ſalubrẽ & pbentẽ ſanitatẽ. Cõtraq; ſalubris pro ſano. Saluſtius. Genus hoīum ſalubri corpe uelox.

¶ Salue.uide uale.

¶ .Salutare.uide uale.

ſalue ſalutar̃ ſane ¶ Sane tum affirmatiue ſumit̃:ut ita ſane:ſane uero: Tũ ꝑ ualde:ut hõ ſane nobilis. Interdum cũ ſuperlatiuo:ut Sueto. de uita Cæſaris. Bellũ ſane difficillimũ geſſit:cũ permiſſiue:quotiens aliquid aduerſario tribuimus: ut ſit ſane ut ais: ut Quin. Tulerit ſane filius noſter merito pœnas dederit ſpiritum ſupplicio:nihil de pręteritis loquamur:quaſi eſto:ita ſit ut uis.

ſane q̃ ¶ Sane q̃ pro ualde uel ꝑ q̃. Aulus Gel. Sane q̃ utile. Seruius Sulpitius ad Ci. Poſtea q̃ mihi renũciatum eſt de obitu filiæ tuæ ſane q̃ pro eo ac debui grauiter moleſteq; tuli. Et ad eundẽ Celius. Sane q̃ litteris Cæſaris ſumus commoti.

ſanus ¶ Sanus.uide ſaluber.

ſarcina ¶ Sarcina.uide aceruus.

ſarmentum ¶ Sarmentum.uide maleolus.

ſatiare ¶ Satiare ad omnes ſenſus attinet:ſaturare ad unum guſtum. Nam figurate lo/

cutus eſt Cicero. Iracundiam meam ſaturas tuo ſanguine. quaſi ſitim meam ſa-
curas. ſatiare frequenter ad animum tranſfertur.

¶ Saxatilis incola ſaxorum.

¶ Sectio crebrius repetitur q̃ ſecatio.

¶ Sectile porrum legimus nõ tam ſectibile. Quid enim non eſt ſectibile q̃ ſectũ & tua ſponte conciſum. Nam conciſum & ſectum intorſum uidetur.

¶ Securicula parua ſecuris.

¶ Secundum nõnunq̃ pro iuxta & poſt. Virg. Dulcibus illa quidẽ illecebris aut plena ſecũdũ flumia. Sulpitius. M. Marcellũ. Poſt cœnę tp̃s a magio cillo ne familiari eius pugione pcuſſum eſſe: & duo uulnera accepiſſe. Vnũ in ſtomacho: alterũ in capite: ſecũdũ aurẽ. hic iuxta ſignat. Itẽ qd ab altero ſecũdũ eſt. i. iuxta eſt atq; poſt. Iõ ſecũdũ pro poſt accipit: quaſi ſecũdo loco. Liuius li. ix. Hetruſci belli fama exorta eſt: nec erat ea tẽpeſtate gens alia: cuius ſecundũ gallicos tumultus arma terribiliora eſſent. Secundũ accipit etiã pro eo quod eſt pro: ut ſecundũ te litem do. ſecundũ me iudica. i. pro me. Et pro in: ut ſecundũ quietem. i. in quiete ſomni. Secundũ aũt platonem: ſecundũ pithagorã. ſenſus hic notiſſimus eſt.

¶ Secus proxime ad uim comparatiui accedit: nam ut dicimus multo magis: ita multo ſecus. Cicero. Multo ſecus euenit: multo aliter.

¶ Sedere de hominibus aliter dicit: aliter de auibus. Nã cætera nõ ſedent niſi ſimia & aliquid ſimile. ipſum uero ſedere auiũ eſt in loco altiore eſſe: ut paſſer ſedet in tecto. hyrundo ſedet in pertica. Cornix ſedet in arbore. Deniq; eodẽ mõ dicit auis ſedere ſup rem quempiam: ut homo ſup equum nõ dicit ſtare aut manere ſed ſedere. Sidere aũt a ſedere multũ diſtat. eſt enim ſidere deorſum deſcẽdere. Virg. Sedibus optatis gemina ſup arbore ſidunt. i. ab alto dimittuntur. unũ deſido. ſubſido ut idem ſubſidere ualles: & iteg. ſubſedit dubius. Nã ut ego ſentio a ſedeo p̃teritũ mutuat: inde iſido quoq; inſedi: & reſido reſedi. Aſſido aſſidi ſiquidem aſſidere eſt apud aliquem: ut ægrotum: ut regem ſedere.

¶ Seditio. uide factio.

¶ Sedicula a ſedes diminutiuum.

¶ Sedes. uide fruges.

¶ Semel. uide ad ſummam.

¶ Sementis. uide Meſſis.

¶ Seminarium non locus: ſed ſemen ipſum. i. plantulę.

¶ Senatorius denominatiuum eſt a ſenator.

¶ Senatorius qui ſenator eſt: aut qui fuit.

¶ Senator qui ſenator eſt: aut qui fuit.

¶ Senes. uide antiqui.

¶ Senecta eſt ſenilis ætas. Iuuenta autem iuuenilis: & ut quibuſdam placet dea ipſa melioris ætatis & iuuentutis. At ſenectus idẽ quod ſenecta. Iuuentus uero etiam frequentia iuuenum: non ſolum ætas.

¶ Seniumq; quoq; pro ſenectute accipitur.

¶ Senior potius pro ualde ſenex: q̃ tantum ſenex. Quin. de Iſocrate. Eo iam ſeniore: octauum enim & nonageſimum compleuit annum: pręcipere Ariſtoteles pomeridianis ſcholis cepit. Et Ouidius de triſtibus. Soſpite ſic te ſit natus quoq; ſoſpes. & olim. Imperium regnat hoc cum ſeniore ſenex. Hæc Lau. Tu uero latius in lima leges.

ſaturar
ſaxati-
lis
ſectio
ſectilis
ſecuri-
cula
ſecũdũ
ſecus
ſedere
ſidere
deſido
ſuſido
Aſſido
ſeditio
ſedi-
cula
ſeges
ſemel
ſemen-
tis
ſemina-
rium
ſenato-
rius
ſenator
ſenes
ſenecta
Iuuẽta
ſenect⁹
ſenium
ſenior

ſenticetum

¶ Senticetum dicimus non ſentetum:cum dicamus dumetum ſpinetumue præ-tum oliuetum & ſimilia.

ſeris

¶ Series.uide ordo.

ſero

¶ Sero tria ſignificat. Vna & uera ſignificatione p ueſpere:qđ eſt poſt ocaſum. Altera quæ hinc naſcitur:quę eſt poſt tempus. Quod enim poſt ſolis lucem eſt: id uere poteſt poſt tempus dici. Tertia ſignificatio eſt pro tarde:ut apud Senecam in tragœdiis. Sero nos illa referat ſenectus. Nemo ad id ſero uenit:unq̃ nunquam quum ſemel uenit:potuit reuerti.

ſerotinus

¶ Serotinus tū a primo ſignificato:ut quibuſdā placet ueniteq dicunt horam ſerotinā.tū a poſterioribus. Appellamus .n.ut pcoces uuas:pcocia poma: q̃ ante legitimum cōſuetumq; tēpus ſiue cito matureſcūt. Ita ſerotinas uuas:ſerotina poma:quæ poſt tēpus legitimū cōſuetumq; cæteris pomis uel tarde matureſcunt.

ſeruitiū

¶ Seruitiū aut ſeruitus ipſa:aut ſeruitutis actio eſt:ut Dau⁹ apud Terē. Ego pāphile hoc tibi p ſeruitio debeo conari manibus & pedibus noctes dieſq; capitis periculū adire dū proſim tibi.

ſeruitia

Seruitia aūt in numero plurali p ſeruis. Saluſti. Interea ſeruitia repudiarat:quoq; in initio ad eū magnę copię cōcurrerent &c. Seruitia quoq; apud Saluſtiū legit Laurētius:ſed locus fortaſſe apud Laurentiū corruptus eſt. Cū Priſ.li.xvii.ita ſcribat. Cōſtruūtur igitur diuerſi numeri:ut Virg. Pars in fruſta ſecant:uerubuſq; tremētia figūt. Ad ſenſum.n. quia pars troianorū plures in hoc loco intelligunt: plurale reddit uerbum ſecāt. Et Saluſtius in catil. Interea ſeruitia repudiabat. Cuius ad eum magnę copię concurrebant: Cuius enim ſingulare ad rem rettulit.i.cuius rei ſeruitiorum &c.

ſeſſilis

¶ Seſſiles lactucæ quaſi ſedentes:quod licet a participio non ueniat tamen eiuſdem naturæ eſt:cum in ſignificatione conſentiat:& a ſupino naſcatur.

ſeſſio

¶ Seſſio nec actionem modo:ſed rem etiam ac corpus ſignificare ſolet. Tullius de oratore. Tot locis ſeſſiones gymnaſiorum:ideſt tot ſedilia.

ſi

¶ Si omiſſa in oratione ſuper intelligi debet. Ouidi.de remedio. Gnoſia feciſſes inopem ſapienter amaſſes:ideſt ſi feciſſet inopem. Horatius. Decies centena dediſſes:ideſt ſi dediſſes. Plinius iunior. Dediſſes huic animo par corpus:feciſſet quod optabat.ideſt ſi dediſſes. Illud magis poeticum:ut Ver. Tu quoq; magnā Partem opere in tanto ſineret dolor icare haberes:ideſt ſi ſineret. Iuuenalis. Greculus eſuriens in cœlum iuſſeris ibit.ideſt ſi iuſſeris.

ſidus

¶ Sidera.uide ſtella.

ſiliquaſtrum

¶ Siliquaſtrum dicitur quod ſilueſtrem ſiliquam imitatur.

ſilua

¶ Sylua.uide lucus.

ſimul

¶ Simul geminatum non memini me reperiſſe apud Ciceronem. apud poſteriores ſępe. Qui. Simul & pleniore obſequio demererer amātiſſimos mei:ſimul ne uulgatem uiam igreſſus alienis demum ueſtigiis inſiſterem. Virg. Obſtupuit ſimul ipſe:ſimul perculſus achates. Et iterq;. Accelerat ſimul ęneas:ſimul agmina troum. Cicero & tamen raro pro ſimul dixit una in Verrem actione ſecunda. Vna & id quod facio probabit una & hac cauſa profecto neminem præponendum mihi eſſe exiſtimabit. Simul nō geminatum:& pariter apud Quintilianū. Sæpe ut homo fortis ſimul & ſapiens:uel homo fortis pariter & ſapiens. Raro cum & geminata.ut Horatius. Aut ſimul & iucunda & idonea dicere uitæ. Cicero pro Roſcio, Perditiſſimi eſt igitur hominis ſimul & amicitiam diſſoluere:& fallere eum qui læſus non eſſet:niſi crediſſet.

ſyncer̄

¶ Syncerum donatus inquit: quaſi ſine cera ſimplex uel purum & ſine fuco: immo cum cera potius. Syncerum a ſyn componitur non a ſine: q̄ nunq̄ compoſitionem admittit quod ipſa etiam ſcriptio declarat: quæ y habet non i. Eſt enim ex duobus græcis ex ſyn & cera quæ ab illis dicitur Ciros. licet autem dicere ſyncerum quaſi cū cera uel quod integrum eſt & ſolidum nulla ſui parte fraudatum.

ſingulariſſim⁹ & alia

¶ Singulariſſimus nō reperiť: ſicut nec unicus habet unicior & unicíſſimus.

ſin minus

¶ Sin minus. id eſt ſi non.

ſin

¶ Sin pro ſi nunq̄ in prima parte collocať: ſed in ſecūda: ubi fere duorum eſt oppoſitio atq; hoc ſiue uocali ſequente, ſiue conſonante. Teren. ſi illū relinquo eius uitæ timeo ſin oppitulor: huius minas. Nōnunq̄ ſin unum reperitur: ſed quod ſecundi loci uicem obtineat: ut Saluſ. Imperat ut precio ſicuti multa cōſecrat inſidiatores maſſiniſſę paret ac maxime occulte. Sin id parꝫ pcedat: quouis modo. Numidam interficiat. i. ſi poteſt occulte: ſi nō poteſt utcunq;. Quorundā tamen uſus eſt ut dicant: ſinautem pro eo quod eſt ſi nō quaſi in ſin: aut in autem ſit negatio. ut in euāge. Si ibi fuerit filius pacis requieſcet ſuper illum pax ueſtra: ſinautem ad uos reuertetur. Ego uero dicerem Sin minus. uel ſin aliter.

ſinus

¶ Sinus. uide gremium.

ſiquidē

¶ Siquidē ex ſi & quidē cōpoſitū uideť: ſed nec primā ſyllabam longā habet: cū ſi longa ſit: nec ſignificationē alicuius harum uñ cōponi dicit. Eſt. n. ſiquidē idē qđ nā: ut apud Quin. Atq; natura ipſa uideť ad tolerandos facilius labores muſicas uelut muneri nobis dediſſe. Siquidē & remigen cantus hortať. Nōnulli nō internoſcūt qñ ſiquidem eſt una dictio: quādo duplex: quod internoſcere facile eſt. Quin. lib. iiii. Quare illud ſtultiſſime pręcipitur quod defendi nō poteſt ſilētio diſſimulandū: Siquidē eſt id de quo iudex pronūciaturus eſt. at ſi extra cām

ſiquidē

ſit adductū &c. Cicero pro flacco. O morē præclarꝫ diſciplinamq; quā a maioribus accepimus: ſiquidē teneremus: ſed neſcio quo pacto iam ne manibus elabiť. In hoc tñ ſignificato apud Oui. reperiť libro quarto faſtorꝫ prima ſyllaba breui tanq̄ ſit dictio cōpoſitā. Sed ſi forte tibi non eſt mutabile pectus. Statq; ſemel iuſti rumpere uincla tori. Hoc quoq; tētemus ſiquidē teluuia remanſit. Si minus inferni cōiugis uxor erit. Idē li. iii. ſine titulo. Quæ mihi uētura eſt: ſiquidē uētura ſenectus. Cū deſit numeris ipſa iuuēta ſuis. In altero ſignificato. i. nanq; apud Lucanū li. iiii. Hoc ſiquidem ſolo ciuilis crimine belli. Dux cauſa melioris eas.

ſiſto ſto ſtator

¶ Siſto a ſto diſtat: ut ſiſte gradū: ſiſte fugam: ſiſte lachrymas. i. fac ſtare gradū: ſtare fugam: ſtare lachrymas. Ambo tñ ſtatum ſupinum habent. unde fit ſtator quod magis a ſiſto q̄ a ſto deſcendit. Ob idq; Iuppiter ſtator uocatus eſt: quia romulum orantem ut fugam ſuorꝫ ſiſteret audiuit. Siſtere etiam dicimus pro repręſentare: & pſentiam corporis exhibere. dictum ab eo ꝙ non tñ comparare quis debet: niſi & manſerit. Cicero ad atticū. Des operam id quod mihi affirmaſti: ut te ante kalendas ianuarias ubicunq; erimus ſiſtas. Exhinc ſtator nuncius tabellariuſue conſulis. Virgilius. Et patrio te limine ſiſtam.

ſitus

¶ Situs ſordes illa & illuuies: qualis intra opaca domus: q̄ diu non repurgatur: ut inquit. M. fabius. Excitāda mens & attollēda ſemper eſt: q̄ in huiuſmodi ſecretis aut langueſcit: & quēdā uelut in opaco ſitū ducit. hmōi igiť quædā ſitus ſedet in uultu capite totoq; corpore uetularꝫ & habitu: præſertim inopum: qualē in illā Virgi. intellexit. Sed te uicta ſitu uerīq; effeta ſenectus. Et de malefica anu ait Luca. Feda ſitu macies. Quod etiā pudorem poſſumus apellare: ut idem Luca.

nus. Lõguſq́ in carcere pedor. Et Cic. in tuſc. Pedores muliebres. Et iteꝝ. bar-
ba pedore horrida. Seruius hoc uocabulũ ꝓprie diffinit ingens. Situs ꝓprie eſt
lanugo quædã ex humore pcreata: fit aũt in locis carẽtibus ſole. Situs uero pro
loci qualitate manifeſtum eſt: ut de ſitu Meſſanę: & de ſitu ſyracuſarum.
¶ Socius. uide comes.
Socius ¶ Sodalis. uide comes.
ſodalis ¶ Solamen. uide conſolatio.
ſolamẽ ¶ Solatium. uide cõſolatio.
ſolatiũ ¶ Sollicito te: uel ꝙ ſpem metumue tibi oſtendo: ut ſollicitare plebem. uel inquie
ſollicito to & ibi curam initio.
¶ Solutilis nauis quaſi ſolubilis: quæ facile ſolui põt. Qualis nauis in qua agrip
ſolutilis pina a Nerone filio per inſidias poſita naufragium fecit. Ego uero malim ſoluti-
lem dicere ſolutam. & non fideliter conſutam.
ſolus & ¶ Solus & unus omnium & ex oĩbus uel inter oẽs dicit̃ more ſuperlatiuoꝝ. ue-
unus rum unus pro ſolus accipio: ideoq́ fere cum illo adiectiuo oĩs tantũmodo conſtru-
ſoluẽdo gitur. Nam unus ex fortibus. Vnus ex populo alterius ſignificationis eſt.
nõ ſum ¶ Soluẽdo nõ ſum nunq̃ patit̃ ſecũ ſubſtãtiuũ: iõ dubitari põt an dtũs ſit an abla
& cæ. tiuus: ſignificat aũt ſatiſfacere ꝓ eo quó obligat⁹ ſum ſiue pecunia ſiue remunera
ſonatio tiõe: ut Qui. Placeamus licet nobis fortuna nr̃o paup paupi ſoluẽdo nõ ſumus:
ſomnus ¶ Sonatio a ſonitum: non ſono dicitur.
& com- ¶ A ſomnus cõpoſita quædam ſunt ſecundæ ſemper declinationis: quædam ter
poſita tiæ. ſecundæ ſemiſomnus. Inſomnem & exomnem draconem ſæpe legimus: &
ſororcu fere hanc differentiam ſeruatam inuenimus. Seneca autem de breuitate uitę ait.
la Quam multi extrema crapula ſemiſomnes & graues.
ſua ¶ Sororcula diminutiuum a ſoror.
ſui ¶ Sua. uide cuius. item mea.
ſubide ¶ Sui. uide mei.
ſubur- ¶ Subinde accipit̃ pro inde: uel deinde ſtatim: etiã pro idẽtidẽ ſiue frequẽter cũ
banum quodã iteruallo: ut ſi iter faciẽs crebro ad comitẽ reſpiciã an me ſequi poſſet: dicã
ſulphu- ſubinde reſpicio. Cicero aũt diceret identidem: nam ſubinde uti non ſolet.
ria ¶ Suburbanum. uide uicus.
ſuperla ¶ Sulphuria ubi ſulphur coquitur.
tiuus ¶ Superlatiuus. uide comparatiuo.
ſuper ¶ Super & ſupra licet in eodem loco ſedere poſſunt: tamen in hoc plerunq́ diffe
ſupra runt: ꝙ illud contiguum eſt: hoc interiecto ſpacio: ut ſedeo ſuper lapidem magis
ſuppe- q̃ ſupra lapidem. Rurſus aquila uolat uel nubes pendent ſupra nos magis q̃ ſu-
tie per nos. Non tamen ſic ſemper: ut apud Quintil. Neculla eſt ſupra terras adeo
ſuppli- rabioſa belua cui non imago ſua ſancta ſit. Et apud Liuium. Vbi circa muros ſu-
care pra ſubter terram per dies. xv. pugnatum.
ſupplo- ¶ Suppetias. uide limam.
dere ¶ Supplicare. uide adorare.
ſurda- ¶ Supplodere. uide complodere.
ſter ¶ Surdaſter. uide antoniaſter.
ſutilis ¶ Sutilis balteus: ſutilis cymba ꝙ conſuta eſt.
ſutrina ¶ Sutrina taberna uel officina in qua calcei & fiunt & uenduntur.
ſcala ¶ Scala a quibuſdam in ſingulari uſurpatur. Saluſt. cũ aliis quibuſdã oſtendit plu-
ralem

ralem tm̄ habere:cum dixit in Iug. Deinde ubi unę atq; alterę ſcalę comminutę
ſunt:qui ſuperſtiterāt afflicti ſunt. Non dixit una atq; altera.

¶ Scaturio magis pro ſuo primitiuo ſcater ponitur:quod eſt nō ſolum aquarum ſcaturio
ſed herbarum:cæterorumq; ſua ſponte ubertim naſcentium.

¶ Sciens feci & prudens feci. Item inſciens imprudens atq; ignorās feci:hoc eſt ſciens
quod cum facerem aliquid ſciui me facere. Illud autem ignoraui. At ſcienter feci Inſciēs
idem eſt quod cum ſcientia ac doctrina feci. &cæ.

¶ Sed & uidelicet uident̄ ſignificare id qd̄ certe:ſed uſum ſuum hn̄t & p̄cipuū p ſcilicet
amaritudinē q̄dā cū deriſu permixtā.ut apud Virgil. Scilicet is ſuperis labor eſt: uideli
& apud Tere. Id populus curat.ſ.& apud Quin. Hoc uicȝ expectaſti &c. Non/ cet
nunq̄ ſine hac acerbitate & iterrogatione.idē alibi. Sed eſt uicȝ ultima q̄dam ca/
lamitatū rabies &c. Nōnunq̄ poſt relatiuū ſic ſolet poni quidē. Nonnunq̄ & ante
uel ſine relatiuo. hæc & plura Lauren. Tu uero latius in lima uideto.

¶ Scitus qui ſciens eſt & argutus. unū ſcite platonis interrogationes dicunt̄ aſtutę ſcitus
ac uafrę:& magna cum arte compoſitę. At apud Teren. quoq; ſcitum hominem
hic prorſus ex ſtultis inſanos facit. niſi uolumus accipere paſſiue:ut apud eundē.
ſcitus puer natus:e pamphilo eſt quaſi ſcite & docte natus.

¶ Scuptile ſimulachrum quod ſculptum eſt. ſcuptile

¶ Scurra. uide paraſitus. ſcurra

¶ Spectaculum. uide pompa. ſpecta/

¶ Spectat. uide ad me ſpectat. culum

¶ Spero pro credo uſitatum eſt. ſpectat

¶ Spero tibi eſſe bonus amicus. Credo fuiſſe tibi fidelis proprie dicit̄:per actm̄ ſpero
uero nō:niſi alterꝝ actm̄ addas:q antecedat infinitiuū. Nā hic ſequit̄ hoc modo ſpero ti/
Spero me tibi eſſe bonū amicū. Credo me tibi fuiſſe fidelē. Quędā uerba noia/ bi eſſe
tiuo iūgi recuſant immo pleraq;. Nā ut recte dico. Incipe mihi eſſe familiaris. Et bonus
noli eſſe illi itimus. Ita inuſitate dicam. Pręcipe illi eſſe mihi familiaris. Ne libeat &cæ.
tibi eſſe intimus. Hoc tm̄ genus legendi nōnunq̄ reperimus:ut apud Luca. lib. x.
Tutumq; putauit iam bonus eſſe ſocer. Alius dixiſſet. Iam ſocerꝝ eſſe bonū. Et
apud Oui. de ponto. Ecquis in extremo poſitus iacet orbe tuorꝝ. Ne tm̄ excepto:
qui p̄cor eſſe tuus. Dicere potuiſſet:ſed non tam uenuſte. quē p̄cor eſſe tuū. Te/
ren. in andria. Quæ ſeſe ihoneſtæ optauit parare hic diuitias:potius q̄ in patria
pauper uiuere. hæc & plura Lauren. Tu uero aliter in lima cernes.

¶ Sponte. uide ultro.

¶ Stare eſt non ire:in his dumtaxat q̄ eunt ſine pedibus:aut q̄ erecta nō ſunt. ut ſponte
nauis ſtat:flumen ſtat:currus ſtat:ſol ſtat. unū ſolſticiū & iuſticium quia ius ſtat fo/ ſtare
rūq; eſt clauſum. Anguis etiam & piſcis & lacertus & auis in aere ſtant. Quædā
ediuerſo q̄ recta ſunt:dicunt̄ ſtare:q̄ diu non cadūt. ſed hæc fere ſunt inanimata:
ut arbor ſtat:ſimulacrum ſtat. domus ſtat:colūna ſtat. Quædā uero dicunt̄ ſtare
ſi nec eant & erecta ſint:ut homo equus uolucris ſtat:nanq; homo cum ſedet:&
equus qū recumbit:& auis cum cubat non ſtant:nec tamen eunt.

¶ Stator. uide ſiſto.

¶ Stella & ſidus differūt:ſi macrobio credimus:ita ſcribētī. Nūc uideamus q̄ ſint ſtator
duo hæc noia quoꝝ pariter meminit:quum dicit. Quæ ſidera & ſtellas uocatis. ſtella
Neq;.n.res una gemina appellatione mōſtrat̄:ut enſis gladius. ſed ſunt ſtellæ q
dē ſingulares:& erraticę quiq; & cæteræ q̄ nō admixtę aliis ſole feruntur, ſidera ſidus

uero q̄ in aliqđ ſignū ſtellaꝝ pluriū cōpoſitꝫ formant:ut aries:taurus:andromeda:pſeus uel corona:& q̄cūq; uariaꝝ gn̄a formaꝝ in cœlū recepta credunt. Sed apud græcos aſter & aſtrum diuerſa ſignificant. Eſt aſter ſtella una. aſtrū ſignū ſtellis coactū qđ nos ſidus uocamus. Hæc differentia Macrobii pace nuſq̄ reperitur:ut apud eundē. Ci. de uniuerſitate. Itaq; neſciūt hos ſideꝝ errores:& itēꝝ. Toto igit̄ orbe cōſtituto ſideribus parē numeꝝ diſtribuit animoꝝ:ſingulos adiunxit ad ſingula. Quod nō ſenſiſſet Ci. ut Macrobius uult:documēto eſt ꝙ nō ꝑpoſuit ſtellas. debet. n. ſpecies generi:pars toti ꝑponi:ut dicā de prudētia & uirtute eius. Dicā de facie helenæ eiuſq; pulchritudine:non aūt econuerſo:fateor tamen nūq̄ ſtellam dici arietē:tauꝝ:andromedam:perſeum:ſed ſidus.

Aſter
Aſtrū

ſtipendiarius, ſtolid⁹, ſtultus, ſtuprū, ſtrages, ſtramētitius, ſtrepit⁹, ſtridor, ſtructilis, ſtrues

Stipēdiarius q̄ ſoluēdo ſtipēdo obnoxius ē. ut Tributarius q̄ ſoluēdo tributo.
Stolidus. uide fatuus.
Stultus. uide fatuus.
Stuprum. uide adulterium.
Strages. uide aceruus.
Stramentitius ex materia ſtraminis.
Strepitus. uide fremitus.
Stridor. uide fremitus.
Structilis baſis:ſtructiles columnæ:q̄ nō ſunt ex uno lapide:ſed ex multis.
Strues. uide aceruus.

De littera. T.

Taberna, tabularium, tacitus, tam, tametſi, tamen

TAberna. uide officina.
Tabularium locus ubi tabulæ. i. inſtrumēta & litteræ reponuntur.
Tacitus homo taciturnus. Virg. tamen poſuit paſſiuꝫ. Quis te magne cato tacitum aut te coſſe relinquat.
Tametſi. uide etſi.
Tā te fortior ſum q̄ nobilior. Et tā oīum fortiſſimus q̄ nobiliſſimus dr̄ recte.
Tn̄ hoc loco nō omittamus ubi eſt:q̄uis licet:etſi:q̄q̄ ſimiliaq;:& tn̄. Vn̄ incipienda ſit cōſtitui oro: utrinq; phiberis. Sed nimiꝝ a uerbo cui adherebat tn̄:ipſo tn̄ excuſſo:qđ iccirco in ligatura & quaſi iūctura orōnis inſertū eſt:quia oratio uñ non debuerat inceperat. Vt & ſi uereor iudices &c. Qđ ſi principali uerbo cepiſſet ſuperuacuū fuiſſet inſerere tn̄. Tunc igitur cū recte inchoatur. illam dictionem ut ſuperuacuam quaſi functam officio ſuo debemus abiicere.

tandē

Tādem ſeruius ait poni nō neceſſitatis:ſed ornatus cauſa:ut in illo Virg. Sed uos qui tandē. quibus aut ueniſtis ab oris. idē ſentit Priſ. dicens Tandem nō ſolum ꝑ aduerbio tpali:ſed ēt ꝑ cōiunctione expletiua inuenit̄. ut Ci. inuectiuaꝝ li. i. Quouſq; tandē abutere Catilina patiētia nr̄a? Mihi quidē nullū ornamētū uidet̄ eſſe in ſupuacuis:& nihil agētibus uerbis. Sed habet tādē potius urgēs qđdā & accelerās:eoq; fere ꝑ interrogationē: q̄ exēpla uulgo ſunt ꝑlima ut illud ipſum. Cice. Quouſq; tādē &c. Sine interrogatione qđ ſignificet:nemo ignorat:ut Virg. Iā tandē italiæ fugiētis prēdimus oras. Eiuſdē ſignificationis ſunt Demū & deniq;:ut idē Virg. Tūc demū optata geminaq; ſub arbore ſidūt. Ci. Quū ex ceſſiſſet e uita:tū deniq; uiueret. Sed plerūq; quū ſunt multa enūerata. tū ſubiungimus deniq; ſignificātes hoc ultimū eſſe oīum. Vir. O crudelis alexi nihil mea carmina curas. Nil nr̄i miſerere:mori me deniq; cogis. Cice. Quū ſibi nō multitudinē militū:nō idoneos iperatores:pecuniā ſibi ꝑſto eſſe uiderēt:nō deniq; ullā

Demū
deniq;

rē q̄ p'ineat ad bellū adminiſtrādū. Demū ſolet accipi p ſolū: ſiue oīno: ꝑcipueq̄ cū is: & cū ita iunctū. Ci. in Saluſtiū. Ea demū magna uoluptas eſt criſpe ſaluſti equalē ac parē uerbis uitā agere. Quin. Ita demū mihi ſatiſfacies ſi apud patrē fuiſti. Ideo aūt dixit ſolū ſiue omnino: ꝙ Plinius uidet̃ accipere pro omnino de hyrundine dicens. Ea demum ſola auium nō niſi uolatu depaſcitur. Ouidius ꝓ demū poſuit deniq̄ li. iii. ſine titulo. Si q̄ metu' dēpto caſta eſt: ea deniq̄ caſta ē. Tantū

Tantum & tanto cum gradibus. uide multum. tanto

Tantiſper. uide donec. tantiſp

Tāti & quanti cōpoſitaq̄ ab eis Tātidem: quātilibet: & quāticunq̄: totidēq̄ cōparatiua pluris & minoris. Praeterea nulla alia nec comparatiua: nec noīa: nec dictiones q̄unt in gtō caſuadiūgi his uerbis. Emo uenūdo ueneo mereor cōparo eſtimo taxo liceor addico diſtraho metior ꝓ eſtimo conſtat cōduco loco feneror paciſcor pāgo pepigi condēno poſtulo & ſiqua ſunt alia ſilis hoꝝ ſignationis. Neq̄. n. audiuimus dici unq̄ uēdidit hic patriā auri: ſed p abltm̄ auro, Virg. Vēdidit hic auro patriā. Vale. Maxi. li. y. Magno ubiq̄ ꝑcio uirtus eſtimat̃. Plau. in epidico. Quāti eā emit? uili. Horatius. Quāti emptę? puo. Nec dicimus emi equū uilioris carioriſue q̄ tu: aut Cariori uilioriq̄ue q̄ tu. Sed uilius q̄ tu aut carius. Neq̄ uēdidi melioris edes peioriſue q̄ tu: ſed melius peiuſue. Dicēdū erit ꝑterea. Quanta pecunia equū emiſti? ſic quot minus. Iuue. Quāto metiris ꝑcio ꝙ ni tibi deditus eſſem. Deuotuſq̄ cliēs uxor tibi uirgo maneret. Liuius. Hic miles magis placuit cū ꝑcio minore redimendi captiuos copia fieret. Itaq̄ genitiuos illos tāti emi equum quanti potui: ſic exponere non poſſumus: tanti precii & quāti precii. Sed ſic tāto precio quanto potui. Et per comparatiuum: ut illud Ciceronis. Non pluris uendo q̄ alii: fortaſſe etiam minoris. Quum aliquem doces non ita exponas: pluris: ideſt precii & minoris. i. precii. Sed ſic pluris: ideſt pluri precio. Minoris ideſt minori ſumma. tāti q̄ti & compoſita

Tectorium illinimentū eſt: & quaſi paulmentum parietis atq̄ incruſtatio. Tectorium

Tenebrę. uide luce. tenebrę

Tenet̃. Si quis furet̃ rem ſacram de ꝓphano: tenetur ne ſacrilegii: an furti: an utroq̄: nō autem utriuſq̄. Qui ſuſtulerit rem ſuam de ſacro: furti ne tenetur: an ſacrilegii: an neutro? non autem neutrius. Accuſare hūc potes: uel furti: uel ſacrilegii: uel de utroq̄: uel de ambobus: non autem utriuſq̄ uel amboꝝ. Condemnare non licet de utroq̄ ſed de altero: uel furti uel ſacrilegii: non aūt ſed alterius: uel furti uel ſacrilegii. tenetur furti & cę te. tētoriū tenus

Tentorium ubi tendimus uela: aut ſiquid inſtar uelorum habet: uel ipſa potius uela: ſiue uelamenta contra iniuriam cœli.

Ten' ſemꝑ poſtponit̃ atq̄ in ſingulari utiq̄ cū abltō: ut hactenus quatenus. uerbotenus. capulotenus. In plurali uero cū gtō etiam nō ſolum cū abltō. Virgili. Cruruntenus a mento palearia pendent. Curtius. Pauci hoſtiuntenus exacti penetrauere ad portum. Eſt autem ſignificatio uſq̄ ad. Vmbilicotenus uſq̄ ad umbilicū. Aliquādo etiā pro nō ultra: ut geſſit cōſulatū titulotenus. i. nō ultra q̄ titulo. Terebra terebellum

Terebra gignit diminutiuum terebellum non terebellam. tergiuerſari

Tergiuerſari. i. uide pręuaricatores.

Terrenus mons potius q̄ terreus ac terraceus dicimus. terren'

Teſtaceus ex materia teſte. teſtace'

Textilis ueſtis ꝙ detexta eſt. textilis

Timeo

¶ Timeo te tanq̃ inimicum: timeo tibi tanq̃ amico. Illic tanq̃ offenſurus ſis: hic tāquam defendendus.

tintile

¶ Tintile uirus q tinctum eſt: aut intinctum eſt ſpiculo ſagittę. Virgilius. Et tintile uirus.

titubarē

¶ Titubare. uide Nutare.

toface?

¶ Tofaceus ex materia tofi.

tollo

¶ Tollo capio uel educo: ut ſuſtuli filiū ex uxore. i. habui filiū. Itē ſuſtuli filium: ideſt educaui. Sue. in domitiani uita. Deide uxorē domitiani ex q̃ in ſecūdo cōſulatu ſuo filiū tulerat repudiauit. Eodē enī mō dicimus tulit filiū ut ſuſtulit. Praeterea ut ſemina quū mater fit dr̄ peperit filiū. Ita uir quū fit pr̄ dr̄ ſuſtulit filium.

Tollo p ſummoueo

¶ Tollo ſummoueo. Virg. Iubet & ſublata reponit pocula.

tollo in altum fero.

¶ Tollo in altū fero. Idē & ſublatū ſurgit in enſem. Quae duo declarant & iſſo in Neronē epigrāmatę. Quis neget aeneae magni de ſtirpe Neronē. Suſtulit hic matrē: ſuſtulit ille patrē. Hic ſuſtulit matrē: qa occidit & de medio abſtulit. Ille ſuſtulit patrē ſup humeros: qa ſup humeros ſumpſit & ab incēdio eripuit.

tonatio

¶ Tonatio & non tonitio dicitur. & ſi tonitum dicimus.

tornatile

¶ Tornatile poculum: quod tornatum eſt: & torno factum.

tortilis

¶ Tortilis anſa: q retorta & replicata eſt.

tua

¶ Tua. uide mea.

tui

¶ Tui. uide mei.

tum

¶ Tum. uide cum.

turba

¶ Turba. uide rixam.

turmatī

¶ Turmatim: per diuerſas turmas.

tutus

¶ Tutus portus: tuta urbs: quae tutat̄ alios: nō q ab aliis defendat̄. Tamen ſaepe paſſiue in hoibus: ut tutus ſum ab hoſtibus q munitus & ſine piculo ſim.

tractio

¶ Traiicio exercitū. i. trāſporto exercitū trās mare: aut trās flumē. Traiicio mare uel flumen: ideſt tranſeo. Aliquando utrūq; cōiunctim. ut Liuius. Traiecit copias iberum. Et plancus. Traieci exercitum iſaram.

tractim

¶ Tractim trahendo: non interrumpendo: ſeriem ſequendo.

trāſmigrare.

¶ Tranſmigrare. uide commigrare.

trapezita

¶ Trapezita. uide argentarius.

tributarius

¶ Tributarius qui ſoluendo tributo obnoxius eſt.

trimus

¶ Trimus. uide anniculus.

triſtior & cō parati uop poſitiuo

¶ Triſtior & lachrymis oculos ſuffuſa nitētes. triſtior hic p ex pte triſtis accipit̄ inqt priſcianus: qa cōparatiuū p minori ui accipit̄ q̃ ipm poſitiuum habeat. Saepe aūt per ſe poſitum p ipſo poſitiuo: ut comites ſenioris accipe p ſenis. In quorum utroq; eſt cā cur aliqd nos addamus. Nā illud triſtior plane pro triſtis nō pro ex parte triſtis accipit̄. ut ait Quintilianus. Vtimur uulgo cōparatiuis pro abſolutis: ut ſi qs ſe infirmiorem appellās. Nō dicit pro minus q̃ ifirmus. Et hoc Senior potius pro ualde ſenex q̃ tm ſenex. De quo latius uide in littera. S.

Triticeus

¶ Triticeus: ex materia tritici: ut panis triticeus.

¶ De littera. V.

Vacillare

VAcillare. uide nutare.

Valere

¶ Valeant q inter nos diſſidiū uolūt. Donatus: ſeruius & quidam alii ſic exponunt: pereant q hoc nobis uolūt: quae uox & oratio aliena fuerat ab ingenio pamphili pio & probo. Cic. Si deus talis eſt, ut nulla gratia nulla

hominum

hominum charitate teneatur.Nunqd eo irreligionis atq; eo impudentię. Cicero uenerat ut deo exitium p̃caret:abſit. Lactantiu quoq; teſtimonio:qui de his ipſis Ciceronis uerbis ait.Quid enim cõtemptius potuit dici in deũ: ualeat inquit.i. abeat ac recedat:quãdo prodeſſe nulli poteſt. Valitudo pro languore frequẽtiſſi me accipit.unde ualitudinarii nõiantur. Cice.ad Terentiã:& ad tironẽ. Valitu dinem tuam cura diligenter.hoc eſt languorem & infirmitatem. Alibi pro ſanita te. Si nunc ualitudini tribuamus aliquid. Frequenter tamen apponimus adiecti uum ut infirma aduerſa mala ualitudine:uel contra bona incolumi optima uali tudine.Idem in ualeo:ut bene ualeo. Male ualeo &c.

Valitudo
ualitudinari⁹

¶ Vale ſalutatio eſt recedẽtis:ut ſalue & aue uenientis. Eſt autẽ ſalutare & adue nientis & abeuntis. Virg.lib.ix. Hanc ego nunc ignaram huius quodcũq; pericli eſt. Inq; ſalutatam linquo. Ideoq; nonnunq̃ reperimus ſalue etiã in diſceſſu:hoc eſt in calce epiſtolarũ. Cicero ad Tironẽ. Vale mi tiro. uale & ſalue. Et iterũ. Etiã atq; etiã noſter tiro uale. Medico Curio iiſioni deſcripſi diligẽtiſſime ſalue uale. Virg.lib.xi. Salue æternũ mihi maxime palla:æternũq; uale. Præterea neq; eſt apud latinos aliud uerbũ:quo adeunti nos reſpondeamus q̃ ſalue. Cicero ad at ticum idicatiuo huius uerbi uſus eſt dicẽs. Et ſaluebis a meo Curione.

Vale
Salue
Aue

¶ Valitudo. uide ualeant.

¶ Valde poſitiui & uerbi eſt:ut ualde paup:ualde diues:ualde laudat:ualde ui tupat. Nec auſim dicere lõge diues:lõge laudat:nec ualde ditior:ualde ditiſſim⁹

Valitudo
ualde

¶ Vas inqt Varro appellatus eſt q pro altero uadimoniũ promittebat. Conſue tudo erat quum reus parũ eſſet idoneus inceptis rebus:ut pro ſe alterũ daret. ui deť Varro ſignificare eum uadẽ eſſe:quem fideiuſſorẽ uocamus: & uadimoniũ fideiuſſionem:uerũ ego non auſim reprehendere Varronẽ ſed tñ affirmare me non legiſſe dũtaxat uadẽ eum eſſe q uadimoniũ pro altero dat: ſi uadimonium ſignificat fideiuſſionẽ. Sed eũ q ſpõſor eſt alterius in capitis p̃iculo:ſiue idem ſup plicii ſubiturus:ſiue pecuniã ſoluturus:ut apud Quin.in declamatione quæ iſcri biť. Amici uades. Et apud Ci.li.v.tuſc.de pytagoreis amicis:quorũ alteri diem mortis quũ tyrãnus dixiſſet alter pro amico ad uiſendã matrem ituro uas factus eſt:qđ Feſtus quoq; ſentit dicens:uas ſponſorem ſignificat in re capitali.

Vas

¶ Vadimonium eſt ſponſo ad certum diem ſiſtendi ſe in iudicio.i.cõparãdi per ſe uel per aduocatos:ut in oratione. Cicero.pro Quintio datur intelligi ubi lon ga eſt altercatio de uadimoniis. Altera parte dicente fuiſſe ſibi uadimonia deſer ta:altera uero nequaquã a ſe illa fuiſſe facta. Et Quint.de legato frumentario q ad præſtitum diem uenerat inquit. Niſi tamen ad uadimonium legate ueniſſes: non multorum dierum commeatum habeamus.

Vadimoniũ

¶ Ve interiectio datiuo ſeruit. Martialis. Carpere cauſidicus fertur mea carmi na:qui ſit Neſcio:ſi ſciero:ue tibi cauſidice.

Ve

¶ Vectatio. uide ueni in opinionem.

Vectatio

¶ Vectigal nõ ſolũ ex publico uerũetiã ex p̃uato capiť. Ci.in pa. Ex meo tenui uectigal capio ego duceta, & iterũ. Nõ itelligunt homines quãtum uectigal parſi monia eſt. Ex omni tamen prædio uectigal eſt. Fenus uero ex ſolo ipſo. Nam di citur naturalis fructus terræ fenus. Poſtea autem ad uſuram tranſlatum: quaſi pecunia per ſe fructum producat:ſicut terra.

Vectigal
Fenus

¶ Vector. uide ueni in opinionem.

Vector

¶ Venale ſignificat rem uẽditioni expoſitam:ut hæc domus eſt uenalis.i.p̃ſcri

Venale

pta uel expoſita uēditioni. Et hoc de curione ſignificat Lucanus quū dicit. Venalis curio ligua. i. ꝓciū nō ueritatē honeſtatē q̧ ſequēs ex ſuæ liguæ facūdia. Vēdibile aūt ſignificat rē q̄ facile pōt uēdi: uenitq̧ a uēdo. Venale uero a ueneo. Vēdibi-

Vēdibile — le dixit Ci. ꝑ gratū: ꝙ alios hoīum ſollicitet ritu reꝝ: q̄ ad ſe alliciūt emptorē. Ait aūt in Bruto. Hoꝝ ætati ꝓpe cōiūctus. L. Celius nō tā uēdibilis orator: q̄ ut neſcires qd ei deeſſet. Et alibi. Nā ut ſint illa uēdibiliora: hæc uberiora certe ſunt.

¶ Veni ad me: uenito ad me: uenias ad me: uenies ad me. Scribe ad me: ſcribito

ueni ue nito ue nias ad me & c. Venies — ſcribas: ſcribes: indifferenter pene his quattuor utimur.

ueni in opionē — ¶ Veni in opionem actiuæ recipiť: ꝙ talem opionem habeo: aliqñ paſſiuę: quū opinio ſignificat famā. Opinio inq̄ quæ de me habeť ab aliis: nō quā ego habeo de aliquo. Sicut exiſtimatio eſt opio atq̧ ſnia quum accipiť actiuę: ut exiſtimatio mea. i. ita exiſtimo. Aliqñ paſſiuę: ut hō magnę exiſtimationis. i. famæ & nois: ꝙ eum magni hoīes exiſtimant: ita homo magnę opinionis.

Venio ī ſuſpitionē obliuionē & cæ. Offēſio uectatio uector — ¶ Venio in ſuſpitionē ſemp paſſiuæ. i. in ſuſpitionē tui nō tuā. Veni in obliuionē ſemp etiā paſſiuę: hoc eſt ꝙ cæteri de me obliti ſunt nō ꝙ ipſe de aliis. Siť uenio in uituperationē. Offenſio etiā ꝓprie paſſiuę accipiť. Ideoq̧ Ci. nō Clodii offenſiones dicit: ſed offenſas: ſua uero offenſiones: & alibi. In corpore ęgro odioſa eſt ois offenſio. i. moleſta ois paſſio. ¶ Vectatio uero huic ſimile eſt. Nā uector qđ deberet ſignificare id qđ uehit: ut nauis equus uehiculū: ſignificat potius id qđ uehitur: q eſt homo. Quin. Sic in nauē filii mei male ꝑmutatus uector imponore. Nō tñ uectorē accipias pro nauta. Hic eſt ꝙ inuenimus nōnunq̄ dictū nautas & uectores. Sūt enim uectores q ꝓcio in aliena naui uehunť. Nōnunq̄ pro eo q uehit. Sene. in hippolyto. Pro ſua uector timidus rapina. Nā cætera fere q̄ a ſupinis ueniūt: tā actiuę q̄ paſſiuæ accipi ſolēt: ut Accuſatio Marcii Tullii actiuę. Accuſatio uerris paſſiuę. Donatio mariti actiuæ. Donatio uero bonoꝝ paſſiuę.

Venia — ¶ Venia. uide indulgentiam.

uenio lectu — ¶ Venio lectu. uide miſerabilis uiſu.

uēdico — ¶ Vēdico idē eſt qđ ut ſic dicā approprio: ac meū eſſe dico. Et fere hoc uerbum poſtulat dtm: & hoc frequētiſſime ex ꝓnoībus ꝓmitiuis: ut ego hūc agrū uendico mihi. Tu uēdicas tibi. frater uēdicat ſibi. Vīdico ulciſcor. uñ uidicta quotiēs iniuriā ɔtumeliāue illatā punio. Interdū uidico idē qđ ab iniuria ɔtumeliaue ſiue iactura faciēda defendo. Cic. p. M. Marcello. Nobiliſſimāq̧ familiā iā ad paucos redactā pene ab īteritu uindicaſti. Idē de ſenectute. Et eſt ſenectus natura loq̄tior: ne ab oibus eā uitiis uideat uidicare. Vitiis. i. uituperationibus: quēadmodū criminibus pro criminationibus. Dicimus uidicare in libertatē: aut in ſeruitutem q̄ſi aſſerere in libertatem aut in ſeruitutē. Non ut qdam uolunt uendicare.

Ventitare — ¶ Ventitare eſt frequēter uenire. aduētare uero ꝓximū iam eſſe ueniēdo.

Aduentať uerbū debet ſeq ultimū ſuppoſitum — ¶ Verbū debet ſeq ultimū ſuppoſitū in perſona. genere. & numero. ut ego illum de ſuo regno: ille me de noſtra rep. percōtatus eſt. Duo ſuppoſita ſunt ego & ille quoꝝ utriq̧ uerbū accōmodať. ſed ſequēti palam añcedēti ꝑ ſubintellectionē: ut ſic. Ego illū de ſuo regno pcōtatus ſum. Ille me de nr̄a rep. pcōtatus eſt. Cōuerte ordinē pſonaꝝ ſimul pſonā uerbi mutaueris ſic. Ille me de nr̄a rep. Ego illum de ſuo regno pcōtatus ſum. Muta ergo genus ſic. Ego illū de ſuo regno. Illa me de noſtra rep. pcōtata eſt. Muta numeros ſic. Ego illos illaſue de ſuo regno. Illi illęue de nr̄a rep. pcōtati percōtatęue ſunt. Et itē ecōtrario. In hāc tñ formulā non cadit: quotiēs per cōparationē aut ſimilitudinem loqmur. quale eſt, Melius ego

illuc q̄ uos feciſſem: non aūt q̄ uos feciſſetis. Hoc ille ita prudenter: ut ego feciſſem non aūt ut ego feciſſem. hic enim ſubintelligitur ſic. hoc ille ſic prudenter: ut ego feci & ipſe feciſſet. Melius ego quidem illud q̄ uos feciſtis feciſſem. Verbum enī principale debet efferri: ſubintelligi autem quod non eſt principale.

Verba q̄nq̄ deſūt in orōne

¶ Verba deſunt nōnunq̄ in oratione: ſed non ſine gratia: ut Horatius. Quo mihi fortunā: ſi non permittitur uti. i. ad qd uultis eſſe mihi bona fortunæ. Hic modus incipit per quo. Alius incipit per unde: ut idē. Vn̄ mihi lapidem quorſum eſt opus? Vn̄ ſagitta ſupple putas. uel dicas mihi eſſe? iuue. Vnde tibi frōtem libertateq̄ parētis. Cum facias peiora ſenex. Ci. ad Fabium. Martis uero ſignū: quo mihi pacis auctori. Quin. Quo per fidē diuitia cæco. & alibi. Quo nūc tantū frumēti: quo claſſem cō meatu grauē. Idem. Vn̄ hunc illi aium. Et alibi. Vnde miſere tibi unde ſomnus ſupple erat uel eſt. Eſt tertius modus, ut apud Ciceronem. Habendas eſſe q̄ laxiſſimas amicitiæ habenas. caput enim eſſe ad bene uiuēdū: ſecuritatē ſupple dicūt enim caput. Sunt alii modi: ut apud Plinium iuniorē. Studes: an piſcaris: an uenaris: an ſimul omnia ſupple facis. Quintilianus. Nil aliud q̄ renueret: ideſt nil aliud faciet q̄ renuet. Et iterum. Et acceptis litteris meis iuuenis filius mihi aliud q̄ cum matre fleuiſſet. i. nihil aliud feciſſet q̄ cum matre fleuiſſet. Mart. Nil aliud bulbis: q̄ fatur eſſe potes: ideſt nil aliud facere. Cui conſine eſt illud: ubi probato aliquo aduerbio qualitatis ſubauditur pro cōditione materiæ aut dixi: aut feci. Bene Ennius: præclare Anaxagoras. Fortiter Scipio: prudenter Fabius ſup. dixit aut fecit. Et pro cōparatiuo. Dii melius ſup. fecerūt. aut faciant: aut certe uelint. Quint. Tu melius uxor: quæ facturum retinebas ſup. feciſti. Luca. ipſe uerbum appoſuit. Dii meliora uelint.

Verborū tpa p tpib° ponunt

¶ Verboꝝ tēpora p tpibus ſæpe ponunt. Hānibal apud Liuiū alloquēs milites inqt. Si tales aios in p̄lio habebitis: q̄les hic oñditis uicimus. Cur de futuro nō p uerbū futuri tpis locutus eſt? Nēpe ad aſſeuerādam rē: ut nō futurā: ſed iā eſſe uideat. Multoq̄ plus pōderis hēt: ut dicamus uidmus q̄ uicemus. Quin. Dimitte tm̄ & euocaſtis. i. euacatis. Ci. Vnū oñde in tabulis aut tuis aut p̄ris tui emptū & uidiſti: p uiceris. Idē p ſex. Roſcio. Reſtitiſſes repugnaſſes mortē pugna oppetiſſes: p eo qđ eſt reſiſtere: pugnare: mortē pugna oppetere debuiſſes. Teren. in an. Prædiceres p eo qđ eſt p̄dicere debebas. Et alibi. Fortaſſe aliquanto inïquior erat pp̄ter eius libidinē: pateref pro pati debebat. Ci. li. iii. offi. Male etiā Curio cum cām tranſpadanoꝝ equam eſſe dicebat ſemper addebat uincat utilitas: potius diceret nō eſſe equā: quia non eſt utilis reip. i. dicere debebat.

Vernaculus

¶ Vernaculus uernacula uernaculū quod eſt domi noſtræ uel in noſtra patria natum. ut lingua uernacula. quod uulgo dicunt linguā materna: dictū a uerna qđ eſt ſeruus domi noſtræ natus ex noſtra ancilla.

Vero Autem

¶ Vero & aūt idē ſignificāt: & eodē in loco poni poſſunt: antecedēte utiq̄ aliqua dictione: nunq̄ enim ab iis ſnia incipit. Collocant aūt frequenter: ut nuſq̄ referantur ſed tm̄ diſtinguant ſentētiam a ſnia. Vt mea ipſius uerba declarant ubi ſum uſus modo aūt: ſed neq̄ uero dicimus: neq̄ aūt non dicimus. Quint. Neq̄ uero me lacedæmonii. Dicimus item. Tum propter hoc: tum uero p. opter illud: nō tm̄ tum aūt propter hoc: tū aūt pp̄ter illud. Cōtra nec dicimus: nō uero non autē: ut ſum tibi amicus: non autem aſſentator. Muta illud aduerbium: & habebit locum uero: ſic ſum tibi amicus: aſſentator uero non: uel aſſentator autē non. Incipimus præterea maiora q̄dam capita p uero potius q̄ p aūt, Virg. Iunonē cū uenere ſic

loqui incipiẽtem facit. Egregiam uero laudem & ſpolia ampla refertis. Tuq; pu
erq; tuus. Et ad ſulpitium ſcribens Cicero: ita epiſtolã incipit. Ego uero ſerui uel
lem: ut ais in meo dolore affuiſſes. Cæteq; non ita dicas. Age aũt. ſane aũt. Iam
age aũt aũt. Enim aũt. At aũt. Vt age uero. Sane uero. Enimuero. Iã uero. At uero. Hęc
& cæ. & plura. Lau. Tu uero in lima leges. Non uero & iam autem.
Age uero ¶ Verſatilis ſcena uidet̃ ſignare φ uerſat̃ huc & illuc non φ uerſata eſt. Et axis
uerſatilis: & gladius angeli uerſatilis φ uerſat̃. quidã aiunt uerſilis ſcena & ducti
Verſatilis lis. Verſilis quidẽ φ cũ tota machinis qbuſdã cõuertebat̃: aliã picturę faciẽ oñde
ret. Ductilis uero quũ tactis tabulis hac atq; illac ſpẽs picturę nudabat̃ interior.
Verſicolor ¶ Verſicoloria apud iuriſconſultos uocant q̃ natiuũ colorẽ mutauerũt: ut ueſtes ſi
albæ ſint: aut nigræ: ſubnigręue: quales ex lana non tincta ſolent eſſe colorię no
minant̃: ſi in colorem aliũ tinctæ ſint uerſicoloriæ. Cęterum uix in hunc ſenſum
reperimus. Nam Cicero colum columbi pauoniſq;: & eius caudam uerſicolorem
uocat. Et nõ nulli aquam maris: uel φ uerſat & mutat colorem ſubide: uel potius
φ ſit diſcolor: ut apud Plinium lib. xy. Ingens poſtea turba prunorum uerſicolo
rum nigra: candida: hordeacea appellata: a comitatu frugis eius eodem colore.
Et lib. xxy. de uerſicoloribus uiperarum maculis. Per quod apparet collum co
lumbæ pauoniſq; & caudam aquamq;: non ideo uerſicolorẽ dici: φ uerſet colo
rem: ſed φ diuerſum habeat. Apud Titũ uero Liuium eſt ſecundo punico bello
interdictum fuiſſe matronis: ne uerſicoloribus ueſtirentur. quod qualiter accipi
endum ſit Valerius mar. li. ix. ſignificat dicens. Quam fœminę tollere cupiebat:
quia iis nec ueſte uarii coloris uti: nec auri plus ſemiuncia habere: nec iuncto ue
hiculo proprius urbe mille paſſus niſi ſacrificii gratia uehi permittebatur.
Verſus ¶ Verſus contra naturam præpõnis ſemper poſtponitur: ut italiam uerſus. Me
garam uerſus. Atq; neſcio quo modo non reperio hanc inter præpoſitiones nu
meratam: an quia poſtponitur & nõ præponit̃. Ne Tenus quidem præponi ſo
let: & tamen eſt præpoſitio. An quia præpoſitionis uice non fungitur quotiens
alia adeſt ꝑpoſitio: ut ab occidentẽ uerſus: quo quidem modo aduerbium eſt.
Veſcor ¶ Veſcor. uide in lima noſtra.
Vſas ¶ Veſtras. uide Cuias.
Vete res ¶ Veteres. uide antiqui.
¶ Vetatio non uetitio dicitur: cum tamen uetitum dicatur.
Vetatio ¶ Viam facere. uide iter facere.
Viã fa cere ¶ Vicinia non tam homines: qui eundem incolunt uicum ſignificat: q̃ qui prope
domum tuam habitant. uicinitas autem non homines: ſed propinquitatem pro
Vicinia uicini tas prie quidem uicinorum: abuſiue uero etiam cæterarum rerum: nonnunquam cõ
tinens pro contento: ut laudanda uel potius amanda uicinitas.
¶ Vicus pars urbis. diuiſa eſt enim urbs in uicos: quaſi in membra minora: ſicut
Vicus ſubur banum ſubura: carinæ: exquiliæ: uici romæ: ut opinor erant. Nam regiones circa uiginti
fuerant. Hodieq; tantum tredecim ſeruant nomina. Vici autem: & olim & nunc
ultra mille. Extra urbem uero frequentes uillę ac frequentes domus inſtar uici
urbani uicus uocãtur. Si modo ſuburbanę nõ ſint: tunc nanq; ſuburbia dicunt̃:
plurali quidem numero. Nam ſingulari ſignificatur ꝑdium in ſuburbanis: ut ſub
urbanum meum: & ſuburbana mea ſi plura ſunt: quale eſt in ſimilibus: ut fui in
cumano: in tuſculano. i. in fundo meo cumano: & ꝑdio meo tuſculano. Eramus
in formiano tuo, Pompeiano Varronis. i. in uilla tua: & uarronis.

¶ Vicilſim non memor ſum uſquam eſſe apud Cice. ac Quint. & fere maximos Vicilli
quouſq; auctores: niſi ꝑ ſecūdo loco: ſiue diuerſo: uel econtrario. Virg. tñ ſemel:
neq; id apte uidet̃ uſus pro inuicē: & mutuo. Quid poſſit uterq; uiciſſim experia
mur: qđ imitatus eſt Sue. & alii pl'es. Ci. ſemp qđ ego qdē ſciā ſic id acciperet ab
alio: uiciſſim redderet. & iteꝝ. Sed ego admiratione quadā uirtutis eius: ille uicil
ſim opinione fortaſſe nōnulla: quam de moribus meis habeat me deflexit. Victita
¶ Victitare ſignificat nō frequēter uiuere: ſed ueſci: & q̃ſi uictu uti: ſiue tali gene re
re uictus frequentiſſime: & fere ſemper uti: ut ſarmate uictitant lacte. Viuere
¶ Victus a uiuēdo uenit. At uiuere ſine ueſtitu cultuq; corporis licet: ut in ęthio
pia: ſine eſu potuq; nō licet: ideoq; ſemp diſtincta hæc duo repimus: & ſemp ad Victu
di alteꝝ de ueſtitu loquor. Quia alteꝝ qđ eſt uictus hoc etiā ſignificatū nō com
plectit̃: alioqn nō diceret̃ uictus & ueſtitus. Significat eni uictus genus uitę: q̃tū
ad mores: ut qbuſcūq; qs uiuat: & a quibus inſtituatur: & quibus moribus. Videor
¶ Videor tibi bene facere: tu uideris mihi bene loq: ſicut nobis uidemur male
facere ita nobis nos uidemini: ille uidetur tibi bene ſcribere: & iſti mihi uidentur
bene arare. Eruditi enim ſic loquuntur. Ruſticanus aūt & agreſtis eſt ſermo ille: Videli
uidet̃ tibi ꝙ bene faciam: uidetur mihi ꝙ bene loquaris &c. cet
¶ Videlicet. uide ſcilicet. Vigiliæ
¶ Vigiliæ. uide excubię. uinacea
¶ Vinacea ſubſtātiuū plurale ꝑ granis uuæ iā preſſę: uinaceus uinacea uinaceū uinace?
adiectiuū: ut uinaceo grano legimus quēdam ſuffocatū pro cino uuæ. a um
¶ Vindico. uide uendico. uidico
¶ Vitabundus. uide errabundus. uitabū
¶ Viuarium ubi continentur uel aut aues uel piſces uel ferę: quæ dumtaxat ad dus
uictum ſpectant. uiuariū
¶ Vocaui te ꝑus: nō idē qđ ꝑor. Illud ſignificat tp̄s: q̃ſi prius q̃ uice uel tūc. Hoc uocaui
uero pſonā. i. ego duoꝝ prior: & hoc qñ duo ad unū referunt̃: ſicut ego & hic te te ꝑus
uocamus: ſed ego prior: hic aūt poſterior. Ita fit quū unus ad duos refert̃: uocaui uel pri
te priorem melius q̃ prius: illū aūt poſteriorem melius q̃ poſterius. Eadem ratio or &c.
eſt ſuperlatiuoꝝ primus & poſtremus. & ſi qua ſunt alia. Vocaui te primus ul' po Vocife
ſtremus: ſi multi ſumus uocaui te primum uel poſtremū: multi eſtis. rari
¶ Vociferari. uide eiulare. uolatilis
¶ Volatilis anima quaſi uolans. Et quidam uolatilia uolucres uocant. uolucris
¶ Volucris. uide auis. uolumi
¶ Volumina. uide liber. na
¶ Vultus. uide facies. uultus
¶ Vmbratilis quaſi umbratus: ut uita umbratilis: & res per inuolucra: & in anita umbra
tem qualis umbra eſt dictę. Vmbratiles appellantur. tilis
¶ Vna. uide ſimul. Vna
¶ Vnuſquiſq; ideo non facile patit̃ ſuperlatiuū: qa illud unus uim quādā ac na unuſqſ
turam ſuperlatiui obtinet: potiuſq̃ dicimus unuſquiſq; bonus q̃ unuſquiſq; opti q;
mus. Hæc Lau. Tu uero in lima leges etiam unuſquiſq; optimus. Vnus
¶ Vnus. uide ſolus. Vſq;
¶ Vſq; adeo. uide adeo. adeo
¶ Vſq; eo. uide adeo. Vſq; eo
¶ Vſq; duo ſignificat: in loco ſimul: & ad locum: ut Terē. in eunuc. Occidi: neq; Vſquā

uirgo eſt uſquã. Cice. in philip. Neq; uero uſquã diſcedebam.
Vſuarius ¶ Vſuarius cuius eſt proprietas uſus. ¶ Vſus. uide frui.
Vſus ¶ Vſurpare eſt uti ſiue uſitare: tum dicto: tum facto. Cice. Quod ſemper uſurpamus in omnibus dictis ac factis minimis ac maximis &c. Idem. Prodare enim
Vſurpare hoc eſt uſurpatum a doctiſſimis: quorum ego auctoritate nõ uterer: ſi mihi apud aliquos agreſtes habenda eſſet oratio.
¶ Vt & ita: duplicatur ſuperlatiuũ: uel altera ex parte nomẽ: ex altera aduerbiũ: uel utrinq; nomen: uel utrinq; aduerbium cum ut & ita. Cic. de oratore. Vt q̃ſq; optime græce ſciret: ita eſſe nequiſſimum. Idem in eodẽ. Vt enim quiſq; optime dicit: ita maxime dicẽdi difficultatẽ: varioſq; euẽtus orationis: expectationemq; hominũ pertimeſcit. Quint. Quod ut longe optimum: ita difficillimum.
Vt pro quippe ¶ Vt pro quippe ſiue utpote accipiť ſequente relatiuo. Quint. Nec ignoro igitur quos trãſeo: nec utiq; dãno: ut qui dixerim eſſe in oĩbus utilitatis aliquid.
Vter ¶ Vt aliquando accipitur quaſi pro ſecundum. Cicero. Erat etiam in primis: ut
Vtiq; temporibus illis græcis doctrinis inſtitutus.
Vtor ¶ Vter. uide quis.
Vtpote ¶ Vtiq; ſane. certe.
certe ¶ Vtor. uide frui. ¶ Vtpote. certe. quippe. Siquidem.
&c. ¶ Finitur Epitomæ. Portuſq; elegantiæ ex Lau. Vallẽ. per Anto. Mancinellũ.

¶ Laurentii Vallẽ. lima quædã per Anto. Mãcinellum Veliternũ: ad Reuerendum ędis geminiane antiſtitẽ diuiq; Marci canonicum: Nicolaum Rubeum Venetorũ decus omniumq; bonarũ artium & uirtutis cultorem.

BEnigni (Sapiẽtiſſime pſul Nicolae Rubee probitate cũctis hoĩbus pſtãs) ingenii eſt: id agere quo cæteris cõſulatur. Nam nemo nr̃m ſibi ſoli natus eſt. Itaq; aĩaduertẽs Laurẽtii Vallẽ. elegãtias paſſim ferme in manibus eſſe. plurimũ q̃ppe orationi latine cõferunt. Viſum eſt ut & magis & fidelius cõferre poſſent loca q̃dam curſim & breuiter a me obſeruata in mediũ dare. Eo aũt aĩo: eo cõſilio: eo deniq; ritu: q̃bus mea etiam ſcripta recognouiſſem. Non enim cõtumeliis: nõ praua mẽte quid agimus: uti pleriq; ſolẽt: dum aliorũ quicq̃ offendunť: ac ſi ipſi quoq; nõ uſpiam laberenť. Quod certe fieri nullo mõ poteſt hic ait ille Demoſthenes & Homerus. M. Tullio dormitare q̃nq; uidenť. Quid miũ ſummi q̃dem fuere: at hoĩes tñ. Quæcũq; uero mihi obſeruata ſunt: ad te pſtãte prudẽtia uirũ: ac ſũma ſapientia pditũ: ad te eloquẽtiæ fontem: litteratorũq; oium portũ & auram dirigo. Curabis igiť noſtra hæc qualiacũq; una cũ uiri doctiſſimi elegãtiis plegãt (ſic. n. cultiores ſiẽt) dulces iucũdi chariſſimiq; alumni tui Ioãnes Iacobi uiri clariſſimi filius: Frãciſcuſq; Rubeus Ioãnis. Quorũ prior cũ reuerẽdus uenerabilis ſapiẽs icorruptuſq; diui Leonardi titulatus (ſic enim appellãt) ſacerdos. tum omni uirtute uir optimus conſtans ſeuerus grauis. Alter uero adoleſcẽtulus indole forma igenio memoria inſignis clarus induſtrius diſciplinę honoriſq; ſtudioſiſſimus. A tua ſiq̃dem ſocratica officina huiuſcemodi opera prodeunt: felices ergo quibus id contingit: ut te religionis parentem muſarumq; hoſpitem adire uiſere colere poſſent. Viue Vale ſalue præſidium meum. Viue Venetiis uigeſimooctauo kalen. Iulii. M. cccc xcii.

¶ Antonii Mancinelli in opus elegãtiarũ Laurentii Vallenſis.

¶ Antonius Mancinellus ad lectorem.

LAurẽtius Vallẽſis ſexti elegãtiarũ uoluminis ꝓlogo Seruiũ Sulpitium
laudatq; librũ de notis Sceuolæ: nõ mõ antiſtitis atq; oium ꝓncipis
in iure ciuili: uerſetiã ꝓceptoris ſui ediderat. Idq; ꝙ publicę utilitatis
cã ſuſceperat ab romano po. nõ rephẽſione ſed laude dignũ ac gloria
putatũ. Nã errores maximorũ uirorũ dephendere inqt: tum doctiſſimi
hois eſt: tũ opus utiliſſimũ & quo nullũ dici poſſit utilius. Quicũq; emendat: niſi
pauciſſima ſunt: q emẽdat: nõ inferiorẽ exiſtimare debemus: q̃ ipm illũ inuento
rẽ: nec minorẽ ab illo q̃ ab hoc pcipi fructũ. Hæc & plura hmõi Laurẽtium ipule
runt: ut unũ librũ de notis ſcriptorũ cõponeret: nõ quo illos carperet: ſed quo pro
deſſet aliqd linguã latinã diſcere uolẽtibus. Nec ignorauit ſe aliorũ pariter accuſa
tionẽ iudiciũq; ſubiturũ: niſi legitime & actoris & iudicis fuiſſet officio functus.
Ego itẽ duplicatæ quoq; utilitatis grã motus: q̃cũq; ultra Laurẽtii præcepta mihi
oblata ſunt: palã edere uolui. In qbus qdẽ ſi forte iudiciũ meũ uel rõ uel exẽpla
parũ conſtabũt: nec indignabor ab aliis corrigi: imo oẽs oratos uelim: ut q̃cũq; in
meis qbuſcũq; ſcriptis perperam dicta aiaduerterint. (Nam nil difficilius q̃ i nul
lo errare: nec opus ullum ſatis unq̃ emendari põt: ut plato architę ſcripſit) uolent
ne linguæ latinę ſtudioſi: me duce corruat. Id aũt fieri nõ liuore: non prauo iudi
cio debet: uerũ benignitate quadã cõiſq; cõmodi gratia. Cur enim ſcribimus? &
rõne examinata qđ ſæpe fit minime. Plures enim obtrectatione alienę ſcientiæ
famã ſibi aucupant. Hinc cernimus aduerſus Theophraſtũ hoiem in eloquentia
tm̃: ut nomẽ diuinum ide inuenerit: ſcripſiſſe etiã fœminam ut ille inqt. Præterea
ſi qs illud pro Laurẽtio afferret. Sed ego de uſu loquẽdi diſputo: non de abuſu.
Rñdebo Laurẽtium ipm unius auctoris locũ pro uſu accipere. Nã ubi de memo
ria teneo ſcribit: ita inqt. Apud Pli. tñ ad Romanũ lego. Tu faciliime iudicabis q
ũ memoriter tenes: ut cũ hac cõferre poſſis. Si recte ſic ſcriptũ eſt: recte ſic dici iu
dicabo. Et ubi de in ꝓmis loquit: ita. Dicebã pauloañ nõ licere dicere in ꝓmis do
ctiſſimus. Idẽ ſentio de iter primos & cũ primis: licet Saluſtius ſi mõ codex non
ſit mẽdoſus aliter dixerit. Ac ſane qđ difficillimum eſt: in primis & ꝓlio ſtrenuiſſi
mus erat. & bonus cõſilio. Ecce hic etiã unicũ Saluſtii locũ ꝓceptis ſuis repugnan
tem nõ improbat. oñdit enim ſi mõ codex nõ ſit mẽdoſus: recte dici in ꝓmis ſtre
nuiſſimus &c. Vbi quoq; de nudiuſtertius ſcribit ſic ait. nudiuſtertius & nudiuſ
quartus: nec ultra ꝓgredit ſicut biduo triduo q̃triduo: & binoctio trinoctio q̃tri
noctio & nõ amplius. Niſi putamus ſine mẽda ſcriptũ eſſe in philippicis. Nudiuſ
tertiuſdecimus. Itẽ ubi docet dicẽdum in es nõ in ere inciſę ſunt lræ ait. Ita enim
apud oẽs auctores quãtum iueni ſemp eſt ſcriptũ. Per qđ oñdit ꝙ ſi aliter iueniſ
ſet: aliter etiã dixiſſet. Nullus ergo iure poſſet in me illud afferre. Laurẽtium de
uſu loquẽdi diſputare nõ de abuſu. cum & ipſe eadem addidiſſet: ſi eo tẽpore oc
curriſſent. Quæ oia eum quoq; legiſſe quis dubitat? Sed cuinã lecta oia paſſim
obſeruantur? Nemini ſane. Expertus id loquor. Nam licet multo plura meis grã
maticis interuerim ab illuſtribus electa auctoribus: q̃ alii quotquot ante me ſcri
pſerant: attamen paſſim addere ſoleo. Quod & præſens limæ huius ſecunda
editio indicat. plura enim q̃ prior habet: hinc ultima primis & meliora ſunt &
fecundiora ſemper. Nec ego ut Laurentium Carpam aliquid ultra ſua præce
pta affero: niſi ut linguæ latinæ ſtudioſos admoneam aliter etiã dici poſſe: ut na
tabus & natis: filiabus & filiis: & ſimilia. Aliqua etiam ab eo prohibita: aliquan

do reperiri:ut non uero:iam autem:neq; autem:nudius:& nundum:& cætera q̃ tituli monſtrant & ipſa lima. Quæ ſi quos offendet:tunc quidem non lima ſed li mus erit. Lima autem illis qui mihi debebunt q̨ ſub erugine latentia illuſtraui. Si quid præterea in aliis meis lucubratiõibus antehac editis huic limæ repugna re uideretur:lateat neminem:me iſta: potius approbare q̃ illa. Nam fruſtra plus opere ſtudio impenderetur:ut ait fabius.niſi liceret meliora primis iuenire. Va le lector. Et ſi quid ineſt erroris emendare te pigeat minime: ſine calumnia ta men. A me quidem exemplum habes. Si ſecus egeris:quid poſſim experiere. Datum Venetiis.xv.kalen.aprilis.M.cccexciii.

❡Limæ Laurentii Vallenſis Tituli.lxviii.

Filia filiabus & filiis Ti.i.
Nata natabus & natis Ti.ii.
Aſinabus Ti.iii.
Seruabus Ti.iiii.
Præſtatio v.
Fictio vi.
Axilla Ala Maxilla Mala vii.
Plantarium viii.
Donaria ix.
Euentus Euentum x.
Iuſſu iuſſum Permiſſu pmiſſum xi.
Iugeris iugere iugerum xii.
Apertile.xiii. Senior xiiii.
Comparatio ad plures xv.
Sermonem quem audiſtis xvi.
Prior ad plures quoq; refert xvii.
Quiſq; cum poſitiuo xviii.
Quiſq; cum comparatiuo xix.
Vnuſquiſq; cum ſuperlatiuo xx.
q̃ pro ualde cum poſitiuis xxi.
q̃ pro ualde cum comparatiuis xxi.
q̃ pro quantũ cũ ſuperlatiuo xxii.
Virgilii locus xxiii.
Montoſus xxiiii.
Fore cum participio in dus xxv.
Erit cũ participio in rus xxvi.
Gerundia in di xxvi.
Oratum ire Oraturum eſſe xxvii.
Experiũdũ xxviii. Iſte & ille xxix.
Verſus xxx.
Procul xxxi.
Age agendum Agitedum xxxii.
Neq; autem xxxiii.
Non uero xxxiiii.
Iam autem xxxv.
Certum ſcio xxxvi.
Ab qbus litteris præponi ſolet xxxvii.
Quatenus quatinus xxxviii.
Scilicet uidelicet xxxix.
In es & in ere inciſe litteræ xl.
Eſſe uox infinitiui xli.
Necubi nequeo xlii.
Interdico xliii.
Pluit xliiii.
Fama Rumor xlv.
Sementis xlvi.
Autorare Exautorare Autoramentum xlvii.
Condo xlviii.
Paſco paſcor xlix.
Veſcor l.
Frondes li.
Lamina Bractea lii.
Conſularis liii.
Campania laboris campi. liiii.
Beatus lv.
Fruitus fruiturus fruitus ſum lvi.
Feneror fenero lvii.
Mutuo Mutuor lviii.
Refero Recingo lix.
Adamare lx.
Eleuo lxi.
Carere lxii.
Abhorreo lxiii.
Suppetias lxiiii.
Alumnus lxv.
Nuncius Nuncium lxvi.
Punctus lxvii.
Quot menſibus lxviii.

❡Finis.

¶ Laurentius Vallenſis. li.i.c.i.

Filius filia filiabus.

¶ Antonius Manci. Ti.i.

A filia filiabus & filiis legitur. Plau. quippe in Sticho ait. Sed ego ibo intro & gratulabor ueſtrum aduentum filiis. Verba ſunt antiphonis ſenis qui itē in ſcene principio dixerat. Ita me dii bene ament: meaſq; mihi bene ſeruaſſint filias &c. Filiabus Filia

¶ Lau. lib. i.c.i.

Natus nata natabus.

¶ Manci. Ti.ii.

A nata quoq; natabus, & natis legitur. Oui. enim li.xii. met. de quattuor filiabus. Anii regis Delii ait. Effugiēt quoq; poteſt. Euboea duabus. Et totidem natis andros fraterna petita eſt. Natab⁹ Natis

¶ Lau. lib. i.c.i.

Non aſinus Aſina aſinabus.

¶ Manci. Tiro. iii.

Phocas grammaticus ita inquit. Pauca ſunt primæ declinationis nomina quæ contra regulam datiuum: & ablatiuum numeri pluralis in bus ſyllabam mittunt diſcernendæ ambiguitatis .i. ſexus cauſa. His & ab his Deabus. Filiabus mulabus. Equabus. Libertabus. Natab⁹. Aſinabus. quæ a uiris peritis uſurpata ſunt. Priſ. quoq; lib. vii. docet: his & ab his natabus: filiabus: deabus: mulabus: libertabus: aſinabus. Et recte quidem. Nam ſi mula mulabus. Equa equabus. Cur nō Aſinabus? Si qui uero grāmaticis fidem adhibere noluerint: digeſtorum libros euoluant: legent: & enim & aſinabus & huiuſmodi alia. Aſinabus mulab⁹ &c.

¶ Lau. lib. i.c.i.

Non Seruus ſerua ſeruabus.

¶ Manci. Ti. iiii.

De fundo īſtructo lege prædia maritima paragrapho. Aſini duo Digeſtis ita legitur. Queſitum eſt an ea mancipia fidei commiſſo cedant. Cum quædam ex iis ruſticis officiis ad tempus peregrinationis adducta ſunt relictis cum ſeruabus & filiis ſuis: & quædam patribus & matribus relictis &c. Seruabus

Quia ita iterdū aliter reperiūt ꝑteſtat⁹ ē ſe loq de uſu frequētiore nō de abuſu.

¶ Manci. Ti. v. Aſcenſius

Præſto præſtiti p̄ſtitum præſtatio non p̄ſtitio.

¶ Lau. lib. i.c.ii.

Præſtatio nō a p̄ſtitum: ſed a p̄ſtatū uenit. Priſ. n. li. ix. ſic ait. Steti uero ſtatum ſupinū penul. producta debet facere. Vñ Lucanus li. ii. Cōſtatura fides ſuperū. Cū datū. & datus ſicut ſuperius oñdimus corripiat pen. Poſtea īquit. Cōpoſita ab eo uarie uetuſtiſſimi ꝑtulerūt. Aſto aſtitū & aſtatū: p̄ſto præſtitū & p̄ſtatum. Emilius ꝑcina in oratione. Vti lex emilia abrogeť ꝑe aſtitur atq; petitur me eſſe. Brutus in epi. Occiſo Caio Cæſare poſtq̄ mare tranſierat præſtatur &c. Præſtatio

Tametſi ſobatū & p̄ſtatum reperiunt: tñ quia rarius: non inutiliter admonuit ab illis in itum nō fieri uerbalia in tio: tametſi frequētiora ſunt q̄ in atum. Aſcenſius

¶ Lau.lib.i.c.ii.

¶ Frictum fricatio: non frictio

¶ Manci. I i.yi.

¶ Cornelius celſus li.iii.c.yiii.de curatiōe lētarū febriū ſic ait. In his frictio quoq; ex oleo & ſale ſalubris uī. Capite uero.xi.ita ſcribit. Cōtentiq; medici quidam una frictiōe ēt ex quolz oleo ſūt. Et cap.xii. Adhibēda turq; frictio quā is ſuſtinere poterit. Itē paulo iferius. Vltima quoq; poſt hæc auxilia ſunt geſtatio & frictio.

Aſcenſius

¶ Tanta quidem eſt auctoritas celſi ut frictionem dici poſſe conuincat: ſed non dici debere: quia fricatio conſuetius dicatur.

¶ Lau.lib.i.c.yi.

¶ Hæc diminutiua in ellus ella exeunt. Sunt quædam in illus illa. Interea autē priora Priſcianus ponit Ala: uultq; facere diminutiuum Axilla. Cice. tamen iter poſteriora duo enim maſculina totidemq; fœminina donat hoc genere terminationis. Palus paxillus. Talus taxillus. Mala maxilla. Ala axilla.

¶ Manci. Ti.yii.

¶ M. Tul.li.de pfecto oratore ad. M. Brutū innuit ab Axilla alā: a maxilla Malā eſſe factas ait.n.ita. Quinetiā uerba ſæpe ɔtrahūt nō uſus cā: ſed aurīū qōo.n. ueſter Axilla Ala factus eſt niſi fuga līæ uaſtioris: Quā līam etiā e Maxillis & Axillis: & Vexillo: & Paxillo cōſuetudo elegans latini ſermonis euellit. Catulus aūt a mala mabula diminutiuū fecit: ait nanq;. Meſta neq; aſſiduo tabeſcere Malula fletu. Ceſſaret triſtiq; ibre madere genæ. Sūt āt codices q lumia ceſſarēt hn̄t.

Axilla ala Maxilla mala &cæ.

¶ Ciceronis mens nō uidet alam ab axilla deductā: ſed pro axilla q dulcius ſonat dicam. Non enim minus a maiore deducitur. uult ergo propter aſperitatem litteræ rarum eſſe uſum diminutiuorum: & ab elegantioribus ad primitiua reditum. Nec mirum ſi ab uno primitiuo uaria fiant deriuatiua ut a mala malula: & inde maxilla. ſicut a parum paulum & inde paululum & deinde pauxillum.

Aſcenſius

¶ Lau.li.i.c.yiii.

¶ Plātariū nō locus plantarū: ſed ipſę plātæ etiam ſi euulſę: aut nō cōſitæ fuerūt. Nec me fallit ſeruiū ſeparare plātaria a plātis: dicētē. Plantæ ſunt rapię de arboribus plantaria uero q̄ ex ſeminibus nata cū radicibus & terra ꝑpria trāſferunt. Ad qd ſentiendū uidet allexiſſe eū Virg. uerſus. Et uiua ſua plantaria terra.

¶ Man. Ti.yiii.

¶ Plātarium locum eſſe plantarium oſtēdit Pli.li.xyii. ubi de arborum inciſione ſic ait. Quædam in plantario inciſa eodem die transferunt. Vt autem ex uerſu illo Virgilii li.ii.geor. apparet plantaria etiam plantæ dici poſſunt. Ait ille. Syluarumq; alię preſſos pro paganis arcus Expectant: & uiua ſua plantaria, terra. Sic quoq; donaria & loca ipſa & dona dicuntur: ut iamiam oſtendimus.

Plantarium

¶ Si plantaria aliquando leguntur pro loco frequentius tamen pro plātis ipſis: quod Vallæ ſatis eſt.

¶ Lau.li.i.c.yiii.

¶ Donaria non locus repoſitorius donorū ſed ipſa dona: licet Seruius dicat ubi dona ſunt: ut lectiſternia dicunt. ubi homines in templo ſedere cōſueuerunt.

¶ Manci. Ti.ix.

Donaria

¶ Donaria eſſe loca: in quibus dona reponunť deorum abuſiue autem templa ut Seruius inquit. Veꝝ eſt. Maro enim li. iii. g. ait Tpe nõ alio dicunt regionibus illis. Quæſitos ad ſacra boues iunonis & uris. Imparibus ductos alta ad donaria currus. Aulus Gel. etiam. li. ii. c. x. ita inquit. Vbi reponi ſolerent ſigna uetera q̃ ex eo templo collapſa eſſent: & alia quędã religioſe donariis cõſecrata. & Apuleius li. ix. ſic. Cantaroq; & ipſo ſimulacro quod gerebant apud fani donarium redditis ac conſecratis. Altera die &c. Idem quoq; lib. ii. floridorum: de iunonis feno apud Samum inter alia ſic ſcribit. Ibi donarium deæ per q̃ opulẽtum: plurima auri & argenti ratio in lancibus: ſpeculis: poculis: & huiuſcemodi utẽſilibus &c. Macrobius autem donaria pro donis ipſis poſuit. ait enim libro. iii. ſatur. Ornamenta uero ſunt clypei: coronæ: & huiuſcemodi donaria. Neq; enim donaria dedicantur eo tempore quo delubra ſacrantur.

Aſcenſius

¶ Nolim pertinaciter dicere donaria nuſq̃ ſignificare locum donoꝝ: ueruntamẽ in uirgiliano qui uallę adiuratus eſſet diceret donaria poſſe dici ad dona ipſa.

¶ Lan. li. i. c. ix.

¶ Euẽtus in ſingulari generis maſculini: & declinationis quartæ eſt: eius pl'. M. Tul. ſepiſſime in neutro genere & declinatiõe ſecũda utiť. ut de oratore. Ex aliorum factis & dictis aut euentis. Idẽ de diuinatione. Si euenta quęrimus &c.

¶ Manci. Ti. x.

Euẽtus

¶ Euentus in ſingulari generis eſt maſculini: & declinationis quartæ. Eius autẽ pluralis numerus eſt euentus ut uiſus. M. Tul. li. i. de oratore. Vt enim quis optime dicit: ita maxime dicendi difficultatẽ uarioſq; euẽtus orõnis expectationeq; hoiumq; pertimeſcit. Virg. li. vi. de ænea. Cęcoſq; uolutãt euentus aio ſecũ. Poſſem & plures afferre teſtes. Hoc uero euentũ hæc euẽta facit. Tullius. n. in partitionibus ait. Si cuiuſq; facti & euenti cauſa ponet. Et Lucretius libro pri. Euentum dici poterit quodcunq; erit actũ. Inde igitur eſt euẽta & nõ ab hic euentus.

¶ Lan. li. i. c. ix.

¶ Similia ſunt huic iuſſu & permiſſu tuo: quoꝝ pluralia ſunt ſecundæ potius declinationis: in ſingulari fere nunq̃. Neq; enim dicere ſolemus iuſſo tuo. ſed iuſſu. Vel permiſſo tuo: ſed permiſſu. Hora. tamen utar permiſſo idẽſt re permiſſa: nõ aũt permiſſione. Nec dixiſſet pmiſſo tuo. Nec iuſſibus pmiſſibuſq; tuis dicimus: ſed iuſſis pmiſſiſq; tuis. Nec iuſſus permiſſuſq; tuos: ſed iuſſa & pmiſſa tua &c.

¶ Manci Ti. xi.

Iuſſum Permiſſum

¶ Ab hoc iuſſu tm̃: & ab hoc permiſſu legiť. hoc aũt iuſſum & pmiſſum: hæc iuſſa & pmiſſa faciunt. Sillius libro ſexto. Ire iubet campis equitem: tulit ipſe citatũ. Quadrupedem planta fodiẽs: ſcutataq; raptim. Cõſequitur iuſſo manus & muralia portat &c. Et libro nono. Nec iuſſo mora: collectis fumantia lucent. Terga elephãtorum flammis &c. Aulus Gellius libro. viii. capi. xx. hæc ſcribit. Atteius capito publici priuatiq; iuris piriſſimus quid lex eſſet hiſce uerbis definiuit. Lex inquit eſt generale iuſſum populi aut plebis rogãte magiſtratu &c. poſtea ſubdit. Nam ſi populus aut plebs rogetur nullum plebis aut populi iuſſum fieri poteſt. Apparet igitur hoc iuſſum iuſſi iuſſa pluraliter efferre. Et permiſſum permiſſa cum permiſſa etiam in plurali ſubſtantiuum ſit.

Tãetſi

¶ Tametſi legitur hic euẽtus, hic iuſſus: hic permiſſus & hoc euentũ iuſſum & p

miſſum. unde in plurali hi euentus. iuſſus & permiſſus & hæc euenta iuſſa & ꝑmiſſa: tamen uſus frequentior eſt quem Valla præcipit: quod illi ſufficit.

ℂ Lau. lib. i. c. ix.

Ediuerſo iugeꝝ in ſingulari ſecūdæ: in plurali tertiæ eſt declina. Nō aūt ut ait Priſ. iuger iugeris. cū oēs dicant in ſingulari iugeꝝ: & in plurali iugeribus &c.

ℂ Manci. Ti. xii.

Iugeꝝ iugeris

Priſcia. li. vii. ita inqt. Dr̄ tn̄ & hoc iugus iugeris. Iuue. Iugeribus paucis Iumbos donare dilectis. Itaq̧ recte dixit. Pōponius enim Mella. li. iii. de araxe ita ſcribit. Frāgit ſe ſubide ad oppoſita cautiū atq̧ ob id īgenti cū murmure ſonāſq̧ deuoluū adeo citus: ut quæ ex ꝑcipiti caſurus eſt in ſubiectā nō declinet ſtatum unidam: ſed ultra ꝙ canalē habet euehat plus iugeris ſpacio ſublimis & aquis pendentibus ſemetipſum ſine alueo ferens &c. Et Tibullus lib. ii. inquit. Prædator cupit immēſos obſidere cāpos. Vt multo innumeram iugere paſcat ouem. Pli. itē lib. xix. ubi de cepis meminit ſic ſcribit. Cæterum cepas ter foſſo ſolo ſeri iubent extirpatis radicibus herbarum in iugere denas libras &c. Variabimus igitur huius iugeris. ab hoc iugere. hæc iugera. hoꝝ iugeꝝ. his iugeribus. hæc iugera. o iugera. ab iugeribus. Hoc uero iugerum. huius iugeri. huic iugero. hoc iugerum. o iugerum. ab hoc iugero hæc iugera. o iugera. nec ulterius.

Aſcēſi.

Notum eſt ꝙ iugeris & iugere legatur: ſed frequentius iugerum iugeri. uidet autem ualla tibullum parum legiſſe. apud quem nuncia legimus: forte ꝙ theologus illius amationes legere noluit.

ℂ Lau. lib. i. c. x.

Apertile latus quod apertum eſt. ut Ouid. de triſtibus. Aſpicis a dextra latus hoc ad apertile tauri.

ℂ Manci. Ti. xiii.

Apertile

Apertile non ꝙ apertū eſt dr̄: ſed qđ aperit uel aperiri pōt. ut uerſatilis axis qui uerſatur: plicatilis criſta quæ plicat: uel plicari poteſt. & hoc pacto Ouidii illud exponi debet. Sicuti etiam lib. xiii. meta. Tortilis. Vltimaq̧ excipiat ꝙ tortilis ultima piſcis. Aliter autem tortilis cauſa dicitur.

Aſcēſi.

Apertile utcūq̧ apud Ouid. accipiat id qđ apertū eſt nōnunꝗ ſignificat.

ℂ Lau. lib. i. c. xiii.

Cōparatiuū pro minori ui accipi ꝗ ipm poſitiuū habeat ait Priſci. ut Virgilius. Triſtior & lachrymis oculos ſuffuſa nitētes. Triſtior enim hic pro ex parte triſtis accipit. Sæpe per ſe poſitū pro ipſo poſitiuo: ut comites ſenioris aceſte pro ſenis. In quoꝝ utroq̧ eſt cauſa: cur aliqd nos adamus. Nā illud triſtior plane ꝑ triſti nō ex parte triſtis accipit. ut ait Quin. Vtimur uulgo cōparatiuis ꝑ abſolutis: ut ſi qs ſe īfirmiorē appellās: nō dixit ꝑ minus ꝗ infirmus. Et hoc ſenior potius ꝑ ualde ſenex ꝗ tn̄ ſenex: ut idē Quin. de Iſocrate. Eoq̧ iā ſeniore octauū eni & nonageſimū cōpleuit annū ꝑcipere Ariſtoteles pomeridianis ſcholis cepit. & Ouidi. de triſt. Soſpite ſic te ſit natus quoq̧ ſoſpes: & olī iperiū regat hoc cū ſeniore ſenex.

ℂ Manci. Ti. xiiii.

triſtior Senior pro poſitiuo

Recte quidem meo iudicio expoſuiſti laurenti. Triſtior pro triſtis: & ſenior pro ualde ſenex. Nam & alio in loco idem Virgilius inquit. Hoc helimus facit hoc cui maturus aceſtes. & libro ſexto de charonte ait. Iam ſenior ſed cruda deo uiridiſq̧

uiridiſq; ſenectus.ubi itē ꝑ ualde ſenex exponendū eſt:qđ dat itelligi ꝑ uerba
illa.Sed cruda deo uiridiſq; ſenectus.q̄uis.n.ualde ſenex charō eſſet : attamen
crudus & uiridis erat.Veꝝ illud ulterius addemus ꝙ ſenior etiā ꝑ magis ſenex
accipit.Seneca.n.epla.lxxy.ita ſcribit.Q uēadmodū ex duobus ſapiētibus:q ſe
nior deceſſit:nō eſt beatior eo cuius inter pauciores annos terminata eſt uirtus.
Vbi uallā recte ſenſiſſe dicit.ego addidiſſem Cōparatiuū iterdum minus im Aſcenſius
portare q̄ abſolutū aut ex adiuncto aut ex ſubītellecto:unde pigmeus maior eſt
gnano non tamen magnus.Et cum dico hic homo liberior aut iracundior eſt:mi-
nus dico q̄ ſi dicunt liber eſt & iracundus ꝑpterea ꝙ ſubauditur paulo q̄ par eſt:

Lau.lib.i.c.x.

Et hæc eſt græcorum ratio:in qua nobis cum illis conuenit:ꝙ ad unum ſui ge
neris utendum eſt comparatiuo:ad plures ſuperlatiuo.

Man.Ti.xy.

Priſcianus li.iiii.ſic ait. Fit autem comparatio ad unum uel ad plures tam ſui Fit cōparatio ad unū & ad plures
generis q̄ alieni:q̄uis græci honoris cauſa ſuæ gentis magis q̄ ratione ueritatis di
cant non poſſe ad multos ſui generis fieri comparationem &c. Itaq; Priſcianum
recte docuiſſe comparationem apud latinos fieri ad unum uel ad plures tam ſui
generis q̄ alieni:auctoritate oſtendam.Statius enim libro.xyiii.inquit. Sed pe-
ctora flectas:& melior ſis queſo deis.Verba ſunt amphiarai ad plutonem.Vale-
rius item maximus libro.iiii.capi.iii.idem ſenſit.Fabritius licinius honoribus &
auctoritate omni ciue temporibus ſuis maior & libro. yi.c.ii.Tertium te impor-
tuniorem ſuperioribus habere cepimus rectorem.Ipſe quoq; Lauren. uallenſis
li.yii.Herodoti ita ſcripſit.Poſt quem Merdonius Domie iquit.Tu uero nō mo
do ſuperioribus perſis:ſed etiam uenturis es præſtantior.
Si uallā recte acciperes mācinelle nō eſſet limæ tuæ locus.Nam dicit cōpara- Aſcenſius
tiuū dū partitiue ponit hoc eſt cū genitiuo:tm̄ iter duo & ea eiuſdē ſpeciei locum
habere:at cōparatiue ubi ablatiuū aut caſum in ablm̄ reſolubilem tacite uel ex-
preſſe regi:locū hr̄e tā iter duo q̄ iter plura:& tā inter ea q̄ ſunt eiuſdē generis q̄
iter ea q̄ diuerſi.ut melior ſis queſo deis ſup.cæteris omni ciue ſup.reliquo &c.

Lau.li.i.c.xy.De comparatiuo.

Nam inter duos:ut dixi:damus genitiuum. Quidam dant genitiuum etiam
ubi plura duobus ſunt:ſed tantummodo eccleſiaſtici:pręſertim imitati gręcos au-
ctores unde interpretantur.Nulla enim littera eſt latina noui teſtamenti. Dicūt
ergo maior diſcipulorum.minor fratrum &c.

Man.Ti.xyi.

Nulla enim littera eſt latina noui teſtamen.Laurentius inquit.Quod ſecus eē
alibi ipſemet confitetur.Ait nanq; libro.i.c.xxii.. Tale enim in euangelio. Ser-
monem quem audiſtis nō eſt meus.quod in gręco hoc eſt fonte eſt ſermo:nō ſer
monem.Vnde interpres noſter tranſferens maluit latinæ q̄ grāmaticę loqui &c.
Parcius igitur agendum erat.Parcius iquam ne forte tua ducti auctoritate:ſacra
rum litterarum lectionem aliqui abhorrerent.
Nulla littera noui teſtamenti eſt latina:ſubaudi mere:ſicut pro dictatis latinæ Aſcenſius
locutionis dari poſſit: nulla tamen eſt tam barbara quæ nihil habeat latinæ di-
ctum.ubi ergo latina potius q̄ grammaticæ loquitur hieronymus : citat eum nec

ideo cenſet cætera eſſe latinæ dicta ne reſpuenda q̃ non latina. In eis enim non fucus uerborum: ſed ſuccus rerum inquiritur.

¶ Lau lib. i. c. xv.

Quin ipſe Priſ. q̃q̃ diſſentit: tamen paulopoſt quaſi imprudens quod negaue rat confeſſus eſt. Prior referri ad unum: prius ad plura: quod antea Dyomedes Donatus ſeruius dixerat.

¶ Man. Ti. xvii.

Prior Prior nō ſolū ad unū referť: ſed etiā ad plures. Nā Aul⁹ Gellius li. xiiii. c. vii. re fert, Varronē in litteris quas ad oppianū dedit ſcripſiſſe ita. Quotieſcunq; uſu ue niſſet: ut oēs iſti magiſtratus eodē tpe romæ eſſent: qui eoꝝ prior aliis eſſet: ei po tiſſimum ſenatus cōſulendi ius fuiſſe. Saluſti. item in Iug. ſcribit. Micipſam Ma ſiniſſe filium Iugurtæ Manaſtabilis fratris ſui filio ita dixiſſe. Cęterum ante hos te Iugurta: quia ætate & ſapientia prior es: ne aliter quid eueniat prouidere licet &c. Ante hos autem intelligit adherbalem & hyempſalem filios ſuos Micipſa. Apuleius quoq; libro ſecūdo flor. ait. Vt hippias e numero ſophiſtarum eſt artiū multitudine prior omnibus eloquentia nulli ſecundus.

Aſcenſius In exemplo Auli Gellii: quia additur aliis nihil fit cōtra uallam. In ſaluſtiano ſubauditur cæteris aut his: id eſt fratribus tuis: quod omiſit: q̃a dixerat ante hos. Apuleius autem omnibus non omnium dixit, unde ut cætera comparatiua cum ablatiuo etiam inter plura duobus ponitur.

¶ Lau. lib. i. c. xvi.

Igitur ſuperlatiuus aſciſcit ſibi quiſq;: relinquit autem omnis uel cunctus poſi tiuo: ut optimus quiſq;: ſapientiſſimus quiſq;: pro eo quod eſt unuſquiſq; qui es bonus ac ſapiens: uel omnes boni: & omnes ſapientes. Nō enim liceret dicere bo ni quiq;: & ſapientes quiq;: nec omnes optimi: & cuncti ſapientiſſimi.

¶ Manci. Ti. xvii.

Quiſq; cōpoſi. tiuo Boni quiq;: & ſapientes quiq; latinæ nō barbaræ dicū. Apuleius enim prima oratione inquit. Nanq; peccatum ſemel ut bonus quiſq; ſollicitius cauet: ita &c. Tranquillus de othone. Ferebat & uagari noctibus ſolitus atq; inualidum quē q; obuiorum: uel potulentum corripere ac diſtento ſago impoſitum in ſublime ia ctare. Tacitus li. xii. Trepidatione uulgi inualidis quiſq; obtritus.

Aſcenſius Bonus quiſq; & honeſtiores quiq; minus uenuſte dicuntur, ut lactantianum quod ualla prætendit.

¶ Lau. li. i. c. xvi.

At uero comparatiuis nō quiſq; cōuenit ſed omnis. Vegetius tamen non per politus ſane ſcriptor iquit. Honeſtiores quiq; milites: pro honeſtiſſimi quiq;. Et lactantius de opifido. Nam ſi ita eſſet placidiora quæq; animalia uel nihil felicis oino uel minus haberēt q̃ fere. Maluiſſem ego dicere oia placidiora aīalia &c.

¶ Manci. Ti. xix.

Quiſq; cū cōpa ratiuo Vegetium & lactantium recte ſcripſiſſe Quin. oſtendit. Nam li. ii. ca. iii. ita in quit. Erit ergo etiam obſcurior: quo quiſq; deterior.

¶ Lau. lib. i. c. xvii.

Vnuſquiſq; autem ideo non facile patitur ſuperlatiuum: quia illud unus uim

quandam ac naturam:ut pauloante oſtēdi ſuperlatiui obtinet:potiuſq; dicimus
unuſquiſq; bonus q̄ unuſquiſq; optimus.

Manci. Ti. xx.

¶ Vnuſquiſq; optimus dici quoq; recte oſtendit Valerius maxi. li. iiii. ca. iii. De
fabrino enim ſic ait. Cenſu par unicuiq; pauperrimo.
¶ Vnicuiq; pauperrimo: ſubaudiendum reliquit: aut forte poſuit: ſed interdidit
etiam: ſine quo non coherent: ut ſit unicuiq; etiam pauperrimo.

Vnuſqſ q; cū ſu pladuo Aſcen/ ſius

Lau. lib. i. c. xix.

¶ Per poſitiui propriū eſt: q̄ ſuperlatiui: ut ꝑpulchræ: perbellæ: q̄ pulcherrimę: q̄
optime. hoc intelligitur quotiens accipitur q̄ pro ualde ſiue uehementer.

Manci. Tit. xxi.

¶ Quā pro ualde poſitiuis etiam rite iungit̄. Cæſar li. iiii. com. de bel. gal. Vtq;
q̄ celerē atq; inſtabilē motū haberet. i. ualde celerē. Gel. li. iii. c. ix. Immo īquam
potius nos: & q̄ audaces: & q̄ licentes ſumus: qui frontē improbe indocteq; non
uirili genere dicimus &c. Apul. lib. viii. Sed heu tu inquit charite q̄ probe ueſte
cōtectus: omniq; comite uiduatus prima uigilia fores meas tacitus accedas. Syl/
lius lib. iii. Magnis q̄ læta fronte ſacerdos exceptos hoſpes tectis īducit Ariſbas.
Tullius in lelio. Quam multa enim quę noſtra cauſa nunq̄ faceremus: facimus
cauſa amicoꝝ &c. Pli. lib. xxxiii. ca. xiii. Quare queſo: niſi ut q̄ multi eas conſerui
inferrent. ſcribit ea Plinius de lancium numero & pondere. Præterea q̄ pro ual/
de comparatiuo quoq; recte adiungitur: non ſolum ſuperlatiuo & poſitiuo: ut pa
tuit. Tulli. lib. v. tuſcu. A bacoſq; q̄ plures ornauit argento auroq; celato. Seneca
in epiſto. lxxviii. Conuocauit q̄ plures amicos. Tul. lib. ii. ad herennium. Poſtea
admonuimus cauſas eſſe q̄ plures in quibus &c.

Quā p ualde cū qui bus gra dibus

¶ Quā pro ualde ſi in locis nō mēdoſis poſitiuo adheret: auſum dicere id licēter
fieri: ſed putē locos corruptos ut ſit q̄ celerē. Apud Gel. aūt & Apuleiū dicerē fi/
gurate dictū ut ſit q̄ pro inquantū &c. ſicut & apud Tul. ubi & q̄ plures pro com
plures ſcriptū cenſeā. qđ idem apud Senecā dici poſſet: licet minus terſus ſit.

Aſcen/ ſius

Lau. li. i. c. xix.

¶ Quam pro quantum: nunq̄ cum ſuperlatiuo: ſemper cum poſitiuo.

Manci. Ti. xxii.

¶ Quā pro quantū ſuperlatiuo quoq; adiūgi ſolet. Varro. n. li. ii. de canibus ait.
Quā pauciſſimos relinques tā optimi in alendo fient. Cato item in re ruſt. capi/
te. lxv. Quam acerbiſſima olea erit & oleū facies tam oleum optimum erit.
¶ Quā pauciſſimos. hic q̄ nō uidet̄ ſignificare quātum ſed ſubaudiri ut: & q̄ pro
ualde. Similiter in catonis dicto. Nā durum eſſet quātum acerbiſſima &c.

Quā p q̄tū cū ſuperla tiuo.

Lau. li. i. c. xxi.

Aſcen/ ſius

¶ Vix audeas dicere tua laus eſt maior patre tuo: tñ ſolemus aliqñ ſic uti: ut Vir.
li. viii. Nō ſecus igni potēs: nec tpe ſegnior illo. At paulo inferius ſic. & Vulcanus
non ſegnior illo tempore: pro eo quod eſt ſegniori tempore q̄ illud fuit.

Manci. Ti. xxiii.

¶ Immo talis ordo erit: & ſenſus. Ignipotens. ideſt Vulcanus non ſecus non ali
ter nec ſegnior q̄ fœmina illo tēpore: ideſt medio curriculo noctis: de quo ſupius

Segni or illo &c.

poeta dixerat. Refertur enim illo tẽpore ad medium curriculum noctis.
Aſcẽſi⁹ ¶ Nec tẽpore ſegnior illo. Certũ eſt nõ referri illo tpe ad ſegnior ſed ad mulierẽ
a qua ſumſit cõparatio: ut ſit Vulcanus nõ erat illo tẽpore ſegnior q̃ mulier.

¶ Lau. lib. ii. c. xxiii.

¶ Licet quædam ab uſu regulaq; recedant: ut montuoſus potius q̃ montoſus.
Saltuoſus q̃ ſaltoſus: tortuoſus q̃ tortoſus. Verũtamen quæ ſunt quartæ decli. aſ
ſumunt u: ut uultuoſus actuoſus fructuoſus.

¶ Manci. Ti. xxiiii.

In oſus ¶ Sicuti nõ eſt dicẽdum moſtruoſus: ſed monſtroſus. Idq; per Lucanum pbat
finita Lau. dicentẽ monſtroſiſq; hoium partus ita mõtoſus dicẽdum potius q̃ montuo
ſus. Maro enim lib. vii. ait. Et te montoſe miſere in plia Nurſę.
Aſcẽſi⁹ ¶ Ex Virgiliano exẽplo cõſtat mõtoſum in carmine quoq; dici poſſe: ſed Valla
ptendit ab oratore motuoſum dicẽdum: cum tamen ratio analogiæ montoſum
non montuoſum defendat. ſicut monſtroſum non monſtruoſum.

¶ Lau. lib. i. c. xxviii.

¶ Fore quidem habere uocem infinitiui: ut eſſe ſignificationem uero participii
quod eſt futuꝝ eſſe: licet forem fores foret idem ſit quod eſſem eſſes eſſet. Qua
re cum nomine iungi debet fore nõ cum participio: ne duo participia ſimul ꝯfun
damus. Spero te amatorem uel amicum fore: non autem amaturum fore: ſed tm̃
amaturum: ne uidearis hoc dicere te futuꝝ amaturum: qđ ratio non patitur: quũ
futuꝝ ſuperuacuum ſit. Item de participio paſſiuo futuri. Timeo te uerberãdum
fore ſatis erat uerberandum: adiuncto infinito uerberandũ eſſe &c. poſtea ſubii
cit. ſicut & participium paſſiuum futuri in nomen reuertitur: tunc etiam recipit fo
re: ut ſpero hunc puerum admirandum uirum fore.

¶ Manci. Titu. xxv.

Fore cũ ¶ Participium paſſiuũ futuri etiã dum in nomen non reuertiꝰ legimus recipere
partici- fore. Tullius eni lib. iii. epiſt. familiariũ in epla q̃dã ad apium pulchiũ ita ſcribit.
pio paſ Quaſi diuinarẽ tali in officio fore mihi aliqn expetẽdũ ſtudiũ tuũ: ſic quũ de tuis
ſiuo fu rebus geſtis agebaꝰ inſeruiebã honori tuo. Et lib. ix. digeſtoꝝ ſic legiꝰ. Sufficeret
turi id pſtari qđ pſtandum foret. Sed tñ aſſeris idẽ eſſe forem fores foret: qđ eſſem
eſſes eſſet. Ouid. quoq; ptidpio futuri in rus erit futuri uocẽ iunxit. Ait enim lib.
ix. met. Si qs tñ Hercule ſi qs fore deo doliturus erit &c. De pticipio in dus nil
affero cũ id paſſim legaꝰ. quæ enim rara inuẽtu ſunt tm̃ obſeruo.
¶ Fore & expetẽdũ diſtiguẽda ſunt. ut ſit fore. i. futuꝝ eſſe: expetendũ ſtudiũ. i.
Aſcẽſi⁹ ut expetem ſtudiũ tuum. de foret aũt nihil eſt dubitandũ idem ſit quod eſſet.

¶ Lau. lib. i. c. xxix.

¶ Quidã nõ idoctus hac ætate ſcribere auſus eſt. iamũ urbs in piculo capiendi
eſt. pro eo qđ eſt iã urbs in piculo eſt ne capiaꝰ. Siue hoſtis paꝝ abeſt a capiẽda
urbe. Cũ ſemper ſine ſubſtãtiuo gerũdium accipiaꝰ actiue: aut ſi a neutro. uenit
neutraliter: niſi aliquando ut oſtendimus in ablatiuo.

¶ Manci. Titu. xxvi.

Gerun ¶ Amandi & huiuſmodi gerũdia in di paſſiue quoq; pferri inuenimus. Iuſtinus
dia idi: enim ſiue Trogus eſt lib. xvii. ita ſcribit. Athenas quoq; erudiẽdi gratia miſſum
de regio quodã puero dixit. Et in prologo primi uoluminis ait. Quod ad te im

peratos

peratot Antonine non tam cognoſcendi q̃ emendendi cauſa tranſmiſi.
¶ Si gerundium in di paſſiuæ repertum eſt:id quidem raro fit:ſed tamen certũ
eſt ita quoq; capi poſſe. Acceſi*

❡ Lau.lib.i.c.xxx.

¶ Dico aliud eſſe oraturꝝ eſſe:& oratũ ire.Ego qdem cœnaturus ſum :nõ tñ eo
cœnatũ ſiue ad cœnandũ:& ſcio te cœnaturꝝ eſſe.ſed nõ ꝓtinus ire cœnatũ:uel
ad cœnãdũ:nã pricipiũ futuri cũ uerbo ſubſtantiuo non tñ actionẽ illam & motũ:
quẽ habet uerbũ eo. At qui in paſſiuo fuerat uériſimilius ſi dixiſſet : quo etiã fre-
quẽtius utunt auctores:idem etiã dãnandũ eſſe & damnatũ iri. Nã eodem loco
dicere poſſumus. Credo peccatũ meum reſciendum eſſe : & reſcitum iri &c.po-
ſtea ſubdit deniq; ut eo reuertar.unde egreſſus ſum & ſemel Priſciano reſponde
am:nõ idem eſſe oratum ire & oratũ eſſe. Alterꝝ præſentis tẽporis eſt : ut uideo
te accuſatum ire me:ideſt nunc. Alterꝝ futuri:ut uideo te accuſaturꝝ eſſe me: & ta
men accuſatũ iri me abs te uideo accipit̃ pro eo qđ eſt uideo te:uel accuſatum ire
me:uel accuſaturum eſſe me:uel abs te accuſandum eſſe me.

❡ Manci. Tit xxvii.

¶ Idem eſſe oratũ ire & oraturꝝ eſſe ſatis patere põt uel ſolo infinito huius uerbi
eo is it. Idem nãq; eſt itum ire & iturꝝ eſſe. Adde etiã ꝙ uti & tuteipſe aſſeris in
paſſiuo idẽ eſt dãnandũ eſſe & damnatũ iri. Qđ qdem eſſe nõ poſſet:niſi dãna
tũ ire:qa in actiuo ĩfinito eſſet futuri & tẽporis. Quo.n.pacto id qđ in actiuo pñ-
tis eſt tẽporis:in paſſiuo futuri eſſe poſſet. Itaq; Priſcianus optime docuit.
¶ Si quis proprius atq; argutius inſpexerit non minus diſtulerint itum ire & itu
rum eſſe:ac oratum ire & oraturum eſſe:quia nemo dicit ſe itum ire niſi qui it eo
ubi certum iter habet faciendum:itaq; ſi mihi conſtitutum ſit iter pro pœnitentia
iter duo altaria:& quærat̃ a me dum ſim in itinere an ierim:dicã nõdum iui:ſed
itum eo:q ergo iturus eſt poteſt nõ ire:at q itum it iam qdem it ſed non illud iter
qđ itum it. Ex impoſitione igit̃ primaria & natiua multum differũt oratum ire &
oraturum eſſe. uerꝝ ex penuria linguæ uſurpamus utrũq; ꝓ futuro infinitiui:ſub
eo diſcrimine ꝙ in tum ſupinũ eſt:& ita nõ agnoſcit numeros aut genera : in rum
participium.quo olim etiam ut ſupino utebant̃:ſed nunc ſub diſcretione generis
& numeri utemur:ut dicit Ioannem oratum ire. Catherinam oratum ire. Ioãnẽ
oraturꝝ eſſe:& Catherinam oraturam &c. Neq; idem eſt de actiua uoce & de
paſſiua. Actiua enim cum ſit propria poteſt ꝓprie ſignificare:paſſiua uero cũ ſit
impropria noſcit̃ ad ſolum circũloquium inuẽta. nemo enim dicit iri niſi imperſo
naliter:aut ad ſupplendum futurꝝ infinitiui paſſiui &c.

Oratũ ire
Oratu-rũ eſſe
Acceſi?

❡ Lau.lib.i.c.xxxvii.

¶ Mutatur e in u. Repetendarꝝ enim erat dicendum:ſed tertia coniugatio præ-
ter cæteras hoc iuris habebat litteram hanc immutare poſſit &c.

E in u mutat̃

❡ Manci. Tit.xxviii.

¶ Id item in quarta coniugatione licere Aulus Gellius lib.xv.cap.xi.oſtendit.
Nam ita ſcribit. Redeuntes e græcia Brunduſium nauem aduertimus ubi qui-
ſpiam linguæ latinæ littera Roma a Brunduſinis accerſitus experiendum ſeſe
uulgo dabat &c. Tullius libro ſecundo de diui. Nam ꝙ aiunt quadringenta ſe-
ptuaginta milia annorꝝ in periclitandis experiundiſq; pueris:quicũq; eſſent ba-

bylonios poſuiſſe fallunt &c. Idem pro. A. Gecinna. Nulli experiundi ius conſti-
tutum. Curtius lib. vi. Rex non cupidine magis potiundi loci q̃ uice eorum: quos
Aſcenſius ad tam manifeſtum periculum miſerat.
¶ Q̃d ualla de tertia cõiugatiõe dicit nõ excludit a quarta quia etiam Donatus
quartã ſub tertia cõprehendit: & etiam frequentior eſt uſus in tertia q̃ in quarta.

¶ Lau. li. ii. c. iiii.

¶ Iſte & ille ſi audire Priſcianum uolumus in hoc differunt: ꝙ iſte ſpacio propin-
quiore: ille autem longiore intelligitur. Cuius auctoritas plurimos in errorem in-
duxit: qui pro iſtud dicunt illud. Veluti ad hominem lõge poſitũ ſcribas. Siquis
noui in illa urbe eſt mihi notum facias: pro eo quod eſt in iſta urbe &c.

¶ Manci. Ti. xxix.

¶ Priſciani ſententia optima quidem eſt: ꝙ iſte ſcilicet ſpatio propinquiore intel-
Ille ligitur: ille autem longiore. Nam ſi ego uenetiis moram trahẽs in urbem ad ami-
Iſte cum ſcribam dicam. Siquid in iſta urbe noui eſt: mihi ſignificato: de ſpacio propi-
quiore illi ad quem loquor intelligitur. Si uero dicam. Alexander Biordi filius
peruſię ſtudet: quocirca ad eum ſcribas ſignificet quicquid in illa urbe dignius.
Tunc de ſpacio remotiore a te intelligitur.
Aſcenſius ¶ De iſte & ille ſi errare non uis ſequere ſententiam laurentianam: nam fieri po-
teſt ut ille dicatur de ſpacio propinquiore q̃ iſte. ut ſi parrhiſiis degas & adro-
manum de lugdunenſi ſcribas recte dicas. Qui iſtinc ueniunt dicũt illum morbo
confectum dum illac iter haberẽt &c. uerum hic & ille in oratione hoc differunt:
ꝙ hic refert poſterius dictum eo ꝙ uicinius eſt: ille prius quaſi remotius. Nam ut
dicit Flaccus. Vocat irreuocabile uerbum: & neſcit uox miſſa reuerti.

¶ Lau lib. ii. c. viii.

Verſus ¶ Verſus contra naturam præpoſitionis ſemper poſt ponitur: ut italiam uerſus:
megaram uerſus &c.

¶ Manci. Ti. xxx.

¶ Verſus euphonię gratia quãdoq; ꝑponitur potius: hinc libro primo de lingua
latina Varro dixit. Cliuus proximus ad florales uſus uerſus capitoliũ uetus. qđ
quidem euphonię gratia feciſſe apparet.
Aſcenſius ¶ Si uerſus ſemel dũtaxat & id euphonię grã ꝑponiť nihil fit cõtra uallam.

¶ Lau. lib. ii. c. xi.

procul ¶ Procul apud quoſdã accuſatiuo caſui ſeruit: ut apud Curtium procul urbem.

¶ Manci. Ti. xxxi.

¶ Dicimus quoq; procul oceano: & procul ab oceano. Pli. enim lib. x. capi. x. de
nilo ita inquit. Originem ut iuba rex potuit exquirere in monte iferioris mau-
ritanię non procul oceano habet. Et phedra ouidiana ait. Sint procul a nobis iu-
uenes ut fœmina cõpti. Catul. Itẽ ꝓcul a mea tuus ſit furor omnis hera domo.
Aſcenſius ¶ Si procul etiam cum alio caſu conſtruitur nihil quoq; contra uallam qui quod
rarius ſit dixit.

¶ Lau. lib. ii. c. xvi

¶ Age ſingularem numerum deſiderat. Agite pluralem. Agendum uero nõ ſin-
gularem tantum: ſed etiam pluralem &c.

¶ Manci. Ti. xxxii.

¶ Age ſingulari & plurali iuncto legimus. Statius lib. x. Ite age & obſeſſis uigi/ Age
lem circũdate flammam. Valerius Flaccus li. iii. Vos age iuuenes ad littora uolui/ Agite
te ſyluas: & ſocios luſtrate rogos. Plautus in Sticho. Age ſulcis. Item. Age lice/ Agedũ
mini. Præterea ſicuti Agedum utriq; numero iungitur: ita Agitedum plurali ſo/ Agite/
lum. Liuius lib. vii. Noſtrumq; inquit peditum illud militis eſt opus. Agitedum dum
ut me uideritis quacunq; inceſſare in aciem hoſtium ferro uiam facientem: ſic p
ſe quiſq; obuios ſternite. Et paulo inferius. A gitedum ite mecum &c.
¶ Recte admones mãcinelle: nam licet age naturaliter ſingulare eſt & agite plu Aſcen/
rale: poſſunt tamen cum in aduerbium migrauerit etiã utrunq; recipere ſicut age ſius
dum quod etiam ſingulare uidetur dumtaxat.

¶ Lau. li. ii. c. xxiiii.

¶ Habent tamen aliquando neſcio quid differentiæ in utendo: cur nanq; non
dicimus. Neq; autem ſicut neq; uero &c.

¶ Manci. Ti. xxxiii.

¶ Neq; autem qui dixerit: recte quidem. A puleius enim li. i. floridorum ſic ait. Neq;
Procõſulis autem tabella ſententia eſt: q̃ ſemel lecta: neq; augeri litera una: neq;
aũt minui poteſt &c. Quod quidẽ laurentius item notaſſet ſi id forte occurriſſet
ei. Apuleii. n. auctoritas apud Lau. ualuit. Vbi de puluiſculo ſcribit. Maſculio tñ
ptulit. A puleius dixit. i. nobilẽ puluiſculum: affert & alibi apulei auctoritatem.

¶ Lau. lib. ii. c. xxiiii.

¶ Contra non dicimus non uero: ſicut non autem. Vt ſum tibi amicus non autẽ
aſſentator &c. Et capite dicti ſecundi libri inquit idem Lau. Neq; uero idem eſſe
quod non uero: ſi modo non uero dicere liceret.

¶ Manci. Ti. xxxiiii.

¶ Non uero dicere licet. Tullius nanq; in Catone maiore ſeu de ſenectute ſic Nõ ue
ait. At ii quidem iam mortui ſunt: non uero tam iſti q̃ tuipſe nugator &c. ro
¶ Præterea non dicas age autem: ſane autem: iam autem: enim autem.

¶ Manci Ti. xxxv.

¶ Iam autem recte dici poterit. Curtius enim li. ix. ſic ait. Iam autem ſcietis & q̃/
tum ſine rege ualeat exercitus: & quid opis in me uno ſit. Im aũt

¶ Lau. li. ii. c. xxvii.

¶ Certe coniuncta cum ſcio ſimilibuſq; uerbis ſolet mutare e in o: ut certo ſcio ſi/
cut dicimus manifeſto pro manifeſte. aperto pro aperte. liquido pro liquide. tu/ Certũ
to pro tute & ſimilia. ſcio

¶ Manci. Ti. xxxvi.

Certe ſcio

¶ Hic addam dici quoq; certum ſcio. Valerius maxi. lib. ii. capi. ii. Nam oculos
tuos certum ſcio clariſſima in luce tenebris offuſos ingens opus animi intueri ne/
quiſſe. Inuenitur & ſæpe certe ſcio.
¶ Valla loquitur de uenuſtiore & frequentiore apud doctos uſu & hic & in ſe/
quentibus quod & de certum ſcio: & de a ab & abs intelliges. Nec melius docet Aſcen
priſcianus: quod enim ille omiſit utpote cum quibus conſonantibus dulcius po/ ſius
nantur ab & abs explicat Valla.

¶Lau.li.ii.c.xxix.

¶Ab cum duabus liquidis:& cum i quando fit conſonans adiungi ſolet.ut ab le ge & ab legatis ab litteris ab rege ab rogo ab te ab ioue.

¶Manci.Ti.xxxvii.

A ¶De Ab longe melius Priſcia.edocuit.Ait enim li.i.de duodecim carmi A qui
Ab dē uel abs uocali ſequentę nō ponimus.Ab uero non ſolū uocalibus ſequētibus: ſed etiam cōſonantibus quibuſdam non male ſonātibus antecedēte ab:ut abdu.co abdo.hæc ille.licet igitur etiam dicere ab duce:ab domo. Sępius denīq; repe ritur:ab conſonante ſequente ꝑpoſita.Pli.li.ii.c.ix.Et in tenebrarum remedium ab natura reptum.& item li.xix.ca.ii.Mox Cæſar dictator totum forum roma num itexit.Viamq; ſacram ab domo ſua ad cliuum uſq; in capitolium &c.Plura inuenies:& in cōmentariis Cæſaris:& in tito Liuio atq; aliis.

¶Lau.li.ii.c.xlix.

¶De quandoquidem & quando.

¶Eiuſdem ſignificati eſt Q uatenus apud ſæculū dūtaxat Quintiliani.is ita ait. Sed quatenus luctus noſtri in ius uocant:& flent diſputandū eſt.& orbitati ſuæ mater iraſcitur ſuperemus quā exorare nō poſſumus.Et eius diſcipulus Plin.iuni or.Et quatenus negat nobis diu uiuere reliquamus aliquid quo nos uixiſſe te ſtemur.Nam Cice.dixit.Q uatenus ſolūmodo pro inquantum:ſicut eatenus pro intantum:ut in lelio.Videndum eſt quatenus amicitiæ tribuendum eſt.Sæculū autem Q uinti.ab Liuio.Virgiliano Horatio exordior : quorǔ ultimus in ſermo nibus ſic ait.Surrētina uafer qui miſcet fece phalerna. Vina colūbino limum be ne colligit ouo.Q uatenus ima petit uoluens aliena uitellus.

¶Manci.Ti.xxxviii.

Quatenus ¶Aliud eſt Q uatenus per e:aliud eſt Quatinus per i. Vnde caper grāmaticus
Quatinus ita ſcribit.Quatenus per e aduerbium eſt : quatinus per i cōiunctio cauſalis:ut ſi dicas:quatinus hoc ſine plagis non facis. En tibi plagas ? Q uatenus autem ad uerbium temporis aut loci. Temporis quum dices:quatenus hos mores exerce bis?Loci quum dicimus.quatenus ibimus &c.Feſtus quoq; ſic.Quatenus ſigni ficat qua fine:ſicut hactenus hac fine.Q uatinus uero quoniam &c.Itaq; legen dum eſt illud Q uintiliani.Sed quatinus luctus noſtri in ius uocantur. Sic quoq; Plinii illud.Et quatinus negatur nobis.Illud item Horatii. Q uatinus ima petit uoluens aliena uitellus:quatinus inquam per i. Vnde Iuuenalis ſat.xii.inquit. Q uatinus hic non ſunt nec uenales elephanti &c.

Aſcenſius ¶Recte ſentis Manciuelle : ſed forte priſci.confuderunt ſcripturam cum ſignifi cata diſcreuerint.

¶Lau.lib.ii.c.ulti.

¶De ſcilicet & uidelicet.

Videlicet ¶Apud quos uix reperias uulgo uſitatiſſimum modum:quum ea quæ confuſe dicta ſunt:per ſingula poſtea exponimus quale eſſet: quattuor ſunt uirtutes:ſcili cet uel uidelicet:prudentia iuſtitia:fortitudo modeſtia.

¶Manci.Ti.xxxix.

¶Tu ipſe Laurenti tertii uoluminis prologo eo quidem modo quem apud do

ctiſſimos inuſitatum eſſe aſſeris uſus fuiſti. ſcribis enim illa. Quæ.n.diſciplina.ſ. quæ publice legiẗ: tam ornata atq; ut ſic dicam tam aurea ut ius ciuile. Et capite xxxvii. eiuſdē tertii uoluminis ita. Illud tñ ſciēdū eſt apud Ovi.in.xiii. ſic legēdū Tuq; tuis armis nos te potiremur achille: nō potiremur añ pen. breui nō lōga: a tertia.ſ.nō a q̄rta ↄiugatiōe. Id aūt oē recte gdē. Nā lib.xxxvii. digeſtoꝝ ita ſcribiẗ. Seruus nō manumiſſus libertatē ↄſequiẗ.ſ.is q ea lege diſtract⁹ eſt: ut manumittaẗ intra tp̄s. Et Seneca ep̄ſa.lxxxii. ſic ſcribit. Nō magis q̄ bñficiū dare qſquā ſcit niſi ſapiēs: hic.ſ.q magis gaudet dato q̄ alius accepto. Li.et.xxxi. digeſtoꝝ in pncipio ſic legiẗ. Velut certā q̄titatē exprimit p uirib⁹ uidelicet pſimonii.

¶ Attēde lector quæ adducunẗ nihil contra uallam faciunt: nam neq; ipſe neq; alii ſic uidelicet &.ſ.ut uulgares utunẗ. Elegāter etiam utitur ualla dicens ſcilicet quæ publice legitur &c. quod qui non uidet, cecutiat ut libet. Aſceſ.

¶ Lau.lib.iii.c.xix.

¶ In es inciſæ ſunt lr̄æ: non in ere. Ita enim apud oēs auctores quātū iueni ſemper ſcriptum eſt. Liuius lib.iii. Priuſq̄ urbē ingrederenẗ leges decem uirales: quibus duodecim tabulis eſt nomē: in es inciſas in publico propoſuerunt. In es & in ere īciſum

¶ Manci.Tit.xl.

¶ In es inciſæ ſunt litteræ & in ere quoq; legiẗ. Plinius enim iunior ubi de laudibus Traiani ſic ait. Sed quid ſingula cōſector & colligo: quaſi uero aut oratione complecti aut memoria conſequi poſſim: quæ uos.P.C. ne qua interciperet obliuio & in publica acta mittenda & incidenda in ere cenſuiſtis.

¶ Si nō mendoſe legiẗ plinius: fatear qđ Valla ſic locū offendiſſet: faſſurus erat etiam in ere incidere dici poſſe: ſed q̄a diligēs fuit eiuſdem lector. nec apud eundem offendit: putē in era ſcribendum: præſertim cū ars grāmatica actō ſuffragetur: nam in cerā impreſſum: in es inciſum. cum ſit quædam loci mutatio ars dictū poſtulet. de cæteris hoc eſt conſimilibus eſt qđ argutius forte ſententiam. Aſceſ.

¶ Lau.lib.iii.c.xxv.

¶ Quædam uerba cum ntō iungi recuſant: imo pleraq;. Nā ut recte dico incipe mihi eſſe familiaris: nō eſſe illi itimus. Ita inuſitate dicam p̄cipe illi eſſe mihi familiaris. Ne libeat tibi eſſe intimus. hoc tñ genus loquēdi nōnunq̄ reperimus. ut apud Lucanū in.viii. Tutiq; putauit iā bonus eſſe ſocer. Et apud Ouidium de ponto. Ecquis in extremo poſitus iacet orbe tuoꝝ. Me tñ excepto qui p̄cor eſſe tuus. Dicere potuiſſet: ſed nō tam uenuſte: quem præcor eſſe tuum &c.

¶ Manci.Tit.xli.

¶ Præcipe illi eſſe mihi familiaris. Ne libeat tibi eſſe intimus. Nullo pacto latine dr̄. Nō enim hoc genus loquēdi apud aliquē pbatū auctorē reperiẗ. Nā ſi recte aduertimus Lucani illud. Tutiq; putauit iā bonus eſſe ſocer. Non ſimile eſt illis p̄cipe illi eē mihi familiaris. Ne libeat tibi eē itimus: hic.n.datiuus p̄cedit. Apud Lucanum uero p̄cedit & ſequiẗ ntūs. Dicēdum igiẗ p̄cipe illi eē mihi familiari uel familiarem. Ne libeat tibi eſſe itimo. Vel ne libeat tibi eſſe intimū. Ouid.lib.viii. met. Vobis imunibus huius eſſe mali dabiẗ. Quint.lib.iii. An illi accidat uiro bono eſſe uel malo. Hypermeſtra ad Linum. Quo mihi cōmiſſo non licet eſſe piā. Quint.lib.vii. An huic eſſe pcuratorē liceat. Et lib.iiii. pcuratorē tibi eſſe non licuit. Ter.in heau. Nā expedit bonas eſſe uobis. Caſar lib.vi.de bel.gal. Qui-

bus iam licet eſſe ſortunatiſſimos. Luc. li. iii. Nunq̃ tibi magne per umbras Pergameos manus generũ nõ eſſe licebit. Illud aũt Ouidii. Me tñ excepto q̃ p̃cor eſſe tuus. Et grãmaticæ & latinę dictũ cũ & præcedat & ſubſequat ntũs. Neq; inficias eo. Et grãmaticæ & latinę etiam dici quem p̃cor eſſe tuum. Nam talis ordo eſſet quem tuũ eſſe p̃cor: ut Naſonis illud lib. yi. met. Q uãtum eſt. E ſſe iouis fratrem. Terẽ. in eunu. A ppet ſeruũ hũc eſſe dñi pauperis. Q uod etiã diceř licuiſſet ita. A pparet ſeruus hic eſſe dñi pauperis. Vatinius enim lib. y. epi. ad Ciceronẽ inquit. Diciř mihi tuus ſeruus fugitiuus uardacis eſſe. Cæterũ Lucani illud dicẽdi genus. Tutũq; putauit: iã bonus eſſe ſocer. apud alios quoq; legere eſt. Ouid. li. xiii. met. Sed enim qa retulit A iax eſſe iouis pnepos. Et lib. i. de ponto ad Maximum. Hoc ubi uiuendum eſt ſatis eſt ſi conſequor aruo. Inter inhumanos eſſe poeta getas. Vbi quidem aduertendum eſt eſſe tunc habere uerbi caſum non infiniti. eſt enim ſum uerbum ſimilium copulatiuum.

Aſcenſius ¶ Valla quoq; negat: uſitate dici p̃cipe illi mihi eſſe familiaris uerũ Lucani cum illud non ideo grãmaticũ eſt q ntũs p̃cedit & ſequiř cum totũ illud ſit poſitum p actõ. unñ ſicut non dicam grãmaticæ tutũ pro eſſe bonus. ita nõ dicam: tutum puto bonus eſſe ſocer ſed ſocerũ eſſe bonũ. latinus tñ ac natiuus ſermo grãmaticę arti minus audiens Lucani illud ad cæterorũ ſi non cõmẽdat admittit. Nota tñ grãmaticæ. Si eſſe p̃cedit datiuus ſequi poſſe accuſatiuum: eo q conſtructio imutař: ſic eſſe piam non licet mihi apud Terentium apparet eſt impſonale. ſi dicař apparet ſeruus: iam fieret pſonale. ſicut apud Vatiniũ in epiſt. Ciceronis. Eſſe poeta poeticę dictum apud Ouidium aut poeta materialiter. ut aiunt accipiř: ſicut uocatis me magiſter & domine.

¶ Lau. li. iii. c. xxx.

¶ Nunq̃ pro nequaq̃. Et ipm Nequaq̃. Et nuſquã: & nuſpiã ſimplicẽ negationẽ iudicant. Ideoq; uno uerbo contẽta ſunt. Vt nequaq̃ ueniam. Necubi uero duplicem. Ideoq; duplex uerbum poſtulat. Volo necubi mihi obuius fias: ideſt ne alicubi: ut Sicubi pro ſi alicubi. Sicunde pro ſi alicunde &c.

¶ Manci. Tito. xlii.

¶ Necubi & nequo etiã uno uerbo ɔtenta ſunt. Liuius enim in p̃ncipio lib. iii. de Necubi Nequo bel. punico ſecũdo ait. Hiſpanos & aphros & oẽ qd̓ ueterani erat robur exercitu admixtis ipſorũ impedimẽtis necubi ɔſiſtere coactis: nec neceſſaria ad uſus deeſſent p̃mos ire iuſſit &c. Cato in re ruſti. ca. y. Villicus ne ſit ambulator ſobrius ſit ſemp: ad cœnã nequo eat: familiam exerceat. Itẽ cap. cxlii. Neue ad domum ne ne ad ſe recipiat. ad cœnam nequo eat: neue ambulatrix fiet.

Aſcenſius ¶ Necubi & nequo ſi in proprio ſignificato ſunt geminum uerbum habent: unde coniunctim dictum putem. Nequo eat familiam exerceat &c.

¶ Lau. li. iiii. c. xlii.

¶ Interdico tibi aqua & igni: non autem interdico tibi aquam & ignem.

¶ Manc. Ti. xliii.

Interdico ¶ Interdico tibi aquam & ignem dici etiam poſſe plures oſtendunt. Iuſtinus lib. y. Et cui pauloante humanam opem interdixerat. Seneca epiſt. lxyii. Interdices mihi inſpectionem rerũ naturæ. Ouid. lib. yi. meta. Cui quondam regia coniũx Orbem interdixit, Valerius Maximus lib. ii. cap. ii. Interdixit etiam ei conuictũ.

hominum uſumq; balnearum:turmaſq; equitum quibus præfuerat ademptis equis in funditorum alas tranſcripſit.
¶ Interdico non negem datiuo & actõ conſtrui:ſed malim Vallam ſequi præcipue in paſſiuo ac dicere.interdictum eſt illis aqua & igni. Aſcẽſ᷑.

¶ Lau.lib.iii.c.xlii.

¶ Pluit caret ſuppoſita hñs appoſitũ ablm̃:ut Liuius.Nũciatũ eſt in albano lapidibus pluiſſe.licet nũc dicamus.Deus pluit carnẽ:pluit mãna:pluit eſcam &c.

¶ Man.Tit.xliiii.

¶ Pluit ſanguis uel lapis.Pluit ſanguine & lapidibus. Pluit lapides in ntõ.ſ. Et deus pluit aquam recte dicit. Tibullus lib.ii.Multus ut in terras deplueritq; lapis. Statius lib.viii.th.Saxa pluunt.Pli.lib.ii.Præter hæc inferiore cœlo relatũ in monumenta eſt lacte & ſanguine pluiſſe.Ibidem.Effigies quæ pluerat ſpongiaru fere ſiliis fuit.Plautus in muſtel.Venit imber:lauat parietes:perpluit tignaputrefacitq; operam fabri.Ibidẽ.Quam mihi amor & cupido in pectus perpluit meũ.His igit᷑ patet pluit habere ſuppoſitum ntĩm uel ablm̃.& Deus pluit carnem & hmõi dicendi genus non ſolum nũc dici ſed plautum quoq; dixiſſe. Pluit cũ ſuppoſito.
¶ Non negem poeticæ dictum ſaxa pluunt.Apud plinium autem ſi eſt pluerat accipitur pro deciderat.ſicut manifeſte deplueritapud Tibullum. Aliud autem eſt de perpluit ut ſignificatio docet:nam a Valla dicitur legena male compacta perfluere & a ſimili tectum perpluere. Aſcẽſ᷑.

¶ Lau.lib.iiii.c.vii.

¶ Rumor & phama idem ſunt:quoru alteru latinum.Alteru e græco eſt &c.poſtea ſubiungit.ſignificatur aũt his duobus noibus ſermo quidam in populo ſine certo auctore de re aliqua recenti ſiue bona ſiue mala &c.

¶ Manci.Tit.xlv.

¶ Quintiliano quidem auctore lib.v.phama conſenſus ciuitatis uelut publicum teſtimonium uocatur.Rumor uero ſine ullo certo auctore diſperſus.Cui malignitas initium dederit:incrementum credulitas. phama
¶ Non fugit uallam dictum Quintiliani:ſed confuſe uſos inuenit alios. Rumor

¶ Lau.lib.iiii.c.xxv.

¶ Sementis eſt ſatio ſiue ut ſic dicã ſeminatio.Liuius.Campani ſementem facere poſſent.Miror q; quare cum in aliis locis apud Hieronymum plurimis:tũ in geneſeos principio ſementis pro ſemine poſitum eſt. Aſcẽſ᷑.

¶ Manci.Tit.xlvi.

¶ Semẽtis p ſatione & per ſemine li.i.faſt.apud Ouid.legit᷑.ait enim.Villice da requiem terræ ſemente peracta.Da requiem terrã qui coluere uiris.Et paulo inferius.Vos date perpetuos teneris ſemẽtibus auctus.Ne noua per gelidas herba ſit uſta niues.Columella uero lib.ii.c.x.Sementem pro ipſo ſerẽdi tempore poſuit.Ait enim ſic de lente.Sationes eius duas ſeruamus:alteram maturam p mediam ſementem ſeriorem:alteram menſe februario.Virg.item lib.pri.geor.pro ſemine ait.Incipe & ad medias ſementem extende pruinas. Sementis
¶ Apud Ouidium ſementibus utcũq; pro ſationibus accipi poſſet:melius tamẽ pro ſeminibus apud Virgilium contra pro ſatione. Aſcẽſ᷑

ℂ Lau.lib.iiii.c.xxx.ii.

¶ Etiam duces militum auctores uocabantur.unde autorare.Liuius li.xlyi.Si/ gno ſuo impreſſas tabellas miſit:& uero pignore:uelut autoratum ſibi proditorē ratus eſt:ideſt obligatum & ſubiectum.Et Valerius Maxi. lib.iiii.A utorato ſo/ cijs officio.Sueto.lib.iii.de legendo uel autorãdo milite ac legionum & auxilioꝝ deſcriptiõe.Ex quo fit autoramentũ uel quaſi obligatio nexuſq; uel quaſi ſtipen/ diũ quoddã uel pciũ cuiuſdã milite ac pugnę actiõis:ut Quin.Nec difficile ſa/ ne ſub illo pſertim autoramẽto habuiſſet miſſionẽ:ſed noluit gladiator uiuere.

ℂ Manci.Ti.xlyii.

¶ Referã hic qđ domitius in epiſtola Saphus poetæ ſcribit.Aſſerit enim ꝙ auto
Autorare — rare eſt eligere in militiã.Mileſq; autoratus ab imperatore ei operã pſtabat rece ptus.ſ.in iura militaria & imperatoris fidẽ.Inde exautorare diminuere eſt.& au
Autoratus — toramentũ ſignificat illã aſcriptionẽ ſimpliciter:nõ aũt ſtipendium.A utorat ergo iperator militẽ quũ eum aſcribit.Nã quicqđ deinceps agit miles autoratus ad im
Exautorare — peratorẽ refertr:cui uictoriã parat.Hæc & plura ille.Seneca pterea epiſtola pri/ ma li.xyiii.ſic ait.Multũ aũt a fortuna petendũ eſt.Deinde ſperãde opes autora
Autoramẽtum — menta ſunt ſeruitutum.ubi quidem metaphoricos locutus eſt.

¶ De autorare hoc recipe.tot capita tot ſenſus.

Aſcenſus

ℂ Lau.li.iiii.c.xlyii.

¶ Cõcio eſt populi multitudo cõgregata uel ex magiſtratus iuſſu:uel publici ſa/ cerdotis:uel ſua interdum auctoritate:& ſpõte:proprie ad audiendũ oratorẽ cõ cionantem in bonum publicum.Cuius etiam oratio uocatur concio &c.

ℂ Manci.Ti.xlyiii.

¶ Aulus Gel.li.xyii.c.yii.ſcribit Cõcionẽ tria ſignificare:locũ ſuggeſtumq; unde
Concio — uerba fiũt.Itẽ ſignificare cetũ populi aſſiſtẽtis.Itẽ orationẽ ipſam q̃ ad populum diceret.De loco aũt teſtis etiam Liuius li.ii.ubi ſic ait de Valerio publicola.Vo/ cato ad conſilium populo ſummiſſis faſcibus in concionem aſcendit.

¶ Abuſiue ob penuriã linguæ multa dicimus.ut uado ad lectionẽ pro eo qđ eſt
Aſcenſus — a locũ ubi legit ſeu ad lectoriũ:ita ad cõcionem dictũ putẽ:aut utrunq; ꝗ; pprie.

ℂ Lau.li.iiii.c.liii.

¶ Quomodo enim paſco neutrũ & paſcor deponens idẽ ſignificãt : prii.uiderit: qui hoc ſibi perſuaſit.Eſt enim paſcor comedo & uoro ſemperq; regit accuſatiuũ illud uero ſine accuſatiuo.ut paſcentes ſeruabit Tytirus hedos.

ℂ Manci.Ti.xlix.

¶ Paſco neutrum:& paſcor deponens idem ſignificare ipſe oſtẽdam:& utrunq;
Paſco paſcor — regere accuſatiuũ.Oui.li.i.faſt.Pauit ouis pratũ.i.comedit.Virg.li.ii.æneí.Et mi ſeros morſu depaſcit artus.i.comedit:uorat.legimus item paſcor & paſco ſine ac cuſatiuo in eadẽ ſignificatione.teſtis Maro li.iii.g.Paſcit in magna ſylua formoſa iuuenca.Cætera paſcunt uirides armenta per herbas.Saltibus in uacuis paſcãt & plena ſecundum flumina.Patet igitur idem eſſe paſco & paſcor:& utrunq; re gere accuſatiuum:utrunq; etiam ſine accuſatiuo legi.Quandoq; tamen diuerſa ſunt.Nam ut dicimus herba paſcit illum.Cadauer paſcit aues.Tuo corpore pa/ ſcis uolucres.Ego paſco uitulos &c.Ita non dicimus herba paſcitur illum.Cada/

uer paſcitur aues. Tuo corpore paſceris uolucres &c. Luca. li. iiii. Eſt nobile cor/
pus paſcit aues. Virgi. lib. iii. ęn. Et uulſis paſcunt radicibus herbę. Naſo in ibim.
Æreas uolucres corpore paſce tuo. Virg. in buc. Pierides uitulam lectori paſcite
ueſtro. Pręterea paſcor non ſolum regit accuſatiuum ſed ablatiuum quoq; Virg.
lib. iii. geor. Paſcuntur uero ſyluas. Et in buc. Frontibus hirſutis & carice paſtus
acuta. Item. Dumq; thymo paſcentur apes: dum rore cicadę. Et li. iii. geor. Fron
dibus & uictu paſcuntur ſimplicis herbę.

Paſcere proprie eſt paſtoris: paſci pecoris aut eius more paſti. unde minus con
ſuete dixit Cui. Pauit ouis &c. ubi ait paſcor abſolute ponitur aut cum ablatiuo Aſcen
paſſiuum eſt a paſco: ubi cum accuſatiuo deponens aut tranſumptum. ſius

Lau. lib. iiii. c. liii.

Proprie paſcere beſtiarum eſt: ſicut ueſci hoium: niſi ꝙ hoc regit ablatiuum.

Manci. Ti. l.

Veſcor tum ablatiuo: tum accuſatiuo iunctum legimus. Tibullus li. ii. Vera ca Veſcor
no ſic uſq; ſacras innoxia laurus Veſcar: & æternum ſit mihi uirginitas. Manilius
li. v. Tectiq; auro iam ueſcimur aurū. Virg. Viſceribus miſerorum & ſanguine ue
ſcitur atro. Veſcor præterea non ſolum ad cibos refertur: ſed ad alia quoq; ſicut
utor. Hinc Tibullus ait. laurus ueſcar. Et poeta. ſi ueſcitur aura. Horatius item
li. ii. carmi. Quicunq; terrę munere ueſcimur. Addimus ulterius ueſci brutorum
nō ſolum hoium eſſe. Pli. enim li. ix. c. xv. ſic ait. Nūc principatus ſcaro datur qui
ſolus piſcium dicitur ruminare: herbiſq; ueſci: non aliis piſcibus.

Dixi tibulli lectorem minus frequētem uallam: in loco autem adducto apud Aſcen
eum & manilium uetus eſt locutio. Apud Horatium & Poetam aura & munus ſius
terræ munere cibi ſumuntur. Non negem tamen & brutis conuenire.

Lau. li. iiii. c. lxvii.

Frondes arborum ſunt tm̄ folia aut arborum & herbarum & florum quoq;.

Manci. Titu. li.

Frondes nō arborum tm̄ eſſe legimus. Plinius. n. li. xviii. c. xix. de Getio aſca/
lonitarum genere ſic ait. Getium pene ſine capite eſt: ceruices tantum longe: & iō
totum in fronde. Item capite. xii. eiuſdem li. xviii. ubi de Raphani generibus tra
ctat ita ſcribit. Etiam nunc unum ſilueſtrem Gręci cheriam uocant: pōtici armō:
alii leucem: noſtri armoratiam fronde copioſius q̄ corpore.

Frōdes dum arborum dicit eſſe nō negat fructicum & herbarum ſimiliumq;: Aſcen
ſed diſſimilium raro dici recte aſſerit. De lamina autem & Bractea parum ual/ ſius
læ abradit lima mancinelli.

Lau. li. iiii. c. lxxiiii.

Laminam tam ferream: ereā: plumbeam: ſtāneam: q̄ auream: argenteam: ele/ Lamia
ctram: auricalceam dicimus bracteam potius ex his poſterioribus. Aut certe bra Bra/
ctea tennis eſt: & ſua ſponte plicabilis, lamina uero craſſior ex qua armatura cō/ ctea
ficit: & qua icenſa olim hoies torq̄bant. nec crepitat ut bractea ꝑ tenuitate &c.

Manci. Ti. lii.

Prima ſignificatio uerior habetur. Aulus Gel. enim li. i. ca. iii. ita ſcribit. Sicuti
eſt magnū pondus eris: parua lamina auri ſit precioſius, Cæterum lignea quoq;

lamina dici poteſt. Pli. n. lib. xyii. ca. xxxyiii. ſic ait. Dolia quaſſa ſarcire: ipſorūq; laminas ſcabendo purgare: aut nouas facere. Bractea ꝑterea ex alia quoq; materia ꝙ ex ꝑdictis dici poterit. Plinius nāq; li. xyii. c. y. ubi terraꝝ & cretæ gña explicat inqt. Colūbinā gallia ſuo noīe glaucopelon appellat: glebis excitaꝛ lapidū mō ſola gelatione: ita ſoluiꝛ ut tenuiſſimas bracteas faciat. ĥ ex equo fertilis &c.

ℭ Lau. lib. iiii. c. lxxxiiii.

¶ prætorius qui præturam. Conſularis qui conſulatum. Quæſtorius qui quæſturam. Edilitius qui edilitatem. Cenſorius qui cēſuram. Tribunitius qui tribunatum. Primipilaris qui primipilatum geſſit.

ℭ Manci. Titu. liii.

Conſularis

¶ Conſularis qui conſulatum geſſit dicitur: & conſulatu dignus. In pria ſignificatione Teſtis eſt Liuius lib. y. ab urbe cōdita: ubi de gallis ait. Senes triumphales cōſularesq; ſimul. Et Cicero. de claris oratoribus de hortenſio dicens. Nā is poſt cōſulatum credo ꝙ uiderit ex cōſularibus neminē eſſe ſecum cōparandum: nec liceret autem eos qui conſules nō fuiſſent ſūmum illud ſtudium remiſit: quo a puero fuerat incenſus &c. In altera uero Teſtis quoq; idē Cicero li. x. epiſto. ad plācum ita ſcribens. Cōplures in ꝑturbatiōe reip. cōſules dicti: quoꝝ nemo coſularis habitus: niſi qui animo extiterit in reip. cōſularis. Paulo autem inferius inquit. Hæc ſi ages & ſenties. Tu eris non modo cōſul & cōſularis: ſed magnus etiam conſul & cōſularis. Et pro Milone ſic ait. Tribunum uirtute conſularē.

Aſcenſius

¶ Recte addit cōſularē ēt aliter accipi poſſe. Vallæ tñ ſniam nō dānat ſed auget.

ℭ Lau. lib. iiii. c. lxxxy.

¶ Cumani ex oppido cumaꝝ in campania: quā nunc praue uocant terram laboris. Campaniā uero eam regionem quæ illi finitima eſt romam uerſus.

ℭ Manci. Titu. liiii.

Campaniã

¶ Non cāpaniam terram laboris appellāt: ſed campaniæ partem. Neq; nunc dūtaxat: ſed iamdiu priſci ipſi laborias appellarunt. Teſtis eſt pli. lib. xyiii. c. xyiii. de agro campano: ſic enim ſcribit. In campania tamen laudatiſſimus campus eſt: montibus ſubiacet nimboſis totis quidem. xl. millibus paſſuum planicie. Poſtea ſubiicit. Quantum autem uniuerſas terras campus hic campanus antecedit. tantum ipſum pars eius: quæ laborię uocantur: quem perglegretim græci appellāt. finiuntur laborię uia ab utroq; latere conſulari: quæ a puteolis & quę a cumis capuam ducit. hæc ille. Vbi autem Laurētius ait. Campaniam uero eam regionē quæ illi finitima eſt romam uerſus. Sciendum eſt duplicem eſſe campaniam nouam & ueterem. Nam apud Strabonem li. y. legimus. Picentes autem uſq; Silarin perueniunt: ab hoc agro ueterem ſeparat campaniam. Cui quidem fluuio ꝓprium illud ineſſe traditur: ut in eius aqua demiſſa uirgulata ſaxificentur.

Aſcenſius

¶ Si campaniæ partem ergo per ſinecdochē & campaniam: ſed mens uallæ eſt cum ueteres tantum campaniæ partem laborias aut laboris terrā uocarent quoſdam praue eam totam laboris terram uocare.

ℭ Lau. li. iiii. c. xiiii.

¶ Beatus qui rebus omnibus ad uitæ uſum ornatumq; ſpectantibus abundat. Ideoq; locupletes ſane homines beatos uocamus &c.

ℭ Man. Titu. ly.

Beatus pprie qui dici poſſit a Seneca a. M. Tullio ab Horatio & ab aliis pluribus docemur. Seneca enim epiſtola prima lib. vi. ita ſcribit. Si utriq; uis uerborum ambiguitates deducere: hoc nos doce. Beatum non eum eſſe quem uulgus appellat ad quem pecunia magna confluxit: ſed illum cui bonum omne in animo eſt erectum & exciſſum & mirabilia calcãtem. qui neminem uidet cum quo ſe comutatum uelit. qui hominem ea ſola parte exiſtimat: qua homo eſt. qui natura magiſtra utitur: ad illius leges componitur. ſic uiuit quomodo illa præſcripſit: cui bona ſua nulla uis excutit: qui mala in bonum conuertit: certus iudicii inconcuſſus intrepidus. quem aliquauis mouet: nulla perturbat: quem fortuna quum in eum quod habuit telum nocentiſſimum ui maxima intorſit pungit non uulnerat: & hoc raro. Nam cætera eius tela quibus genus humanum debellatur grandinis more diſſultant q̃ incuſſa tectis ſine ullo habitatoris incõmodo crepitat ac ſoluitur. Apuleius etiam in li. de philoſophia ſic ait. Verum enimuero illum omnibus beatum uideri cui & bona ſuppetunt: & quemadmodum carere uitiis debeat callet. Et. M. Tul. lib. v. tuſcu. ita ſcribit. Videamus q dicendi ſunt beati: equidem hos exiſtimo: qui ſint in bonis nullo adiuncto malo. Hora. uero li. i. epi. ad Quintium inquit. Neue potes alium ſapientem bonoq; beatum. Beatus

Sicut de ſũmo bono: ita de beatitudine ac beato uarię ſunt diffinitiones: bene tamen habentem Iuuenalis beatam uocat dicens: uetulę ueſica beatæ.

Lau. lib. v. c. v.

Denique frui eſt delectationẽ capere ex utendo. itaq; in idem recidunt. Idemq; efficiunt frui delectari uoluptatemq; capere. quo fit ut nõ fuerit cauſa cur recentiores hoc ſolũ uocabulum frui. unde uenit fruitio ſolis rebus diuinis dare uoluerint. Habet enim hoc uerbum duo ſupina fruitum & fretum. quorũ primum uix in uſu eſt: niſi apd̃ eos qui uerborũ nouitatib⁹ & gaudẽt & gloriant̃. Secũdũ ſignificat cõfiſum eſſe ut fretus fortaſſe familiaritate quæ ei tecum auſus eſt confiteri. Aſcenſius

Man. Tit. lvi.

Fruitus & caper grãmaticus: & alii uſi ſunt. Ait añt caper. Fruitus ſum illa re. Veteres uix dixerunt fruitus ſum illã rem. Gellius item li. xvi. c. ii. refert Neutũ dixiſſe. Qui nõ parit apud ſe fruitus eſt. Et Ci. li. iii. tuſcu. Fruiturũ dixit: ubi ait, Conſideretq; ſe fruiturũ &c. Cæterũ fruor etiã fructus ſum facit. Cice. n. in hortenſio īquit. Vt amenitate ſũma fruitus eſt. Q d̃ quidẽ Priſcianus li. x aſſerit. Fruitus

Fruitus quidem raro inuenitur: fruiturus frequenter: ſic oritus & paritus nõ ortiturus & parturus frequenter. quod & aliis quibus duplex ſupinum eſt fieri ſolet. Vt erutus & eruiturus: quod & mancinellus docuit. Fruitus ſum a fruor Aſcenſius

Lau. lib. v. c. xxv.

Fenero tibi dicitur. Et feneror abs te. Qui fenerat pecuniam dat ad uſuram. Qui feneratur pecuniam ad uſuram accipit. Fenero

Manci. Ti. lvii.

Feneror & fenero idem ſignificant. Seneca epiſtola. ii. Quantum paſcat aut feneret: ideſt ad uſuram det. Et epiſtola. xli. Multum ſerit: multum fenerat &c. Cicero item in lelio inquit. Vt enim benefici liberaleſq; ſumus: non ut exigamus gratiam: neq; enim beneficium feneramur: ſed natura propenſi ad liberalitatem ſumus. Sic amicitiã nõ ſæpe mercędis adducti: ſed q̃ omnis eius fructus in ipſo Feneror

amore ineſt: expetendam putamus. Et prouerb. xix. Feneratur domino qui mi∫ſeret pauperis. Aulus Gellius: item lib. xvii. ca. xii. ſcribit feneror pro fenero di∫ctum eſſe: ſicuti aſſentior pro aſſentio. Et pigneror pro pignero. Et Feſtus inquit fenero & feneror dici poteſt. Sciendum tñ eſt fenero tibi & feneror tibi: ut ſupe∫rius patuit idem eſſe. Feneror autem a te aliud ſignificare: nam idem eſt qđ ad uſurā accipio. legimus enim lib. xxxi. digeſtoꝝ prope finem. Si autem aliquis eo rum noluerit uēdere partem ſuam (domoꝝ ſupple) uel fenerari ſuper eam pote∫ſtatem habeat uendere coheredi ſuo: & fenerari ab eo. Inueniunt autem & plu∫ra eadem terminatione diuerſa ſignificare diuerſis quidem caſibus: ut Comitor illum actiua ſignificatione. Comitor ab illo paſſiua.

Aſcēſ? ❡ Si Gellius recte dicit feneror pro fenero dictum ac uſurpatū eſſe: non erraue∫rit qui in Vallę ſententiam ierit: qui non tum quod factū eſt ꝗ quod fieri debue∫rit docere nos inſtituit. Simile eſt de mutuo & mutuor mihi iudicium.

❡ Lau. lib. v. c. xxv.

❡ Mutuo tibi dicitur. Et mutuor abs te. Qui mutant pecuniam dat mutuo. Qui mutuatur pecuniam mutuo accipit.

❡ Man. Tit. lviii.

Mutuo mutuor ❡ Mutuo & mutuor idem ſignificant: ſicuti fenero & feneror: ut diximus. Sene∫ca enim epiſto. lxxxii. inquit. Quāto hilarior eſt qui ſoluit: ꝗ qui mutuat &c. id eſt qui mutuo accipit. Priſcianus etiā li. octauo ſcribit. ꝙ multa ancipiti terminatione in una eademq; ſignificatione protulerunt antiqui: ut partio & partior, meridio & meridior. Mutuo & mutuor &c. Q uod quidem Iſidorus non ignorauit. ait. n. libro uigeſimo cap. vii. &c. Sed utrum latini ab græcis an græci ab latinis hæc uo∫cabula mutuaſſent: incertum eſt.

❡ Lau. lib. v. c. xxxi.

❡ Refero recido recingo repurgo refodio repromitto reuinco: ſæpe uix quippiā a ſimplicibus in ſignificatione diſſentiunt.

❡ Man. Tit. lix.

Refero Recigo ❡ Refero & recingo longe diuerſo ſignificant a fero & cingo. Ouid. ſine titulo. Ecce corinna uenit tunica uelata recincta. Et lib. vii. meta. de medea. Egreditur tectis ueſtes induta recincta. Nuda pedem: nudos humeris infuſa capillos. Pro∫per. lib. i. Ianua uel domina penitus crudelior ipſa. Q uid mihi tam duris clauſa taces foribus? Cur nunquā reſerata meos amittis amores &c.

Aſcēſ? ❡ Valla dicit ſæpe & uix. innuens interdum diſcrimē eſſe: ut reuera eſt. Nā quæ ad clauſurā aut uelaturā ſpectāt ſi cum re cōponant contrarium importent. ut uelo & reuelo, ſero & reſero. texo & retexo. claudo & recludo cōtraria ſunt.

❡ Lau. lib. v. c. xxxvii.

Ada∫mare ❡ Adamare eſt amatorie amare: ut Q ui. multis in locis. ſed unus ſuffecerit. Me qdē marite ſi qs iterroget oēs mr̄es liberos ſuos tanꝗ adamauerit amāt &c.

❡ Man. Tit. lx.

❡ Adamare eſt item honeſte ac ualde amare. Cice. lib. ii. epiſt. ad Curionē. Eſt enim tibi grauis aduerſaria conſtituta & parata incredibilis quædam expecta∫tio: quam tu una re faciliime uinces: ſi hoc ſtatueris quarum laudum gloriam ada∫maris: quibus artibus hæ laudes cōparantur in his eſſe laborandū. Et lib. iii. de

oratore

oratore ſic inquit. Deinde ab Antiſthene qui patientiam & duritiam in ſocratico ſermone adamarat cynici primum &c. Alibi quoq; eodem in lib. ita ſcribit. De moſthenem ſequi uultis & ſi illam præclaram & eximiam ſpeciem oratoris per fecti: & pulchritudinem adamaſtis &c.

¶ Amatorie amare eſt quidem uehementer amare: ſed bene docet Mācinellus adamare etiam ad honeſtam amationem pertinere. Aſcen ſius

¶ Lau. lib. v. c. lxxxi.

¶ Eleuo imminuo & extenuo: nuſq̄ memini in alium ſenſum reperiſſe me &c. Eleuo

¶ Manci. Ti. lxi.

¶ Eleuo itē ſignificat in altū tollo. Plautus. Capedū lapidē hunc atq; eleua. Aſcen ſius

¶ Non dicit nō repertum eſſe ſed ſe non reperiſſe: plus ergo legit mancinellus. Nec dubium quin eleuo ſit ſurſum leuo. ſed ex trutina ſumptū ut ſit diminuo aut extenuo: quia quod in ea eleuatur minoris eſt ponderis ac ualoris.

¶ Lau. li. v. c. lxxxv.

¶ Vacas ſapientiæ: das operam ſapientiæ. Vacas ſapientia: cares ſapientia. q̄uis carere proprie eſt uacare quibus indiges &c.

¶ Manci. Ti. lxii.

¶ M. Tullius li. i. tuſcu. ita ſcribit. Carere igitur hoc ſignificat egere eo qđ habe re uelis: ineſt. n. uelle in carēdo &c. poſtea ſubiicit. Dicitur etiā alio modo carere: quum aliquod nō habeas: & non habere te ſentias etiam ſi id facile patiare &c. Subſequitur inde. carere enim ſentientis eſt: nec ſenſus in mortuo: nec carere qui dem igitur in mortuo eſt. Præterea carere de omnibus fere nō ſolum de illis qui bus indiges dicitur. Hinc Pli. lib. xxviii. capi. i. de capra loquens ait. Quod equi dem miror: cum febri negetur carere. Et Ouidi. lib. xv. met. Morte carēt animę. Hora. item lib. ii. carmi. Quæ caret ora cruore noſtro. Tu uero lector attende ul terius. Errare illos qui uolunt careo habere ſignificatū quod habet deſum. Duo enim careo ſignificat: ut per Ciceronis uerba patuit. Egeo ſcilicet & non habeo. Nec idem eſt deſum & non habeo: ut ignari quidam eſſe cōtendunt. Hinc careo ſentientis eſt. Aliud igitur eſt careo denariis. i. egeo denariis: ſiue non habeo de narios. Aliud deſum: quo ita utimur. deſunt mihi denarii. Carere

¶ Si contra præſcriptum Ciceronis Plinius & Ouidius utuntur careo: quia etiā in re quam habere nolis: non mirum ſi contra uallę præceptum quædam reperi antur: ſed ſi errare non uis puer uallę authoritatem ſequere. Aſcen ſius

¶ Lau. li. v. c. ci.

¶ Exhorreo hanc rem: idem quod expaueſco. Abhorreo ab hac re: idem eſt qđ perq uam alienus ſum ab hac re. hoc ſemp poſtulat huiuſmodi ablatiuum: illud uero nunquam ſed accuſatiuum.

¶ Manci. Ti. lxiii.

¶ Abhorreo non ſolum ablatiuo iungitur: ſed etiā accuſatiuo. Catulus enim ait. Abhor reo Sæuaq; abhorrebas priſci præcepta parentis. Porphyrio item ode tertia ubi ui delicet quem mortis timuit gradum ait. Quem mortis inquit abhorrere poteſt q monſtra maris & aſperrima ſaxa ſine lachrymis uidere potuit. Apuleius lib. x. meſ. Nam & quid potiſſimum abhorret aſinus excogitātes ſcrupuloſe &c. Plini.

ii.xxxvii.capite penul.In omni alio uſu acriora abhorrentes.

Aſcenſius ¶ In locis adductis aut abhorreo pro obhorreo ſcriptum eſt:aut minus accurate poſitum quod uallæ ſatis eſt:

¶ Lau.lib.vi.c.ix.

¶ Cui ſiſe eſt ſuppetias p eo qđ eſt auxiliū:ut in.xii.cōmē. Cæſaris. Et nūciabā tur auxilia magna egtatus oppidanis ſuppetias uenire. Et in eodē. Suiſq; rebus timēs elephātiſq; trigita relictis ſuis finib⁹ oppidiſq; ſuppetias pfect⁹ eſt. & iterū in eodē. Atq; ſuis fugiētib⁹ ſuppetias ire ɔtēdit. Sueto. de Veſpaſiano. Legatū ſi ſup ſyriæ ɔſularē ſuppetias ferētē rapta aqla fugauerūt. Suppetias p auxilium. Plautus in epidico. Sed memēto ſiqđ ſeuiūt ſenes ſuppetias mihi cū ſorore ferre. Idem in eodem noīatiuo eſt uſus. Auxilium mihi & ſuppetiæ ſunt domi &c.

¶ Man. Tit.lxiiii.

Suppetias ¶ Suppetias Lauren.ubiq; pro auxilium accipit:ſed certe rectius pro ad auxilium. Exceptis & Suetonii & Plauti exēplis:in quibus eſt ferre.

Aſcēſi⁹ ¶ Suppetias pficiſci aut ire eſt ad auxilium proficiſci & ire:quia præpoſitio rite ſupprimitur forte q ex ſub decompoſitum eſt.

¶ Lau.lib.vi.c.i.

¶ Alumnus enim ſignificat(Nonius Marcellus inqt)& q ab aliquo alitus eſt & qui aliquē aluit. Cui in prima ſignificatione ſuffragor:in ſecūda refragor &c.

¶ Man. Tit.lxv.

Alūnuſ ¶ Alumnus qdem(ut Nonius Marcellus ait)ſignificat. Syllius nāq; lib.i.ſcribit. Palladē ita Ioui loquētē. Nō teucros delere aderā:ſed lumē alūne. Hānibalē lybiç pelli florētibus annis. Vita:atq; extigui primordia tāta negabā. Et Pli.lib.iii. de italia loquēs ait. Terra oium terrarū alūna:eadē & parēs numine deū electa. In calce quoq; totius opis īter multas italiæ laudes iqt. Italia rectrix parēſq; mūdi alia. Strabo etiā lib.v. de ſabina loquēs:ita latine dicit. Vt aūt ſūmatim dicam. Italia cūcta pecorū & frugū pſtātiſſima nutrix eſt:hæc addit ut illud terra oium terrarū alūna:nutrix ſine cōtrouerſia intelligat. Virg. item in cyri ſic ait. Magna q̄ror nec ut illa quidem cōmunis alumna. Omnibus inlecta tellus tumulabit arena. Et Curtius lib.viii.ſcribit. Alexandrum cōmilitones alloquentem inter plura & illa dicere. Oro queſoq; ne humanarum rerum terminos adeuntem alumnum commilitonemq; ueſtrum ne dicam regem deſeratis.

Aſcēſi⁹ ¶ Alumnus itaq; tametſi rarius pro alente quoq; accipitur. Sicut & nūcium pro re quæ nunciatur a Tibullo.

¶ Lau.lib.vi.c.xv.

¶ Nuncius inquit Seruius eſt qui nunciat:quod autem nunciatur licet neutro dicatur:inuenitur tamen & maſculino. Miror cur ita dixerit:ego quidem nuſq̄ hoc nuncium legi:ac ne ipſe quidem(ut opinor) Cum Feſtus Pompeius uetuſtior eo auctor ita ſcribat. Nuncius & res ipſa & nuncius dicitur.

¶ Man. Tit.lxvi.

¶ Seruium non erraſſe antiquorū teſtimonia pbāt. Lucretius enim ait. Et ad calidum decurrūt nūcia ſenſum. Catullus de berecynthia & Aty. Geminas deorū ad aures noua nūcia referēs. Tibullus lib.iii.in epiſtola. Dii meliora ferant:diui uera monent:uenture nūcia ſortis. Vera monēt tuſcis exta pbata uiris.

¶ Lau.lib.vi.c.lxi.

Neq; uero ſicut reperitur fundus & fundum:ita reperiť punctus & punctum. Errantq; philoſophi quum punctus & linea dicunt &c.

¶ Man.Tit.lxvii.

Punctus generis maſculini apud Plinium legiť. Is enim lib.ii.c.lxx.ita ſcribit. Hę tot portiones terræ immo uero ut plures tradidere mundi punctus:neq;.n. aliud eſt terra uniuerſa:hæc eſt materia gloriæ noſtræ:hæc ſedes:hic honores gerimus:hic exercemus impia:hic opes cupimus &c. Nonius Marcellus in primis uocibus. Stigmatias ueteres punctos a notis dici uoluerunt.

Patet itaq; pũctos rarius(qa bis tm̃ legiť)q̃ pũcta dici:ſi tamen uallę occurriſſet nõ ṗtermiſiſſet plinianum exẽplum. Quod de ſequentibus iudico dicẽdum. Aſcenſius

¶ Lau.lib.vi.c.lx.

Corrumpere eſt illud Vulpiane atq; pomponi linguam latinam:non adiuuare. Quis unq̃ dixit quot diebus:& non potius quotidie?quis etiam quot menſibus:& non ſingulis menſibus?

¶ Man.Tit.xlviii.

Sicuti quotãnis dr̃ pro ſingulis annis:ita & qđ diebus & quot mẽſibꝰ p ſingulis diebus mẽſibuſue dici põt. Vñ Cato in re ruſtica.c.xliiii.ſic ait. Si uoles uinea cito creſcat:& olea quã ſeueris:ſemel in mẽſe ſarrito ſulcos:& circũ capita oleaginea quot mẽſibus(donec trime erũt)fodere oportet:eodẽ mõ cæteras arbores procurato. & Plautus in ſticho inqt. Vos meminiſtis quot kalẽdis petere demẽſum cibũ. Q ui minus meminiſtis qđ opus ſit facto facere in edibus. Varro ṗterea de lĩgua latina ubi de uia ſacra loquiť ſic ait. Q uæ ſacra quot menſibus feruntur in arcẽ. Apuleius lib.xi. Quot dies obibam culturę ſacrorum myſterium.

Hæc hactenus Nicolae rubee doctorum antiſtes mihi notãda:curſim nãq; laurẽtii opus perlegimus:occurrerũt. Siqua alia forte occurrẽt iis adiiciemus. Poterũt quoq; alii linguæ latinæ ſtudioſiſſimi plura forſitã dep̃hendere. Tu uero hæc q̃ualiacũq; a nobis primũ aĩaduerſa hilari frõte ſuſcipies. Viue & Vale Meq; ut facis Ama. Datum Venetiis Prid.kalen. Februarii. M.ccccxci.

¶ Finis limæ in Vallam.

¶ Antonius Mancinellus generoſiſſimo adoleſcenti Hieronymo Omphredi Iuſtiniano:Patritio Veneto:protonotario Apoſtolico:Archidiacono Concordienſi. Rhetoricen ad Herennium eſſe Ciceronis.

AQ uo uerba in ordinem primum redacta, Vbinã primus orator. Vbiue monumẽtis & literis primũ cõmiſſa oratio, Q uis orõnẽ primus olum ſcripſit, Q uis oratoriç cãpos primus aperuit:& plura huiuſmodi:ſcriberem hoc loco Hieronyme benigniſſime: niſi iãpridem in ſcribẽdi orandiq; modo ſatis(ut noſti) aperuiſſem. Itaq; illis omiſſis oſtendam Rhetoricen ad Herenniũ.M. Tullii Ciceronis non alterius(ut qdã uulgo crẽdunt)eſſe. Id aũt ipſius Tullii uerbis patebit argumẽto firmiſſimo. Scribit.n.ṗmo ad Herẽniũ libro:ubi de ueriſſili narratiõe mẽinit:hmõi uerba. Adhuc q̃ dicta ſũt arbitror mihi cõſtare

cum cæteris artis ſcriptoribus: niſi qa de inſtitutionibus nos noua excogitauimus q̄ eas ſoli nos præter cæteros in tria tēpora diuiſimus: ut plane certam uiam & perſpicuam rōnem exordiorꝝ haberemus. Hæc ille. In Rhetoricis item de inuē/tione. unde hæc ad Herēnium (ut patet) maxima ex parte ferme excerpta eſt, Inſinuatio in tria quoq; tēpora diuiſa eſt. Scribit enim in illis ita. Nūc inſinuationes quēadmodum tractari conueniat deinceps dicēdum uidet̃. Inſinuatione igitur utendum eſt: quum admirabile genus cauſæ eſt: hoc eſt (ut ante diximus) quum animus auditoris infenſus eſt. Id aūt tribus ex cauſis maxime fit. Si aut ineſt in ipſa cauſa quædam turpitudo. Aut ſi ab his qui ante dixerunt iā quiddam audi/tori perſuaſum uidetur. Aut ſi eo tēpore locus dicendi datur: quum iam illi. quos audire oportet: defeſſi ſunt audiendo & cætera. Audebunt ne iam amplius Ci/ceronis eſſe Rhetoricē ad Herēnium negare? Præterea in opere ipſo ad Heren/nium inquit. Deinceps de inſinuatione aperiendum eſt. In Rhetoricis uero de inuētione idem fere: ſic enim ait. Nunc inſinuationes quēadmodum tractari con/ueniat deinceps dicendum uidet̃. Ciceronis ergo Rhetoricen ad Herennium eē quid dubitant? De. C. autem Herēnio Saluſtius etiam meminit. Aulus Gellius enim libro nono cap. xx. ita ſcribit. Saluſtius quoq; ꝓprietatum in uerbis retinen/tiſſimus cōſuetudini cōceſſit: & priuilegium quod de Cn. Pōpeii reditu ferebat̃, legem appellauit. Verba ex ſecūda eius hiſtoria hæc ſunt. Nam Syllam conſulē de reditu eius legem ferentem ex cōpoſito Tribunus plebis. C. Herēnius ꝓhi/buerat. Hæc ille. Quod item argumētum eſt Ciceronis eſſe Rhetoricē ipſam ad Herēnium. Cum eodem fuerint tēpore: Hereniorūq; domus amiciſſima Cice/roni. Nam in oratione pro. M. Cælio ita ſcribit. Animaduerti enim iudices audi/ri a uobis meum familiarem. L. Herēnium perattēte & cætera. Eſt & aliud argu/mētum: quum ait. Et ſi negociis familiaribus impediti uix ſatis ocium ſtudio ſup/peditare poſſumus: & id ipſum quod dat̃ ocii libētius in philoſophia conſumere conſueuimus & cætera. Solet enim Marcus Tullius Cicero ſæpe idem fere ſuis libris iſerere. Vnde in prologo Tuſc. quæſtionū ait idem pene: nā ita incipit. Cū defenſionum laboribus ſenatoriiſq; muneribus, aut omnino, aut magna ex parte eſſem aliquando liberatus. retuli me Brute: te hortāte maxime: ad ea ſtudia quę retēta animo: remiſſa tēporibus: longo interuallo intermiſſa reuocaui. Et paulo i/ferius. Philoſophia latuit uſq; ad hāc ætatem: nec ullum habuit lumen literarꝫ la/tinarꝫ & excitanda nobis eſt: ut ſi occupati ꝓfuimus aliquid ciuibus noſtris: pro/ſimus etiā (ſi poſſumus) ocioſi &c. Libro item quarto ad Lētulum in epi. ad Ser/uium Sulpitium ſic. Non amicorꝫ negociis: non reip. procuratione impediebant̃ cogitationes meæ. In ſeptima quoq; philippica ita. Omne enim curriculum indu/ſtriæ noſtræ in foro, in curia, in amicorꝫ periculis propulſandis elaboratum eſt. Patet ne iam Rhetoricen ad Herēnium Ciceronis eſſe? ita quidem. Taceo autē Priſcianum & eo antiquiorem Hiero. ſanctum: pluresq; alios: qui ſæpius Cice/ronem ad Herēnium citāt. Taceo itē illud: q̄d ipſemet Cicero ad Herēnium li. pri. a ſeipſo exēplum ducēs ſic ait. Paterfamilias quū filium hæredē teſtamēto fa/ceret: uaſa argētea uxori legauit: hoc modo. Tullius hæres meus, Terētiæ uxori meæ Triginta pondo uaſorꝫ argenteorꝫ dato quæ uolet. Poſt mortem eius uaſa precioſa & cælata magnifice illa petit. Tullius ſe quæ ipſe uolet in triginta pōdo ei debere dicit. Cōſtituto ex ambiguo &c. itaq; nō ne & hoc firmiſſimū eſt argu/mētum: & illi primo cōueniens? Si enim alius a Cicerone Rhetoricen ad Herē/nium

alium ſcripſiſſet: nunq̃ profecto nec Tullii nec Terentiæ meminiſſet. Cũ tñ oſtẽdimus de iſinuatione dixerit illa. Adhuc q̃ dicta ſunt arbitror mihi ↄſtare cũ cæteris artis ſcriptoribus: niſi q̃a de iſinuationib⁹ nos noua excogitauimus &c. Q ue q̃dẽ Cic. prius ſcripſerat. Nõ meminiſſet inq̃: Nec Tulli: nec Terẽtiæ: ne furtũ illud potiſſimũ deprehenderet̃: quũ ſibi Ciceronis iuenta de iſinuatiõe aſſumpſiſſet: ut plurima ex illo eodẽ opere. Q d̃ ut mihi credat̃ A gedum q̃ſo HIERCnyme generoſiſſime paſſim p̃cepta illa de iuentione cum p̃ceptis ad Herẽnium ↄferas. Videbis enim ſæpiſſime eadẽ uerba in eiſdẽ clauſulis poſita: p̃ceptaq́ eadẽ. Quæ q̃dem ſi cũ noſtris uigiliis ſæpe relegeris: IVSTIniane mi humaniſſime: quã tibi natura tribuit eloquẽtiam ſplendidiorẽ locupletioreq́ reddes facillime. Eſt eni in te acumẽ ingenii pſpicax. Eſt ille memoriæ duplex effectus. Facile nãq́ percipis. fidelr ↄtines q̃cũq́ ſemel acceperis. Eſt idẽ rer̃ multar̃ cognitio. Accedit naturale decoris munus. Accedũt mores q̃optimi. Q uis eni te pbitate: grãa: ↄtinẽtia. modeſtia: pietate: religione iter æquevos pſtantior? felices igit̃ tali filio parẽtes: felices amici: felix & pr̃ia. Q d̃ aũt cõmentariolus iſte ad primi duntaxat uoluminis calcẽ peruenerit: nulla eſt alia cã: niſi q̃a dum opus id Romæ publice pfitebar: añ diẽ reliq̃ puĩciã Venetias petiturus: nec ulterius addere licuit. Quãtos enim labores (ut pr̃ia ſaltẽ cõmentarior̃ enim eor̃ in Iuuenalẽ & Horatium Flaccũ editio emẽdatior uagaret̃) ſum paſſus: & in aliis itẽ opuſculis: te fugit minime. Scito aũt uoluminũ quatuor primũ eẽ difficillimũ: quo circa maiori cura, maioriq́ ſtudio opus fuit. In reliq̃s ubi occaſio dabit̃ aliq̃d op̃ę noſtræ adiiciẽt. Adde ulterius anteq̃ iſtæc collegiſſem, uidiſſe me cõmẽtarios quoſdã ſine certo auctoris noĩe: q̃bus quũ multa meo Marte tũ noua, tũ neceſſaria addi poſſe uiderẽ eo libẽtius in Romano gymnaſio rhetoricen ad Herẽniũ pfitebar. Hic q̃cũq́ eo tpe legẽti mihi oblata ſunt: & in libello notata: nũc imp̃ſſoribus trado. Sæpe.n. Vir egregius Anto. moretus Brixi. pitus q̃dẽ: & cui ſtudioſi oẽs ob eius i iprimẽdis libris curã & ſtudiũ debẽt, illa & ſi minime ad opis finẽ puenerãt a me petiit Itaq́ & amico & occaſiõi ſatiſfacere uolui. Nã ppediẽ Venetiis ſoluã, patriã, ↄiugẽ, filios reuiſurus: iã triẽniũ abſens. Tibi aũt cõmentariolũ iſtũ HIERCnyme gratioſiſſime dedico. Tuo erga me aio: meaq́ i te beniuolẽtia mot⁹. Vale & Salue, Mãcinelliq́ tuũ (ut facis) Ama. Datũ Venetiis. viii. idus nouẽb. M.cccc.xciii.

Tituli uoluminis primi Rhetorices ad Herẽnium.

De Oratoris officio. Tit. primo.
De tribus cãrũ generibus. Ti. ii.
De q̃nq́ reb⁹: ſeu officiis oratoris. t. iii.
De ſex partibus inuentionis. Tit. iiii.
De quatuor cauſar̃ generibus. Tit. v.
De exordio. Titulo. vi.
De exordio ſ̃z cãę gen⁹ & q̃litatẽ. t. vii.
De docilitate: & Attẽtione. Tit. viii.
De beniuolẽtia a nr̃a pſona. Tit. ix.
De bẽiuolẽtia ab adũſarior̃ pſona. t. x.
De beniuolẽtia ab auditor̃ pſona. t. xi.
De beniuolẽtia ab rebus ipſis. Tit. xii.
De inſinuatione. Titulo. xiii.
De iſĩoua. ſi pſuaſus auditor fue. t. xiiii.
De iſin. ſi d̃feſſ⁹ ẽ iudex audiẽdo. t. xv.
De inſinuatiõe & pncipii dr̃ia. Tit. xvi.
De principio exordiẽdæ cãæ. Ti. xvii.
De uitioſo exordio. Tit. xviii.
De trib⁹ narrationũ generibus. Ti. xix.
De ſecũdo genere narrationũ. Tit. xx.
De tertio narrationũ genere. Tit. xxi.
De breui narratione. Tit. xxii.
De dilucida narratione. Tit. xxiii.
De uериſimili narratione. Tit. xxiiii.
De cauſar̃ diuiſione. Tit. xxv.
De ↄfirmatione: & ↄfutatione. ti. xxvi.
De conſtitutione. Titulo. xxvii.
De iuridiciali. Titulo. xxviii.

Ant. Manciuelli Commentarioliis in Rhetoricen ad Herēnium: Ad Hieronymum Omphredi Iuſtinianum: Patritium Venetum: Protonotarium Apoſtolicum: Archidiaconum Concordienſem.

ET ſi negociis familiaribus impediti. Primum beniuolētiam captat a perſona ſua: oñdit. n. q̄lis fuerit in amicos: quū dicit ſe negociis familiaribus impeditū fuiſſe. Q uū etiā pfert q̄q incōmoda. quæq; difficultates circa ſtudiū ſuum eſſent (Nā uix ſatis ociū illi ſuppeditare poterat) Demū in ſtātibus quoq; difficultatibus amico obſeq uelle oñdit. Captat beniuolētiā ab auditoris pſona: quū dicit illū nō ſine cā Rhetoricē cognoſcere uoluiſſe. Inde ab rebus ipſis: laudādo. n. extollit ſillas: nam inqt in ſe nō paꝝ fructus hēre dicēdi copiam, commoditatēq; orōnis. Docilem poſtea reddit auditorē, ibi. Q uas ob res. Oſtendit. qppe ſe neceſſaria tm̄ copiæ dicēdi ſcriptuꝝ. Poſtremo attētū facit, ibi. Nūc ne nimium lōga ſumat̄ oratio. Pollicet̄ nanq; tātam de re ipſa dicere. ¶ Et ſi. Coniunctio eſt aduerſatiua: eſt aūt aduerſatiua: quæ aduerſum cōuenienti ſignificat: uīſ ſe impeditū oñdit negociis familiaribus ita: ut ſtudio uacare uix poſſit. ¶ Et ſi negociis. Ordo eſt. O Cai Herēni uolūtas tua cōmouit nos: ut de rōne dicēdi conſcriberemus: ne aut tua cā noluiſſe: aut fugiſſe nos laborē putares. ¶ Et ſi negociis familiaribus impediti &c. Quotiens enim inſunt Q uāuis, Licet, Et ſi, Q uanq̄, ſimiliaq;: & Tamen. Nimiꝝ a uerbo cui adhærebat tm̄: ipſo tamen excuſſo: incipiēda eſt ↄſtrui oratio. quod iccirco in ligatura & quaſi iunctura orationis inſertum eſt: quia oratio unde nō debuerat, inceperat. quod ſi principali uerbo cepiſſet: ſuperuacuum fuiſſet inſerere, tm̄. Tunc igit̄ quum recte inchoat̄ illam dictionem ut ſuperfluam: quaſi functam officio ſuo: debemus abiicere. ¶ Negociis familiaribus. Actionibus cauſaꝝ: & defenſionibus amicoꝝ. Ait enim lib. iiii. epiſtola ad Seruiū Sulpitium. Non amicoꝝ negociis: nō reip. pcuratione impediebant̄ cogitationes meæ. Et Philippica ſeptima inqt. Oē. n. curriculū induſtriæ nr̄æ in foro, in curia, in amicoꝝ periculis ppulſandis elaboratū eſt. In fine etiam libri pmi ad Herēnium illa ſcribit. Et ſi quo tardius hæc q̄ ſtudes abſoluent̄: cum reꝝ magnitudini tū nr̄is quoq; occupationibus aſſignare debebis. ¶ Negociis. Negociū dictum q̄ nō ſit ocium: ut ſcribit Feſtus. Vt uero Fabius lib. iii. ait. ſic finit Apollodorus. Negociū eſt ↄgregatio perſonaꝝ, locoꝝ, tēpoꝝ, cauſaꝝ, factoꝝ, inſtrumentoꝝ, ſermonum ſcriptoꝝ & nō ſcriptoꝝ. ¶ Familiaribus. Familiares ex eadē familia dicebantur olim: ut ſcribit Feſtus. Amicus aūt familiaris & neceſſarius quo pacto differāt. M. Cic. in orōne pro rege Deiotaro pādit his uerbis. Laboro eq̄dē regis Deiotari cauſa: quo cū mihi amicitia populi ro. cōciliauit hoſpitiū: Voluntas utriuſq; cōiunxit: Familiaritatē ↄſuetudo attulit: ſūmam uero neceſſitudinem magna eius officia in me & in exercitū meum effecerūt &c. ¶ Ociū. Q uietem, occaſionem & tēporis oportunitatem: uacationēq; a labore. Cic. aūt lib. v. tuſc. ait. Q uid eſt enim dulcius ocio literario: ubi pro labore ſtudii ocium accepit: q̄ a his qui ſtudiis operam dant, neceſſe eſt ut nō negocioſi ſint. ¶ Studio. Studium eſt animi ad aliqd agēdū pertinacia. Vel ſtudium eſt animi ↄſenſus ad alqd utrūq;. Victorinus ſcribit lib. i. Rhe. Vbi etiam Cicero inqt. Studiū eſt animi aſſidua & uehemēs ad aliquam rē applicatam cū uolūtate occupatio: ut ph̄iæ, poeticæ, geometriæ, litteraꝝ. ¶ Suppeditare. Subminiſtrare. ¶ Poſſumus. Poſſumus p̄ntis

Indicatiui uoce in antiquis legitur & ita legendum eſt. Nam & ſi, & quãq̃ Indi
catiuũ ſemper aſciſcit: in principio. ſ. orõnum, epiſtolaꝝ, libroꝝ. Quãuis & licet
in hoc loco raro: in cæteris oĩa indifferenter. ¶ In p̃hia. Moralem intelligit: quæ
oratori ualde eſt neceſſaria. Itaq; niſi eã tenuerit: nihil in quo magnus eẽ poſſit,
habebit. Fabius item. lib. ii. ait. q̃ Rhetorice locũ in Ethice negocialẽ aſſignant. i.
Pragmaticõ. Et Cice. li. pri. Tuſc. P̃hiam ſtudiũ ſapientiæ interpretaẽ. Et lib. v.
eiuſdem operis. Philoſophos ſapientiæ ſtudioſos appellat. Vbi etiam de p̃hia ſic
ait. O uitæ philoſophia dux. O uirtutis indagatrix, expultrixq; uitioꝝ. Quid nõ
modo nos: ſed oĩno uita hominum ſine te eſſe potuiſſet? Tu urbes peperiſti. Tu
diſſipatos hoĩes in ſocietatem uitæ conuocaſti. Tu eos inter ſe primo domiciliis:
deinde cõiugiis: tum litteraꝝ & uocum coniunctione iunxiſti. Tu inuentrix le-
gũ. Tu magiſtra moꝝ & diſciplina fuiſti. Ad te cõfugimus. A te opem petimus.
Tibi nos (ut antea) magna ex parte ſic nũc penitus totoſq; tradimus. Hæc Cic.
Qui etiã. lib. pri. Tuſc. ſic dixerat. P̃hia uero omnium mater artium qd eſt aliud
niſi (ut Plato ait) Donum: ut ego, Inuentũ Deoꝝ. Hæc nos primũ ad illoꝝ cultũ:
deinde ad ius hoĩum qđ ſitũ eſt in generis humani ſocietate: tũ ad modeſtiam,
magnitudinẽq; animi erudiuit: eadẽq; ab aĩo tãq̃ ab oculis caliginẽ diſpulit &c.
Idẽ uero li. pri. de oratore ſcribit quo mõ P̃hia in tres partes eſt diſtributa. In na-
turæ obſcuritatem. In differẽdi ſubtilitatẽ. In uitam atq; mores. Tertiũ genus in-
quit qđ ſemper oratoris fuit: niſi tenebimus: nihil oratori in quo magnus eſſe poſ
ſit, relinquemus. Macrobius etiã lib. ii. de Som. ſcribit P̃hiam triplicẽ eſſe. Mora-
lem. Naturalem & Rõnalem. Moralis eſt: quæ docet moꝝ elimatã pfectionem.
Naturalis: quæ de diuinis corporibus diſputat. Rõnalis: quũ de icorporeis ſmo
eſt: quæ mẽs ſola cõplectiẽ. Eſt aũt P̃hia: ut ſcribit Alcinous: affectio ſapientiæ: q̃
ſoluit ac reducit ad intelligibilia: ↄuertitq; nos ad ea quæ ſunt ſm ueritatẽ. ¶ Vo
luntas. Voluntas eſt: quæ quid cum ratione deſiderat: eſtq; in ſolo ſapiente. Quę
autem aduerſus rationem incitata eſt uehementius: ea libido eſt uel cupiditas ef
frenata: quę in oĩbus ſtultis inueniẽ. Auctor eſt Cicero lib. iiii. tuſ. ¶ De rõne di-
cendi. Periphraſis eſt uel interpretatio rhetorices. ¶ Cõſcriberemus. De oĩbus
partibus ſimul docẽtes. Vñ in plogo. lib. iii. ait. Neqd tibi rhetoricæ artis deeſſe
poſſit. ¶ Rhetoricã. Rhetoricẽ in latinũ tranſferentes, tum oratoriam tũ oratricẽ
noĩauerunt: ut docet Fabius li. ii. c. xv. Et lib. v. ſcribit. q̃ Rhetorice eſt benedicẽ
di ſciẽtia. Aut rhetorice eſt inueniẽdi recte & diſponendi & eloquẽdi cum firma
memoria & dignitate actionis ſciẽtia. ¶ Si recta intelligentia. Scribit Cicero in
phœmio Rhe. Sapiẽtiam ſine eloquẽtia paꝝ prodeſſe ciuitatibus: Eloquentiam
uero ſine ſapientia nimiũ obeſſe pleruq;: pdeſſe nunq̃. Fabius etiam li. xii. ſcribit
q̃ ſi uis illa dicendi malitiam iſtruxerit nihil ſit publicis priuatiſq; rebus pernicio
ſius eloquentia. Intelligẽtia aũt: ut Cicero circa finem Rhe. docet: eſt per quã ani
mus ea perſpicit quæ ſunt: eſt. n. una pars prudẽtiæ. Prudẽtia uero eſt reꝝ bona
rũ & malaꝝ ſcia: partes eius Memoria. Intelligentia. Prouidentia. Memoria eſt:
per quam aĩus repetit illa quæ fuerunt. Intelligentia eſt &c. ut diximus. Prouidẽ
tia eſt per quam futuꝝ aliqd uideẽ ante q̃ factũ eſt. ¶ Diffinita. Certa. ¶ Quas
ob res. Docilẽ facit auditorẽ oñdens ſe neceſſaria tũ copię dicẽdi ſcriptuꝝ. ¶ Ar
rogãtiæ. Arrogans pclara & ea q̃ nõ iſunt & maiora q̃ iſunt fingere ſibi uẽ. Diſſi
mulator aũt ↄtra negare quæ ſibi iſunt aut iminuere ſolet. Ita iterp̃taẽ li. iiii. Eth.
Ariſtotelis argyropylus. ¶ Vt ars. Diuidiẽ rhetorice in artẽ, artificẽ, & opus. Ars

eſt q̄ diſciplina ꝑcipi debet:ea eſt benedicendi ſciētia. Artifex eſt qui ꝑcipit hāc
artem.i.orator:cuius eſt ſūma benedicere. Opus:quod efficit ab artifice.i.bona
oratio. Hæc Fabius li.ii.ſcribit. ¶ Rōnem dicēdi. Rhetorices diffinitio. ¶ Quæ
ſtꝰ. Lucri. ¶ Gloria. Gloria eſt illuſtris ac ꝑuagata:uel in ſuos ciues:uel i patriā:
uel in omne genus hoium fama meritoꝝ. Auctor Ci.in oratione p.M.Marcel/
lo. Idem uero li.ii.Rh.ſic ait, Gloria eſt frequēs de aliquo fama cū laude. ¶ Nō
enim ſpe q̄ſtus. Beniuolū maxime erga Herēniū auctor ſe hic oſtēdit:cū nō quę
ſtus:non gloriæ cā ſcripſerit,ſed dūtaxat uti amico obſequeret. ¶ Induſtria. Cu/
ra,labore,ſtudio. ¶ Morem geramus. Obſequamur. ¶ Nūc ne nimiū. Attentū
facit auditorē:pollicet enim iamiam de re dicere. ¶ Sed. Supple de re dicere in/
cipiemus. ¶ Artē ſine aſſiduitate dicēdi. Multo labore:aſſiduo ſtudio:uaria ex/
ercitatione:plurimis experimentis:altiſſima prudētia:ꝑſentiſſimo conſilio cōſtat
ars dicēdi.ut ſcribit Fabius li.ii. ¶ Rōnem. Cauſa eſt q̄ nos impingit ad aliquid
faciendū. Rō autem qua utimur in faciendo, Seruius auctor in arte. Victorinus
uero li.pri.Rh.ſic ait. Cauſa eſt animi ipulſus ad aliquid agendū. Ratio eſt gerē
dorum ordo ex cauſa ueniētiū:ut quid quo loco facias ac dicas,intelligas. ¶ Præ
ceptionis diſciplinę. Præcepta.n.& ꝑceptiones idifferēter p diſciplina ponimus.
¶ Accomodari. Adiūgi. Virg.li.ii.Æn. Laterię Argiuū accōmodat enſem.

¶ De Oratoris officio. Tit.i.

¶ Oratoris offm̄. Orator eſt uir bonus dicendi peritus.ut.M. Cato diffinit:au/
ctore Fabio li.xii. Vir bonus autem cōſiſtit natura:moribus:uita:artibus. Dicen/
di peritus ꝯſiſtit artificioſa eloquētia:q̄ cōſtat ptibus qnq;. Inuētione. Diſpoſitio/
ne. Elocutione. Memoria. Pronūciatiōe.& fine officii:qd eſt aliqd ꝑſuadere. Vt
q; Ci.li.i.de Oratore ſcribit. Is orator erit:q quęcūq; res iciderit.q̄ ſit dictiōe ex/
plicāda:prudēter & cōpoſite & ornate & memoriter dicet cū quadā actionis ēt
dignitate. At Victorinus inqt. Orator eſt q in cauſis priuatis ac publicis plena &
ꝑfecta utit eloquētia. Rhetor eſt q docet lr̄as atq; artes:traditor eloquentiæ. So
phiſta eſt apud quē dicendi exercitiū diſcit. ¶ Offm̄ eſt. Offm̄ dicit quaſi efficiū,
ab efficiēdo:qd unicuiq; ꝑſonæ cōgruit:ut Donatus in Adelphis iquit. Hinc Vi
ctorinꝰ ait.offm̄ eſt qd ex legibꝫ uel ex natura neceſſe eſt nos iplere. ¶ De his re
bus poſſe dicere. Ci.li.i.de Oratore ait. Oratorē plenū atq; perfectū eſſe eū:qui
de oibus rebus poſſit copioſe uarieq; dicere. Fabius etiā li.ii.ſcribit.ꝙ uis orato/
ris ꝓfeſſioq; ipſa bn̄dicendi,hoc ſuſcipere ac polliceri uidet:ut omni de re q̄cūq;
ſit propoſita ornate ab eo copioſeq; dicat. ¶ Dicere. Scribit Ci.in Brutō. Dicere
ꝓprie eſſe oratoꝝ:loq uero dialecticoꝝ. Et de claris oratoribꝰ iquit.ꝙ ſunt duæ
ſummæ in oratore laudes. Vna ſubtiliter diſputādi ad docendū:altera grauiter
agēdi ad animos audientiū permouendos. ¶ Ad uſum ciuilē. Ad ciuiū utilitatē.
Li.etiā.pri.Rhe.ait. Oratoriā facultatē ciuilis ſcientiæ partem eſſe. ¶ Moribus
& legibus. Mos eſt inſtitutum patrum ꝑtinens maxime ad religionem, cerimo/
niaſq; Deorum antiquoꝝ:auctore Feſto. Lex autem eſt ratio ſumma iſita in na/
tura:quæ iubet ea q̄ facienda ſunt:prohibetq; contraria.ut Tullius lib.i.de legi/
bus inquit. Secundo uero ait. Conſtat profecto ad ſalutem ciuium,ciui tātumq;
incolumitatem,uitamq; omniū quietam & beatam conditas eſſe leges. ¶ Aſſen
ſione.i.conſenſu. ¶ Quoad eius fieri poterit. Quantum in ea re. Gellius quoq;
lib.xiii.in principio ſic ait. Capita autem locoꝝ argumētorumq;:quibus uſus eſt
quoad eius meminiſſe potui egreſſus ibi ex auditione propere annotaui.

¶ De Tribus cauſarum generibus. Tit. ii.

¶ Tria ſunt genera cauſaꝝ. Phs etiã in Rhe. ad Ale. ſic ait. Tria ſunt genera ciuiliũ cauſaꝝ. Deliberatiuũ. Demõſtratiuum. Iudiciale. Hoꝝ aũt ſpẽs ſunt ſeptẽ. Suaſio. Diſſuaſio. Laus. Vituperatio. Accuſatio. Defenſio & q̃ſtio. In quibus oĩs uerſat oĩo. ¶ Cauſaꝝ. Cã eſt negocium oĩbus ſuis partibus ſpectans ad q̃ſtionem. Aut cã eſt negociũ cuius finis eſt ɔtrouerſia: ſic finit Apolodorus: ut ſcribit Fabius lib. iii. Hermagoras uero cãm eſſe dicit rẽ: quæ hẽt in ſe controuerſiam in dicẽdo poſitam: cũ certaꝝ perſonaꝝ ĩterpoſitione: auctor Cic. ii. pri Rhe. ¶ Demõſtratiuũ. Id etiã laudatiuũ Fab. li. iii. appellat. ¶ Perſonæ. Perſona eſt rõnalis ſubſtãtia q̃ ſermo explet: ut ſcribit Diomedes. ¶ Laudem. Laus eſt expoſitio bonoꝝ: quæ alicui accidũt perſonæ: uel cõiter uel priuatim. Cõiter: ut laus hoĩs. Priuatim uero: ut laus Socratis. Priſ. auctor ex Hermogene. ¶ In ɔſultatione. In deliberatione uel qõne ĩfinita. Oĩs. n. oratio eſt aut de ĩfinitæ rei qõne ſine deſignatione perſonaꝝ aut tẽpoꝝ: aut de re certis in pſonis ac temporibus locata. In utraq; aũt re q̃cquid in cõtrouerſiam ueniat in eo quæri ſolet: aut factũ ne ſit: aut ſi eſt factum quale ſit: aut etiã quo noĩe uocet: aut (qđ nõnulli addunt) rectũ ne factum eſſe uideat. Hæc ſcribit Cic. lib. i. de oratore. Cõſultare uero eſt deliberare & aliqđ petere: niſi enim adſit q cõſilium petat: q cõſilium det nõ eſt deliberatio ſiue cõſultatio. Conſultare igit quum altera pars petit: altera dat cõſilium. Quæſtio aũt duas partis hẽt. Infinitam, quam cõſultationem: & diffinitam, quã controuerſiam noĩat Cicero in partitionibus. Et in Thopicis ait. ꝙ quæſtionum duo ſunt genera. Vnum cognitionis. alteꝝ actionis. Cognitionis ſunt hæ quarũ finis eſt ſcientia. ut ſi quærat, Natura ne ius pfectum ſit: an ab aliqua quaſi cõditione hoĩum & pactione. Actionis aũt huiuſmodi exẽpla ſunt. Sit ne ſapiẽtis ad remp. accedere. Hæc & plura de Quæſtione Cice. in Thopicis. ¶ Suaſionem & diſſuaſionem. Suaſio eſt ad aliqđ eligẽdum: aut dicẽdum: agẽdumue exhortatio. Diſſuaſio uero ne quid eligat: aut dicatur: agaturue dehortatio. Ita ſcribit interpres Ariſtotelis philoſophus in Rhe. ad Alexãdrum. ¶ In cõtrouerſia. In quæſtiõe diffinita. ¶ Accuſationem aut petitionẽ. Accuſatio eſt iniuriaꝝ delictorũq; expoſitio. Defenſio aũt eſt delictoꝝ & iniuriaꝝ: quæ uel in accuſationẽ: uel in ſuſpitionẽ uenerint diſſolutio. Vt legit apud phm in Rhetorica ad Alexandrum. Petitio uero eſt quum aliquid ab reo ipſo per actorem petitur.

¶ De quinq; rebus: ſeu officiis oratoris. Tit. iii.

¶ Nũc quas res. Idem Cicero lib. ii. de Oratore ita ſcribit. Deniq; q̃nq; faciunt quaſi mẽbra eloquentiæ. Inuenire qđ dicas. Inuenta diſponere. Deinde ornare uerbis. Poſt memoriæ mãdare. Tum ad extremum agere & pnũciare. Et libro primo eiuſdẽ operis ita prius dixerat. Quũq; eſſet oĩs oratoris uis ac facultas in q̃nq; partes diſtributa: ut deberet reperire primũ qđ diceret: deĩde Inuenta non ſolũ ordine, ſed etiam momẽto quodam ac iudicio diſpẽſare & cõponere: tum ea deniq; ueſtire atq; ornare oratione: poſt memoria ſepire: ad extremũ agere cum dignitate & uenuſtate. De diſpoſitione & reliquis late inferius ſuo loco tractabitur. ¶ Idoneoꝝ uerboꝝ. Verboꝝ ea ſunt maxime pbabilia: quæ ſenſum animi noſtri maxime pmunt: atq; in animis iudiciũ qđ nos uolumus efficiunt, ut Fab. lib. viii. inq̃t ¶ Sẽtentiaꝝ idoneaꝝ ſupple. Sentẽtia aũt eſt aduerſus res omnis opinionis ppriæ declaratio: ut interpres phĩ in Rhe. ad Alex. ait Fabius itẽ libro viii. ſcribit. Sententiã ueteres quod animo ſenſiſſent uocaſſe: unde & iuraturi ex

animi noſtri ſententia:& gratulantes ex ſententia dicimus. Priſcianus autem ex
Hermogene ait. Snia eſt oratio generalem pnūciationem hñs:hortans aliquam
rem uel deterrẽs.i.dehortãs:uel demõſtrãs quale ſit aliqd.tu uero latius de hac
uideto iferius:ubi de dignitate tractaẗ.Fab.lib.x.ſcribit.Sentẽtiam eſſe decretū
quoddã atq3 pceptum:qd de re.i.de iudicio rei quæri põt. Et li.iiii.ad Heren-
nium legiẗ ita. Snia eſt oratio ſumpta de uita:quæ aut qd ſit:aut quid eſſe cpor-
teat in uita breuiter oñdit.hoc pacto.Difficile eſt primū uirtutes reuereri:q ſem-
per fortuna ſecūda ſit uſus.Itẽ liber eſt is exiſtimandus:q nulli turpitudini ſeruit.
¶ Accõmodatio. Adiectio. ¶ Memoria. De hac Cic.lib.pri.de Oratore ſic ait.
Quid dicam de Theſauro rerꝝ omnium memoria:quæ niſi cuſtos inuẽtis, cogi-
tatiſq3 uerbis & rebus adhibeaẗ:intelligimus oia etiam ſi præclariſſima fuerit in
oratore peritura. ¶ Diſpoſitionis.i.ordinis. Ordo.n.maxime lumen memoriæ
affert:qd latius explicabiẗ inferius ſuo loco. ¶ Pronūciatio. Actio quæ in dicẽdo
una dominaẗ:de qua plenius ſuo loco habeẗ. ¶ Vocis:uultus:geſtus. Affectus
oĩs langueſcãt neceſſe eſt:niſi uoce:uultu:totus ppe habitus corporis inardeſcat.
ut Fabius inqt lib.xi. Dñatur autem in pnūciatiõe maxime uultus, Decor quoq3
a geſtu atq3 a motu uenit. ¶ Moderatio. Tẽperantia. ¶ Cum uenuſtate. Cū de-
coro:dignitate:gratia & Venere.ab Venere enim uenuſtas diciẗ.Nam Cice.lib.
pri.Offi.tradit pulchritudinis duo genera:quorꝝ in altero Venuſtas ſit, in altero
Dignitas.Venuſtatem muliebrẽ ducere debemus inqt:Dignitatẽ uirilem. ¶ Præ-
ceptio.Diſciplina. ¶ Cum diligẽti ratione.Exactiſſimo.n.iudicio circa imitatio-
nem examinãda ſunt omnia.Primū quos imitemur:nã ſunt plurimi q ſimilitudi-
nem peſſimi cuiuſq3 & corruptiſſimi cõcupierit. Tū in ipſis quos elegerimus qd
ſit:quod nobis efficiẽdum cõparemus.Nam in magnis auctoribus incidunt aliq̃
uitioſa:& a doctis inter ipos etiam mutuo rephenſa.Ergo primum eſt:quod imi-
taturus eſt quiſq3 intelligat:& quare bonum ſit,ſciat. Tū in ſuſcipiendo onere cõ-
ſulat uires ſuas:nam quædã ſunt inimitabilia:qbus aut firmitas naturæ nõ ſuffi-
cit:aut diuerſitas repugnat.Id Fabius ſcribit libro decimo.

¶ De Sex partibus inuentionis. Tit.iiii.

¶ Narratio:inqt Fabius lib.iiii.eſt rei factæ:aut ut factæ utilis ad pſuadendum
expoſitio. Cice.uero in ptitionibus ſic.Narratio eſt rerꝝ explicatio:& qdã q̃ſi ſe-
des & fundamẽtū cõſtituẽdæ fidei. ¶ Proinde ut.i.ueluti.Nõ.n.tm illa narrant
quæ geſta ſunt:ſed ẽt illa q̃ nõ geſta ſūt,aūt geri potuerūt. ¶ Quid in cõtrouerſia
ſit.Oẽ qd in ɔtrouerſiã uenit:id aut ſit,aut ne ſit,aut qd ſit,aut q̃le ſit q̃riẗ:ut Cic.
tradit in partitionib⁹.Superius aūt diximus cõtrouerſiam eſſe q̃ſtionis ptẽ diffi-
nitã. ¶ Acturi.Dicturi. ¶ Argumẽtorꝝ.Eſt Argumẽtum rõ pbationẽ pſtãs qua
colligiẗ aliud p aliud:& q qd eſt dubiū p id qd dubiū nõ eſt,ɔfirmat. Fab.id li.
y.Ci.itẽ in topicis ſic.Argumẽtū rõ eſt q̃ rei dubiæ faciat fidẽ. Et in partitionib⁹
ita.Argumẽtum eſt pbabile inuẽtū ad faciẽdã fidem. ¶ Cū aſſeueratione. Aſſe-
uerare eſt inter ipſa argumẽta pbationeſq3 admiſcere uim motūq3 animi. ¶ Cõ-
trariorꝝ locorꝝ.Dicunẗ loci ex qbus argumẽta eruunẗ:ex qbus item oia ad omnẽ
orõnẽ inuẽta ducunẗ.Vt Cic.li.ii.de Oratore ſcribit.Idẽ quoq3 ad Brutū de per-
fecto oratore.locos q̃ſi argumentorꝝ notas appellat,Vnde ois in utranq3 partem
trahiẗ oratio.Et in Topicis inqt,ꝙ quū peruestigare Argumẽtum aliquod uolu-
mus locos noſſe debemus:ſic.n.appellatæ ab Ariſtotele ſunt eæ:quaſi ſedes e q-
bus argumẽta promunẗ.Itaq3 licet diffinire ait locum eſſe argumẽti ſedem.

¶ De Quatuor cauſa℞ generibus. Tit. y.

¶ Genera cã℞ ſunt quatuor. Superius tria cã℞ genera dixit eẽ genera inq̃ generaliſſima. Demõſtratiuũ. deliberatiuũ. iudiciale. Hic uero q̃tuor eẽ dicit: ſed aduertẽdũ hæc q̃tuor ɔtineri ſub quolibet illo℞ triũ. Aut. n. honeſta: aut turpis: aut dubia: aut humilis cã erit in uno quoq; illo℞. Ergo genera hoc in loco q̃litates ſignificãt. Eſt. n. triplex genus. Primũ genus eſt pr̃ia. parentes. origo. ſanguis. Secũdo eſt genus ſub quo multa ſimilia ex eodẽ deſcendẽtia continent̃: ut Aïal genus. Eſt tertiũ illud genus: quo cuiuſlibet rei qualitas indicat̃: ut ſi dicas. Cuius generis ueſtis. Id Victorinus ſcribit in Rhet. idẽ uero Ci. li. pri. Rhe. dixerat olĩ Cãrum genera eſſe quinq;. Honeſtũ. admirabile. humile. anceps. obſcu℞. Honeſtum: qđ totũ: aut ex aliqua parte pp ſe petit̃ honeſtum noïabimus. ut Cic. lib. ii. Rhe. ait. ¶ Vt ꝓ uiro forti ɔtra pricidã. Vt. L. Cornificius egit: &. M. Agrippa. Auguſtus. n. Cæſar accuſatorẽ Bruti ɔſtituit Cornificium. Caſſii. M. Agrippã. Vt Plutarchus in uita Bruti meminit. ¶ Viro forti. Fortitudo eſt dolo℞ laborũq; ɔtẽptio. & fortitudinis ꝓpriũ eſt nil extimeſcere: oĩa humana deſpicere. nihil qđ homini accidere poſſit intolerãdũ putare. Auctor Ci. li. iii. Offi. Et lib. pri. dixerat Stoicos dicere fortitudinẽ, uirtutẽ eſſe pugnãtẽ ꝓ æq̃tate. Dixerat item Viros fortes & magnanimos eoſdẽ bonos & ſimplicis ueritatis amicos, minimeq; fallaces eſſe. ¶ Parricidam. Parricida nõ utiq; is q parentem occidiſſet dicebat̃: ſed q̃lẽcũq; hoïem: ut Feſtus ait. Et Fabius lib. yiii. inq̃t per Catachreſin. i. abuſionẽ, parricidã matris quoq; aut fratris iterfectorem dici. ¶ Honeſta res oppugnatur. Vt ſiqs uituperaret religionẽ. ¶ Defendit̃ turpis. Vt ſiqs defenderet furtũ: adulteriũue alicuius. ¶ Honeſtatis partem. Vt illud Oreſtis: q ut patrẽ ulciſceret̃, occidit matrem. In ultione. n. paterna honeſtatis pars inerat. in cæde materna turpitudinis. ¶ Cõtempta res. i. uilis: uti ſi de alicuius colaphis cæſi ageres. ¶ Cum hæc. Supple cã℞ genera. ¶ Ita ſint. i. ita diuerſa. ¶ Exordio℞ rõnem. Quæ triplex eſt: in exordio. n. attẽtos, dociles, beniuolos auditores efficimus.

¶ De Exordio. Titulo. yi.

¶ Exordio℞ duo ſunt genera. Idem Cice. lib. pri. Rhe. ſic ait. Quare qm̃ tam diuerſa ſunt genera cauſa℞: exordiri quoq; diſpari rõne in unoquoq; genere neceſſe eſt. Igit̃ exordiũ in duas partes diuidit̃, in principiũ & inſinuationẽ: Principiũ eſt or̃o perſpicue & ꝓtinus ꝑficiẽs auditorẽ beniuolũ: aut docilẽ: aut attẽtum. Inſinuatio eſt or̃o quadam diſſimulatione & circuitione obſcure ſubiens auditoris aïum. ¶ Prohœmiũ. Prohœmium dictũ eſt ſiue ꝙ oimi cantus eſt: & citharedi pauca illa: q̃ anteq̃ legitimũ certamẽ incohẽt emerẽdi fauoris gr̃a canunt, prohœmium cognominauerunt. Oratores quoq; ea quæ priuſq̃ cãm exordiant̃ ad cõciliãdos ſibi iudicũ animos præloquunt̃: eadẽ appellatione ſignarũt: ſiue ꝙ oimos græce uia appellat̃ id qđ ante ingreſſum rei ponit̃ ſic uocare eſt inſtitutum: ut Fabius ſcribit. ¶ Ephodos. ἐφοδεύω ſignificat adorior: ἔφοδος aũt dicit̃ acceſſus. impetus. incurſus. inſultus. Proprie quidem ἔφοδος dicit̃ ab ἐπὶ: ideſt contra: & hodos uia. At epodi dñr uerſus quolibet metro ſcripti & ſeq̃ntis clauſulæ hñtes particula℞: q̃les ſũt Epodi Horatii. In qb⁹ ſingulis uerſib⁹ ſingulæ clauſulæ adiiciunt̃. Dicti aũt Epodi ſynecdochicos a ptib⁹ uerſuũ: q̃ legitimis & itegris uerſib⁹ Epa dõtæ. i. accinunt̃. Auctor eſt Diomedes. ¶ Stati. Significat exordiũ breuitate gaudere: & ambagibus eẽ uacuũ: ne in caput or̃o creuiſſe uideatur: qđ etiam Fabius monet.

¶ De exordio ſm̃ cauſæ genus & q̃litatẽ. Tit. yii.

¶ Si genus cauſæ dubiū habebimus: a beniuolētia principiū cōſtituemus. Id q/
dē hoc pacto agere poteris. Niſi pſuaſum haberē iudices uos ea uirtute ac prudē
tia uigere: ut unāquanq; rē magis ex ſua cā: q̄ ex euētu iudicaretis: nō auderē in
hac ipſa re de qua nunc ſum corā uobis acturus orare. Cū igit̄ uī mihi pſpectus
ſit aīus: & in iudicādo modeſtia: faciā nō tā libēter q̄ neceſſario: ut intelligatis pa/
trē meū alias optima nō ſatis iuſta rōne aduerſum inocentiā & integritatē mode
ſtiſſimæ fœminę genitricis meæ cōmotum eſſe. Aliud itē exēplū erit. Accuſatur
Thymoleon ciuis Corynthius ꝙ fratrē occiderat: q principatū urbis appetebat.
Poterit orator hoc pacto exordiri. Credo iudices uos non latere q̄ta fuerit Thy/
moleōtis beniuolētia in patriā: q & amicitias & affinitates æſtimauit: propriū ue/
ro fratrē peremit: ut cōem oibus libertatē a tyrānoꝝ īpetu uindicaret. ¶ Turpi/
tudinis pars. Turpe. n. eſt contra patrē orare: licet honeſtū ſit matrē defendere.
Turpe itē occidere frēm: & ſi fas eſt patriam reddere. ¶ Sin humile genus cau/
ſæ erit faciemus attētos. Exēplū erit hmōi. Magnū inſtat iudices noſtræ reip. pe
riculū: niſi reſtinguant̄ incendia: q̄ ſūma cū īdignatiōe in urbe noſtra oriri uideo.
Sæpe. n. aīaduerti ex re minima nō puū odiū & pturbationē ɔcitari: pſerti quū
ab illis inferāt iniuria: p quos maxime tutos eſſe ɔueniret. Virgilius quoq;. li. iiii.
Geor. quū uellet de apibus ſcribere ait. Protinus ærii mellis cæleſtia dona Exe/
quar: hāc tē Mecœnas aſpice partē admirāda tibi leuiū ſpectacula reꝝ, Magna/
nimoſq; duces totiuſq; ex ordine gētis Mores & ſtudia & populos & plia dicā.
¶ Sin turpe cauſæ genus erit. Inſinuatione utendum eſt: niſi quid nacti erimus
quare aduerſarios crimināđo beniuolentiā capere poſſimus. Exēplum erit tale.
Quū nacti quid erimus quare aduerſarios &c. Nō auderē iudices pſertim apud
uos pro illo dicere: cuius uita uobis ſupecta eſſet. Sed quum turpitudinē & infa
miam accuſatoris perſpicio, defenſionē huic reo denegare nō poſſum. Quum. n./
is accuſat de criminibus: de quo primū eſſet cognoſcendū: fit ut hunc reū inocen/
tem credā: quē bono uiro accuſante noxiū eſſe concederē. ¶ Quare cauſa ſit ho/
neſta. Exemplū erit. Siquid unq̄ fuit iudices: qđ apud maiores nr̄os ſingulari &
pcipuo fauore proſequendū fuerit: ſemp in primis eoꝝ: qui pp infirmitatem æta
tis ſe ipſos tueri nō poſſunt: actiones & cauſę aliquo ſingulari priuilegio ſunt tra
ctatæ. Quid. n. honeſtius aut æquius eſſe pōt q̄ illis adeſſe: quos nondū uel rō
uel natura ita cōfirmauit: ut ſe tueri poſſint. Cū pſertim hæc una res ſit: q & reip.
dignitatē & priuatā cōmoditatē aſpiciat. Nā ſi liberis noſtris & amicoꝝ noſtroꝝ
ac cæteris conſultū eſſe uolumus apud poſteros illud neceſſe eſt: ꝙ pupilloꝝ cās
rebus oibus pp̄oſitas uelimus eſſe. Itē aliud. Aulus Licinius Archias poeta An/
tiochię natus Romæ uixit, Ciceroni inter alios chariſſimus: nā & eius pceptor in
græcis fuit. Fuerat aūt prius Heracliæ ciuis effectus: demū ſibi de ciuitate lis mo
ta eſt a quodā Graccho: ꝙ ciuis nō eſſet. Tunc Cice. Archiā defendens ita exor
diri potuit. Si apud maiores nr̄os eſt cōſeruatū o iudices: ut pceptores pro parē/
tibus haberent: debeo quatū eſt ſcitū in me huic pſtantiſſimo uiro & īntegerrimo:
& opē & ſalutē afferre. Et eo magis: qm̄ illius doctrina & optimis pceptis ita in
ſtitutus ſum: ut nōnullos aliqn̄ defenderim. nā ſi cæteros adiuuamus a quibus
nihil utilitatis ad hanc rē adipiſcendā cōſecuti ſumus: quāto magis ei attribuere
debemus: a quo id accepimus: per qđ etiam ignotis prodeſſe poſſumus? ¶ Aut
breuiter exponere &c. Exemplū erit. Sūma rei iudices: de qua corā uobis actu/
rus ſum: eſt de pœna & ſupplicio p uos īferendis ciuib⁹ ſeditioſis: ſi ciues habēdi

ſuntq; necē bonoꝝ hoīum:& perniciē reip. meditati ſunt. Erit item exemplū Na/
ſonis illud. In noua fert aīus mutatas dicere formas Corpora. Et illud Maronis.
Arma uirumq; cano. ¶ Ab lege: Exēplum erit. Lege latoria cautū eſt iudices: ut
ſiquis pupilloꝝ bona diriperet, acerrimas pœnas lueret. Cū itaq; Titius Marci
pupilli bona diripere uelit pœna mulctandꝰ eſt. ¶ A ſcriptura. Lex ſpecialis eſt.
Scriptura uero gnālis. Eſt aūt allegatio alicuius ſcripti: & ſiniæ generalis. ut illud
Ciceronis in prohœmio Tuſculanaꝝ. Honos alit artes: omneſq; incendunt ad
ſtudia gloria. Cum igit̄ hic ciuis pro patria egregie pugnauerit: merito mihi ho.
nore ac p̄miis afficiendus uidet̄. ¶ Firmiſſimo adiumento. Exēplum erit. Quid
eſt o iudices qđ ciuitatem magis cōſeruet: q̄ iuſtitia & æquitas iuris? Quæ cū iu/
beat: ut mortuo patre filio potius q̄ fratri hæreditas debeat̄: debetis huic conce/
dere æquitatē: q quidē uinculū eſt ciuitatis: ubi. n. æqtas deeſt oia cōfundunt̄.

¶ De Docilitate & Attentione. Titulo. viii.

¶ Si ſūmam rei breuiter exponemus. Exemplū eſt ibi ſuperius. A ut breuiter ex
ponere &c. ¶ Et ſi attentos eos faciemus. Id in humili genere ſeruabitur. ut illud
Maronis li. iiii. Geor. de apibus. Hāc etiam Mecœnas aſpice partē. Cicero li. ii.
de Oratore ſcribit græcos monere: ut principio faciamus iudicē attentū & docilē.
Quæ ſunt utilia: ſed nō principii magis propria q̄ reliquaꝝ partiū faciliora etiam
in principiis: q & attenti tum maxime ſunt quum oia expectāt: & dociles magis
initiis eſſe poſſunt. Illuſtriora. n. ſunt q̄ in principiis q̄ q̄ in mediis cauſis dicunt̄:
aut arguendo: aut refellendo ¶ De rebus magnis. Vt illud. Magna res princeps
illuſtriſſime eſt ea quam expoſiturus ſum uobis: cui niſi tēpeſtiue cōſilio & uirtu.
te occurrat̄: nō mediocrē profecto in urbe noſtra diſcordiā excitabit. Quid enim
iniquius eſſe poteſt q̄ ciues noſtras ab his non poſſe tutos eſſe: quos armis & fide
oporteret eiſdem auxilio eſſe? ¶ De rebus nouis &c. Exēplum erit. Noua res &
penitus inaudita princeps optime per me exponet̄: ea quidē talis eſt. Vt ſūmam
indignationē atq; odium cōciatura ſit: niſi prudentia ueſtra mitiget̄. Quid enim
magis cōtra mores publicos poteſt eſſe q̄ extorquere quicq̄: quod luxuriam ciui.
tati: & uoluptatibus materiam ſit allaturꝰ? ¶ Nouis. Noua dicunt̄ quæ fuere nun
quā. Inuſitata uero ſunt: q̄ licet facta ſint, rarius tn̄ accidūt. ¶ Quæ ad remp. per.
tineat, Exēplum erit. Cū īſtituiſſem patres ampliſſimi id apud uos dicere: quod
uiſum eſſet optimum. Nihil certe poſt religionē noſtri & unius & ueri Dei. quod
uel me dignius: uel uobis magis gratū dici poſſet, occurrit: q̄ deꝰ conſeruatione &
amplitudine reip. diſputare. Eas igitur res apud uos in primis exponam: noua q̄
dam & inuſitata ratione: ut plane intelligatis me proſpexiſſe: quo modo illam a
noſtris maioribus uobis traditam: & maiorē & meliorem noſtris poſteris relinq̄
mus. ¶ Ad eos ipſos qui audiunt. Exemplum erit. Niſi. P. C. conſilio & uirtute
ueſtra reprimetur audacia & temeritas eoꝝ: qui ueſtri ordinis & ſanctiſſimę pa
triæ noſtræ publici hoſtes ſunt: plane uideo uos cum tota repu. maxima breui ſu
bituros incommoda. ¶ Ad Deoꝝ imortalium religionē & pietatē. Exemplum
erit in genere honeſto. A git̄ iudices de cæleſti cultu ac religione diuina: q̄ re nun
q̄ fuit apud noſtros maiores uel p̄ſtantior uel acceptior. Eſt. n. res prorſus admi/
ratione & quadā laude ſingulari digniſſima. ¶ Religionē. Religio eſt: q̄ ſuperio
ris cuiuſdā naturæ: quā diuinam uocant: curā cerimoniamq; affert. ut Cice inqt.
li. ii. Rhe. ¶ Pietatē. Tullius pro Plantio inquit. Nā meo iudicio pietas fundamē/
tū ē oium uirtutū, Itē, Quid eſt pietas: niſi uolūtas grata in parētes. Et li. ii. Rhe.

Pietas eſt per q̃ ſanguine cõiunctis pr̃iq́ꝫ beniuolis officiũ & diligens tribuit cultus. Superius quoqꝫ eodẽ li. ſic dixerat. Pietatem appellãt q̃ erga patriã: aut parẽtes: aut alios ſanguine iũctos officium ſeruare moneat. At in li. de natura Deoꝝ ait. Pietas eſt iuſtitia aduerſus Deos. ¶ Vt attente audiãt. Exemplum erit illud ſumptũ ex inuectiua Ciceronis in Catilinã. Attendite quęſo iudices: & ea q̃ dicã penitus animis ueſtris rõnibuſq́ꝫ mãdate. Et illud Terentii. Nũc quam rem uitio dẽt quæſo aĩaduertite. ¶ Si numero exponemus res. Exẽplum erit. Agĩt. P. C. de duobus de concordia ciuiũ noſtroꝝ: & cõpreſſione belloꝝ ciuilium: q̃ iamdudum noſtram patriam afflixerũt. Libro autem primo Rhe. addit prædictis: ꝙ attentos faciemus, ſi nos pollicebimur breui noſtram cauſam demonſtraturos.

¶ De Beniuolentia a noſtra perſona. Titulo. ix.

¶ Si officium noſtrum ſine arrogãtia laudabimus. Exemplũ erit. Quanq̃ turpe eſt iudices offiñ ſuũ ita exponere: ut propria laus ĩtendat: attamen quia aduerſarii mei ſic me nuper cõtumeliis affecere: ut niſi uitæ meæ rationẽ habeã: & qualiter ab adoleſcẽtia me inſtituerim: dicã plane tacẽdo cõfirmare uiderer oẽs aduerſæ partis in me falſo obiectas cõtumelias. Faciã itaq́ꝫ non tã libẽter q̃ neceſſario: ut intelligatis me lõge abeſſe a criminibus: quæ mihi obiiciunt: & fictam eoꝝ accuſationem cognoſcatis. Ego quidem ſic in oculis meoꝝ ciuium uixi: ſic me geſſi ut neminem unq̃ offenderim: pluribuſq́ꝫ ſæpenumero auxilio conſilioq́ꝫ extiterim. Quid enim in cauſis forenſibus & publicis ægerim: ꝙ uobis oĩbus patere arbitror, facile prætereo. Quare magnopere admiror: quę temeritas uel (quod potius reor) quæ inuidia meos aduerſarios impulerit ad ea defingẽda a quibus quidem ita abſum: ut ipſi ab honeſtate atq́ꝫ uirtute. ¶ Aut in rep. quales fuerimus. Exemplum erit. Et ſi. P. C. nunq̃ ſatis pro repu. propugnare quis poteſt: illud attamen aſſero: me nullos pro ea labores fugiſſe unq̃: neq́ꝫ ulla euitaſſe pericula. Quare nõ poſſum nõ moueri ꝙ nefariæ cõiurationis reum apud uos facere me aduerſarii auſint. ¶ Aut in parentes: aut in amicos. Exemplũ erit. Quo aio iudices in parentes & in amicos meos ſemp extiterim: q̃uis notum eſſe putem: illud deniq́ꝫ auſim dicere neminem aut maiori beniuolentia: aut maiori cura uſum eſſe in ſuos. q̃ ego in meos cõtinue utor. ¶ Aut in eos qui audiũt. Exemplum erit. Cũ in noſtra rep. Iudices multos mihi ꝑpoſuerim: quos maxime charos & ꝑcipuos haberẽ ſemper tñ uos in primis & amare & uenerari cõſtitui. Hinc euenit ut oẽm fortunã ueſtrã meã dicerẽ: decernerẽq́ꝫ nil poſſe uobis aduerſi accideꝛ: qđ mihi ipſi nõ foret cõe. Libenter itaq́ꝫ pro ſalute ueſtra meã quoties opus erat oppoſui: neq́ꝫ pro ueſtro honore ac ſtatu ullum fugi periculũ neq́ꝫ fugiã, dum uiuam. ¶ Si noſtra incõmoda ꝓferemus. Exẽplum eſt. Illud iudices ueꝝ eſſe experior: qđ uulgo dicit: fortunã eos uix unq̃ relinquere quos ſemel cœpit urgere: quo in ſtatu quidẽ extiterim & in quo nunc poſitus ſim: neminẽ ueſtrũ ignorare arbitror. Quis. n. in urbe noſtra aut diuitiis: aut potentia: aut amicoꝝ frequentia magis abũdabat? Nũc eo ꝓductus ſum: ut neq́ꝫ diuitię: neq́ꝫ potẽtia: neq́ꝫ ulli mihi aſſint. Oẽs enim me noti atq́ꝫ amici deſeruerunt. ¶ Vt nobis ſint auxilio: & in aliis noluiſſe ſpẽ hr̃e. Exẽplũ erit. Cũ eo loco poſita ſit cauſa mea iudices: ut niſi miſericordia ur̃a mihi ſit ꝑ̃ſens atq́ꝫ ꝓpitia: ueluti ſæpenumero multis fuit: plane ſim ab oĩbus deſtitutus. Humanitatẽ itaq́ꝫ ueſtrã & clæmentiã q̃ſo atq́ꝫ obteſtor: ut mihi auxilio ſint. In ur̃a nanq́ꝫ dũtaxat uirtute mea ſpes oĩs incumbit. Cũ. n. multi fortunis meis ꝑ̃ſidio eſſe pollicerent: uos elegi & cõſtitui illaꝝ tutores,

¶ De beniuolentia ab aduerſariorum perſona. Titulo.x.

¶ Spurce. Exẽplum erit. Quanq̃ ſæpenumero uidi iudices eos q aliena flagitia manifeſtarint: magis offendere aĩos audientium: q̃ qui cõmiſerint: magnitudo tñ delicti & criminis facit: ut de ſcelere aduerſarii tacere nequeã. Tam perditæ namq; luxuriæ homo eſt: ut per omnem turpitudinẽ reuolutus ea & faciat & patiaẽ quæ quidẽ cuiuſq; boni uiri maximã in ſe poſſent indignationem accẽdere. ¶ Superbe. Exẽplum erit. Si p̃ter cõſuetudinẽ meã iudices priuſq̃ de re: dicam pauca de moribus aduerſarii: expoſuero id me nõ ſine atroci cauſa facere. Arbitrari poteſtis, Cum.n. ſuperbiã & elationem. P. Clodii cõſidero: nõ poſſum nõ moueri. Qui neq; ſibi quenq̃ in hac urbe ſuperiorẽ: nec parẽ habere: uel pati poteſt. Quid in colegã ſuũ. Q. Aulũ: quẽ unũ reip. ſemper amantiſſimũ cognouiſtis ægerit: ſatis oĩbus notũ eſt. Nemo itaq; talẽ hoĩem: immo truculentã ferã & ſeuiſſimã reip. peſtẽ: ſatis digno poſſet odio proſequi. ¶ Perfidioſe. Exemplũ erit. Si quid eſt iudices apud noſtros maiores: qd̃ maximo fuerit unq̃ odio dignũ illud certe in ꝑfidia totũ eſt poſitũ. Cũq; uaria ſint & plurima aduerſarii nr̃i uitia: q̃ ſatis puto uobis eſſe nota: nullũ tñ atrocius frequẽtiuſue in eo exardeſcit uitiũ: q̃ ꝙ neq; ulla fides: neq; charitas: neq; dicti, factiq; cõſtantia ſibi ineſt: ſed ſũma infidelitas, tã in ſuperiores q̃ in pares & amicos extitit ſemp. ¶ Crudeliter. Exẽplũ erit. Moueor. P. C. & grauius q̃ uel ætas mea: uel cõſuetudoq; ferat, ꝑturbor: cum aduerſarii mei quædã incredibilis inhumanitas: & ipſa in miſerrimũ quẽq; crudelitas mentẽ ſubiit. Qui nedũ ulla mouetur miſericordia ſup afflictos & calamitoſos hoĩes: ſed eoꝝ ſanguine atq; ſuppliciis nõ ſatis ſatiari põt. ¶ Cõfidẽter. Exẽplũ erit. ſemp ea iudices nr̃i fuit aduerſarii conſuetudo: ut quicqd ei collibuiſſet totũ id etiã licere ſibi crederet. Hinc eſt ꝙ temerario quodã auſu: & improba ſpe dictis ac factis in optimũ quẽq; & inocentẽ uiꝝ iuectus eſt pluries. niſi igr̃ iuſtitia ur̃a fræno adhibito tẽperet. mihi credita iudices: tãtã ſibi aſſumet arogãtiã: ut ueſtrũ quiſq̃ uix ferre poſſit. ¶ Malicioſe. Exẽplũ erit. Cum multa ſint iudices q̃ ab aduſario meo facta digna uideri poſſint uenia: illud mihi ur̃ ĩ ꝑmis ɔſiderandũ potius q̃ mẽte: quoue aĩo geſta ſint: q̃ qd actũ fuerit. Nemini ꝑfecto ueſtrũ iudices dubiũ eẽ debet q̃ malicioſe & ꝑperam cæteris ĩ reb⁹ ſeſe geſſerit. Cũ ẽt ĩ illis q̃ apd̃ alios & dictæ & habitæ ſũt hõeſtæ: prauo & iniquo ſp ſit uſus igenio. ¶ Flagitioſe. Exẽplũ erit. Etſi maiores nr̃i iudices grauis pœnas ĩ eos excogitauerũt: q aliqd̃ ſcel⁹: aut ĩprobe factũ cõmiſerũt. Sigularia tñ & exqſita ſupplicia reliquerũt aduſus eos: quoꝝ ſcelera multis flagitiũ attulerũt. Cũ itaq; aduſari⁹ meus ſic uixerit. ut oĩs ei⁹ uita nõ ſolũ ſibi turpis & ĩfamis habita ſit: uerũ ẽt ciuibus nr̃is flagitioſa. Videte quo aĩo: q̃ ſeueritate uti ĩ eũ uobis cõueniat. ¶ Flagitioſe. Flagitiũ more militari dr̃ res flagitatiõe: hoc ẽ ĩcrepatiõe digna. ut Dona. in. Eu. ¶ Si uim. Exẽplũ erit. Quãuis iudices ea ſit aduſarii mei uis & membroꝝ firmitas: q̃ cæteris p̃ſtet: tñ abuti hoc nẽ bñficio: & ĩ bonoꝝ pniciẽ ɔuertere minime cõueniebat. Cũ itaq; malus poſuerit ĩ uiribus q̃ ĩ æqtate p̃ſidiũ. Veſtrũ erit iudices ne iniuſtiſſima uiolẽtia ſua cãm meã oppmat. ¶ Si potentiã. Exẽplũ erit. Maxie uellẽ iudices: ut aduſari⁹ me⁹ ea modeſtia eẽt. ut plus æqtatẽ & aꝯoꝝ maioꝝ leges poſſe crederet: q̃ ĩmoderatã & ĩmẽſam ei⁹ potẽtiã. Sꝫ cũ neq; ulla iuſtitię reuerẽtia: neq; pietas: neq; reſpect⁹ hõeſti moueat eũ: illud mihi ur̃ ꝙ nõ iure, ſed metu potẽtiæ ſuæ ſibi uelit oẽs ſubmiſſos eẽ. ¶ Factionẽ. i. ɔiurationẽ & maioꝝ ɔſenſum, Exẽplũ erit, Niſi iudices aduſarii mei factiões ur̃a iuſtitia cõprimatis:

pilane cerno optimam cām meam oppreſſum iri. Video nāq; longe magis ea mul
titudine eē ɔſidere: qua nefaria cōiuratione ſecū iādiu cōuenit: q̄ iuſtitia & æqta
te. ¶ Diuitias. Exēplū erit. Nō cōueniebat iudices aduerſariū meum diuitiarum
ſuaꝝ magnitudine ſic iflari atq; tolli. ut plus ſpei crederet in auro atq; argēto poſſi
tū eſſe: q̄ in legibus & iſtitutis maioꝝ noſtroꝝ. ¶ Incōtinentiā. Exēplū erit. Si ali
qñ pro nr̄a rep. iudices, A duerſarius meus ipatiētia atq; ipetu aī bene ſit uſus: il
lud tñ decebat: ſiue id ɔſilio ſiue fortuna: ut potius reor beneceſſerit: nolle hanc
ſuā iracūdiam & animi furorē a militari ɔſuetudine in ciuilis cās trāſferre: & hac
ſua icontinētia uelle iuſtas bonoꝝ ciuiū cās opp̄ſſas eē. ¶ Nobilitatē. Exēplū erit.
Solet pſępe iudices aduerſarius meus. p̄clara maioꝝ ſuoꝝ geſta & egregias ima
gines numero & magnitudine cæteris cōparare: q & ſi nobilitatē ſuā pluribus &
maximis urbis nr̄æ ꝓncipibus fortaſſe nō iniuria p̄ferēda cēſeat: tñ illud eū arbi
trari ɔueniens eſt: ut nō oīa nobilitati: ſed pleraq; iuſtitiæ & æqtati ſubiecta eſſe
ɔfiteaẗ. Veꝝ cū ipſe ſibi pſuadeat oīa ſplēdori ſuo cōcedēda, ueſtrum eſt iudices
aduerſus ambitionē ſuā leges & iura defendere. ¶ Cliētelas. Exēplum erit. Ma
gnæ ſibi ducit gloriæ meus aduerſarius iudices: ꝙ nemo ſit hac in nr̄a ciuitate &
opulētiſſima & florētiſſima: q ex municipiis Italię plures i cliētelā aſſumpſerit: eo
fit: ut neminē ferre æquo poſſit aīo: q ſuū ius tueri uelit. Cū arbitreẗ uos ipſos &
leges & iura ſibi hoc ipſo debere ſubiicere. ¶ Hoſpitiū. Exēplū erit. Cōfiteat iu
dices neceſſe ē, illud ueꝝ eē: ꝙ ſæpenūero gl̄iari ſolet: & ſe extollere aduerſarius
meus ſp domū ſuā ꝑmis urbis nr̄æ atq; toti⁹ Italiæ ꝓncipibus hoſpitio patuiſſe: q̄
res ſibi dat aīos & ipatiētē reddit: ut in ius uoceẗ. tū uel metu uel gr̄a uel ſuoꝝ ho
ſpitiū leges ur̄as oportere largiri ſuæ libidini uos arbitreẗ. ¶ Sodalitatē. Exēplū
erit. Et ſi nemini ciuiū nr̄oꝝ iudices plures aut magis fidos ſodales adeſſe: q̄ ſibi
meus glorieẗ aduerſarius: nō tñ ideo decet uelle quenq̄ iniuria opp̄ſſum eſſe: &
plus p̄ſidii in ea ſodalitate: q̄ ſibi cū plibus ineſt: q̄ in rigore iuris credere poſitum
eſſe. Sodales aūt (ut Feſtus ait) dicti ſunt: ꝙ una ſederent ut eſſent: uel ꝙ ex ſuo
datis ueſci ſoliti ſint: uel ꝙ iter ſe iuicē ſuadereẗ: qđ utile eſſet. ¶ Affinitates. Exē
plū erit. A ī aduerti iudices aduerſariū meū nō pp ſe audere mihi obeſſe: ueꝝ pp
affinitates ꝓncipū: q̄s (ut optime noſcitis) nō ad ſalutē bonoꝝ: ſed in pniciē potius
traxit. Itaq; nō debetis id iudices pati: ut reſpectu affinitatis uxoris, cæterarūq;
nobiliū urbis nr̄æ mſonaꝝ: qbus ſp fortunatus fuit: in hac libera ciuitate uelit ſi
bi & leges & iura cedere. ¶ Si inertiā Exēplū erit. Nō ſatis æquo aīo ferre ualeo
iudices uitā aduerſarii mei: q ſuā inertiā uult apud uos iudicari iduſtriā: & hoc ip
ſo moderatior eē & magis iuſtus cēſeri exoptat. Sed qs eſt q hūc hoīem: cui⁹ aīus
nō ſolū ab honeſtis artib⁹ atq; diſciplinis abhorruit ſed ēt ab illis actiōib⁹: q̄s uul
gares & mœchanicas uocamus: nō ſpnat atq; ɔtēnat. ¶ Ignauiā. Exēplū erit qs
ur̄m eſt iudices q aduerſariū meū nō ɔtēnat atq; obhorreat: quū ſe ad ignauiā &
ſecordiā ſuā retulerit? Adeo qdē ē hebeti & tardo īgenio: ut nec ſtudiis nec ullis
ꝓceptiōib⁹: quoꝝ ſibi maxīa ſp copia fuit in ulla re unq̄ honeſta, liberoq; hoīe dī
gna qcq̄ pfecerit. ¶ Deſidia. Exēplū erit. Cū multa ſint i hac uita iudices: q̄ ul cō
ſuetudo ciuitatis uel reſpect⁹ uirtutis rep̄hēdēda faciat. Illđ certe nō ſolū rep̄hē
ſione: uerūtñ multa poti⁹ idignatiōe atq; ɔtēptu dignū uideri debet: ꝙ maxīe in
adūſario meo ſcimus oēs uiguiſſe. Qui cū ab ineūte ætate plimis atq; hōeſtis eru
dit⁹ artib⁹ fuerit: adeo deſidię & corpori dedit⁹ ſit: ut tot⁹ ocio marceat, totq; labo
res atq; uigiliæ a ꝑmis uſq; ānis ſuſceptę plane oēs icaſſum abſūptæ ſint: ita ut ali

quanto

quanto melius fuerit nunq̃ pcepiſſe ſtudia: q̃ pcepta nunq̃ repetere. ¶ Luxuria. Exẽplũ erit. Si antea iudices qualis aduerſarii mei uita extiterit urbis ignotũ fuiſſe: me dicente nũc primũ diſcetis. Sic.n. uitã eius uſq; ab annis adoleſcentiæ inſtituit: ut omni muliere infami uulgatior ac magis ipudicus fuerit: nihil.n. ſibi turpe qđ ei libuerit, credit. Quare iudices conſiderate q̃ uos deceat hũc in iudicio admittere: q nihil nõ turpiſſimum atq; infame ſemper in ſeipſum admiſit.

¶ De Beniuolentia ab Auditorum perſona. Tit.xi.

¶ Fortiter. Exẽplũ erit. Quũ ueſtrã iudices in ferendis ſententiis cõſtantiã atq; fortitudinẽ cõſidero: nihil eſt ꝙ meoꝝ timeã aduerſarioꝝ uim aut minas. Soleo ſæpe añ oculos ponere & crebris id ipſum referre ſermonibus q̃ forti fueritis aio aduerſus eos: q magnitudine ſuæ potentiæ ueſtra conati ſunt iudicia ſubuertere. ¶ Sapiẽter. Exẽplũ erit Nihil eſt iudices ꝙ meæ diffidã cauſæ: cũ mihi occurrit apud quos agit̃ de hac ipſa re: pro qua mihi ſũma eſt cũ aduerſario meo controuerſia. Cũ.n. cõſidero ſingularẽ prudentiã: & in oibus rebus agẽdis curam: atq; ſtudiũ ueſtrũ: qđ eſſe põt uel tã arduũ uel difficile qđ uſæ nõ ſit ſapiẽtiæ planũ ac pfacile? Vræ quidã hac in noſtra ciuitate ſniæ ita & pbatæ ſunt & laudatæ: ut neq; maiori ingenio nec attentiori ſoletia quicq̃ agi potuerit. ¶ Manſuete. Exemplũ erit. Et ſi multa ſunt iudices q̃ ueſtrũ poſſint in hac ipſa cauſa perturbare aium: tanta tñ ſemp fuit in ſententiis ferendis ueſtra modeſtia: ut nec odio neq; gratia cõtra ius & æquitatẽ locus unq̃ apud uos ullus fuerit. Bene itaq; meæ cõſultũ eſſe cauſæ nõ iniuria cõfido. ¶ Magnifice. Exemplũ erit. Quanq̃ plurima ſunt iudices: q̃ in ueſtris ſpectare ſententiis & admirari ſoleã: nihil tñ eſt qđ maiori laude & ueneratione dignũ ducam: q̃ ueſtrã illã ſingularẽ in rebus perficiendis magnificentiã. Minime igit̃ cui q̃ mirũ eſſe debet: ſi populus ipſe in oibus ad remp. pertinẽtibus: pcipuo quodã fauore atq; ſtudio ſpectatam & admirabilẽ iuſtitiã ueſtram ſemp perſecutus fuerit. ¶ Exiſtimatio.i. iudiciũ. Exemplũ erit. Bono & optimo quidẽ ciuitas noſtra pendet iudicio: cũ ſciamus tali ingenio uos eſſe pditos: ut nullius timeatis iniurias: nullius inimicitias: nullũ deniq; impetũ iproboꝝ holum: qui aium ueſtrum ab officio deterreant. ¶ Expectatio. Exemplũ erit. Cũ hoc ita ſit iudices: ut omnibus iuſtitiã & æquitatem ſeruaueritis: nulla incidit dubitatio inter ciues: quin hunc præſtantem adoleſcentem abſoluatis: qui quidem ab improbis accuſatur ſolum uti eum paternis bonis expolient.

¶ De Beniuolentia ab rebus ipſis. Titulo.xii.

¶ Si noſtam cauſam laudando extollemus: aduerſariorum per cõtemptionẽ deprimemus. Exemplum erit. Niſi cauſa mea iudices talis eſſet: ut ſatis ipſa per ſe apud uos peroraret: pluribus uerbis ac maiori ſtudio uterer. Sed cũ nihil ſit qđ magis ad rem uel publicam uel priuatam ptineat: q̃ hoc ipſum de quo nũc ſum acturus: quid eſt ꝙ tam neceſſariæ atq; honeſtæ rei diffidere debeam. cum præſertim ea ſit aduerſarii mei cauſa: quæ ſi apud uos accepta fuerit: plurimum detrimenti patriæ & bonis uiris perniciem allatura ſit? Per contemptionem. Id aliq legunt per contentionem.i. comparationem. Contendo enim (ut aiunt) quãdoq; comparo ſignificat. Placet autem utrunq;.

¶ De Inſinuatione. Titulo.xiii.

¶ Quibus principio uti non poſſumus. Quo pacto principium & inſinuatio differãt ſuperius patuit. Tit.vi. de Exordio. ¶ Diligenter. Attentus hic reddit Herennius. ¶ Aium auditoris a nobis alienat, i. quum materia nõ placet auditori: ut

pūta dānare caſtitatē apud uirum probū: uel luxuriam aprobare caſto uiro: aut
laudare cōtinentiā īpudico. Tunc.n.auditoris aius alienat̃. Turpis aūt cauſa bi
fariā eſſe pōt: aut reſpectu ipſius materiæ: aut reſpectu auditoris. Vñ ſi cōtinen/
tiā iniquo laudes reſpectu auditoris, turpis cauſa dr̃. Hinc Victorinus ait. ꝙ duo
bus modis cauſa cōtrahit turpitudinē. Aut enim res turpis eſt aut perſona. Si ꝑ/
ſona turpis fuerit: aut aliū hoiem ſubiicies qui amat̃: aut rē pro perſona. Deinde
ſi res turpis fuerit: aut aliam rē. q̃ honeſta eſt ſubiicies: aut rē pro hoie &c. ⁋ Per/
ſuaſus. Motus ad credendū. ⁋ Turpitudinē habebit. Tunc cauſa turpitudinē
habere intelligit̃: uel quū per ſe turpis eſt (ut diximus) uel quū auditori nō placet
illā audire: etiā ſi honeſta eſſet. ⁋ Hoiem nō rem. Idem Ci.li.i.Rhe.de inſinua
tione quoq; meminit, aitq;. ꝙ ſi cauſæ turpitudo cōtrahet offenſionē: aut pro eo
hoie in quo offendit̃ aliū hoiem q̄ diligit̃ iterponi oportet: aut pro re i qua offen
dit̃ aliam rē q̄ probet̃: aut pro re hoiem: aut pro hoie rē: aut ab eo qđ oderit ad id
ꝙ aius auditoris diligit, traducat̃ &c. Exēplū inſinuatiōis ponēdo hoiem pro ho
mine, erit hmōi. Neminē ueſtrū fugit iudices quāta noſtrā in remp. ſuꝑioris Afri
cani merita extent in hūc uſq; diē: qui tam & ſi celebres triūphos uelut imortale
quoddā uirtutis ſuæ ꝑmium duxerit: nunq̄ tñ eam laudē diuinis tāti uiri meritis
æquā cenſebo. Quo circa mea quidē ſnia ſuis habēda poſteris & referēda uidet̃
gratia: q̄ diu in hoc pulcherrimo ac florenti iperio maxima uiri huius tenemus &
ſentimus bñficia. Cū ita Tiberium Gracchū Africani ex filia nepotē tanq̄ ſedi/
tioſum quidā accuſauerint, & euertere penitus conati fuerint, Aui meritis ſaltē ab
ſoluendū cēſemus. ⁋ Rem pro re. Verres triumphauerat de Dacis: ꝑtor poſtea
in Sicilia turpiſſime ſe geſſit. Hinc multis criminibus accuſatus eſt. In defenſionē
aūt eius trahet̃ exordiū ab re grata: quā contra Dacas geſſerat. Exēplū itaq; tale
erit. Crebras Dacaꝝ rebelliones q̄ proximis annis fuere neminē ueſtrū iudices
ignorare arbitror. Nec ullus erat q ſe contra imanes barbaros Romanā expedi/
tionē ducere profiteret̃: cū unuſquiſq; graue bellū id arbitraret̃: huic tñ periculo
ac labori: ſeſe ducē Verres obtulit: quare īfrenā gentē magna cū uirtute fudit: ac
noſtro tandē iperio ſubegit. Hæc ſunt iudices ꝑclara Verris geſta: q̄ uos admo/
nere debent: quotiēs de criminibus eius dicit̃: non tñ ꝑſentē quantum añ actā &
ſuperiorē uitā inſpicere oportere. Cū ꝑſertim illa uobis notiſſima: hęc uero p ma
liuolos hoies & inuidos falſa ſint. ⁋ Hoiem non rē. Exēplū erit a. C. Mario: qui
accuſatus repetundaꝝ ſic exordiēdo defendi poterit. Ampliſſima uirtus. C. Ma
rii & clariſſima reꝝ geſtaꝝ gloria eouſq; creuit: ut cū finibus Romani imperii fe/
re terminet̃. Quare iudices iniquū uobis & indignū uideri debeat tantā clarita/
tē ſuſpitione obiecti criminis obſcurari. ⁋ Rē non hoiem. Exēplū erit hmōi. Pyr
rhus Epyrota cōtra Romāos Tarētinis fauebat. Eius medicus Democares Ro
manos petiit: pollicens Pyrrho ſe uenenū daturū: ſi Romanis rem gratā faceret.
Romani aūt illum captiuū remiſere ad Pyrrhum: qua de re ductus eſt ad ſup/
pliciū. Res ipſa reſpectu auditoris.i.ipſius Pyrrhi turpitudinē habet: poterit tñ
orator ita exordiri. Cum nulla in proditores habēda ſit miſericordia magnifice
Pyrrhe: nō negabo Democarē tibi uenenū paratū omni ſupplicio eſſe digniſſi
mum. Sed cū medicinæ peritiſſimus ſit & philæ: omniq; bonaꝝ artiū ſcientia eru/
ditus: curandū eſt a te Pyrrhe ne tot bonę artes depereāt. Itaq; non hoi: ſed eius
doctrinæ ignoſcendū uidet̃. ⁋ Nō placere nobis. Exēplū ſumit̃ ab morte Aiacis
in defenſionē Vlyſſis. Res idigna iudices & ꝑſus nefanda eſt: quā aduerſarius

meus diebus ꝓximis cõmiſſam dicit. Quis.n.ferre poſſit uiꝝ fortiſſimũ atq; ĩte-
gerrimũ Aiacẽ dolo & proditione interfctũ eſſe? Quis ſatis ſupplicii poſſet exco
gitare illi q clariſſimũ græciæ lumen tam crudeliter extinxiſſet? Illud aũt optarẽ
iudices ne dolor ac ira illius cæde ſumpta magis hoc iudiciũ q̃ æquitas regeret:
aut ne ſtudio ulciſcendi pœnã inocens ſubiret. Nihil.n.ambigo Vlyſſem tã longe
ab hoc abeſſe maleficio: ut nihil magis ueꝝ dici poſſit. quod niſi certis & apertiſ
ſimis rõnibus uobis oſtẽdero oẽm pro ipſo pati pœnã ac ſuppliciũ nõ recuſabo.
¶ Nefaria. Nefandũ eſt nõ fandum. Nefarium qđ ſacra polluit farre pio ſolita ce
lebrari: ergo nefarii ſacrilegi. ita ſcribit Pedianus lib.ii. Verrinaꝝ. ¶ Aliquoꝝ iu
diciũ de ſimili cauſa. Docet inſinuationes etiã per cõparationes reꝝ fieri debere
Itaq; debet orator exponere cãm ſuã: & per cõparationẽ aliã adiungere. Audi-
tor.n.qui prius cauſæ turpitudinẽ obhorrebat attẽtus fiet tanq̃ noua auditurus
ꝑ illam cõparationẽ. Vt ſi Cicero defendẽs Milonẽ per cõparationẽ afferat Ho-
ratiũ quoq; ſororẽ occidiſſe & ſaluũ & abſolutũ fuiſſe &c. ¶ Aut de eadẽ. Eãdẽ
cauſam dicimus quũ & idẽ ſcelus & quũ ob eãdẽ cãm cõmiſſum eſt: ut ſi duo ea-
dẽ cauſa ĩpallẽte hoĩem occidiſſent: priorq; abſolutus eſſet. Eodẽ pacto alter ab-
ſoluẽdus uidet̃. ¶ Aut de minore. Exẽpliũ erit. Nunq̃ placuit maioribus nr̃is iu-
dices temere ꝓcedi: quũ de fama & ſalute agit̃: probationes.n.luce clariores eſſe
cõuenit. Nimiꝝ igit̃ ſi Capitolinus quũ apud Cæſarẽ furti accuſaret̃: ꝙ auream
coronã ex ipſo Iouis ſimulacro ſubſtuliſſet: & ſi manifeſtis iudiciis cõuictus uide
ret̃: a Cæſare tñ abſolutus & liberatus fuit. Quare iudices arbitror nihil aduer-
ſus morẽ noſtroꝝ maioꝝ in hac criminatione (q̃ quidem Lucius de rebus maxĩs
furti reus agit̃) ꝑ uos decerni cõueniret: niſi ueritatẽ ipſam firmioribus argumen
tis q̃ ſuſpitionibus aut cõiecturis probatã eſſe uideretis. ¶ Aut de maiori. Exem
pliũ erit. Nõnulli ſunt iudices q. L. Antoniũ accuſabant: ꝙ ſeruum ſuũ ꝑ factionẽ
ad Põpeium fugientẽ uſq; ad necẽ pulſauerit, ii tñ minime reminiſci uidentur: ꝙ
Fuluius eius filiũ Catilinæ caſtra ſequentẽ occidit: addẽs ſe filiũ patriæ nõ Cati
linæ: nõ proditoribus genuiſſe. Quare ſi Fuluius: q non uerberauit ueꝝ occidit
filiũ pro patria abſolutus eſt: qñto magis in leuiori cã. L. Antonius abſoluẽdus
uĩ? ¶ Pedetẽtim. Paulatim. Prius.n.iudiciũ proferemus de minori uel de maio
ri: deinde cauſam noſtrã ſubiiciemus per cõparationẽ: ut patuit ꝑ exẽpla. ¶ De
aduerſariis. Exẽpliũ erit. Nihil dicturus ſum iudices de latrociniis: homicidiis: &
adulteriis: cæteriſq; ſceleribus aduerſarii mei: q̃ quidẽ ſuꝑioribus tẽpibus tã in pe
regrinos: q̃ in ciues nefarie & crudeliter admiſit: ſum.n.in aliis ĩpedit᷒ &c. Id aũt
ꝑ occupationẽ fit. ¶ De aliq̃ re coꝝ. Exẽpliũ erit. Teſtor iudices me uos nõ adiiſ
ſe: ut in hac cã: q̃ nũc agit̃ geq̃ actur᷒ ſim. Nihil.n.ad me ꝑtinet ſiue abſolut᷒ ſit hic
reus: ſiue accuſator fidẽ uobis faciat. Arbitror tñ prudẽtię uẽ cõuenire diligẽter
aduertere qđ hoc in iudicio decernatis ſæpe.n.inuidoꝝ maliuolentia miſeros in
¶ De Inſinuatione ſi perſuaſus auditor fuerit. Tit.xliii. (ſectatur.
¶ Fecerit fidem auditoribus. Fides eſt firma opinio: ut inquit Cicero in partitio
nibus. ¶ Quibus rebus fides fieri ſoleat. Fit fides ꝑ argumẽta & rõnes. hinc ait
Cicero in partitionibus. ꝙ Argumentũ eſt ꝓbabile iuentũ ad faciendã fidẽ. Fit
in topicis inquit. Argumentũ rõ eſt: q̃ rei dubiæ faciat fidẽ. ¶ Firmiſſimum adiu
mentũ. Exẽplum erit. Lõge ſua iudices opinione fallit̃ pars aduerſa: ſi fidẽ putat
apud uos feciſſe his argumentis & rõnibus: quibus in hac eſt uſus cã. Et ut clare
percipiat quã uim cætera ſint in perſuadendo habitura argumenta: ab eo me uo

bis inceptuꝝ eſſe polliceor:qđ ipſe fortiſſimum ac firmiſſimum ſuę cauſæ puta uit adiumētū,qđ niſi plane docuero:nihil ꝑſus de cæteris argumētis apud uos ꝯtēdam &c. Aiax ꝑterea in petitione armoꝝ Achillis(ut ſcribit Oui.li.xiii.met. Inter firmiſſima argumēta ait de Achille. Frater erat:fraterna peto qd ſanguine cretus Siſyphio:furtiſq; & fraude ſimillimus illi,Inſeris Æacidis alienę nomina gētis?ad qđ Vlyſſes reſpōdens ait. Dūmodo q; fratres Thelamon Peleuſq; fuerunt, Aiacis meritū nō ſit:nec ſanguinis ordo,Sed uirtutis honor ſpoliis q̄rat in iſtis,Aut ſi ꝓximitas primuſq; reqrit hæres. Eſt genitor Peleus:eſt Pyrrhus filiꝰ illi:Quis locus Aiaci?Phthiā hæc Scyronq; ferant. ꝩ Aduerſarii dicto. Exemplum erit. Q đ in primis noſtræ reip.rō ſit hñda iudices:id ita honeſtū ac neceſſariū eſſe dico:ut nihil ſit qđ huic rei ſit āponēdum. Veꝝ qm̄ aduerſarius meus ab hac ipſa re ſuæ cauſæ ſumpſit exordiū:uelut ego huic rōni diſſentiā:illud habeto te:cām meam cū utilitate reip.ꝯiunctā:nec me qcq̄ ab uobis ſperare:niſi illđ feceritis qđ publico bono magis ꝯuenire iudicaueritis. ꝩ Nuperrime. In principio.n.& in fine ualidiora ꝯſtituunť. Erit aūt exēplum tale. Cū permulta iudices aduerſarius meus ſuæ cāæ in mediū attulerit adiumēta ab eo potiſſimū incipiā: qđ ille nouiſſime ꝓtulit. Nihil ait eſſe ex his q̄ ad iuſtitiā ꝑtineāt qđ magis oportunū ſit q̄ delicta debito ſupplicio coerceri. Ego uero arbitror nihil eſſe magis ab humanitate remotum q̄ hoīem Inocentem plecti:ac ſub ſpecie iuſtitiæ ſūmā iniqtatem & crudelitatē agi. ꝩ Aut dubitatione utemur. Exēplū erit. Neſcio quo me uertā iudices:& unde potius dicēdi ſumā initium:tot.n.ſe inde ad reſpondendū rōnes ingerūt:ut undecūq; incipiā plane uidear oēm eius argumētationem poſſe diluere. ꝩ Aut cui loco primū rñdeamus Exēplū erit. Cū cæteris in cauſis iudices id in primis curæ mihi ſoleat eē:ut excogitē qbus poſſum aptius argumentis ꝯtrarias rōnes diluere. Nūc nō qđ inueniam:ſed cui potiſſimū loco reſpondeam mihi multo magis eſt difficile:adeo.n.ꝑplexe. Aduerſarius meus ſua oīa miſcuit argumenta:ut cui potiſſimum tanq̄ firmiori reſpondeam penitus ignorem.

ꝩ De Inſinuatione,ſi defeſſus eſt iudex audiēdo. Tit.xv.

ꝩ Apologo. Apologi ſunt ex rebus humilibus cōpoſitæ q̄dā formæ ac ſpēs adui uēdū:ut extat illa de mure & leone. Victorinus id ſcribit lib.i.Rhet. Quintilianꝰ aūt.li.v.c.x.de rōne exēploꝝ ſic ait. Illę quoq; fabellæ:q̄ ēt ſi nō originē ab Æſopo acceperūt(Nam uſ eaꝝ primus auctor Heſiodus)noīe tñ Æſopi maxime celebranť:Ducere aīos ſolēt ꝑcipue ruſticoꝝ & imperitoꝝ:qui & ſimplicius q̄ ficta ſunt audiūt:& capti uoluptate facile his qbꝰ delectanť,ꝯſentiūt. Siqđē & Menenius Agrippa plebē cū ꝑribus in grām tradiť reduxiſſe:nota illa de mēbris humanis aduerſus uētrē diſcordibus fabula. Vt & Horatius ne in poemate qdem humilē generis huius uſum putauit. Olim qđ uulpes ægroto cauta leoni. ꝩ A fabula. Fabula eſt in q̄ nec uere nec uериſimiles res ꝯtinent. Cuiuſmodi ē Angues ingētes alites iugo iūcti. Id ſcribit Cic.lib.i.rhe. Et Victorinus inqt. Fabulæ ſunt quas fere uidemus extitiſſe ex Phædris. Medæis. Clitēneſtris,aliiſq; ſimilibus. ꝩ Apologo. Exēplum erit. Q m̄ uideo iudices aīos ueſtros multitudine uerboꝝ aduerſarii mei eſſe defeſſos:puto nō uobis igratū eſſe:ſi apologum narrauero q pulchre legiť apud Æſopū de coruo ægrotante:ſic.n.ait. Coruus quū ægrotaret matrē rogauit:ut ſua ꝑ ſalute Deos ꝑcareť. Ingens mr̄ noli plorare,ſed deos potius ꝑcare:ut ſalutē mihi reſtituāt:ei mr̄ ſcite rñdit:quē Deoꝝ tibi fore ꝓpitiū putas:cū nullus ſit e cuius aris ſacra nō rapueris?Per id ſignificās:q; q in ꝓſperitate

quęuis

quēuis offēdit,in aduerſis amicū ſibi reperit neminem. Vtrum aūt idem aduerſario meo cōueniat nullis pfecto latet. Oēs.n.fere aut factis aut uerbis olim offendit. Vñ auxilio aliquo dignus eſſe uī minime: pſertim cum eius nūc crimina apertiſſima ſint. ¶ A Fabula uerisimili. Exemplū erit. Narrabo iudices fabulā:que nō penitus forſitan abhorret a ueritate. Quidā cū omne patrimonium amiſiſſet: pditis liberis: & uxore fato abſumpta: ad quandā laqueo arborē ſe ſuſpēdit. Forte euenit uti a ptereūte inciſo laqueo reſtitutus uitæ ac ſeruatus ſit. Agit inde iniuriæ cū liberatore ſuo corā ptore: eo q mori cupientē ipedierit: neq pmiſit ipſum finire morte miſerias. Is q ſuę fuit auctor ſalutis nihil in mediū affert: niſi pietatē ac miſericordiā ſuam: nō oportere aūt ob ſuū būficiū ſe ad ſupplicīū repoſci. Sed igrati potius crimē in ſuū accuſatorē agi cōuenire. Simile mihi accidit cū aduerſario meo iudices: qm eū ab iniuria phibui: nec pmiſi liberos ac cæteros neceſſarios furori ſuo. Nunc uero ab eo ſub alterius cauſæ ptextu reus agor. Videte itaq quā apud eū grām pro būficio cōſequor: quidq uos de moribus ſuis ac de uita iudicare cōueniat. ¶ Imitatione. Exēplū erit. Neſcio iudices an notus ſit uobis procurator negocioꝝ geſtoꝝ inter me & aduerſariū meū: q ſi ueſtras pp occupationes minus familiaris cognitus ſit q oporteat: Curabo ipſum uerbis & geſtu quāto aptius fieri pōt repñtare. Eſt ſiqdem hō ſtaturæ breuis: naſo ſimo: & lingua balbutiēte. Cuius ſane uxor magis naribus q plato reſonat &c. ¶ Deprauatione. Exēplū erit. Nunq dubitaui iudices: quin religioſi uiri noſtræ urbis iuxta ſanctiſſima documēta ſua talē etiā uitā agerent. Docent.n.uulgus eo maxie oportere cōiugatis mulieribus abſtinere: qm ſacris literis cauet: nequos Deus cōiunxit,hō ſeparet. Ex q ſnia illud aiunt cōſequi tolerabilius eſſe, fortaſſe ēt eligibilius mulitaꝝ uirginū: & ſi religioni dedicataꝝ: intactā libare pudicitiā q ſacrū uiolare coniugiū &c. ¶ Inuerſione. Exēplū erit. Ne ueſtras aures iam multoꝝ uerboꝝ partis aduerſę tedio defatigatas: ulterius oratione mea afficiā iudices. Narrabo qua uerboꝝ iuerſione ſæpe uti ſoleat uicinus meus: maxime quum aio turbatus eſt. Solet.n.nōnunq quum iratus eſt, uel ſeruo uel ancillæ illud minari: niſi caueris hodie: uel hoc tibias tibi eruā digito: uī oculos hac falce abſcindā. Et tu mulier te mulēta ac impudica nō potes diutius fallere: an reris me bis auribus nō uidiſſe: his ipſis oculis nō audiuiſſe. Sunt & huiuſmodi plura. Sed iā ſi placet iis omiſſis ueniamus ad ea: de qbus hoc in iudicio mihi firma eſt cum aduerſario cōtentio. ¶ Ambiguo. Exemplū erit. Recreādi ſunt iudices animi riſu aliquo: ubi audiendo defeſſi fuerāt. Itaq id agam prius: deinde ad cauſam: q modo agiī reuertar. Sutor quidā militis cuiuſdā uxorē noīe Gallā ſubigēs: iterrogatus ſuo a familiari qd ageret reſpōdit ſe Gallā ſubigeī. Vir quidā uobis pfecto notus illac forte trāſiens, idq accipiens uxorē ſuā eiuſdē noīs ſuſpicatus eſt. Iratus igiī domū adiēs illā baculo petiit: nullo uerbo prius edito. Vbi uero miſellā pene occiderat, iquit. Impudica mulier quid tibi eſt cū ſutore? factā poſthac ne unq amplius talia committeris. Iurabat mulier ſe hominē illum uidiſſe nunq: uixiſſeq ſemp pudice: de mū nominis ambiguitate uerberibꝰ affecta eſt. Sed reuertamur ad cām. ¶ Suſpicione. Exēplū erit. Siquis ueſtrū iudices eſt: qui aduerſarii mei patrē requirat, ſciat illū eſſe cuiuſdā filium q nunq niſi cubito naſum tergit. Nunc aūt ad cauſam potius quam acturus ſum mētes aduertite &c. Intellexit aūt lanium. Irriſione. Exemplum erit. Non miꝝ eſt iudices: ſi uos attentos & dociles fecit aduerſarius meus: qm Cicero Fabio atq Boetio ſemp ſtudet, i. Cicer amat fabas & boues.

¶ Stultitia. Exemplū erit. Q m̄ tēpus hortat̄ me iudices aliqđ dicere: quod aīos
ueſtros reficiat, Rē uobis exponā: q̄(ut ſpero) cunctis nō mediocrē riſum excita-
bit. V ut intelligatis q̄ prudentia degant plerīq; noſtræ urbis cauſidici. Fuit olim
iudices hac in noſtra ciuitate Vir quidā ſūmo iudicio. Is quū ſe domo cōferret in
foꝝ clientum ſuoꝝ cām acturus: ſecus fabri limen p̄teriēs, cadentē adhuc ferri la-
minā in uia ſtratā cōſpexit. Vir prudētiſſimus illico ferꝝ eleuat: ut in fabri domū
cōiiciat: qua de re ita quidem exuſſit digitos: ut nō ſine gemitu dolorē oſtēderit.
Poſt hæc magno clamore in fabrū irruit, illum arguens acriter. Reſpondebat fa-
ber nō ſua cauſa: ueꝝ ipſius īprudentia ſeipſum offendiſſe. V tq; hoīem ſimplicē
magis cōfunderet, paruulū aduocat filium iubens ut candē laminā tollat. Ille ue-
ro prius ſputo ferrū ſparſit: cumq; illud ferueſcere uideret ait, nō tangam pater.
Tūc Cauſidicus aduertens tandē ſtultitia ſua ſibiipſi nocuiſſe, ueniam a fabro
petiit. Experimentū aūt hoc tātū ſe facere ait, ut in rebus etiā aliis p̄deſſe ſibi poſ-
ſet. Itaq; ubi e foro domū ſe recepit: ei uxor polentæ ferculū appoſuit feruēs ma-
xime: q memor egregii documēti nuper a fabro accepti, in ferculū ſpuit: quod ui-
dens nō feruēſcere, ſicut in lamina ferri uiderat, iā ſecurus polēta os adimpleuit.
Quantus aūt hic fuerit dolor iudices quis nō uiderit? Accuſabat poſtea & uxorē
& fabri documentū. Multa deniq; iudices de hoīe iſto narrare poſſem: ueꝝ ad
cauſam noſtrā reuertamur. ¶ Exuperatione. Ideſt hyperbolę & exceſſu ueritā-
tis. Erit aūt exēplum. Q uum puer iam adhuc eſſem iudices, ſæpe ſenes grande-
uos referre audiebā, inſulā quandā eſſe extremis partibus orbis ſitā: ubi mures
aduerſus leones pugnarēt: nullamq; tantæ magnitudinis ferā eſſe: neq; tam ſæ-
uā: quā uerberibus caudæ nō p̄ſternerēt. Addebant inſup dentes illis eſſe: qua-
les ſæuiſſimis apris inſunt. Qui quidē ſi ulla poſſent arte uel humano domari in-
genio, nullū bello aptius aīal nec fortius eſſe poſſet. Plura iis adderē: niſi ueſter
ingens riſus negaret fidē. Rectius itaq; me controuertā ad cauſam: de qua mihi
ſūma eſt cū aduerſario cōtrouerſia. ¶ Collatione. i. cōparatione aliqua. Exēplū
erit. Nō puto iudices me uobis hoc tp̄e moleſtū eſſe: ſi uim & conſuetudinē maio-
rū in reip. adminiſtratiōe: ſimilitudine aliqua uel cōparatiōe expreſſero ſicut. n.
peritus gubernator nauis: nō ſemp eundē curſum tenet: q̄q̄ ad unū tēdat portū:
ſed clauū prout uentoꝝ fert īpetus moderat̄. Sic ēt noſtri ſuperiores q̄bus reſpu.
ſeipſam cōmiſerat: cū unū ſemp finē intenderent: tm̄ pro tēpoꝝ uarietate leges &
iſtituta ciuitatis exponebāt. Ex quo actū eſt: ut interdū reus abſolueret̄: ubi p̄ eo-
dem crimine alio tp̄e graui ſupplico coerceret̄. Merito itaq; p̄cipuam adepti ſunt
laudē. Exēplūq; poſteris reliquerūt: quo trāquile poſſet ac tute regi ciuitas. Qua
de re nequeo nō optimā de uobis ſpem habere. Dicā igit̄ illud qđ ad ueritatem
cauſę meę p̄tinere uideat̄. Vos aūt (ut ſoletis) benignos attentoſq; mihi p̄bebitis.
¶ Abiectione literaꝝ. Exemplū erit. Noui iudices aduerſariū meū a teneris uſq;
annis Mero ſtuduiſſe: uolebam Homero dicere: & nō poculis, ſed oculis bibiſſe.
¶ Literaꝝ mutatione. Exēplū erit. Referā iudices Marci Balbi eloquentiā. Is. n.
cū aliq̄n rogatus eſſet: ut in cōcilio publico ſniam ſuam explicaret, hoc pacto exor-
ſus eſt. Si patres cōſcripti repte cōſidero diſciplinā atq; inſtituta maioꝝ noſtroꝝ:
nihil eſt qđ noſtræ reip. magis cōuenire arbitror: q̄ in oībus rebus gerēdis ſerua-
re modeſtiā. Cumq; īgens riſus oībus exortus eſſet ita cōfundebat̄: ut nec uerbū
efferret amplius. Redeo nunc ad cām de qua nunc agit̄. ¶ Expectatione. Non
ſtatim poſt aduerſarii argumēta reſpōdere: ſed tanq̄ trāſiturum expectent audito

res: uti Vlixes ęgit: q quidē poſt Aiacis aduerſarii ſui rōnes paulū immoratus eſt
de quo Naſo. lib. xiii. Met. ſic ait. Finierat Thelamone ſatus: uulgiq; ſecutū Vlti-
ma murmur erat: donec Laertius heros Aſtitit: atq; oculos paulum tellure mora-
tus. Suſtulit ad pceres: expectatoq; reſoluit Ora ſono: neq; abeſt facūdis gr̄a di-
ctis. ℣ Expectatione. Exēplū erit. Cū ueſtras aures audiēdo feſſas aduertā iu-
dices: iocoſa q̄dam in mediū ferā. Marioctus nr̄ heſterna luce ruſticū quēdā de-
luſit: dū defeſſis auditoribus ſuis ueluti & uobis nūc accidit. Magna uoce ruſticū
ad ſe uocauit: q ubi acceſſit, tūc Marioctus ſimulādi & diſſimulādi pitus ſtans in
admiratiōe nullū uerbū fecit, cōfuſus agreſtis receſſit. Iterꝫ poſtea & tertio eūdē
ſimiliter reuocauit: decepitq;. Aſcendit deīde tribunal quaſi noua magnaq; de il-
lo dicturus. Vniuerſiſq; expectātibus quidnā eſſet acturus: tādē tacitus inde de-
ſcēdit. Tūc ruſticus tāto rubore affectus: ut oībus riſum ingentē moueret. Ego ēt
ſimile aliqd agerē niſi ad tales iocos male iſtitutus eſſem. Satis igit̄ uobis erit ex
me cognoſcere ab aliis geſta. Reſtat qd ſim aduerſario meo rn̄ſurus placidis au-
ribus itelligere. ℣ Similitudine. Nō mirꝫ eſt iudices ſi aduerſarius meus cū teme-
ritate locutus eſt: putat. n. ſe hic in ur̄o cōſpectu eſſe: tanq̄ ſit mimus iter anſeres.
℣ Nouitate. Magna res iudices nup accidit: quā ꝙ uos defeſſos aduerto breui-
ter enarrabo. Bos quidā ſilueſter horrēdæ magnitudinis & uillis amplis: meri-
die Piſanā urbē irrupit: ſtatimq; mugitu horriſono ciuitatē oēm deterruit: deinde
nūc hos nūc illos, aut cornu, aut calce offendēs oībus erat pauori maxīo. Baliſtis
demū & bellicis machinis opp̄ſſerunt. Hæc ſunt iudices noua: q̄ uobis duxi refe-
rēda priuſq̄ meā cām exordirer: quo ueſtri aīi d̄fatigati recētiores eſſent ad meas
rōnes itelligēdas. ℣ Hiſtoria. Quę ueſtros aīos audīēdo defeſſos leuare poſſint
iudices aliqua ex hiſtoria breui referā. Plutarchus in Antonii uita ſcribit Augu-
ſtū Cæſarē: quū in Epiro añ lucē caſtris egreſſus eſſet: nauesq; uiſeret: obuiā ha-
buiſſe hoiem q aſinū agitabat. Rogāti aūt Cæſari qd̄ ei nomē eſſet, reſpōdit ille
Euthyco ſibi nomē eſſe, A ſinū uero Nicōta appellari. Potius deīde uictoria Cæ-
ſar: quum eademū loca ornaret, ſtatuit iter cætera hoiem & aſinū ęneum. Audi-
ſtis iudices rem nō uulgarē neq; uſitatā: tp̄s eſt cauſam meā uobis annuentibus
exponā. Præterea eutychis: eutycheos dicit̄ fortunatus, felix Eutychia fœlicitas,
bona fortūa. Eutychoo fœlix ſum. Nicao uico ſignificat. Nici uictoria dicit̄. Nici-
tis uictor. Nicticos uictorioſus. Tonicos niceos uictoria. ℣ Interpellatione. In-
terruptione: iterpoſitione. Exēplū erit. Cū nihil iudices cōſtituiſſem extra cām di-
cere: factū eſt: ut multitudie uerborꝫ defeſſis aīs ueſtris me cōuertā potius ad eā
rem: q̄ uobis gratum aliqd afferat. Velim igit̄ mihi reſpondeat Albinus propin-
quus meus & uobis familiaris: quis aius aut ſentētia ei ſit de nuptiis: quas dieb⁹
ſuperioribus inſtituit. Dic Albine quęſo quam ex oībus uoluptatibus per te iam
habitis efficatiorē habueris, Nec te pudeat Oibus. n. rem gratam facies, aut mihi
ſoli in aurē tradas. Bñ ſe habet iudices. Refert Albinus puellā ſexagenariā uxo-
rē aſſumpſiſſe: cui lippientes oculi: atridentes: & pectus inane ac rugoſum ſit: ha-
bet & cętera maximā cuilibet Nauſeā mouētia: q̄ in aliud tēpus differo: ut ad cau-
ſam reuertar, audite quæſo benignis auribus. ℣ Arriſione. Arridere eſt alteri ri-
dere. Ouidius Riſerit Arride. Erit aūt exemplum. Quoniā tempus hoc iudices
exigit: ut aliquid inter agendū cōmemoret̄: quod uos defeſſos reddat attētiores,
referā paucis. Forbius uir facetiſſimus cū Rufinū hoiem illiteratū & iſipiētē; cui
ſine ēt minima res riſum cōmouebat: ſoluto plerūq; riſu aiaduertiſſet, Et tā ſuaui-

ter arridebat:ut nemo illic pſens eſſet:quin ex tali arriſione maximã uoluptatem perciperet. Solebat etiã nõnunq̃ in os ridẽtis digitũ cõiicere & inde cõfeſtim re/uocare:qđ homo inſulſus & inſipidus aduertens: quũ ſe deluſum iri itellexiſſet, aſſeruit ſe uelle dẽtibus ulciſci. Qua re cognita Forbius Candelã recẽ ũ ſeuo cõfe ctam implicuit digito:ſtatutoq; tpe cacchinãti arridẽs:ut ſolebat: Candelã pro di gito in os ridentis illico mittit:quã ille acriter cõpreſſit. Forbius aũt illius papiꝛ attrahens ſcuũ in ore aduerſarii ſuſ reliquit. Tunc plane tãtus oĩbus riſus motus eſt:ut nullus fere eſſet:quin effuderet lachrymas. Confuſus ergo Rufinus celeri gradu inde diſceſſit. Sed de hoc ſatis: nunc ab ioco ad rẽ ſeriã ueniamus. ¶ Si p miſerimus aliter ac parati fuerimus nos eſſe dicturos. Exẽplũ erit. Cũ iſtituiſſem iudices apud uos agere:quo cæteris in cauſis ordine ſoleo nouo quodã inuſitato/ q; dicẽdi gñe utar:aduerſarius.n.ueſtras aures defatigauit. Illud igit̃ iudices pfi teor me nihil ſuperuacuũ:ut alii faciũt:niſi qđ neceſſario dicendũ erit in medium alaturꝛ. Solẽt.n.alii plerunq; tpſ cõterere:ut eoꝛ oratio magis ſplendida q̃ uera uideat̃. Hinc etiã nõ ptinentia ad cãm efferunt. Incipiã itaq;:omiſſa narratiõe cę teriſq; adiumẽtis ab ea potiſſimũ argumentatione:in qua totum ſuç cauſæ robur credit eſſe repoſitum:daboq; operam iudices uti id breui & dilucide expediam.

¶ De Inſinuationis & Principii Differentia. Tit.xvi.

¶ Inter inſinuationem. In quibus principium & inſinuatio differant: in quibus item cõueniant breui edocet. In principio ſtatim apertis rationibus reddimus au ditores aut beniuolos:aut attentos:aut dociles. In inſinuatione uero occulte p diſ ſimulationem eandem illa omnia conficimus. ¶ Ad eandem commoditatem.i. utilitatem:ut dociles:attenti:beniuoliq; reddantur auditores. Ex quibus cauſæ commoditatem conſequitur orator.

¶ De Principio exordiendæ cauſæ. Tit.xvii.

¶ Nunc nequãdo. Attentos reddit auditores. Promittit.n.de his rebus dicere q̃ ad perfectã orationẽ ptineant. Reddit & dociles. Nam rei ſummam breui expo nit. ¶ Lenis. Mitis, planus, aptus:nõ aſper, nõ obſcurus, & implicitus. Fabius li. viii. ſic ait. Nobis prima ſit uirtus pſpicuitatis:propria uerba:rectus ordo:non in longũ dilata cõcluſio:nihil neq; deſit neq; ſupfluat. Ita ſermo & doctis probabi/lis:& planus iperitis erit. ¶ Vſitata uerboꝛ ɔſuetudo. Obſcuritas fit etiã uerbis ab uſu remotis:ut inqt Fabius.li.viii. Vt ſi cõmẽtarios qs põtificũ & uetuſtiſſima fœdera & exoletos ſcrutatus auctores idipſum petat ex his q̃ inde ɔtraxerit qđ nõ itelligat̃. Hinc.n.aliq famã eruditionis affectãt:ut q̃dam ſoli ſcire uideantur. Hæc ille. Vbi ẽt ait iacere ſenſus in orõne in q̃ uerba laudant̃:qđ pp illos ait qui aliqd iquirũt:qđ ſit magis antiquũ, remotũ, inopinatũ. ¶ Apparata oratio. Illa tranſlucida & uerſicolor quorundã elocutio res ipſas effeminat:q̃ uerboꝛ ambi tu ueſtiant̃:& illa q̃ curã fatent̃ & ficta atq; cõpoſita uideri ẽt uolunt. nec gratiam cõſequunt̃:& fidẽ amittunt, pp id ꝙ ſenſus obumbrant, & uelut læto gramine ſa ta ſtrangulãt. Nam & quod recte dici põt, circuimus amore uerboꝛ:& quod ſa/tis dictũ eſt repetimus:& qđ uno uerbo patet pluribus oñdimus:& pleraq; me/lius ſignificare putamus q̃ dicere. Atq ſatis apte. Cice. pceperat. In dicẽdo uitiũ uel maximũ eẽ ab uulgari gñe orõnis, atq; a cõſuetudine cõis ſenſus abhorrere.

¶ De uitioſo exordio. Tit.xviii.

¶ Vitioſum exordiũ eſt. Idẽ Cice.li.i.Rhe.de inuentione ſic ait. Vitia uero hæc ſunt certiſſima exordioꝛ:q̃ ſummopere uitare oportebit. Vulgare. Cõmune. cõ/

mutabile. Separatū. Longum. Trāſlatum. Cōtra p̄cepta. Vulgare eſt: qđ in plu res cās pōt accōmodari: ut ɔuenire uideaꝛ. Cōe eſt: qđ nihilominus in hanc q̄ in ɔtrariā partē cāæ pōt ɔuenire. Cōmutabile eſt: qđ ab aduerſario pōt leuiter mu tatū ex ɔtraria pte dici. Lōgum eſt: qđ pluribus uerbis aut ſentētiis ultra q̄ ſatis eſt p̄ducit. Separatum eſt: qđ non ex ipſa cā ductū eſt: nec ſicut aliqđ mēbrum annexum orōni. Trāſlatum eſt: qđ aliud efficit q̄ genus ſuæ cāæ poſtulat: ut ſiqs docilē faciat auditorem: quū beniuolētiā cā deſiderat. Aut ſi principio utaꝛ: quū inſinuationē res poſtulat. Cōtra p̄cepta eſt: qđ nihil eoꝝ efficit: quoꝝ cā de exor dus p̄cepta traduntꝛ. hoc eſt q̄ eū q audit neq; beniuolū: neq; attētum: neq; doci lē reddit, aut qđ (quo nihil p̄fecto peius eſt) ut ɔtra ſit faciet. Hæc ille. Ad plu res cās. Siue furti: ſiue parricidii &c. Exēplū erit. Iouē ego optimū maximū uellē (ſi fieri poſſet) iudices. Itē Spes mihi magna allata eſt iudices me uictorem fore: cognoſco. n. ueſtrā in audiēdo diligētiam: in iudicādo iuſtitiā & acumē. Itaq; non dubito qn uictoria mihi futura ſit. Hæc. n. ut oīa ſunt: qm̄ exordium ptinere de bet ſolū ad cām de qua ſumus dicturi. Quo nihilominus aduerſarius pōt uti. Exēplū erit. Si duo cōpetitiores eſſent. Tua pompeii humanitas bñficiorumq; tuoꝝ remuneratio me hortata eſt: ut p̄turā abſte peterē: p̄ſertim cū tot pericula p te ſubire nō dubitarim. Qđ cōe appellaꝛ. Inter uulgare & cōe hocītereſt inqt Victorinus. Vulgare oīum ɔtrouerſiaꝝ eſt. Cōe in eadem cōtrouerſia utriuſq; partis. Itaq; cōe ſpem includit. Vulgare generale eſt. Quo aduerſarius ex cō trario poterit uti. Exēplum erit. Erāt duo ciues Cæſaris amiciſſimi Curio & Ap pius. Curio cū tribunus eſſet Cæſarē adiuuerat & in bello & in pace. Appius ue ro tm̄ in bello adiutor fuerat. Cū ueniſſet ergo Cæſar in urbē, finitis bellis ciuili bus & uterq; p̄turā peteret: potuiſſet Appius hoc pacto exordiri. Cum nullus la bor fuerit mihi grauis: nullū periculū fuerit a me euitatum. C. Cæſar in bello ge rēdo: ut dignitati tuæ facerē ſatis abſte peto: ut mihi (in hac p̄turæ petitiōe faueas &c. Curio aūt eodē exordio uti poterit: addens tm̄ q̄ nō in bello dūtaxat, uerū in pace quoq; Cæſari fauerit. Appatis uerbis. Apparata dñr: quæ dedita opa facta ſunt cū ſupflua exornatione: ūn etiā mulieres fucatas & artificioſe ornatas, Apparatas uocamus. Aut nimiū lōgum eſt. Fab. li. iiii. titulo pri. inqt. Euitan dū eſſe īmodicam exordii lōgitudinē: ne in caput excreuiſſe uideaꝛ. Qđ non ex ipſa cā natū uideꝛ. Exēplū erit. Accuſatus Clodius adulterii, hmōi uitioſo ex ordio uti potuiſſet. Si qua res eſt iudices in qua poſſim gloriari maxime, eſt ami citia uſa: qua ego ſemp uſus ſum: nā ex tali amicitia magna laus ſeq ſolet. Itaq; a uobis peto: ut meo crimini ueniā tribuatis. Ad cām aūt ptinuiſſet hoc modo. Si quid feci in uita o iudices laudabile: ſi quicq̄ mihi unq̄ gratum fuit maxime pudi citia delectatus ſum: dediq; ſemper operam: ut recte uiuerem: & ne ullo crimine accuſari unq̄ poſſem. Tranſlatum id dicitur: quod aliunde trahitur: ut ſcribit Fa bius lib. iiii. Deinceps ad narrationem. Attentos hic reddit auditores.

De tribus narrationum generibus. Tit. xix.

Narrationū gña tria ſunt. Maxime nāle eſt (inqt Fab. li. iiii.) & fieri frequētiſſi me debet: ut p̄parato per hæc q̄ dicta ſunt: iudice: res de q̄ p̄nūciaturus eſt indi cet. Hæc eſt narratio. Eſt aūt narratio nō ſolū negocii: de quo apud iudices q̄ rit. Expoſitio. Sed pſonæ. ut. M. Acilius palicanus humili loco dicēs loqx ma gis q̄ facūdus. Loci. Vt oppidū eſt in Helleſpōto lāpſacū iudices. Tpis. Vt Vere nouo gelidus canis: quū mōtibus humor Liquit. Cāꝝ. Quibus hiſtorici

frequentiſſime utunt̃:quum exponunt. Vnde bellum:ſeditio:peſtilentia. Eſt prę-
terea narratio ſeu expoſitio & ꝑtõꝝ tpm:quæ frequẽtiſſima. Et pñtiũ:& futuro-
rũ:q̃ ſolis dari uaticinibus põt. ¶ Rẽ geſtã. Hæc narratio in iudiciis ↄuenit:cuius
duę ſunt ſpecies. Altera ipſius cauſæ. Altera reꝝ ad cãm ptinẽtium expoſitione.
Auctor Fabius lib. iiii. ¶ Vincendi cauſa. Nõ delectandi:ut ſæpe poetæ faciũt.

¶ De Secundo genere narrationum. Tit. xx.

¶ Alteꝝ genus narrationis eſt:qđ ĩtercurrit nõnunq̃:hãc ptẽ parecbaſin uocant
græci:latini egreſſum uel egreſſionẽ. Sed hæ narrationes ſunt plures: q̃ p totam
cãm uarios hñt excurſus:ut laus hoium locorũq;:ut deſcriptio regionũ:expoſitio
q̃rundã reꝝ geſtaꝝ,ſed ẽt fabuloſaꝝ. Quo ex gñe eſt in orõnibus contra Verrẽ
cõpoſitis. Siciliæ laus. Proſerpinæ rapt⁹. Parecbaſis eſt alicuius rei:ſed ad utilita-
tẽ cãæ ptinẽtis. Hæc ex Fabii lib. iiii. ¶ Aut fidei:hoc.ſ.mõ. Vt credatis iudices
hũc teſtẽ optimũ eſſe:uir eſt iuſtitiæ amãtiſſimus:uirtuti deditiſſimus &c. ¶ Aut
criminatiõis. Si adduceret̃ teſtis iniquus hoc pacto egredi poſſes. Nolite iudices
huius teſtimonio fidẽ adhibere:ſp.n.cũ turpitudine uixit. Hõ eſt ſanguinolẽtus:
& q pro parua pecunia turpiſſimũ facinus aggrederet̃. ¶ Aut trãſitionis. Vt facit
Ouid. lib. i. met. ubi ait Inachus unus abeſt:ut p̃cedẽti fabulę ſequẽtẽ ↄiungeret.
Id uero frequẽtiſſime poetæ faciũt. ¶ Appitionis. i. maxĩæ exornationis,ut fecit
Maro li. pri. Æne. in appatu Didonis erga Troianos:breuibus.n.uerbis ea res
dici poterat. ¶ Laudatiõis. Vt ĩ orõnib⁹ ↄtra Verrẽ cõpoſitis:ubi ẽ Siciliæ laus.
Proſpinæ rapt⁹:ut ẽt Fab. igt. Et illđ Marõis. Rex erat æneas nobis quo iuſtior
alter.

¶ De Tertio narrationum genere. Tit. xxi.

¶ Tertiũ genus eſt id:qđ a cã ciuili remotũ eſt:id qdẽ extra oratorẽ eſt:eſt autẽ
poetaꝝ uel hiſtoricoꝝ. ¶ In negociis. In rebus q̃ ſunt extra hoĩem:ut quũ expo-
nũt hiſtorici uñ bellũ:ſeditio:peſtilẽtia &c. ¶ In pſonis. Vt. M. Acilius palicanus
humili loco picẽs loquax magis q̃ facũdus. ¶ A tragœdiis. Scribũt.n. Herculẽ de-
ſcẽdiſſe ad iferos. Indeq; Cerbeꝝ extraxiſſe &c. ¶ Ab ætatis nr̃æ memoria re-
mota:qđ genus eſt. Appius idixit Carthaginẽſibus bellũ. ¶ Argumẽta comœ-
diaꝝ. Hmõi apud Terẽ. eſt. Nã is poſtq̃ exceſſit ex ephebis Soſia liberius uiuẽ-
di fuit ptãs &c. ¶ Sermonis feſtiuitatẽ. Soſia in Amphitrione. Si dixero mẽdã-
ciũ ſolẽs meo more fecero. nã quũ pugnabãt maxie, ego fugiebã maxime. ¶ Fe-
ſtiuitatẽ. Iucũditatẽ:leporẽ. ponit̃ enim p facetiis & dicto feſtiuo. Vñ Suet. in Ca-
lig. ait. Quoꝝ duo ĩfantes adhuc rapti. Vnus iã puaraſcẽs ĩſigni feſtiuitate. Ter.
ĩ eunu. Mei p̃ris feſtiuitatẽ & facultatẽ. Tul. li. ix. epi. In quo poſſem imaginẽ an-
tiquæ & uernaculæ feſtiuitatis agnoſcere. ¶ A ioꝝ diſſimilitudinẽ. Vt Demeæ
& Mitionis. alter.n. grauis:alter lenis erat ut patuit. ¶ Spẽ. Dido Ouidiana. Di-
ua parẽs,ſeniorq; p̃r,pia ſarcina nati:Spẽ mihi mẽſuri rite dedere uiri. Et apud
Maronẽ li. iiii. Spero eqdẽ mediis ſiqd pia numina p̃nt, Supplicia hauſuꝝ ſcopu-
lis &c. ¶ Metũ. Eadẽ. Perdita ne pdã timeo:noceãue nocẽti:Neu bibat æquore-
as naufragus hoſtis aq̃s. ¶ Suſpicionẽ. Eadẽ. Forſitan & grauidã Dido ſcelera-
te relinqs:Parſq; tui lateat corpore clauſa meo. ¶ Deſideriũ. Eadẽ. Si iubet ire
Deus uellẽ uetuiſſet adire:Punica nec Teucris p̃ſſa fuiſſet humus. Et li. iiii. Æn.
Saltẽ ſiq̃ mihi đ te ſuſcepta fuiſſet Añ fugã ſoboles. ¶ Diſſimulationẽ. Dido Vir-
giliana. Sed mihi uel tellus optẽ prius ima dehiſcat. Vel p̃r oĩpotens adigat me
fulmine ad umbras &c. Añ pudor q̃ te uiolẽ. ¶ Miſericordiã. Eadẽ. Degeneres
aïos timor arguit. heu q̃bus ille iactat⁹ fatis:q̃ bella exhauſta canebat. ¶ Reꝝ ua-

pietates. Eadē. Quis nouꝰ hic nr̄is ſucceſſit ſedibꝰ hoſpes? Quā ſeſe ore ferēs: quā
forti pectore & armis. Credo eqdē nec uana fides genus eē deoꝝ. Degeneres
aios timor arguit. ¶ Fortunę cōmutatiōnē. Maro li. iiii. Vrit̄ iſœlix Dido: totaq;
uagat̄ Vrbe furēs &c. ¶ Inſperatū icōmodū. Anna ad Didonē perēptā. Hoc il-
lud germana fuit me fret. p. Hoc rogus iſte mihi: hoc ignes araeq; parabāt. Quid
p̄mū deſerta q̄rar &c. ¶ Subitā lætitiā. Maro li. x. de Ænea ab Hetruria cū naui
bus redeūte. Dū Rutuli ꝯtra Troianos pugnarēt abſente ænea. Iāq; in ꝯſpectu
Teucros hēt & ſua caſtra Stās celſa in puppi: clypeū tū deide ſiniſtra Extulit ar-
dētē: clamorē ad ſidera tollūt Dardanidæ e muris: Spes addita ſuſcitat iras &c.
¶ Iucūdū exitū reꝝ. Turnus ad æneam. Viciſti & uictū tē dere palmas Auſonii
uidere: tua ē Lauinia ꝯiunx. Vlterius ne tēde odiis &c. ¶ Trāſigent̄. Tractabū-
tur. ¶ Ad ueritatē ptinet. De oratoria oſone itelligit. Veritas aūt ē p quā imuta-
ta ea q̄ ſunt: aut ante fuerūt: aut futura ſunt, dicunt̄. Auctor eſt Tul. li. ii. Rhet. de
inuentione. ¶ Tres res ꝯuenit habere narrationē. Fabius lib. iiii. ſic ait. Narra-
tio eſt rei factæ aut ut factę utilis ad perſuadēdū expoſitio. Vel (ut Apollodorus
finit) Oro docēs auditorem qd in cōtrouerſia ſit. Eam plerīq; ſcriptores maxime
qui ſūt ab Iſocrate: uolūt eſſe Lucidā, breuem, uerīſimilē. Neq; n. refert an pro lu
cida pſpicuam: pro uerīſimili probabilem, credibilemue dicamus. Hæc ille.

¶ De Breui Narratione. Tit. xxii.

¶ Vnde neceſſe erit. Breuis erit narratio: inqt Fab. li. iiii. Si inde cœperimus: unī
ad iudicē ptinet. Deide ſi nihil extra cām dixerimus, tū etiā ſi reciderimus oīa: q-
bus ſublatis neq; cognitioni qc̄q̄ neq; utilitati ſubtrahat̄. Solet. n. q̄dā eſſe ptium,
breuitas: q̄ lōgam tñ̄ efficit ſūmam. In portū ueni: Nauē pſpexi: quāti ueheret in-
terrogaui: de p̄cio ꝯueni: cōſcendi: ſublatæ ſunt anchoræ: ſoluimus orā: pfecti ſu-
mus. Nihil hoꝝ dici celerius pōt. Sʒ ſufficit dicere. E portu nauigaui. Hæc ille. Di
cit itē Satius eſſe aliqd narrationi ſupereſſe q̄ deeſſe. Nā ſupuacua cū tędio dn̄r.
Neceſſaria cū piculo ſubtrahunt̄, Et partitio tędiū leuat. Dicā q̄ acta ſint añ ipum
rei ꝯtractū. Dicā q̄ in re ipſa. Dicā q̄ poſtea. Ita tres potius modice narrationes ui
debunt̄ q̄ una lōga. Interī expediet expōnes breui iterfatione diſtiguere. Audi-
ſtis q̄ añ acta ſunt. Accipite nūc q̄ inſequunt̄, reficiet̄. n. iudex prioꝝ fine. Et ſe ue
lut ad nouū rurſus initiū p̄pabit. Hæc ille. ¶ Ab ultio initio. Vtputa: ſi nobis bel
lū troianū narrādū ſit: debemꝰ ab raptu Helenæ icipe: nō ab Leda: q̄ Helenā ge
nuit. Ergo p̄cepta dat i breuē narrationē: q̄ i initio narratiōis q̄ i fine: q̄ i medio ſ-
uare debeamꝰ. Q d̄ Victorinꝰ ſcribit. ¶ Si ſūmati nō pticulati narrabimus. Præ
ceptū ē a medio narratiōis. Exēplū aūt erit illud. In portū ueni: nauē pſpexi &c.
¶ Nō ad extremū. Præceptū ē de fine narratiōis. i. ſi narrabimꝰ quouſq; narran-
dū eſt: nō et illa narrent̄: q̄ iā i tractatꝰ cadūt. utputa. Quidā fortit̄ fecit: petit p̄mii
noie ærarii dimidiū. Cōtradicit̄. Narrādū eſt quēadmodū fortit̄ fecerit. Nō etiā
quēadmodū ad ciuitatē regreſſus ſit: & quēadmodū ei ꝯtradictū ſit. ¶ Trāſitio
nibꝰ nullis. ſ. ut illa tm̄ narres: q̄ ad cām ptinēt. Nō etiā aliq̄ q̄ extra ſūt, & q̄ ad ne-
gociū minime ptinēt. ¶ Si nō deerrabimus. Declarat id qd̄ dixerat Exitus rerū.
Quare cū liceat dicere: Eſt mihi filius iuuenis: Oīa illa ſupuacua. Cupidus ego
liberoꝝ uxorē duxi natū ſuſtuli. filium educaui. in adoleſcētiā pduxi. ¶ Hæc Fa
bius li. iiii. ¶ Nō mō id qd̄ obeſt. Et. n. q breuitati ſtudet: nō mō illa in narratiōe
p̄terire debet: q̄ obfutura ſūt: uerꝝ etiā illa q̄ nihil pfutura. ¶ Et ne bis aut ſępius
d. etiā illa quæ pſunt nō ſūt iterāda. ¶ Megarā. Megarica terra attid ſoli ps fuit.

Vbi Megarā urbē,mœnibus cinxere Heraclidæ. Habuit phorum ſtudia: quos appellauere Megaricos. Qui Euclydi Socratis auditori ſucceſſere. Plīa Stra. li. ix.

¶ De Dilucida Narratione. Tit. xxiii.

¶ Rē dilucide narrabimus. Etiā in aptam Narrationē illa dat pcepta: q & in breuē. Nā hic etiam qd in principio aptæ narrationis: qd in fine: qd in medio facere debeamus oñdit. ¶ Si ut quoqȝ primū. ut non pueriſo narrādi ordine fiat iudicibus in cognitione cōfuſio. ¶ Rerum ac temporum ordo. Ne id primū narres: qd poſtea factū eſt: qd ſi feceris & in rerum & in temporum ordine deliqſti. Hic erit cōſiderandū nequid pturbate. Vt in pceptis breuis Narrationis primū oſtēdit qd faciēdū eſſet: deinde qd non faciendū. Ita & hic oñdit primo qd faciendū erit: tū qd nō faciendū. ¶ Nequid pturbate dicat: id erit ſi rerum ac temporum ordo in narratione nō mutet. Neqd ɔtorte. i. quū interdū nō facilis trāſit⁹ ac directus eſt: ſed obſcurus. ¶ Neqd ambigue. Dubie ut dicēdo. Aio te Æacida Romanos uincere poſſe. ¶ Neqd noue dicamus. Vt ſi quis uteret nouis uocabulis. i. exqſitis & ab uſu remotis. ¶ Neqȝ in aliā rē trāſeamus. Ne omiſſis rebus ad plenū negociū pertinentibus nō narrāda atqȝ aliena narremus: qd præceptū de breui etiam narratione dedit. ¶ Ne ab ultimo repetamus. Hoc pceptum eſt de initio narrationis: qd itē in breui dedit. ¶ Ne lōge pſequamur. Id pceptum de fine narratiōis eſt. ¶ Nā (ut īquit in Rhe. de Inuentione) ſæpe res parum eſt itellecta lōgitudine: magis q obſcuritate narrationis. ¶ Neqd qd ad rem ptineat ptereamus. Præceptū hoc eſt de media Narratiōe. Nā quo breuior eo dilucidior. Hinc ait Hora. Quicqd pcipies eſto breuis: ut cito dicta Percipiant animi dociles: teneantqȝ fideles.

¶ De Veriſimili Narratione. Tit. xxiiii.

¶ Veriſimilis. i. pbabilis aut credibilis: ut docet Fabius. Cōtinet aūt oīs ad fidē argumētatio qbuſdā circunſtātiis: q quidē hoc uerſu ſcribunt. Quis. Quid. Vbi. Quibus auxiliis. Cur. Quō. Qñ: qd etiā Victorinus edocet. Vbi igit erūt hæc ſeptē, pbabilis erit Narratio. ¶ Vt mos populi. Cōſuetudo. ſ. ne cōtra ɔſuetudinē audiētiū loquaris, ut ſi apud Romanos narres ɔtra iuſtitiā. Si apud Scythas mores barbaros repræhēdas. Mos aūt qd ſit pprie iā patuit. ¶ Vt Opinio. Si id qd agimus cū eorum opinione ɔſentiat: qcunqȝ audiūt iudicari. Itaqȝ ad eorum q audiunt opinionē accōmodabit. ¶ Vt natura illorum: uidelicet p qbus agimus. i. ne de pudicitia agat leno: de caſtitate meretrix. Quod ſi fiat pbabilis narratio nō erit. ¶ Si ſpatia tēporum. Ideſt qñ an ludorum: tpe aut belli: aut diei feſti. an uindemię tēpore, uel meſſis. An nuptiarum, uel ſacrificii, uel ſomni tpe. Cōſideratur.n. tps & anni & mēſis & diei & noctis & uigiliæ & horę & alīq pte alicuius horum. De qbus quidē latius Ci. in Rhe. de īuētione. Vbi de cōfirmatione tractat. ¶ Perſonarum dignitates. Ideſt decorum: p ut quæqȝ digna ſit: utputa. Vir caſtiſſimus nō īſidiat⁹ eſt uirgini. Et Auar⁹ furtū fecit. ¶ Cōſiliorum rōnes. Ideſt Cur: Vt pygmaliō Sycheū occidit: quo eius auro potiret. Cōſiliū aūt (ut ſcribit Ci. li. i. Rhe. de īuentione) eſt aliqd faciēdi aut nō faciēdi uere rō excogitata. ¶ Locorum oportunitates. Ideſt ubi. Vt pygmaliō ipſus añ aras Sycheū obtrūcauit in cautū. Locus aūt cōſiderat in quo res geſta ſit ex oportūitate: quā uideat habuiſſe ad negociū adminiſtrādū. Ea aūt oportunitas q̄rit ex magnitudine īteruallo: lōginqtate: ppinquitate: ſolitudie: celebritate: Natura ipſius loci: ex uicinitate totius regionis. Id ſcribit Ci. li. i. Rhe. de īuentione. ¶ Ne refelli poſſit. Videlicet ab aduſario: aut fuiſſe parum tpis: aut nullā cām &c. ¶ Parum tpis. Ad illud retulit: Si ſpacia tēporum cōſta

bũt. ¶ Aut cãm nullã. Ad illud refert. Cõſilioꝝ rõnes. Vt ſi pygmalion diceret nullã habuiſſe cãm, ut Sycheũ occideret. ¶ Aut locũ idoneũ. Ad illud reſpõdet: Locoꝝ oportunitates ↄſtabũt. ¶ Aut hoies ipos facet: aut pati nõ potuiſſe. Vt ſi diceres ſenẽ baculo pcuſſiſſe iuuenẽ enſigerũ. Senex.n. id minime facere potuiſſet: nec iuuenis tolerallet. ¶ Hæc oia. Scilicet Quis. Quid. Vbi &c. ¶ Cõſligendũ. Agẽdũ, cõtendendũ, certãdũ. ¶ Tabulæ. Ideſt ſcripta aliq̃ teſtimoniũ ꝓhibẽtia. ¶ Alicuius firma auctoritas. Vtputa. Siqs uirtute pſtãs & dignitate itei fuerit: tũc.n. cautius agẽdũ eſt. ¶ Adhuc q̃ dicta ſunt arbitror mihi ↄſtare cũ cæteris artis ſcriptorib⁹. ¶ Niſi q̃ de iſinuationib⁹ noua excogitauimus: ꝙ eã nos ſoli ꝑter cæteros tria tpa diuiſimus &c. Hæc quidẽ uerba uidenť oñdere Rhetoricen hãc ad Herenniũ eſſe Ciceronis: qm̃ apparet ẽt in Rhet. de iuentione Eadẽ diuiſio iſinuatiõis in tria tpa. Præterea oia fere hoc in ope de iuẽtione apposita ab illis excerpta fuere: qd̃ latius in ꝓlogo iã oñdimus. ¶ In tria tpa: ut tũc.ſ. utamur iſinuatione: quũ cã turpitudinẽ hẽbit. Quũ iudices pſuaſi eẽ uidebunť ab aduſariis. Et quũ audiẽdo defeſſi erũt. ¶ De reꝝ iuẽtiõe. Cõfirmationẽ & ↄfutationẽ itelligit. Vñ paulo iferius inqt. Tota ſpes uicẽdi rõq; pſuadẽdi poſita eſt in ↄfirmatione & ↄfutatione &c. ¶ Cõſumiť. Perficiť. ¶ Induſtriæ. Curæ: opę: ſtudii: diligentiæ.

¶ De Cauſarum diuiſione. Titulo. xxv.

¶ Cauſaꝝ diuiſio. Cã eſt negociũ oibus ſuis ptibus ſpectãs ad q̃ſtionẽ. Aut cã eſt negociũ: cuius finis eſt ↄtrouerſia. ſic finit Apollodorus: ut ſcribit Fabius li. iii. ¶ Diuiſio. Idẽ Ci. li. i. Rhe. de iuentione: & Fabius li. iiii. Partitionẽ uocãt. Atq; Fabius ſic. Partitio eſt noſtraꝝ aut aduſarii ꝓpoſitionũ: aut utrarũq; ordine collata enũeratio. Hac qdẽ utẽdũ ſemp putãtiq; ea fiat cã lucidior: & iudex itentior ac docilior: ſi ſcierit & de quo dicimus: & de quo dicturi poſtea ſimus. Turpiſſimũ uero nõ eodẽ ordie exeq: quo qcq; ꝓpoſueris. Hæc ille. ¶ Diuiſio. Victorin⁹ ſic ait li. i. Rhe. Partitio ẽ totius cãæ p ptes ↄſtitutio. Diuiſio ẽ reꝝ ſub ptitione iacẽtiũ. ¶ Perorata. Abſoluta: finita. ¶ In Cõtrouſiis. In q̃ſtiõib⁹. Dicit.n. Ci. li. i. d̃ iuẽtione. ꝙ Queſtio ẽ ea q̃ ex ↄflictione cauſaꝝ gignit ↄtrouerſia. hoc mõ. Nõ iure feciſti. iure feci. Cauſaꝝ aũt eſt ↄflictio in q̃ ↄſtitutio ↄſtat. Ex ea igit naſcit cõtrouerſia: quã q̃ſtionẽ dicimus. hoc mõ. Iure ne fecerit. Hæc Cice. ¶ Relictũ eſt. Scilicet debemus apire. ¶ Iure fecerit. Secũdũ iura & leges ſcriptas. ¶ Licuerit ne facere. Secũdũ fas: qd̃ eſt ius diuinũ. ¶ Itẽ e ↄtrario. Ideſt ſi ea q̃ utilia ſunt nobis nõ ↄuenĩet cũ aduerſariis. ¶ Me ulciſci parẽtẽ negãt oportuiſſe. Id quidẽ utile erat Oreſti patrẽ.ſ. oportuiſſe ulciſci: qd̃ aduſarii negabãt. ¶ Deinde quũ hoc fecerimus. Ideſt poſtq̃ uiderimus qd nobis ↄueniat cũ aduerſarius: qd nõ ↄueniat. ¶ Quũ dicemus nũero. Exẽplũ erit Ciceronis ꝓ Murena ubi ait. Intelligo iudices tres totius accuſationis ptes fuiſſe: & eaꝝ unã in rep̃henſione uitæ. Alterã in cõtẽptione dignitatis. Tertiã in criminib⁹ ambitus eſſe uerſatã. ¶ Pluſq̃ trium partiũ. Fabius li. iiii. ſcribit ſe nõ ꝓbare illos: q partitionẽ uetãt ultra tres ꝓpoſitiones extendere. Quæ ſine dubio ſi nimiũ ſit multiplex fugiet memoriã iudicis: & turbabit intẽtionẽ hoc tñ numero uelut lege nõ eſt alligãda: cũ poſſit cã plures deſiderare. ¶ Breuiter exponimus. Vt puta dicã nõ talẽ eſſe hunc quẽ tueor reũ: ut in eo credibile uideri poſſit homicidiũ. Dicã occidẽdi cãm huic non fuiſſe. Dicam hũc eo tpe quo mõ occiſus eſt trãſmare fuiſſe. Ideſt in Fabio li. iiii. Et apd Terẽ. in And. Simo Soſiæ liberto ait. Breuiter & cõmode rem oẽm a pricipio audies. Eo pacto & uitam nati & conſilium meum cognoſces; & quid facere in hac re te

uelim. Vtq; in partitione expoſuit ita primum narrauit gnati uitam &c.

⁋ De Cõfirmatione & cõfutatione. Titulo. xxyi.

⁋ Tota ſpes uīcēdi: ratioq; pſuadēdi &c. Fabius ēt li. y. ait. Hoc tñ ꝓpriū atq; ꝑ
cipuū crederēt opus ſua ɔfirmare: & q̃ ab aduerſario ꝓponerent, refutare ⁋ Vin-
cēdi. Ad id genus iudiciale attinet. ⁋ Perſuadēdi. Id uero ad genꝰ deliberatiuū
ptinet & demõſtratiuū. ⁋ In ɔfirmatione. Cõfirmatio eſt: per quã argumētādo
nr̃æ cauſæ fidē & auctoritatē & firmamentū adiūgit o͞ro. Ita ſcribit Ci. li. i. Rhe-
de inuētione. ⁋ Cõfutatione. Hãc Cicero dicto lib. appellat. Repræhēſionem:
ait n. Repræhēſio eſt ꝑ quam argumētādo aduerſarioꝝ cõfirmatio diluit̃: aut in-
firmat̃: aut alleuiat̃. Fabius uero li. y. Refutationē uocat: ait enim. Refutatio du-
pliciter accipi poteſt. Nam pars defenſoris tota eſt poſita in refutatiõe. Et q̃ dicta
ſunt ex diuerſo debēt utrinq; diſſolui. ⁋ Adiumēta noſtra exp. Q đ munus eſt
ɔfirmationis. ⁋ Diſſoluerimus. Id munus eſt ɔfutationis. ⁋ Abſolute. Perfecte:
nihil. n. neceſſariū ꝑtermittet̃. ⁋ Munus oratoriū ɔfecerimus. Superius de ueriſſi-
mili narratione dixit. Nũc qđ reliquū eſt: qm̃ de reꝝ iuētione diſputādū eſt: in q̃
ſingulare ɔſumit̃ oratoris offm̃ &c. ⁋ Noſter doctor Hermetes. Et Hermetes &
Hermes in antiq̃s iuenio. Præterea negātes Rheto. hãc ad Herēniū Cice. eē iter
alia quoq; puerilia afferūt hoc, dicētes. Nuſq̃ legi Hermetē Cice. doctorē. Nõ ad-
uertētes i ſcribēda dicēdi arte Ciceronē plr̃es ſecutū. Q đ qdē in ꝓlogo lib. ii. In
Rhet. de iuētione ſic edocet. Sed oībus unū locū coactis ſcriptoribus qđ q̃ſq; cõ-
modiſſime ꝓdipere uidebat̃ excerpſimus & ex uariis igeniis excellentiſſima q̃q;
libauimus &c.

⁋ De Cõſtitutione. Titulo. xxyii.

⁋ Cõſtitutio ē. Cõſtituere ē ꝓponere & dicere qđ in ɔtrouerſia ſit. ut ſcribit Vi-
ctorinus lib. i. Rhet. Vtq; Fabius li. iii. iquit. Q đ nos ſtatū: id quidã Cõſtitutio-
nē uocãt: alii Quęſtionē: alii qđ ex q̃ſtione appeat. Statū græci ſtaſin uocãt: q̃ ap-
pellatio dr̃ ducta: uel ex eo ꝙ ibi ſit primus cauſæ ɔgreſſus: uel ꝙ in hoc cã cõſi-
ſtat. Statū quidã dixerūt primã cauſaꝝ ɔflictionē: quos recte ſenſiſſe paꝝ elocu-
tos puto: iquit Fabius. Nõ. n. eſt ſtatus pria ɔflictio. feciſti: nõ feci ſed qđ ex pria
ɔflictione naſcit̃. i. genus q̃ſtionis. feciſti: nõ feci: an fecerit. Hoc feciſti: no hoc feci:
qđ fecerit. Cice. aūt li. i. Rhe. de inuētione ſic. Eã q̃ſtionē ex q̃ cauſa naſcit̃ Cõſti-
tutionē appellamus. Cõſtitutio eſt prima ɔflictio cauſaꝝ ex depulſione intētio-
nis ꝓfecta: hoc mõ feciſti: nõ feci: aut iure feci. Cum facti ɔtrouerſia eſt: qm̃ cõie-
cturis cauſa cõfirmat̃, ɔſtitutio cõiecturalis appellat̃ &c. ⁋ Deꝑcatio Cice. lib. i.
Rhe de iuentione ait. Deꝑcatio eſt: quū & peccaſſe reus cõſulto peccaſſe ɔfitet̃.
Et tñ ut ignoſcatur poſtulat. qđ genus ꝑraro põt accidere. Vbi Victorinus ait. ꝙ
hæc Deprecatio nõ niſi apud imperatorē: aut apud populū ualet: apud iudices
uacat. Idē Cicero lib. ii. eiuſdē operis ait. Deꝑcatio eſt in qua non defenſio facti
ſed ignoſcēdi poſtulatio cõtinet̃. Hoc genus uix in iudicio ꝓbari põt: ideoq; ɔceſ-
ſo peccato difficile eſt ab eo: q peccatoꝝ uindex eſſe debet, ut ignoſcat, impetrare
&c. Fabius etiã lib. yii. ſic. Vltima eſt deprecatio: qđ genus cauſæ pleriq; nega-
runt in iudiciū unq̃ uenire. Quin. Cicero quoq; ꝓ Ligario idē teſtari uidet̃: qui
dicit. Cauſas ægi Cæſar multas equidē tecū: dū te in foro tenuit rõ honoꝝ tuo-
rū. Certe nũq̃ hoc mõ. Ignoſcite iudices errauit: lapſus eſt nõ putauit: ſi unq̃ poſt
hac &c. In ſenatu uero & apud populū & apud principē & ubicunq; iuris clemē-
tia eſt. ⁋ Inſimulatione. Accuſatione. ⁋ Legitima cõſtitutio. Quæ in legibus &
ſcriptis uerſat̃. ⁋ Ex ſcripto. Ex lege aliqua: uel teſtamēto: uel pacto: uel ſtipula-

tione. ¶ Ex ſcriptis. Ex legibus, teſtamētiſue: aut pactis: aut ſtipulationibus &c. ¶ Ex ſcripto & ſnia naſcit̃ cõtrouerſia. Fabius li. vii. ait. Scripti & uoluntatis frequētiſſime inter cõſultos quęſtio eſt: & pars magna cõtrouerſię iuris hinc pēdet. Eius genus unũ eſt in quo & de ſcripto & de uoluntate q̃ritur. Id tũ accidit: quũ eſt in lege aliqua obſcuritas aut uterq; ſuã īterpretationē cõfirmat: aut aduerſarii ſubuertit: ut hic fur quadruplũ ſoluat. Duo ſurripuerũt pariter. x. milia: petuntur ab utroq; quadragena: illi poſtulãt ut uicena conferant. Nã & actor dicit hoc eſſe quadruplũ qđ petat. Et rei hoc qđ offerãt. Voluntas quoq; utrinq; defendit̃: aut quũ de altero ītellectu certũ eſt: de altero dubiũ. Ex meretrice natus ne cõcionetur. Quæ filiũ habebat pſtare cœpit. Prohibet̃ adoleſcens cõcione. Nã de ius filio q̃ ante partũ meretrix fuit certũ eſt. ¶ Quũ uidet̃ ſcriptoris uoluntas cum ſcripto ipſo diſſentire. Eſt & aliud exēplum: qđ ponit Fabius lib. vii. Fit. n. quũ ipſis uerbis legis reperimus aliqđ per qđ pbemus aliud legiſlatorē uoluiſſe: ut in hac ↄtrouerſia. Qui nocte cũ ferro dephenſus fuerit alliget̃. Cũ anulo ferreo iuentũ magiſtratus alligauit. Hic q̃a eſt uerbũ in lege dephenſum: ſatis ēt ſignatũ uĩ nõ ↄtineri lege niſi noxiũ ferꝝ. Sed & q uoluntate nitet̃ ſcriptũ quoties poterit infirmare debebit. Qui ſcriptũ tuebit̃ adiuuare ſe ēt uolũtate tētabit. ¶ Ex ↄtrariis legibus. Oĩbus aũt manifeſtũ eſt, īquit Fabius li. vii. Nunq̃ eſſe legē legi cõtrariã iure ipſo: q̃a ſi diuerſum uidiſſet alteꝝ altero abrogaret̃: ſed eas caſu collidi & euentu. Id aũt pluribus uerbis illic & exēplis aperit. ¶ De pecuniis repetũdis damnatus. Hęc accuſatio ꝓprie cadit in eos q cũ forent magiſtratus ꝓuincialibus: aut ui: aut dolo eripuerũt pecunias: aut uaſa ꝑcioſa: ueſtē: frumētũ: nauigia: numos. mutat̃ aũt e in u. ¶ In cõcione. Aulus Gelius li. xvii. ſcribit Cõcionē tria ſignificare: locũ ſuggeſtũq; unñ uerba fiũt. Itē ſignificare cœtũ populi aſſiſtētis. Itē orationē ipſam q̃ ad populũ diceret̃. ¶ Altera lex iubet. Ordo eſt. Altera lex iubet augurē in concione nominare: ſupple eum q petat locũ indemortui. ¶ Indemortui. indemortuus dicebat̃: q in magiſtratu nõdũ finito moriebat̃. ¶ Mulcta. Vlpianus de uerboꝝ ſignificatione ſcribit Pœnam generalē nomen eſſe oĩum delictoꝝ coercionē, Mulctã uero ſpecialis peccati: cuius aĩaduerſio hodie pecuniaria eſt. Pœna aũt non tantũ pecuniaria: ueꝝ capitis &c. Plautus tñ in Amphi. ait. Nunqd cauſam dicis quin te hoc mulctē matrimonio. Et Cice. li. i. Tuſcu. ait. Quæ eſt igitur eius oratio: qua facit eũ Plato uſum apud iudices iã morte mulctatũ. ¶ Ex ambiguo cõtrouerſia naſcit̃. Vt Fabius li. vii. ſcribit. Amphibologiæ ſpecies ſunt innumerabiles: aut. n. uocibus accidit ſingulis: aut ↄiunctis. Singula afferũt errorem. quũ pluribꝰ rebꝰ aut hoibus eadē appellatio eſt hononyma dñr. ut Gallus: utrũ enim gentē an nomē auis ſignificet icertũ eſt. Et Aiax, an Thelamonius, an Oilei filius. Verba quoq; q̃dam diuerſus ītellectus habēt: ut cerno. Quæ ambiguitas plurimis modis accidit. Vñ fere lites ꝑcipue ex teſtamentis. quũ de libertate: aut ēt hæreditate cõtendũt iis: qbus idē nomē eſt: aut qđ ſit legatũ quærit̃ in ↄiunctis plus ambiguitatis: ut Aio te Æacida Romanos uicere poſſe. Per collocutionē ubi dubiũ ē: qđ quo referri oporteat ac frequētiſſime quũ qdē qđ mediũ ē utriq; poſſint trahi. ut de Troilo Virgi. Lora tenens tñ. Hic utrũ qđ teneat tñ lora: an quãuis teneat tñ trahat̃ q̃ri põt. Vnde cõtrouerſia illa. Teſtamēto quidã iuſſit poni ſtatuã auream haſtã tenētem. Quærit̃ an ſtatua haſtã tenens aurea eſſe debeat. An haſta eſſet aurea in ſtatua. Sæpe utri duoꝝ antecedentiũ ſermo ſubiectus ſit, in dubiũ eſt, Vñ eſt cõtrouerſia. Hæres meus uxori meæ dare damna

tus eſto argẽti qđ elegerit põdo cẽtum. Vter eligat:q̃rit. ¶ Quæ uolet. Hic cõſiſtit
amphibologia:utrũ.n.ad Tulliũ uel ad Terentiam referẽdũ ſit dubiũ eſt. ¶ Ex
diffõne. Victorinus lib.pri.Rhe.ſic ait. Diffõ talis eſt. Hõ eſt aĩal rõnale bipes:
riſus capax. Deſcriptio uero talis. Hõ eſt:q rectũ uerticẽ rotũdo capitis attollit;cu
ius ſunt ſub collo humeri, brachiaq́ demiſſa & cætera in hunc modũ. Diomedes
aũt ſic. Diffõ eſt orõ:q̃ id de quo q̃rit apte deſcribit & determinat. Cicero ſic eã
diffinit. Diffõ eſt orõ:q̃ qđ ſit de quo q̃rit oñdit q̃ breuiſſime. ¶ Lucius Saturni/
nus. L. Apuleius Saturninus trib.pleb.ſeditioſus fuit.de quo plura Pli. de Viris
illuſt.ubi ẽt ait.ꝙ aurũ dolo aut ſcelere Cepionis ptũ ad emptionẽ agrorũ cõuer/
tit:aq̃ & igni iterdixit ei:qui in leges ſuas nõ iuraſſet. Meminit & Liuius li.lxix.
¶ Legẽ frumẽtariã. Ad frumẽtũ ptinẽtẽ. ¶ De ſemiſſib⁹ & triẽtib⁹. Ideſt de ſex/
ta pte & q̃rta. Semis.n.ſexta ps axis eſt. Triens uero q̃rta:erãt aũt & põdera &
mẽſuræ. ¶ Quæſtor urbanus. Aiũt q̃ſtores appellatos:ꝙ publicæ q̃rendæ pecu/
niæ p̃poſiti eẽnt. Erat aũt q̃ſtorũ aliqs:q ærarii & urbanæ pecuniæ curã gerebat.
Aliqs uero puĩcias exigẽdis uectigalib⁹ ſortiebat. Aliqs maleficia conquirebat.
Varro aũt ſic ait. Quæſtores a q̃rẽdo:ꝙ cõquirerẽt publicas pecunias & malefi/
cia. ¶ Ærariũ. Æerariũ dr̃ locus publicus:ubi reponunt theſauri uel pecuniæ ab
ære. Vñ prius pecunia fuit. ¶ Largitionẽ. Largitas rõnabilis dr̃:largitio uero ui/
tiũ.quũ ob iniuſtã cãm alicui largiunt al̃qđ:refert aũt ad pdigalitatẽ nõ ad libe/
ralitatẽ. ¶ Intercedere. Oppugnare & ĩpedire cœperit. ¶ Ciſtellã. Qua.ſ.ſuffra
gia populi in creãdis magr̃atibus, legibuſq́ ferẽdis colligebant:hãc alii Sitellã ap
pellãt. Cicero.n.in orõne p Cornelio de maieſtate ſic ait. Neq́ maius eſt legere
codicem cũ itercedat q̃ ſitellã ipſam cũ ipſo itercẽſſore deferre. ¶ Põtes. Gradus
qbus pulpitũ aſcẽdebãt. ¶ Quo ſecius. Vt aliter. ¶ Maieſtatis. Cic.li.ii.Rhe.de
iuẽt.ſic ait. Maieſtatẽ minuere eſt de dignitate:aut amplitudine:aut ptãte popu/
li:aut horũ qbus populus ptãtẽ dedit aliqđ derogare. Libro aũt.ii.Rheto.ad He
rẽnium. Idẽ Cicero,ſic. Maieſtatem is minuit:q ea tollit:ex qbus rebus ciuitatis
amplitudo cõſtat:hæc ſunt ea q̃ capiũt ſuffragia populi:& magr̃atus cõſiliũ. Nẽpe
igit tu & populũ ſuffragio & magr̃atũ cõſilio priuaſti:quũ põtes diſturbaſti. Item
ex cõtrario maieſtatẽ is minuit:q amplitudinẽ ciuitatis detrimẽto afficit. Ego nõ
affeci:ſed phibui detrimẽta:ærarium cõſeruaui:libidini malorũ reſtiti. Maieſtatẽ
oẽm interire nõ paſſus ſum &c. ¶ Ex Trãſlatione. Ideſt trãſmutatione. Nũ alio
mõ:alio tẽpore:alio loco:nũ alia lege:num alio q̃rente:aut agẽte. ¶ Tp̃s differen
dũ. Vt ſiqs ab aliquo cõmodatũ frumentũ peteret mẽſe Aprilis:debitor uero di/
ceret ſe debere in Iunio poſt meſſem.ſ. ¶ Accuſatorẽ mutandũ. Vt ſi dñs accuſa/
ret a liberto & ſeruo iã manumiſſo:aut patronus a cliẽte:aut pater a filio. Cauẽt
enim leges:nequis horũ prædictos accuſent. ¶ Iudices mutãdos. Vt ſiqs accuſa/
retur Epiſcopo:cum eſſet accuſandus prætori. ¶ Reus. Ideſt accuſatus: is enim
eſt reus:qui defendit & ppulſat accuſationẽ. Vt autẽ Feſtus ait. Reus dictus eſt
ab re quã pmiſit ac debet. ¶ Hac parte cõſtitutionis. Scilicet legitimæ. Nã dictũ
eſt eſſe ſex ptes cõſtitutionis legitimæ. ¶ In iudiciis. Ideſt in rebus criminalib⁹:in
quibus eſt accuſatio & defenſio. ¶ In iure ciuili. In rebus pecuniariis:& in qbus
agit de ciue. ¶ Iuris ciuilis ſcientia. Cicero in Topicis ſcribit. Ius ciuile id eẽ: qđ
in legibus ſenatus conſultis rebus iudicatis iuris peritorũ auctoritate edictis ma/
giſtratuum more æquitate conſtat. Pauloq́ ſuperius dixerat. Ius ciuile eſt æqui/
tas conſtituta iis:qui eiuſdem ciuitatis ſunt:ad res ſuas obtinendas. Idem quoq́

lib.pri.de oratore ſcribit.ꝙ tenēda eſt oratori oīs antiq̄tas:exēplorūq; uis: neq;
tus legū:aut ciuilis iuris ſcīa negligēda eſt. ¶ Peculatus: Ideſt furtū publicū:& di
ci cœpit a pecore:tūc quū Romani p̄ter pecudes nihil hērēt:auctor ē Feſt⁹. ¶ Fur
tū.i.occulta ſurreptio:ut ait Nonius. Vt aūt in digeſtis ſcribit̄:furtū ē ɔtractio uel
ɔtractatio fraudulēta rei alienæ mobilis corpalis:q̄ fit iuito dn̄o:cui⁹ res fuit aīo
lucrādi. ¶ In p̄uata actiōe.i.ciuis ad ciuē.Perſonæ ad pſonā:ꝗ ſt aūt actio ius pſe
quēdi. ¶ Prætoriæ exceptiōes.Prętor urbanus dictus q p̄iret iure.Itē Prætor di
ctus q p̄iret exercitui:ut Varro ſcri. ¶ Prætorię exceptiōes.Inſtōnes. Adeo q̄dē
aucta eſt p̄toris auctoritas:ut qđ p̄tor ipſe dixiſſet:ob ipſius honorē ius honora/
riū uocaret̄. ¶ Ex rōcinatiōe.Fab.li.vii.ſyllogiſmū appellat:ubi ait.ꝙ ſyllogiſm⁹
hēt aliq̄d ſīle ſcripto & uolūtati:q̄a ſp ꝑs in eo altera ſcripto nitit̄. Et poſtea inq̄t.
Ergo hic ſtatus ducit ex eo qđ ſcriptū ē ad id qđ icertū eſt.qđ q̄m rōne colligit̄,
Rōnatiuus dr̄.Vt aūt Ci.lib.p̄.rhe.de iuētiōe ait.Eſt orōo ex ipſa re ꝓbabile ali
q̄d eliciēs:qđ expoſitū & p ſe cognitū ſua ſe ui & rōne ɔfirmet. ¶ Sine ꝓpria le/
ge Fab.lib.vii.ubi de ſyllogiſmo tractat iq̄t.Maioris pugnæ ē ſcripto ducere qđ
ſcriptū nō eſt.q patrē occiderit culeo iſuat̄.Matrē occidit.In hoc gn̄e hæc q̄runt̄.
An quoties ꝓpria lex nō eſt,ſili ſit utēdū.An id de quo agit̄ ei de quo ſcriptū ē,
ſīle ſit.Sīle aūt & maius eſt,& par & minus in illa p̄ore,an ſatis lege cautū ſit, an
& ſi parꝫ cautū ē & hoc ſit utēdū.In utroq; de uolūtate legū latoris. Sed de ęquo
tractat⁹ potētiſſimi. ¶ Ea eiuſmodi eſt.Ea.ſ.cōtrouūſia ex rōcinatione. ¶ Corio.
Parricidæ.n.puniebant̄ Culeo.i.corio:in quo Simia,Canis,Serpēs,& Gallina/
ceus cū ipſo icludebat̄.Deide uł in uicinū mare:uel i amnē p̄iciebat̄:ut oīum ele
mētoꝝ uſu uiuus carere icipere t:& ei cælū ſupſtiti:terra mortuo auferret̄ &c.De
culeo q̄dē latius diximus in Iuue.ſatyra.viii.Cicero aūt in orōne p Roſcio ſic ait
Quāto maiores nr̄i ſapiētius:q quū itelligerēt nihil eē tā ſcēm:qđ nō aliq̄n uiola
ret audacia:Suppliciū in p̄ricidas ſingulare excogitauerūt:ut quos natura ipſa in
officō retinere nō potuiſſet:magnitudine pœnæ maleficio ſūmouerent̄. Inſui uo/
luerūt in culeū uiuos:atq; ita in flumē deiici.O ſingularē ſapiētiā iudices:nō ne ui
dent̄ hūc hoīem ex reꝝ nā̄ ſubſtuliſſe & eripuiſſe? Cui repēte cælū,Solē,aquam
terrāq; ademerit:ut q eū necaſſet,un̄ ipſe natus eēt:careret his reb⁹ oībus:ex q̄b⁹
oīa nata eē dicunt̄.Noluerūt feris corpus obiicere:ne beſtiis quoq;:q̄ tm̄ ſcelus at/
tigiſſent,imanioribꝰ uterent̄.Nō ſic nudos in flumē deiicere:ne quū delati eēnt in
mare ipm pollueret: quo cætera q̄ uiolata ſūt expiari putant̄ &c. ¶ Gētiliū. Gēti
lis dr̄ ex eodē gn̄e ortus:& is q eodē noīe appellat̄:ut ſcri. Feſtus. ¶ Pr̄ familias.
Familia antea in liberis hoīb⁹ dicebat̄:quoꝝ dux & p̄nceps uocabat̄ pr̄ & mr̄ fa
milias:poſtea hoc noīe ēt famuli appellari cœperūt:p̄mutata lr̄a cū u.Auctor eſt
Feſtus.

¶ De Iuridiciali. Tit.xxix.

¶ Iuridicialis ɔſtitutio eſt. Cic.lib.ii.Rhe.de inuēt.ſic ait.Iuridicialis eſt:in q̄ æq
& iniq natura & p̄mii aut pœnæ rō q̄rit̄.Huius ptes ſunt duæ:q̄ꝝ alterā abſolu/
tā:alterā aſſumptiuā noīamus.Abſoluta,eſt:q̄ ipſa in ſe non ut negocialis iplicite
& abſcōdite:ſed patētius & expeditius recti & nō recti q̄ōnē ɔtinet.Ea ē hmōi.
Quū Thebani Lacedæmonios bello ſupaniſſent:& fere mos eſſet Graiis:quū i/
ter ſe bellū geſſiſſent:ut hi q uiciſſent trophæū aliq̄d in finib⁹ ſtatuerent:uictoriæ
mō in p̄ñtia declarādæ cā:nō ut in ꝑpetuū belli memoria maneret:æneū ſtatue
runt trophæū. Accuſant̄ apud amphitrionas.i.apud cōe græciæ ɔſiliū. Intentio
eſt:nō oportuit.Depulſio eſt:oportuit.Quæſtio eſt:oportuerit ne.Rō eſt, Eā.n.

ex bello gloriã uirtute peperimus:ut eius æterna iſignia poſteris nr̃is relinquere
uellemus. Infirmatio eſt:attamẽ æternũ inimicitiarum monumẽtũ ſtatuerint: recte
an ↄtra fecerit. Hãc iõ rõnẽ ſubiecimus:ut hoc cãæ genus ipm de quo agimus co
gnoſceret. Aſſumptiua uero tũc dr̃:quã ipm ex ſe factũ ꝓbari nõ põt:aliquo aũt
foris adiũcto argumẽto defendit. Eius ptes ſunt q̃tuor. Cõparatio. Relatio cri/
minis. Remotio criminis. Cõceſſio. Cõparatio eſt quã aliqđ factũ: qđ p ſeipm
nõ ſit ꝓbãdũ ex eo cuius id cã factũ eſt,defendit. Ea eſt hmõi. Quidã iperator
quã ab hoſtib⁹ circũ obſideret:neq; effugere ullo mõ poſſet: depectus eſt cũ ho/
ſtibus ut arma & ipedimẽta reliqueret:milites educeret. Itaq; fecit: Armis & ipe
dimẽtis amiſſis p̃ter ſpem milites ↄſeruauit. Accuſat maieſtatis. Incurrit huic dif/
finitio. Sed nos hũc locũ de quo agimus ↄſideremus. Intẽtio ẽ:nõ oportuit arma
& ipedimẽta reliquere. Depulſio eſt:oportuit. Quæſtio eſt:oportuerit ne. Rõ ẽ.
Milites.n.oẽs periiſſent. Infirmatio eſt aut ↄiecturalis,nõ periiſſent:aut altera cõiec/
turalis,nõ iõ feciſti. Ex qbus ſunt iudicationes periiſſent ne:& iõ ne fecerit. Aut
hæc cõparatiua cuius nũc idigemus. At.n.ſatius fuit amittere milites q̃ arma &
ipedimẽta ↄcedere hoſtib⁹. Ex qua iudicatio naſcit. Cũ oẽs perituri milites eẽnt:ni
ſi ad hãc pactionẽ ueniſſent:utrũ ſatius fuerit amitter milites,an ad hãc ↄditionẽ
uenire. Hæc ille. ¶ Iuridicialis ↄſtitutio. Hãc Quint.li.vii. Qualitatẽ uocat:nã &
q̃lis ſit cuiuſq; rei nã & q̃ forma q̃rit:an imortalis aĩa:an humana ſpecie De⁹. Et
de magnitudine ac nũero q̃tus Sol:& an unus mũdus:q̃ oĩa ↄiectura qdem colli
gunt:qõnẽ tñ hñt in eo q̃lia ſint. Hæc in ſuaſoriis tractari ſolẽt:ut ſi Cæſar delibe
ret:an Britãniã ipugnet &c. Sed i ↄtrouerſiis quoq; ſũt frequẽtia ac ſola dr̃ia: qa
illic de futuris:hic de factis agit. ¶ Abſoluta.i.pfecta:& cui nil deſit. ¶ Vt aliud
.i.q̃uis. ¶ Aſſumptiua. Adiũctiua. ¶ Cui fr̃ eẽt. Cui.ſ.dño occiſo a ſuo. ¶ Ma/
numiſſus eẽt. Ergo nõ licebat ſeruũ illũ occidere:qa iã liber effect⁹ erat:qđ ille p
iprudẽtiã feciſſe dicebat:nõ.n.ſciebat illũ fuiſſe manumiſſum. ¶ Cõmeat⁹. Eſt
cõmeat⁹ in ſingulari facultas ad tps a militia ab aliõue miniſterio recedendi:q̃ p/
bet militi iperator:ꝓpoſitus ſue iferiori:eũdiq; quo uelit ad p̃ſcriptũ diẽ reuerſuro.
Liuius aũt dixit. Magna ps ſine cõmeatib⁹ dilabebat. In utroq; aũt nũero p ciba
riis ad alimoniã reip.aut exercit⁹ aut alicuius multitudis: Interdũ ẽt puati. ¶ Ne/
ceſſitudinẽ. Ci.li.ii.Rhe.de Inuẽt.ſic ait. Puto igit eẽ hãc neceſſitudinẽ:cui nulla
ui reſiſti põt:q̃ neq; mutari:neq; leniri põt. ¶ In loco cõi quo & aduerſarii uti poſ
ſent. Loci aũt cões ſuſcipiunt de humanitate.fortũa.miſericordia.& rerum cõmuta
tione. His locis oĩb⁹ utet is ecõtrario:q ↄtradicet cũ amplificatiõe & enumeratio/
ne peccatorum:ut habet li.ii.hui⁹ opis. Idẽ uero Ci.li.ii.rhe.de iuẽt.ſic ait. Hæc er
go argumẽta q̃ trãſferri in multas cãs pñt,locos cões noiamus. Plura ẽt Priſci. de
locis cõib⁹ ex Hermogene. ¶ Per ãplificationẽ. Per enumerationẽ geſtorum. ¶ Ni
hil poſtulat ignoſci Nouit.n.ſe lõge erraſſe:ultro ei iudices ignoſcẽdũ eẽt: ne uir
tãtus periret. ¶ In iudiciũ nõ uenit. Nõ eſt ↄfeſſi cã tuẽda rei,ut Naſo inqt. ¶ Ex
trãſlatiõe criminis. Cic.li.ii.Rhe.de iuẽt. Relationẽ quoq; criminis hãc appellat,
ait.n. Relatio crimis eſt:quã reus id qđ arguit ↄfeſſus alterius ſe iductũ peccato
ture feciſſe demõſtrat. Ea eſt hmõi. Horati⁹ occiſis trib⁹ Curatiis & duob⁹ amiſſi
ſis fr̃ib⁹:domũ ſe uictor recipiebat:tergemina ſpolia præ ſe gerẽs:cui ſoror uirgo
q̃ deſpõſata uni ex Curatiis fuerat obuia añ portã Capenã fuit: cognitoq; ſuper
Humeros fr̃is paludamẽto ſpõſi,qđ ipſa ↄfecerat:ſoluit crines &. flebiliter noie
ſpõſum mortuũ appellat:mouet feroci iuueni aĩum cõploratio ſororis. In uicto/

ria ſua. ſtricto itaq; gladio ſimul uerbis increpans träſfigit puellam. Accuſat. In/
tētio eſt: iniuria ſororē occidiſti. Depulſio eſt: iure occidiſti: Quæſtio eſt: iure ne oc
ciderit. Relatio eſt: illa. n. hoſtiū mortē lugebat: fratrū neglıgebat: me & po. Ro.
uiciſſe moleſte ferebat. Infirmatio eſt: tñ a frē idēnatā necari non oportuit. Ex q̄
iudicatio fit. Cū Horatia fratrū mortē negligeret. hoſtiū lugeret. fratrū & populi
Ro. uictoria nō gauderet. oportuerit ne eā a frē idēnatā necari &c. ¶ In matiem
ↄfert crimē. Dicit. n. ſe eā occidiſſe: q̄ illa patrē ſuū occiderat. ¶ Ex remotione cri
minis. Ci. lib. ii. Rhe. de iuēt. ſic ait Remotio criminis eſt: quū eius itētio facti: qđ
ab aduerſario infert̄ in aliū: aut in aliud dimouet̄. Id fit bipartito. Nā tū cā tū res
ipſa remouet̄ &c. ¶ Crimit is. i. rei cōmiſſæ. ¶ P. Sulpitiū. Sulpitius legatus cū
claſſi p̄eſſet: iſamis crimine ꝓditiōis ab exercitu ſuo iterfectus eſt. Scribit Liuius
lib. lxxy. ¶ Ex teſtamēto. Exēplū erit. Quidā moriēs reliqt hęredē amicū ſuū: ea
lege: ut nō prius adeat hæreditatē q̄ ipſe ſtatuerit Colūnā in medio tēplo & ſta/
tuā ipſius ipoſuerit. Plebiſcitū uero ꝓhibet aliqd uel tēplo: uel publico loco fieri.
¶ Plebiſcito. Plebiſcitū eſt: qđ plebeio magr̄atu. i. tribuno iterrogāte an oib⁹ pla
ceat: plebs iſtituit. Orta. n. iter plebē & maiores diſcordia: plebs ſibi leges conſti/
tuit q̄ dictæ ſunt plebiſcita: ut Digeſtis de origine iuris habet̄. At Gellius lib. ix.
ca. xx. ita ſcribit. Plebē aūt Capito in eadē diffōne ſeorſum a populo diuiſit: qm̄
in populo oīs ps ciuitatis: oēſq; eius ordines ↄtineant̄. Plebs uero ea dr̄: in q̄ gen
tes ciuiū p̄ritiæ nō iſunt. Plebiſcitū igit̄ eſt ſm eū Capitonē lex: quā plebes non
populus accipit. Hæc ille. ¶ Ex plebiſcito utetur. i. illa re: quam ex teſtamēto eſt
iuſſus facere utetur ex plebiſcito: nō enim exequet̄ qđ teſtamētum iuſſit: qa ple/
biſcitū ꝓhibet. ¶ Ex cōparatione. Ci. li. ii. rhe. de inuēt. ſic ait. Cōparatio ē quū
aliqđ factū qđ per ſeipm̄ nō ſit ꝓbādū: ex eo cuius id cā factū eſt defendit̄. Ea
eſt hmōi. Quidā iperator quū ab hoſtib⁹ circū obſideret̄ &c. uide hæc latius pau/
lo ſuperius. ¶ Arceſſit̄ maieſtatis. De maieſtate latius ſupius in titulo de ↄſtōne.
¶ Rō eſt quā facit. Cic. in ptitionib⁹ ſic ait. Sed diſtiguēdi grā Rōnē appellam⁹
eā: q̄ affert̄ ab reo ad recuſandū depellēdi criminis cā: q̄ niſi eſſet qđ defenderet,
nō hēret. Firmamētū aūt qđ ↄtra labefactādā rōnē refert̄: ſine quo accuſatio ſta/
re nō pōt. Libro aūt pri. Rhe. de inuēt. ſic. Rō eſt q̄ cōtinet cām: q̄ ſi ſublata ſit: ni
hil in cā ↄtrouerſiæ reliquit̄. Firmamētū eſt firmiſſima argumētatio defenſoris &
aptiſſima ad iudicationē. Iudicatio eſt ex ifirmatione & ↄfirmatione rōnis naſcit̄
cōtrouerſia. Quintilianus p̄terea lib. iii. ita ſcribit. Rō eſt q̄ qđ factū eē ↄſtat de/
fendit̄. ¶ Deſtinari. Cōſtitui. ¶ Crinemenō. Id iudicatū ſignificat: eſt. n. a paſſi
uo pticipium. Crinome uocor ad iudiciū: accuſor. Crino accuſo: iudico. Crina cri
natos iudiciū. ¶ Rectū ne fuerit. ſ. q̄ſtio eſt: uel ↄtrouerſia. ¶ Eo. i. ad iudicatio/
nē. ¶ Intētio. Accuſatio. ¶ Sedulo. Diligēter ſine dolo. ¶ Studio. Aio & mēte.

¶ Impreſſum Venetiis per Georgium de Ruſconibus. An/
no Domini. M.D.XIX. Die. x. Aprilis.

REGISTRVM.

a b c d e f g h i k ¶ Omnes ſunt quaterni.

¶ Sequitur Scribendi orandiq; modus.